

Brita Grethe Triumph ja Tone Rognseth

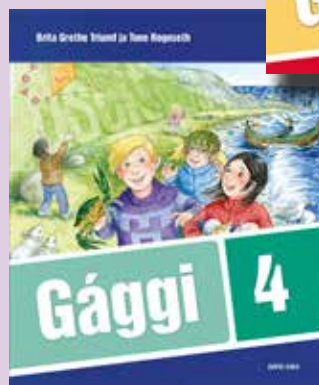
Gággi

Dássi
1–3m

Oahpaheaddji rávagirji

Sámegiella
2–3

Brita Grethe Triumph ja Tone Rognseth

Gággi

Oahpaheaddji rávagirji

© Davvi Girji 2017

1. hápmi, 1. deaddileapmi

Govat: Solveig Lid Ball, Tone Rognseth / Brita Grethe Triumf

Gráfalaš hábmejeaddji: Davvi Girji

ISBN 978-82-7374-980-2

Ruhtadan: Norgga Sámediggi

www.davvi.no

Dán buktaga ii leat lohpi mánget eará go dan maid lea lohpi
vuoignaduodjelága njuolggadusaid mielde dahje šiehtadusaid mielde
mat leat dahkkon Kopinorain, vuoignadujiid vuoigatvuodaeaggádiid
beroštusorgánain. Jus ii leat dahkkon sierra šiehtadus Davvi
Girji AS:in, de lea buot mánge ja daid olámudduidahkan
gildojuvvon, ja rihkkun sáhtta mielddisbuktit buhtadusgáibádusa
ja buktaga bearrama, ja sáhtta sáhkohallat dahje ránggáštuvvot
giddagasduomuin.

Ovdasátni

Gággi-oahpponeavvoráidu lea Máhttolokten-06 sámegiella nubbingiellan, sámegiella 2 ja sámegiella 3 oahppobuvtta mánáidskuvlii. Ráiddus leat oahppigirjjit, bargogirjjit, oahpaheaddji rávagirji ja neahttaresursa. Gággi oasis leat:

- Gággi 1
- Gággi 2
- Gággi 3
- Gággi 3 – Bargogirji
- Gággi 4
- Gággi 4 – Bargogirji
- Gággi 5
- Gággi 5 – Bargogirji
- Gággi 6
- Gággi 6 – Bargogirji
- Gággi 7
- Gággi 7 – Bargogirji
- Gággi – Neahttaresursa
- Gággi – Oahpaheaddji rávagirji

Oahppigirjjis leat mánnggalágán lohkanvásttat, lávlagat, giellaoahppa ja čilgehusat. Juohke kapihttal álggahuvvo oahppanulbmiliiguin ja loahpahuvvo kulturgoaikkanasain. Bargogirjjis leat mánnggalágán hárbjehusat mat ovddidit čálalaš gelbbolašvuoda/máhtu, odđa sániid oahppama, giellamáhtu ja čállinhálu.

Letne vásihan oahpaheamis ahte ferte bidjat ollu áiggi juohke fáddái vai oahppi oahppá giela ja olaha Máhttolokten-06 gáibádusaid ja mihtuid. Lea dehálaš ahte oahppi oahppá iešgudetge vuogi mielde ja beassá geavahit mánnga dovda. Juohkehaččas leat iežas nana bealit movt oahppá. Lea álkit oahppat go geavaha dáid nana beliid. Rávagirjjis letne evttohan movt sáhtta geavahit Rita Dunn ja Kenneth Dunn oahppanstiilamodealla, VAKT (Visuála, Auditiiva, Kinestehtalaš, Taktiila) oahpahusas. Letne evttohan movt sáhtta ráhkadit spealuid VAKT vuodul. Letne vásihan ahte oahppi speallama bokte oahppá jođánit odđa sániid ja doahpágiid. Lávlagat ja hoahkamat ovddidit giellaritmma ja -jietnadagaid. Geardduheapmi ja movttiideapmi olles áigge lea dehálaš.

Skuvlla ja ruovttu ovtasbargu lea dehálaš. Lea vuogas ahte oahppanplánas bohtet ovdan oahppanmihtut vai ruovttus dihtet maid oahppi lea oahppamin. Lea vuogas ahte váhnen veahkeha, movttiidahtta ja doarju máná giellaoahpahallamis.

Erenoamážit giite Davvi Girjii lágádusa doaimmaheaddji Marit Alette Utsi ja referánsalahtuid Kirsten Porsanger ja Ellen Ravna geat leat dorjon, movttiidahttan ja fágalaččat nevvon munno.

Brita Grethe Triumf ja Tone Rognseth

Sisdoallu

Sámegiella nubbingiellan-fága ulbmilat 7

Fága váldooasit 7

Guovttegielatvuohta 8

Doaibmi guovttegielatvuohta 9

Guovttegielatvuoda ovdáneapmi 9

Ohppiidoavkkut 10

Dunn ja Dunn oahppanstiilamodealla 10

Dunn ja Dunn-modealla oahppooaidnu 11

VAKT – Visuála, Auditiiva, Kinestehtalaš ja Taktiila 12

Spealut oahpaheamis 15

Spealuid ráhkadeapmi 15

VAKT-spealut 17

Gávpespealut 22

Lohkanstrategiijat 26

Iešguđetlágán lohkanvuogit 27

Lohkanvuogit ohppiidoavkkus 27

Lohkanteáhter 28

Njálmmálaš hállanstrategiijat 29

Movt bargat iešguđetlágán teavsttaiguin 29

Ovdamearka mo deavdit DÁL-skovi 31

Sátnečilgenkártta 32

Stášuvdnabarggut 33

Manne stášuvdnaoahpahus? 33

Sáhtášii ná lágidit stášuvnnaid 33

Metodat 34

Oahpahuslanja hábmen 34

Álggahanboddu 34

Dehálaš sánit ja dajaldagat 34

Vuodđogálggat 36

Gággi-oahppobuktaga ráidu 37

Skuvlla ja ruovttu ovttasbargu 77

Miehtá beaivve sámegiella 78

Árvvoštallan 79

Njeallje prinsihpa 79

Árvvoštallanvuogit 80

Gelbbolašvuodamihttomeriid joksán jahkecehkiin 82

Gelbbolašvuodamihttomearit – dássi 1 mánáidskuvla 83

Gelbbolašvuodamihttomearit – dássi 2 mánáidskuvla 90

Gelbbolašvuodamihttomearit – dássi 3 mánáidskuvla 95

Oahpahusa ja oahppanplána evttohusat 102

Bargovuorut 102

Struktuvra 102

Sámegiellatnja 102

Oahppanplána	103
Evttohus bargovuoruide 1.–3. dássái	103
1.–3. dási oahppanplána evttohus	111
Árvvoštallan/Evaluering	112
Evttohus bargovuoruide 4.–5. dássái	113
4.–5. dási oahppanplána evttohus	119
Árvvoštallan/Evaluering	120
Evttohus bargovuoruide 6.–7. dássái	121
6.–7. dási oahppanplána evttohus	125
Árvvoštallan/Evaluering	126

Gággi 1–7 – Oppalaš geahčastat	127
Oppalaš geahčastat – Giellaoahppa	127
Gággi 1 – oppalaš geahčastat	133
Gággi 2 – oppalaš geahčastat	137
Gággi 3 – oppalaš geahčastat	142
Gággi 4 – oppalaš geahčastat	148
Gággi 5 – oppalaš geahčastat	155
Gággi 6 – oppalaš geahčastat	164
Gággi 7 – oppalaš geahčastat	171

Mihttoárkkat – Málark	178
-----------------------	-----

Máidnasat, mitalusat ja myhtat	256
Njoammil goallu	256
Manne gáhkcoris leat juolggit badas	257
Manne guovžžas lea dušše bieža	259
Manne riebaniš lea vilges seaibegeahči	260
Mo čuoikkat besse máilbmái	261
Háhcešeani lávžegihppu	262
Olmmoš váldá beatnaga reangan	263
Fállegeađgi, stállu ja bohccot	264

Čilgehusat sátnevádjasiidda	265
-----------------------------	-----

Lávlagat ja luodit	266
Guhte beaivi odne lea?	266
Vuossárgga, mannebárgga doaškut mii	266
Vahku beaivvit	267
Vahkubeaivvit 1	268
Jagi áiggit	269
Adjektiivalávlla	270
Biepmu dutnje attán	271
Šaldi	272

Kopioriginálat	273
Vástádusat Gággi 5 Kap. 4 bargogirji	273
Speallu – vällje vearbba ja sojat rivttes persovdnii	274
Sátnečilgenkárta	275
Dehálaš sánit ja dajaldagat	276
DÁL-skovvi	277
Ovdánanskovvi	278
Bircospeallu – Logut 0–500	279
Bircospeallu – Ortnetlogut 1.–36.	280
Bircospeallu – Ortnetlohku 1.–100.	281

Gáldut	282
--------	-----

Sámegiella nubbingiellan-fága ulbmilat

Sámit leat okta álbmot njealji riikkas. Sámegiella lea kulturguoddi ja čatná sámiid oktii riikarájiid rastá. Sámegiella lea almmolaš giella Norggas, Ruotas ja Suomas. Ulbmil lea ahte sámegiella galgá bisuhuvvot ja ovdánahttot boahttevaš buolvvaide. Sámegiella lea unnitlogugiella Norggas, Ruotas, Suomas ja Ruoššas. Gielladilli ja sámegiela eavttut eai leat ovttalágánat buot guovlluin Sámis. Guovddáš sámi báikkiin lea sámegiella eanetlogugiella, muhto eará sámi servodagain lea sámegiella unnitlogugiella.

Sámegieloahpahus galgá leat mielde lahttudit mánáid ja nuoraid sámi kultuvrii ja servodateallimii. Kulturipmárdus, gulahallan ja identitehtaovdánahttin galget leat oahpaheami guovddášis. Oahpahus galgá addit ohppiide mánggagielalaš ja -kultuvrralaš gelbbolašvuoda. Buorre sámegielgelbbolašvuota addá vejolašvuodaid oassálastit sámi servodat- ja bargoeallimis ja boahtteáiggis válljet oahpu ja barggu.

Sámegiella nubbingiella-fága galgá ovttas dárogielfágain bidjat vuodu ohppiid doaibmi guovttegielatvuoda ovdánahttimii, ja leat mielde addimin ovttaskas oahppái máhtu, movtta ja oadjebasvuoda válljet sámegiela gulahallangiellan.

Giellamáhttu ja giellaipmárdus ovdána aktiivvalaš giellageavahemiin. Gulahallan ja ovttasdoaibman lea dan dihte guovddášis fágas. Muosáhusaid ja oassálastimiid bokte ovdána oahppi njálmmálaš giella. Sámegiella nubbingiella-fága galgá boktit oahppi lohkan- ja čállinhálu ja ovdánahttit buriid lohkan- ja čállindábiid. Oahpásnuvvat sámi girjjálašvuhtii ja iešguđet sámegielaide ja suopmaniidda viiddida ohppiid giella- ja kulturipmárdusa.

Ohppiin geain lea sámegiella nubbingiellan, eai leat ovttalágán eavttut go oahpahallet giela. Muhtimiin lea sámegiel lagasbiras, ja earát ges eai gula sámegiela eará sajiin go oahpahusas.

Diehtu eará eamiálbmogiid ja kultuvrraid birra váikkuha dasa ahte olmmoš buorebut ipmirda ja árvvusatná earáid ja buorebut ipmirda iežas kultuvrra.

Máhttolokten-06

Fága váldoosit

Fága lea juhkkoujvovon váldoosiide maidda leat hábmejuvovon gelbbolašvuodamihttomearit. Váldoosit dievasmahttet nuppit nuppiid ja fertejit gehččoujvovot oktavuohtan.

Njálmmálaš gulahallan

Njálmmálaš gulahallama váldoossi lea máhttit guldalit, ipmirdit ja ságastallat iešguđetlágán oktavuođain. Njálmmálaš gulahallan ja guldaleapmi lea ođđa gielaide oahppama vuoddu.

Giellaoahppamis lea dehálaš deattuhit ođđa sániid ja doahpagiid oahppama. Giela oahppá doaimmaid, stoahkama, muosáhusaid, jurddašeami, gaskkusteamii ja ovttasdoaibmama bokte. Lea dehálaš láhčit giellahárjehallanarenaid ja hárjehallat ja vásihit njálmmálaš gulahallama digitála gulahallanreaidduid bokte. Lea dehálaš oahpahusas addit oahppái dovddu ahte son hálddaša giela ja nu movttiidahttit su viidáseappot ovdánahttit iežas giellamáhtu.

Čálalaš gulahallan

Čálalaš gulahallama váldooassi lea máhttit lohkat ja čállit sámegiela. Sámegiella nubbingiellan galgá maiddá leat mielde ovdánahttimin ohppiid lohkan- ja čállingelbbolašvuoda. Lohkan ja čállin lea dehálaš giela oahppamis ja lea mielde lasiheame oahppi sátneriggodaga ja buorideame hupmangiela.

Lohkanoahpahus galgá ovddidit oahppi miela ja návccaid lohkamis ja čállimis. Oahpahusas galgá oahppi lohkat iešguđetlágán teavsttaid, sihke oahppama ja muosáheami várás.

Čállin mearkkaša ahte sáhtta ovdanbuktit, gieđahallat ja gaskkustit jurdagiid ja oaiviliid iešguđetlágán teavsttaid ja šáŋŋeriid bokte. Buorre čálalaš gulahallan eaktuda buori sátneriggodaga, máhtu ja gálggaid grammatihkas ja riektáčállimis ja návccaid buvttadit teavsttaid.

Giella, kultuvra ja girjjálašvuhta

Váldooassi dás lea oažžut oahpu sámegiela, giellageavaheami ja giellavuogádaga birra ja atnit dan máhtu iežas giellaoahppamis. Lea dehálaš bargat systemáhtalaččat doabaoahppamiin ja grammatihkain nu ahte álggos oahppá sátnehámiid ja erohusaid mearkkašumiin. Oahppi galgá šaddat dihtomielalaš iežas giellaoahppama ja guovttegielatvuoda hárrái. Galgá maid oahpásnuvvat suopmaniidda, eará sámegielaide ja sámi giellahistorjái.

Váldooassi lea maiddá ahte oahppi galgá oahppat giela geavaheami sámi kultuvrra, eallinvuogi ja árbevirolaš máhtu hárrái. Lea dehálaš ahte oahppi beassá vásihit sámi teakstkultuvrra ja doaimmaid bokte oažžut geavatlaš vásáhusaid.

Oahppis galgá leat vejolašvuhta oahpásnuvvat sámi muitalanárbevrrui ja sámi girjjálašvuhtii ja čállimii. Lea dehálaš válljet teavsttaid maid bokte oahppit besset oahpásnuvvat sámi kultuvrii seammás go ohppet giela.

Máhttolokten-06 (ML-06)

Guovttegielatvuhta

Guovttegielatvuhta lea gávdnon liikká guhká go ovttagielatvuohstage. Iešguđetgielagiid sosiálalaš, kultuvrralaš ja gávppálaš oktavuodát leat dagahan, ahte guovttegielatvuhta geasuha olbmuid, ja lea šaddan gálgan. Muhto historjjá čađa eai leat leamaš dušše positiivva oainnut guovttegielatvuhtii. Muhtun fágaolbmot leat eahpidan guovttegielatvuoda árvvu. Guovttegielatvuhta balahuvvui váikkuhit negatiivvalaččat olbmo kognitiivva ovdáneapmái. Maŋit áiggi leat boahtán dieđalaš dutkanbohtosat, mat čájehit ahte bures ovdánan guovttegielatvuodas leat positiivva kognitiivva váikkuhusat. (Øzerk 1995: 3). Ruošša gielladutki ja psykologa Lev Vygotsky (1896–1934) lei okta dain vuosttaš dutkiin gii dutkkai guovttegielatvuoda ja dan ovdáneami. Son anii guovttegielatvuoda dehálažžan iežas riikii, dalá Sovjetlihtus, ja eará riikkaide «... where many nationalities are intertwined in geographic, economic and socio-cultural relationships» (Wertsch 1985).

Guovttegielatvuohta gullá mánggagielatvuhtii. Leat iešguðetlágán guovttegielatvuoðat. T. Skutnabb-Kangas (1981) juohká dan njealji jovkui:

- 1 Guovttegielatvuohta buresbirgejeaddji akademihkkariin dahje olbmui olgoriikabargguin.
- 2 Guovttegielatvuohta majoritehtaálbmogis geain lea geatnegahtton amasgiellaoahpahus, omd. engelasgiella.
- 3 Guovttegielatvuohta guovttegielat bearrašiin.
- 4 Guovttegielatvuohta minoritehtain geain lea eará eatnigiella go majoritehtain. (Øzerk 1992: 5–7).

Doaibmi guovttegielatvuohta

Sámegiella nubbingiella-fága galgá ovttas dárogiellafágain bidjat vuodu ohppiid doaibmi guovttegielatvuoða ovdánahttimii, ja leat mielde addime ovttaskas oahppái máhtu, movtta ja oadjebasvuoða válljet sámegiella gulahallangiellan. ML-06

Mat eavttut leat dasto doaibmi guovttegielatvuhtii? Movt galgá dan mihtidit? Giellapedagogalaš perspektiivvas lea dábálaš juohkit giellagálggaid čálalaš ja njálmmálaš oassegálgan. Sáhtta maid juohkit reseptiiva ja produktiivvalaš giellagálgan. Guldalit ja lohkat leat reseptiiva oassegálgat ja hupmat ja čállit fas produktiivvalaš oassegálgat. (Øzerk 1999: 24, Engen 1998: 24).

	Njálmmálaš gálgat	Čálalaš gálgat
Reseptiiva gálgat	Guldalit	Lohkat
Produktiivvalaš gálgat	Hállat	Čállit

Engen 1998: 24

Muhto man ollu galget máhttit juohke gálga lea váttis mihtidit, dutkiid cealkámušaid vuodul. T. Skutnabb-Kangas (1981) vuodul lea doaibmi guovttegielatvuohta go 1) olmmoš sáhtta birget iežas guvttiin gielain dan dilálašvuoðas mas lea, ja 2) identifiseret iežas positiivvalaččat gielaiguin ja kultuvrraiguin.

Guovttegielatvuoða ovdáneapmi

Álggos šaddet oahppit reseptiiva guovttegielagin ovdal go bohtet dan produktiivvalaš dássái. Dat mearkkaša ahte oahppit ipmirdit giela ovdal go hupmagohtet dan. Reseptiiva dási lea dasto dehálaš gálga ovdánahttit dan produktiivvalaš dási. Guovttegielat ovdáneapmi reseptiiva dásis produktiivvalaš dássái sáhtta dadjat ahte lea go oahppi guldala ja ipmirdišgoahtá mii daddjo, vaikko ieš ii huma giela. Son dadjagoahtá sániid ja cealkagiid daði mielde go oahppá ođđa sániid, doahpagiid ja cealkkahábmema ja loahpas hupmagoahtá. (Øzerk 1999: 24–25)

Ohppiidjoavkkut

Ohppiin geat válljejit sámegiela nubbingiellan, eai leat seamma eavttut go oahpahallagohtet sámegiela. Joavkkus sáhttet leat:

- 1 oahppit geain nubbi váhnen lea sámegiela, ja gullet sámegiela beaivválaččat
- 2 oahppit geain lea gullevašvuohta sámegillii, muhto eai gula sámegiela ruovttus
- 3 oahppit geat leat leamaš sámi mánáidgárddis
- 4 oahppit geat eai gula sámegiela eará go sámegieloahpahusas
- 5 oahppit geat leat válljen sámegiela eaktodáhtolaččat beroškeahtta lea go gullevašvuohta sámi kultuvrii dahje ii.

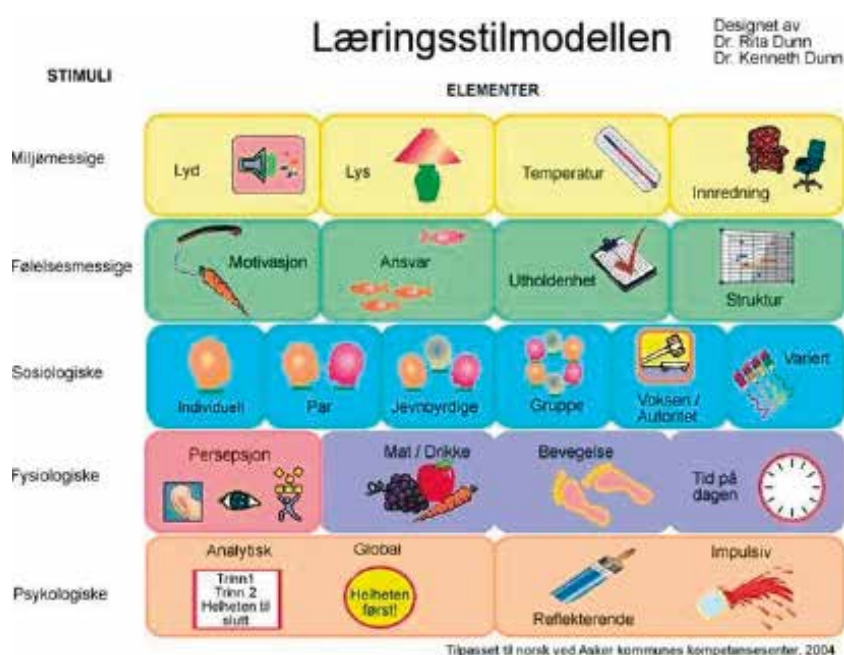
Maid oahpahanstrategiijaid oahpaheaddji vállje oahpaheamis lea oahpaheaddji duohken. Muhto jus oahppi galgá ovdánahttit dan produktiivlaš dásis, de gáibiduvvo ahte sus lea vejolašvuohta hupmat (praktiseret) giela maid lea oahppame. Dan dihte lea dehálaš ahte oahpaheaddji geavaha giela nu ollu go vejolaš.

Dunn ja Dunn oahppanstiilamodealla

Juohkehaččas lea muhtin oahppanstiila, ja buohkain leat nana bealit iežas oahppanstiillas. Lea álkit oahppat go geavaha dáid nana beliid dan ektui go oahppá daid heajos beliid bokte. Dávjá lea oahpahus láhččon buohkaide luohkás seamma ládje. Muhtin oahppit ohppet iežaset buoremus oahppanstiilla mielde, ja muhtimat gis šaddet oahppat iežaset heajos oahppanstiillaid mielde. (Dunn ja Dunn 2004: 23). VAKT-barggut (Visuála, Auditiiva, Kinestehtalaš, Taktiila) váldet vuhtii iešgudetge oahppanstiilla.

Dunn ja Dunn-modealla (1993, 1999) vuodul leat dat mat váikkuhit indiviidida oahppanstiillii, juhkkon viđa váldojovkui maid gohčodit stimuli. Stimulijoavkkut leat:

- 1 biras
 - 2 dovddut
 - 3 sosiologalaš
 - 4 fysiologalaš
 - 5 psykologalaš
- elemeanttat mat váikkuhit movt indiviida oahppá.

Dunn ja Dunn oahppanstiilamodealla

- 1 Birasstimulijoavkkus leat dát elemeanttat mat váikkuhit indiviidii: čuovga, jietna, temperaturvra ja latnjaortnet.
- 2 Dovdduidstimulijoavku váldá vuhtii oahppi motivašuvnna, sávrivuoda, ovddasvástádusa ja maiddái sin struktuvradárbbu.
- 3 Sosiologalaš stimulijoavku váldá vuhtii oahppi sosiála oahppopreferánssaid nugo: individuálalaččat, guovttis, dásálaččain, joavkku miellahtuin gos lea autoritehta dahje skihpavuoda bagadalli, dahje iešguđetlágán sosiála bargovuogit – maid dábálaččat eai geavat.
- 4 Fysiologalaš stimulijoavku gokčá persepsuvdnpreferánssaid (visuála, auditiiva, taktiila dahje kinestehtalaš), beaivvi árjadási (goas beaivvis), juhkama/borrama dárbbu ja lihadeami dárbbu oahppovuorus.
- 5 Psykologalaš stimulijoavkkus leat diehtomeannudanelemeanttat vuodđun nugo globála analyhtalaš ektui ja impulsiiva reflekterejeadđi láhtten.

Dunn ja Dunn-modealla oahppooaidnu

Dunn ja Dunn oahppanstiilamodeallas lea dát vuodđooaidnu oahppamis:

- 1 Eanaš olbmot nákkejit oahppat.
- 2 Iešguđet oahppobirrasat, oahpponeavvut ja olaheamit heivejit indiviidda oahppanstiilla iešguđet nana beliide.
- 3 Juohkehaččas leat nana bealit oahppamis, muhto iešguđet olbmuiin sáhttet leat iešguđet nana bealit.
- 4 Iešguđet oahppopreferánssat gávdnojit, ja daid lea vejolaš mihtidit.
- 5 Jus biras, oahpponeavvut ja olaheapmi leat heivehuvvon oahppopreferánssaide, de olaha oahppi statistihkalaččat buoret bohtosiid geahččalemiin ja teasttain.

Go galgá oahppat ja muitit ođđa ja váttis fáttá, de olbmot iešguđet ládje ohppet. Measta buot oahpaheaddjit hállet go oahpahit. Eanaš olbmuiide lea váttis oahppat ođđa ja váttis fáttá jus dušše guldalit – erenoamážit guoská dát fáktádieđuide.

- Muhtimat ohppet logadettiin.
- Ollugat ohppet cukatevnnegiin, gráfain, govain, fotogovain, diagrámmain dahje smarttávvalis.
- Muhtimat ohppet unnán visuálalaččat. Sii sáhttet leat buorit lohkkat, muhto go leat lohkan ovttá siiddu, de jurddašit: «Maid mun dál lohken?» Sii fertejit dalle oktii vel lohkat dan seamma.
- Muhtimat ohppet go geavahit mánja persepsuvnna, omd. guldalit ja lohkat.

VAKT – Visuála, Auditiiva, Kinestehtalaš ja Taktiila

Oahpaheaddji berre leat didolaš movt oahppit ohppet buoremusat. Dunn ja Dunn oahppanstiilamodealla govas boahtá ovdan ohppiid nana preferánsat. Das namuhuvvojit iešguđet preferánsat visuála, auditiiva, kinestehtalaš ja taktiila ohppiid ektui. Lea dehálaš fuomášuhttit oahppi ahte dihtomielaččat vállje oahppanstiilla mii sutnje heive buoremusat ja nu lea álkit láhčit alcces buoremus oahppodili. Oahppi dalle ieš váldá ovddasvástádusa iežas oahppamii. Dainna lágiin sáhtta oahppi ieš mearridit háliida go bargat iešheanaláččat, guovttis vai joavkkus.

Visuála oahppit

- leat oahpaheaddji niehkooahppit
- čohkkájit oahpaheaddji lahka
- háliidit diehtit visot bagadusaid ja dieduid
- jerret čielggadangažaldagaid
- liikojit go oahpaheaddji čilge távvalis ja smarttávvalis
- liikojit čálalaš bargguide
- liikojit čohkkát formálalaččat
- liikojit buori čuvгии
- liikojit jaskesvuhtii
- háliidit okto bargat
- vuosttažin bládestit nuppi siidui
- liikojit finna bargguide
- beroštit dávjá estetihkas: biktasiin, ivnniin, stohpoortnegiin
- oidnet smávva detáljjaid
- muitet maid don čállet távvalii ja gokko don čállet
- geavahit vuolláisáhcuma ja merkema
- eai oahpa nu bures njálmmálaš bagadallamis
- fuobmájit mimihka
- eai sealggat nu bures amasgiela
- muitet buorebut čálalaš dieduid
- ravkkuhit čalmmiid eambo go earát
- lea kámera oaivvis

Oahpanrávvagat visuála ohppiide

- ii hállat/hupmat go oahppi čállá
- geavahit girjás giela ja ávžžuhit oahppi geavahit miellagovahallama
- ávžžuhit geavahit jurddakártta ja gráfalaš ovdanbuktima
- geavahit ivdnás giela ja ivdnás notáhtaid ja symbolaid
- ávžžuhit oahppi geavahit ivdnás notáhtaid ja symbolaid
- diktit oahppi čállit čállojuvvon teavstta mielde ja hábmet teavstta iežas sániiguin
- geavahit bihttábardima ja rollaspealu oahpaheamis
- geavahit sárguma čilgedettiin
- ávžžuhit oahppi geavahit sárguma čilgedettiin
- liigebarggut – sii gerget hui jođánit
- diktit sin ovdanbuktit visuálalaččat
- ráhkadit govvaráidduid

Auditiiva oahppit

- liikojit hupmat, dávjá hállet jitnosit, menddo ollu ja guhká, dávjá ferte sin jaskkodahttit
- liikojit gullat iežaset jiena, mitalit cukcasiid ja somás mitalusaid
- čeahpit ádestallat earáid jiena ja geavahit dan sosiálalaččat earáiguin
- liikojit hupmat telefovnnas
- gullojit joavkobargguin ja olgobottuin
- dávjá válljejuvvojit ráđđádallin/hállin
- liikojit bargat liánttain ja báhpiriin
- háliidit eanemusat hupmat, digaštallat áigeguovdilis áššiid
- liikojit ritmii ja musihkkii, čohkkájit dávjá ja dancadit láhtái, dávjá časket távta peannain beavdá, hállet okto
- muitet bures, ferte leat várrogas maid dajat
- fertejit njálmmálaččat dadjat dan maid galget oahppat

Oahpanrávvagat auditiiva ohppiide

- álki oahpahit
- fáhtejit njálmmálaš dieđuid
- ohppet buoremusat go guldalit oahpaheaddji, cd, kaseahta jna.
- dávjá eai loga njuovžilit
- čeahpit artikuleret
- jerret gažaldagaid ovdal go oahpaheaddji lea geargan čilgemis/bagadallamis
- heivejit bures bargat guovttis ja guovttis dahje joavkkus

Kinstehtalaš oahppit

- dávjá lea váttis birgehallet singuin
- huksejit oahpu dovdduiguin ja fysihkalaš doaimmaiguin
- oahpaheaddji ferte fidnet sin luohttevašvuoda ja leat jodiheaddji
- ii sáhte válljet kinstehtalaš ohppiid skihpárin, sii válljejit skihpáriid agibeavái
- leat buorit ustibat geat huksejit buori ustitvuoda
- sáhttet billistit oahpahusa, háliidit mearridit ja jodihit
- leat hutkát
- sáhttet fuobmát buriid hutkosiid, muhto eai nákke čilget movt
- eai nákke čohkkát jaska
- dávjá bohtet maŋnit – muosehuhttet
- muitu lea dehkiin
- dárbbášit fysihkalaš doaimmaid
- leat dávjá buoremusat valáštallamis

- heitet dájvá skuvllas
- skuvla dájvá ii nákke fuobmát sin oahppanmálle
- dárbbasit áiggi oahppat ođđa ja váttis áššiid, muhto go leat oahppan, de muitet
- liikojit geahččaladdat, fitnat oahppomátkkiin ja liikojit doaimmaide olggobealde skuvlla
- sáhttet bargat ijatbeivviid jus lea miellagiddevaš

Oahpanrávvagat kinestehtalaš ohppiide

- aktiivvalaččat oahppamis
- fertejit beassat geavahit iežaset lihkanenergiija ja praktihkalaš áiccu
- praktihkalaš bihtát
- ovttasbargu
- neaktin – filbma
- neaktit dan maid lea oahppan – muitalusat
- prošeaktabarggut
- dájvá vuitet go leat leamaš riiddut

Taktiila oahppit

- liikojit buđaldit ja iskat
- oahppanmálle lea gieđain ja suorpmain, muhtumin susket vuovttaid ja borret gaccaid
- dárbbasit taktiila movttiidahttima go ohppet ođđa áššiid/fáttáid birra
- oahppu lea huksejuvvon dovdduid vuodul
- barget jaskadit, ja muhtumin measta menddo ollu
- geavahit áiggi ovdal go jienádit, muhto go de jienádit, de leat bures jurddašan
- leat dájvá veahá njálbmát
- liikojit dihtoriin bargat
- johtilis vástádusat
- nana finnamotorihkka
- sáhttet bargat ijatbeivviid jus lea miellagiddevaš

Oahpanrávvagat taktiila ohppiide

- doaimmalaččat oahppobargguiguin
- fertejit beassat geavahit iežaset lihkanenergiija ja praktihkalaš áiccu
- praktihkalaš bihtát ovttas eará ohppiiguin
- neaktit dan maid leat oahppan – muitalusat
- prošeaktabarggut
- stoahkan, spealut ja geahččaladdan
- dájvá vuitet go leat leamaš riiddut

Spealut oahpaheamis

Speallat spealuid ja goarttaid leat sosiálalaš doaimmat. Árvádallan-, jearahallan- ja mima-stohkosat leat bivnnuhis stohkosat sosiálalaš oktavuodain. Speallan nanne oahppama, erenoamážit go ferte geardduhit sániid, doahpagiid ja dieduid. Spealadettiin ferte geavahit mánga áiccu, omd. oainnu (visuála), gulu (auditiiva), suorpmaid (taktiila) ja olles goruda (kinestehta). Dákkár oahpahus šaddá somá, molsašuddi ja lusttolaš ja seammás dáhkida ahte buot oahppit ožžot geavahit iežaset nannoseamos preferánssaid. Spealuid sáhtta ieš ráhkadit dahje geavahit gávpespealuid. Speallannjuolggadusaid sáhttet oahppit ieža hutkat. Gažaldatgoarttaid sáhttet oahppit/oahpaheaddji ieža ráhkadit fáttáid vuodul. Lea dehálaš ahte lea rievttis vástádus goartta duogábealde mii duodašta vástádusa dastánaga.

Spealuid ráhkadeapmi

Leat ollu spealut maid oahpaheaddji sáhtta ráhkadit mat heivejit njuolgga fáddái. Lea vuogas dihtora geavahit reaidun, omd. Microsoft Word. Go laminere ja geavaha ivdnás govaid, de šaddet spealut somát. Seamma govaid sáhtta geavahit mánnga ládje. Dávjá dihtoris sáhtta välljet sturrodaga govaid go čáliha. Lea vuogas bidjat ovttá gova ja sáni ovttá A4-siidui. Omd.: Leat 16 ođđa sáni oahppamin ovttá fáttás. Dáidda háliidat ráhkadit seaidnegovaid, láhte- ja seaidnespealu, memospealu ja «Flashgoarttaid». Dalle sáhtat välljet sturrodaga čálánis dan mielde maid áiggit ráhkadit. Sáhtat omd. bidjat 16 siiddu ovttá siidui jus leat ráhkadeamen «Flashgoarttaid».

Vearba-speallu

Gággi 6 bargogirjji 4. kapihttalis lea vearba-speallu. Dát lea maid kopioriginálan dán girjjiis. Speallanbreahta sáhtta geavahit mánnga ládje go vearbbaiguin bargá. Sáhtta ráhkadit vearbakoarttaid maid geassá, ja vearbbaid sojaha rievttis persovdnii ja áigái. Lea dan duohken maiguin vearbbaiguin lea bargamin. Okta bálkesta ja sirdá. Son boahtá omd. Mun-ruktái. Nubbi geassá koartta ja lohka man vearbba galgá sojahit, omd. čállit. Son gii bálkestii, dadjá vearbba rievttis sojahanhámi. Nubbi iská lea go riekta. Koarttas oaidná lea go rievttis vástádus. Jus lea riekta, de oazžu son gii bálkestii, koartta. Son geas leat eanemus koarttat, vuoitá.

Goartaevttohus:

Preseansa

Čállit

mun čálán
don čálát
son čállá
moai čálle
doai čállibeahhti
soai čálliba
mii čállit
dii čállibehtet
sii čállet

Preterihitta

Čállit

mun čálán
don čállet
son čálii
moai čáliime
doai čáliide
soai čáliiga
mii čáliimet
dii čáliidet
sii čálle

Govva-govva-memo ja Govva-sátni-memo

Go muitospealu ráhkada, de sáhtta čálihit 16 siiddu ovtta siidui. Goarttaid bidjá gopmut beavdá dahje láhttaí. Oahppit jorgalit vuoruid mielde guokte ja guokte goartta ain hávállassi. Oahppi lohka/dadjá maiddá sániid jítanosit dađi mielde go jorgala. Jus gávdná guokte seammalágán goartta, de lea bárra. Dalle oahppi beassá vel oktii jorgalit. Jus ii leat bárra, de massá vuoru nubbái. Son gii gávdná eanemus báraid, vuoitá.

Goartaspeallu

Muitospealu goarttaiguin sáhtta speallat mánnga ládje. Okta vuohki lea jearrat nuppis goartta. Seagut goarttaid ja juoge ohppiide visot goarttaid. Dás lea jurdda ságastallat. Oahppit galget gávdnat báraid. Sii fertejit nuppi oahppis jearrat omd.: «Leago dus guokte/čuvla/X munnje?» Jus oahppis geas jerro, lea dat, de son gii jearai, fidne goartta ja dalle lea sus bárra. Son, geas jerro, galgá vástidit «Lea, mus lea guokte/čuvla/X» ja addá goartta sutnje gii jearai. Son dalle fidne bára ja beassá vel oktii jearrat. Jus ii leat dat goarta mii jerro, de vástida «Mus ii leat guokte/čuvla/X». Dalle massá vuoru nuppi oahppái. Nie fidne báraid, ja son gii fidne eanemus, vuoitá.

Labyrinta

Labyrinta-spealu ráhkada Microsoft Publisheriin. Dasa bidjá govaid ja sániid dahje cealkagiid fáttáid mielde. Oahppit álget «Álgu»-ruvttos. Sii birccastit ja sirdet speallanboalu nu ollu go bircu čájeha. Oahppi lohka sáni/cealkaga ruvttos masa boahtá, ja de sirdá dan govvii mii heive sátnái/cealkagii. Jus ruvttos lea govva, de sirdá dan ruvttui gos lea sátni/cealkka. Ferte finadit siskkimuš ruvttos ovdal go jorggiha ruoktot. Son gii boahtá vuosttažin «Ruoktot», vuoitá. Go čáliha spealu, de lea vuogas geavahit A3-formáhta. Dan sáhtta mearridit go čáliha spealu.

Domino

Domino-spealu ráhkada Microsoft Wordas. Domino sáhtta speallat mánnga ládje. Goarttain lea govva nuppi geažis ja sátni gis nuppi geažis. Vuosttaš goarta biddjojuvvo beavdá. Oahppit galget dál bidjat sáni mii heive govvii, dahje gova mii heive sátnái. Son gii nohkko goarttain ovddemus, vuoitá. Go ráhkada dominogoarttaid, de ferte heivehit nu ahte vuosttaš govva heive mañimus sátnái.

VAKT-spealut

VAKT-spealut leat heivehuvvon juste ohppiid preferánssaide. Leat iešdivvun-spealut. Oahppi galgá oažžut rievttis vástádusa spealadettiin.

Flashgoarttat

Goarttain lea govva ja sáni. Goarttaid čohkke čovddarieggái. Oahppi beassá dál oahpahallat sániid.

Seaidnespeallu

Dasa dárbbasa govaid/gažaldagaid ja vástádusaid, teappa ja čurotspeččona. Govat darvehuvvojit seaidnái. Oahpaheaddji/oahppi dadjá sániid ja de eará oahppit vihket ja spežžejit rievttis gova čurotspeččoniin. Jus leat mánga oahppi, de sáhttet gilvalit guhtemuš ovddemus spežže sáni. Son gii dadjá sániid, dárkkista vástádusa. Sáhtta maid geavahit juo- ja ii-gažaldagaid. Jus lea gilvu, de berrešedje gažaldagat leat leaskalogus, omd. 11 gažaldaga vai oaidná goabbá/gii vuoitá.

Láhttespeallu

Láhttespeallu sáhtta leat breahttaspeallu, ráidalasspeallu, paradiisa, diagrámmat jna. Dasa sáhtta geavahit plastihkka beavdeliinni, riššoliinni dahje eará maid bidjá láhtái. Sáhtta maid liibmet govaid/sániid/cealkagiid/vástádusaid láhtái liibmabáhpiriin. Oahppit sáhttet maid ieža ráhkadit spealu ja njuolggadusaid dasa. Spellui maddái sáhtta ráhkadit gažaldagaid dahje geavahit gažaldatgoarttaid. Oahppit välljejit galget go njuikut, lávkut, činjut vai beahkit/goakkardit. Spealus leat ollu vejolašvuodát, muhto lea dehálaš ahte speallu lea iešdivvun.

Jorgalanboksa

Jorgalanboksa lea boksa masa coggá gažaldatgoarttaid mat jorgasit bovssa siste nu ahte go goarta boahtá olggos fas, de dasa lea čállon vástádus. Dasa ferte geavahit goarttaid main lea gažaldat ovddabealde ja vástádus vulosoivviid duogábealde. Bajit ráigái coggala goartta mas lea gažaldat. Dan botta go goarta lea bovssa siste, de jurddaša oahppi vástádusa. Go goarta čolgaduvvo olggos, de iská lei go rievttis vástádus.

Dasa dárbbáša: 1 mielkebáhka, garrabáhpira, liimma ja skárriid. Geavat 1 lihttaraš mielkebáhka ja ráhkát dan sisa «čierastanluohká» dáinna lágiin:

- 1 Čuohpa guokte 2,5 cm allosaš ráiggi seamma govvodahkii go báhka, báhka ovddabeallái 3 cm máhci vuolábeallái ja 3 cm vuodu bajábeallái.
- 2 Čuohpa guokte báberbihtá garrabáhpiris, nubbi $6,5 \times 21$ cm ja nubbi $6,5 \times 14,5$ cm. Máhcas goappašiid gežiid goabbat báberbihtás 1,5 cm.
- 3 Cokka dan oanehit báberbihtá mielkebáhka sisa ja liibme bajágeaži olggobeallái bajit ráiggi vuolábeallái ja vuolágeaži olggobeallái vuolit ráiggi bajábeallái.
- 4 Cokka dan guhkit báberbihtá mielkebáhka sisa ja liibme bajágeaži olggobeallái bajit ráiggi bajábeallái ja vuolágeaži olggobeallái vuolit ráiggi vuolabeallái.
- 5 Herve bovssa miela mielde.
- 6 Ráhkát 5×3 cm goarttaid mas lea gažaldat nuppi bealde ja vástádus nuppi bealde.

Jorgalanbovssa speallangoarttat sáhttet leat 5 cm govddu ja 7–10 cm alu. Go čállá sihke gažaldaga ja vástádusa koartta seamma beallái, de šaddá vástádus vulosoivviid go máhccu goartta ovdal go laminere. Lea vuogas geavahit seamma málle juohke háve go ráhkada odđa goarttaid.

Ráigegoarttat

Ráigegoarttain lea gažaldat ja golbma molssaeavttu vástádussan. Oahppi coggá peanna dahje liántta dan ráigái man oaivvilda rievttis vástádussan ja rohte olggos árka. Jus árka bohtá olggos, de lea rievttis vástádus. Jus lea boasttu vástádus, de ii boađe árka olggos.

Dasa dárbbáša: gažaldatárkka, konfaluhta, ráigenannenteaippa, liántta dahje peanna.

- 1 Ráhkát konfaluhta ja ráigga golbma ráiggi vuolábeallái ja gohčot daid A, Á ja B. Čuohpa láse mas oidno gažaldat/govva go coggá gažaldatárkka konfaluhttii.
- 2 Ráhkát gažaldat-/govvaárkkaid mas leat golbma molssaeavttu vástádussan A, Á ja B mat heivejit juste dan konfaluhttii. Darvvit ráigenannenteaippa ráiggide.
- 3 Ráigga ráiganruvddiin golbma ráiggi vuolábeallái mat heivejit ráiggiide konfaluhtas. Gohčot daid A, Á ja B. Darvvit ráigenannenteaippa ráiggide. FUOMÁŠ! Ale fal bija ráigenannenteaippa rievttis vástádussii. J Čuohpa ceahki rievttis vástádussii gitta ravdii.

Lásečállinspeallu

Čuohpa omd. 8 njealječieгат ráiggi A4-árkii. Čále gažaldaga juohke ráiggi vuolá-/bajábeallái. Čále vástádusaid nuppi árkii. Čuohpa dasa seamma ládje, 8 njealječieгат ráiggi. Bija árkkaid badjálaga goabbat guvlui ja laminere. Čuohpa ráiggiid. Oahppi bidjá buhtes árkká laminerejuvvon árkká vuollái ja čállá vástádusaid ráiggiide. Go lea vástidan visot, de jorgala laminerejuvvon árkká ja dárkkista vástádusaid. Speallu lea iešdivvun.

Seaidneplakáhtat

Fáddásániid darvviha seaidnái vai leat oidnosis.

Guldalanteaksta

Oahpaheaddji dahje oahppit sáhttet ieža lohkat ja báddet teavsttaid. Oahppit sáhttet mángii guldalit ja čuovvut teavsttas mielde seammás.

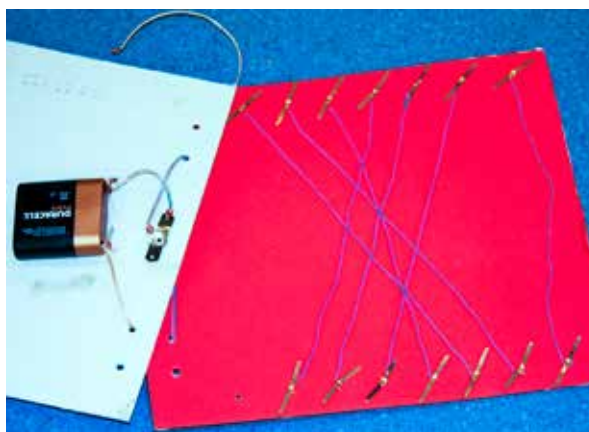

Árpobreahtta

Dán spealu sáhttet oahppit maiddái ieža ráhkadit. Lea buoremus geavahit garrabáhpira dahje laminerejuvvon árkká. Speallu lea iešdivvun. Dárbbasat báhpira. Čále gažaldagaid badjálaga gurutbeallái. Čále vástádusaid gažaldagaide maŋŋálaga olgešbeallái, muhto nu ahte ii šatta rievttis vástádus gažaldaga buohta. Ráhkát ceahki juohke gažaldaga ja vástádusa buohta. Ráigga ráiganruvddiin ráiggi bajábeallái gurut čihkii masa čatná árppu. Bija árppu gažaldagas rievttis vástádussii. Merke duogábeallai gokko báddi galgá mannat go lea rievttis vástádus. Speallu lea iešdivvun.

Elektrobreahtta

Elektrobreahta fidne oastit gávppis, muhto dan sáhtta maiddá iehá ráhkadit. Dasa dárbbáša: garra A3-báberpláhta, laminerejuvvon A3-árkka, A4-plástalubma, 10–12 hárčebáberdoalli (*splittbinders*), ráiganruovddi, 3LR12-báhttera, veaikeárppu mas lea plastihkka birra, juovlamuorračuovga, guokte spiikkára.

Ná dagat:

- 1 Dán juogát guovtti kolonnii, nuppe bealde leat gažaldagat ja nuppe bealde fas vástádusat hiluid háluid.
- 2 Ráigga goappašiid kolonnii olggumuš ravdii gokko bohtet gažaldagat ja vástádusat.
- 3 Bija hárčebáberdoalli (*splittbinders*) juohke ráigái.
- 4 Duogábeallai bijat veaikeárppu gažaldagas rievttis vástádussii.
- 5 Liibme laminerejuvvon A3-árkka garra A3-báberpláhtii.
- 6 Dus fertejit leat golbma veaikeárppu.
- 7 Vuosttaža darvvihat nuppi geaži veaikeárppus báhttera minuspolii ja nuppi geaži fas čuvгии.
- 8 Nuppi darvvihat nuppi geaži veaikeárppus fas báhttera plussapolii ja nuppi geaži fas hárčebáberdoallái (*splittbinders*).
- 9 Goalmmáda darvvihat nuppi geaži veaikeárppus čuvгии ja nuppi geaži fas hárčebáberdoallái (*splittbinders*).

«LOOP»-speallu

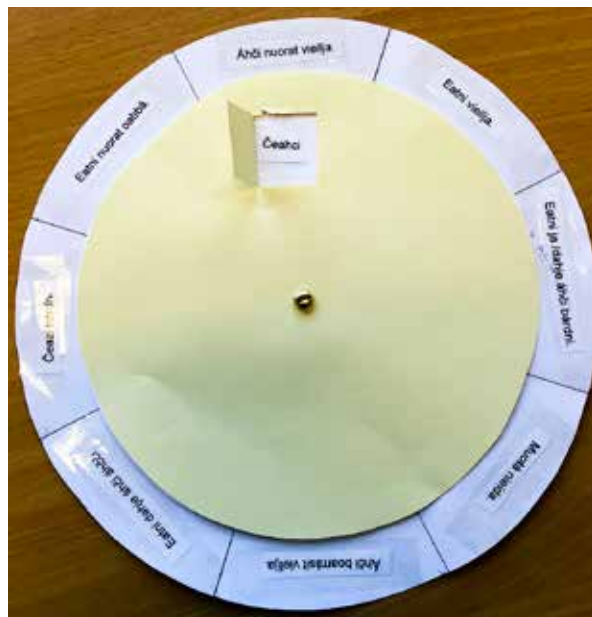
Dán spealus fertejit mánggas leat mielde. Juohke oahppi oažžu goartta. «Loopas» leat goarttat mas lea vástádus ja ođđa gažaldat. Álggos jearrá okta gažaldaga mii lea goarttas. Son, geas lea rievttis vástádus, vástida ja jearrá dan gažaldaga mii lea su goarttas. Son gii álggii, vástida manimus. Speallu manná jorbadassii. Muhto bisána jus soames vástida boastut. Dáinna lágiin lea speallu iehádivvun. Dasa dárbbáša goarttaid. Lea álkimus ráhkadit dihtoriin ja dasto lamineret ja čuohppat.

Oahppojuvla

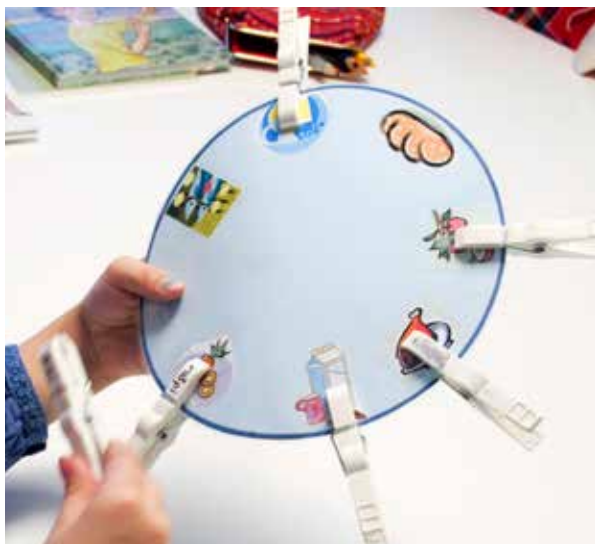
Juvllas leat 8 oasi mas gažaldagat leat olggumusas ja vástádusat siskkimusas. Vástádusat leat čihkkojuvvon juvllain maid sáhtta jorahit. Das lea luŋká maid rahpá ja iská rievttis vástádusa gažaldahkii. Speallu lea iešdivvun. Dasa dárbbáša: garraháhpára ja hárčebáberdoalli (*splittbinders*)

Daga ná:

- 1 Čuohpa báhpáris jorbadasa man diamehter lea 20 cm.
- 2 Juoge dan 8 sektorii ja čále gažaldagaid juohke sektora ravdii.
- 3 Čuohpa nuppi jorbadasa garra báhpáris man diamehter lea 15 cm.
- 4 Darvvit dan guovdu stuorát jorbadassii hárčebáberdoallin (*splittbinders*).
- 5 Merke dasa gokko galgá leat luŋka maid rahpá, čuohpa luŋkká
- 6 Bija njuola mii čujuha guđe gažaldagas lea sáhka
- 7 Raba luŋkká ja čále vástádusa dan stuora jorbadassii.
- 8 Go leat čállán vástádusaid gažaldagaide, de lamineret stuorát jorbadasa ja bija fas oktii hárčebáberdoliin (*splittbinders*).

Civconspeallu

Civconspealus galgá darvvihit civconiid jorbadassii main čuožžot vástádusat gažaldagaide. Oahppi iská rievttis vástádusa duogábealde jorbadasa. Speallu lea iešdivvun.

- 1 Dasa dárbbáša: muorracivconiid, báhpára ja tušša
- 2 Čuohpa jorbadasa báhpáris. Juoge jorbadasa sektoriidda tuššain.
- 3 Čále gažaldaga juohke sektorii ja vástádusa maŋábeallai. Laminere!
- 4 Čále seamma vástádusaid civconiidida.

Láse-lohkanspeallu

Dán spealus galget oahppit lohkat ja vástidit gažaldagaide ja iskat rievttis vástádusa go rabastit láse. Oahppit sáhttet ieža ráhkadit spealu ja lonohallat eará ohppiiguin. Dasa dárbbáša árkká. Máhcas árkká. Sáhtát ieš válljet hámi (njealjehas, njealječiegat, golmmačiegat jna.) Raba máhci. Čále vástádusaid vuolit árkkii dakko gokko rahpá luŋkká. Bajit oassái sárggut njealječiegagiid ja čuohpa luŋkká nu ahte sáhttá rahpat dego adveantakaleandara. Luŋkkás lea govva ja go rahpá, de oaidná vástádusa. Liibme oktii dan guovtti oasi, muhto ale liibme dakko gokko galgá rahpat. Čále vástádusaid lásiid duogábeallai. Speallu lea iešdivvun.

Gávpespealut

Gávdnojit ollu spealut maid sáhttá geavahit oahpaheamis, lea dušše oahpaheaddji hutkáivuoda duohken. Almmuhuvvojit eanet ahte eanet digitálaspealut maiddái sámegillii.

Alias ja **Junior Alias** leat spealut mas galgá čilget sániid, ja earát galget árvidit. Ulbmil lea čilget nu ollu sániid go nagoda ovdal áigi dievvá. Speallu lea joavkospeallu ja sáhttet oallugat oassálastit oktanaga. Sániid sáhttá čállit sámegillii jus lea dárogiel speallu. Alias gávdno sámegillii.

Sátnebingo doaibmá dego dábálaš bingo. Unnimus golmmas fertet searvat spellui.

Sánit ráidalasas 1–3 ja **Sánit labyrinthas 1–3** lea spealut mainna hárjehallá sániid.

Beanastallan-spealus oahppá fas beatnatnamaid.

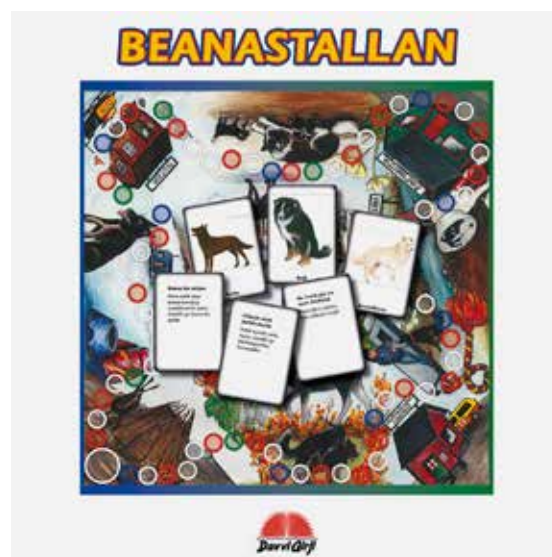
Dárogielspealuid maid sáhtta geavahit, lea omd. **Gøy med klokken**. Dat lea speallu mánáide mainna hárjehallat diimmu. Goarttaid sáhtta jorgalit sámegillii. Lea 24 goartta.

Junior fantasi lea speallu mas galgá čilget sániid, ja earát galget árvidit. Fáttát leat biktasat, biepmut, viessodávvirat ja duhkorasat. Spealu sáhtta jorgalit sámegillii. Giellaoahpaheamis heive bures čilget sániid. Sáhtta maiddái geavahit ieš ráhkaduvvon memogoarttaid.

Ludo lea speallu mii heive bures go lea hárjehallamin loguid.

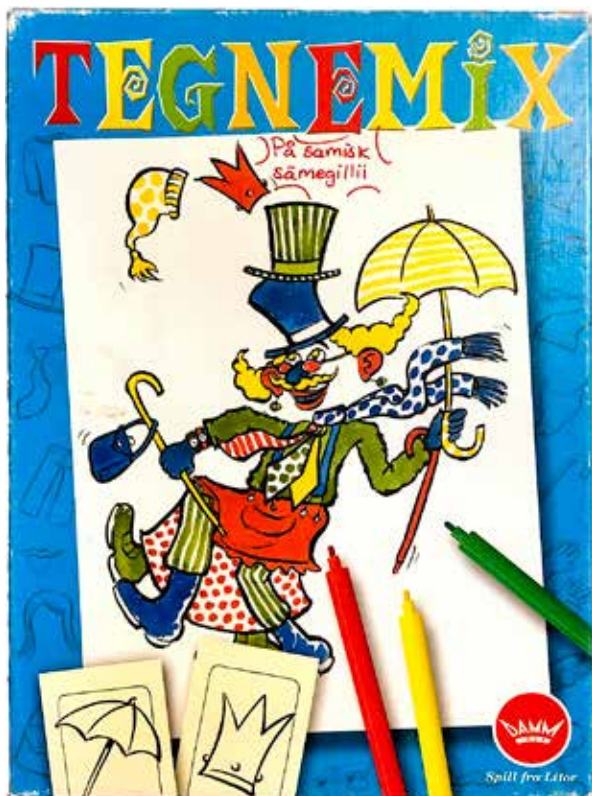
Språkspillet New Amigos oahppá giela, grammatihka, ságastallama, dadjanvugiid ja beaivválaš fáttáid.

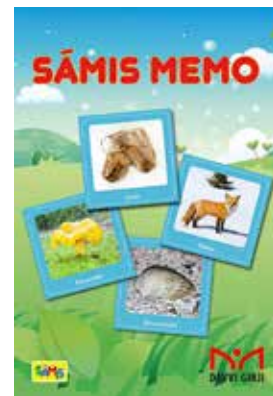
Yatzy lea vuogas speallat go lea hárjehallamin loguid. Dáppe leat gárvvesskovit maid sáhtta geavahit.

<http://ovttas.no/node/26724>

<http://ovttas.no/node/26723>

Tegnemix lea speallu mas galgá geassit goartta ja sárgut dan mii goarttas lea. Bircu čájeha ivnni. Lea vuogas čállit sániid goarttaide vai nanne doahpagiid. Sáhtta maiddá geavahit ieš ráhkaduvvon memogoarttaid.

Lotto- ja **Memory-**spealuid sáhtta geavahit nannet doahpagiid. Sáhtta čállit doahpagiid goarttaide.

Gjett hvem? lea speallu maid sáhtta geavahit go lea oahppamin rumašosiid. Spealu lea vuogas geavahit ságastallamis.

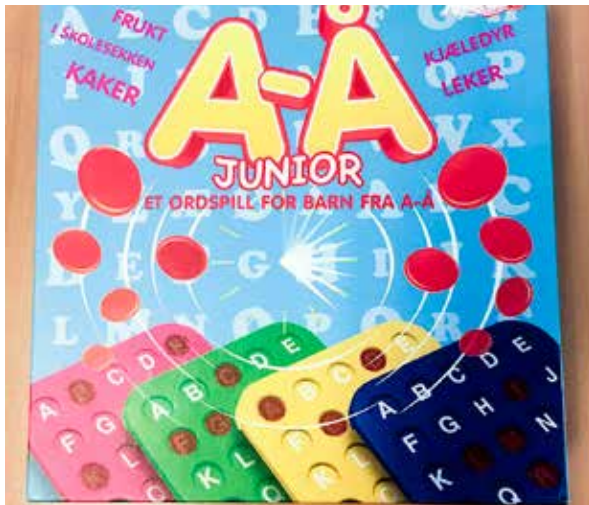

Twister lea speallu maid sáhtta geavahit go lea hárjehallamin ivnniid ja olgeš ja gurut. Heive bures kinestehtalaš ohppiide.

Språkspillet lea speallu mainna oahppá sámegiell doahpagiid. ill.28: «Språkspillet» spealus

Headbanz for kids lea speallu gos galgá čilget sániid. Galgá jearrat nuppis gažaldagaid ja daid vuodul árvidit sáni

A-Å junior lea speallu mas galgá gávdnat sániid mat gullet dihto fáddái ja mat álget dihto bustávain.

Divrespeallu lea breahhtaspeallu divrriid birra mas oahppá dovdat divrriid ja daid namahusaid. Spealus lea Čoarvevieksá liedderiemut-girji, 48 koartta, speallannjuolggadusat ja plakáhtta mas leat divrriid govat ja namat davvisámegillii.

Sohkaspeallu beassá härjehallat fuolkevuodasániid. Dán spealu ferte čálihit ja lamineret. Gávdná dáppe: <http://www.kuati.fi/intro.php>

Gollegáivu lea gažaldatspeallu davvisámegillii mii heive stuorit mánáide, nuoraide ja rávisolbmuide. Sáhtta ieš ráhkadit koarttaid mat heivejit fáddái.

Lohkanstrategiijat

Mii lohkat teavsttaid iešguđet ládje iešguđet leavttuin. Movt mii lohkat lea lohkanangelbbolašvuoda duohken dahje dan duohken mii lea ulbmil lohkamiin. Lohkanstrategiijat leat didolaš vuogit movt lohkat teavstta. Leat golbma váldooasi (*Lesing er*, Lesesenteret 2008):

1 Ovdal lohka strategii

Ulbmil dáinna lea boktit ohppiid beroštumi ja veahkehit bargat teavsttain:

- jurddašit mii lea lohka ulbmil, maid galgá oahppat
- oahpásnuvvat teavsttain (govat, sisdoallolistu, bajilčállagat)
- muittuhit iežas maid máhtta ovddežis, «boktit» ovddešmáhtu, DÁL-skovvi (VØL-skjema) ja jurddakárta
- válljet lohkanstrategiia dan mielde maid lohka
- guorahallat dehálaš sániid
- masa heive teaksta
- ráhkkanit lohkat teavstta (GÁLBE: G = govat ja tevnnegat, Á = álggahus, L = loahpahus, B = bajilčállagat, E = erenoamáš sánit)
- ságastallat movt teaksta lea huksejuvvon
- ságastallat man birra doaivu teavstta sisdoallu lea

2 Logadettiin strategii

Oahppit galget jurddašit ja suokkardit logadettiin:

- mii lea erenoamáš teavsttain (fáktá, riibmasánit, sisdoallu, fáddá)
- bisánit teavsttas dakko gokko lea lunddolaš (jurddašit, jearrat gažaldagaid, ságastallat)
- árvvoštallat heive go válljejuvvon lohkanstrategiia tekstii
- bisánastit go leat váttis sánit ja dadjanvuogit
- geavahit sisdoalu ipmirdit sániid ja dadjanvugiid
- geavahit liántta logadettiin (sázastit sáni, čálistit, ráhkadit jurddakártta)
- ráhkadit gažaldagaid tekstii
- čoahkkáigeassu ovttain cealkagiin

3 Mañnel lohka strategii

Ohppiin lea vejolašvuotta čájehit maid leat oahppan:

- jurddašit lohka ulbmila ja jearrat mii ávkkiid lei bargat teavsttain
- jearrat lei go teavstta sisdoallu nu movt lei doivon
- bargat teavsttain čájehit maid lea lohkan ja ipmirdan
- gávdnat ovdamearkkaid
- čájehit ahte sii máhttet, suokkardallat fáttá, ohcat eanet dieduid, ovdanbuktit earáide
- suokkardit guđe sánit ja dadjanvuogit veahkehit ipmirdit sisdoalu
- čállit čoahkkáigeasu

Iešgudetlágán lohkanvuogit

Hurtiglesing, superlesing, fotolesing-girjjiis maid Terje Kato Stangeland ja Leif-Runar Forsth leaba čállán, čilgeba movt sáhtta buoridit lohkanleavttu ja lohkanipmárdusa. Čalmmit leat dehálaš reaidnut lohkamis. Ferte hárjehallat geavahit čalmmiid riektá go lohká ja viiddidit lohkanoidnoviidodaga. Go dovda sátnegovaid, de manná lohkan jođáneappot. De ii dárbbas juohke sáni stávet, muhto liikká ádde maid lohká.

Dá leat iešgudetlágán lohkanvuogit:

Johtilislohkan	Johtilislohkan lea lohkat jođánit. Dás illá fáhte visot sániid maid lohká. Ii dárbbas juohke sáni ipmirdit ge, muhto fáhte liikká teavstta sisdoalu.
Logastitlohkan	Logastitlohkan lea go lohká teavstta ja fáhte osiid teavsttas. Vuohki addá oppalaš geahčastaga teavstta struktuvrras ja sisdoalus. Lea vuogas vuohki geardduhit fáttá.
Ohcanlohkan	Ohcanlohkama ulbmil lea gávdnat dihto fáttá, sáni dahje dieđu teavsttas. Go geavaha dán vuogi, de ferte diehtit maid ohcá.
Govvalohkan	Govvalohkamiin geahčasta jođánit teavstta bládedettiin. Dáinna lágiin oaidná movt teaksta lea huksejuvvon ja leat go teavsttas govat, govvosat dahje tabeallat.
Dárkilislohkan	Dárkilislohkama ulbmil lea jurddašit ja bargat teavsttain nu ahte ádde sisdoalu.

Lohkanvuogit ohppiidoavkkus

Leat mánga lohkanvuogi movt lohkat teavsttaid. Jus lea váttis teaksta, de berre oahpaheaddji lohkat teavstta jitnosit álggos. Oahppit gullet movt lohká sániid ja cealkagiid, gokko lea lunddolaš bisánit jna. Oahpaheaddji bisána go leat váttis ja guhkes sánit ja čilge daid. Dán vuogi mielde doaibmá oahpaheaddji ohppiid lohkanmodeallan.

Koarialohkan dahje bárralohkan lea lohkat earáiguin ovtta. Dát vuohki heive bures go mihttu lea nannet lohkama njuovžilvuoda. Go oahpaheaddji dahje oahppi gii lohká bures, lohká ovtta ohppiiguin, de son jođiha lohkama ja lea lohkanmodealla. Oahppit gullet movt sánit ja cealkagat daddjojuvvojit, gokko galgá bisánastit, intonašuvnna ja movt sáhtta ealáskahttit teavstta. Dát vuohki heive bures go lea oahppame ođđa giela.

Jitnositlohkan lea go oahppi lohká jitnosit alces dahje earáid gulu. Ohppiide geat leat oahppame ođđa giela, heive dát vuohki bures. Dáinna vugiin beassá oahppi gullat movt lohkat ja dadjat sániid ja cealkagiid.

Jaskeslohkan lea go oahppi lohká jaskadit alces, ja lea dat dábaileamos lohkanvuohki sihke skuvllas ja muđui. Vuohki ii leat nu beaktit buohkaide. Oahppit geat eai hálddaš dán vuogi, eai fáhte sisdoalu, sii dopmet, gehččet govaid ja njuikot duohkot deike teavsttas. Oahpaheaddji ferte čuovvolit oahppi ságastallamiin teavstta birra dahje bargobihtáiguin.

Návddašanlohkan lea lustolohkan sihke skuvllas ja muđui. Návddašanlohkan, sihke fágateavsttaid ja čáppagirjjálašvuodateavsttaid, addá ohppiide lohkanhárjáneami ja didolašvuoda mo bargat sániiguin maid eai ipmir, nappo ipmirdanstrategiijaid.

Go oahppit leat lohkan teavstta mángii iešguđet ládje, de lea lunddolaš ságastallat ja digaštallat teavstta birra. Dakkár ságastallan ovddida didolašvuoda lohkamii ja teavstta sisdollui. Go oahppit ja oahpaheaddjit ságastallet, de juogadit vásáhusaid ja besset gullat mo earát leat fáhten teavstta.

Go lohka fáktateavsttaid, de lea ovddeš diehtu mii mearrida man ollu oktagaslaš oahppi ipmirda ja oahppá teavsttas. Dan dihte lea dehálaš ahte oahppi lea didolaš man ollu diehtá fáttá birra ovdal go lohkgaohtá. Ovdal go oahppit lohkgaohtet fáktateavstta, de lea vuogas deavdit DÁL-skovi ja dan vuodul ságastallat ja juogadit dieđuid joavkkus. Jus ohppiin lea unnán diehtu fáttás, de sáhttet ráhkkanit lohkamii nugo geahččat filmma, govaid dahje neahttabáikkiid ovdal go lohket teavstta. Oahpaheaddji sáhtta maiddá logaldallat fáttás.

Lea dábalaš ahte oahppit dattetge eai ipmir visot sániid ja cealkagiid teavsttas. De lea vuogas jus leat strategiijat maid oahppi galgá de bargat. Oahpaheaddji sáhtta ráhkadit ovdánanskovi (flytskjema). *Ovdánanskovvi* lea «bagadus» mo ieš dutkat sániid maid ii ipmir, ovdal go jearrá veahki oahpaheaddjis. Dan lea vuogas bidjat oidnosii seaidnái oahppolatnjii. *Ovdánanskovvi* sáhtta leat dákkár:

Maid galggaan bargat jus logan sániid maid in ipmir?

- Jus lea sátne maid in ipmir, de logan sáni oktii vel ja iskan lean go lohkan riehta
- Jus ii ábut, de logan olles cealkaga oktii vel
- Jus dat ii ge ábut, de logan viidáseappot, soaitá sátne čilgejuvvo manjeleappos
- Jus sátne ii čilgejuvvo teavsttas, de geahčan sátnegirjiis
- Jus vel nai in leat gávdnan čilgehusa, de jearan oahpaheaddjis

Sámegielloahpahusas berre systemáhtalaččat bargat amas/odda sániiguin. Lea dehálaš ahte leat buorit rutiinnat dasa álggu rájes juo. Lea ávkin oahppi sátneriggodahkii. Go oahppit deaividit odđa/amas sániiguin, de sáhttet oahppit sárgut sániid, čállit čilgehusa sániide, masa sánit čadnojit, synonymaid, antonymaid jna. Sáhtta maiddá ráhkadit jurddakárta dahje ráidonotáhta

Liv Engen og Lise Helgevold: *Leselos – veiledningshefte*

Lohkanteáhter

Lohkanteáhter lea joavkodoaimma movt sáhtta bargat teavsttain. Oahppit ožžot iešguđet rolla teavsttas. Teavstta ovdanbuktimis oahppit lohket teavstta jitnosit. Rollaid ja replihkaid ferte heivehit oktagaslaš oahppi dássái.

Jietnageavaheapmi ja intonašuvdna ealáskahttet teavstta. Teavsttain ferte bargat ollu vai oahppi ipmirda teavstta sisdoalu ja miellalagi. Dát vuohki movttiidahtta ohppiid lohkat ja bargat teavsttaiguin ovtas earáiguin.

Oahpaheaddji mearrida guđe teavsttaid lohket dán vuogi mielde. Sáhttet lohkat dialogaid dahje gárves lohkanteáhterteavsttaid. Oahpaheaddji sáhtta maiddá ieš dahje ovtas ohppiiguin heivehit teavstta dán vuohkái.

Njálmmálaš hállanstrategiijat

Sámegielloahpahusa mihtut leat ahte oahppit veahážiid mielde geavahišgohtet sámegiela njálmmálaččat sámegielliimmuin. Oahpaheaddji ferte movttiidahttit ohppiid geavahit giela njálmmálaččat álggu rájes juo ja dáguhit ahte ii leat váralaš dadjat boastut. Jus lea dárbu, de sáhtta oahpaheaddji jorgalit ovtta sáni dahje čilget eará ládje. Oahpaheaddji ii berre jorgalit olles cealkaga. Ii berre hárjehit ohppiid ahte diehtu daddjo maiddái dárogillii. Oahppit eai gille de rahčat ipmirdit dan mii daddjo sámegillii.

Ovdánanskovvi sáhtta maiddái heivehit njálmmálaš ságastallamii. Joavku sáhtta ráhkadit ovtas *ovdánanskovi* omd. dáid čuoggáide:

- Go muhtin hállá, it ge don ádde? Maid dalle dahkat?
- Go guldala go guovttis hállet, ii ge ádde. Maid dalle dahkat?
- Go hállá, eai ge leat sánit, doahpagat. Maid dalle dahkat?
- Go lea filmma geahččamin, ii ge ádde. Maid dalle dahkat?

Movt bargat iešguđetlágán teavsttaiguin

Go oahppit ohppet lohkanstrategiijaid, de šaddet didolaččat man lohkanstrategiija galget válljet iešguđet tekstii. Skovis oaidná iešguđetlágán teavsttaid ja evttohusat movt daiguin sáhtta bargat.

Teakstamálle	Gažaldagat tekstii	Fuomáš	Bargovuogit	Oahppái heivehuvvon
Dialogat	• Gii hupmá? • Movt lea miellaláhki? • Man birra hupmaba/hupmet? • Maid dieduid oaččut ságastallamis?	• teavstta fáttá • buohtastahttit iežat gielain • guđe dadjanvuogiid	• jitnositlohkan • neaktin • guovttis dahje eambogat • oahppit sáhttet oahpahallat teavstta bajiloaivvi ja neaktit earáide, lohkanter	Dialogaid sáhtta heivehit ohppiide. Oahppit geat eai leat nu gievrras lohkkat, ožžot unnit lohkat. Oahppit geat nákejit oahppat replohkaid bajiloaivvi, berrejit dahkat dan.
Divttat	• Man birra lea dikta? • Movt lea dovdu go lohka divtta? • Movt liiko diktii? • Manne / manne ii liiko diktii? • Leat go divttas riimat? Oza riibmasániid. • Lea go divttas šuoŋa? • Movt sáhtta mella molsut go lohka divtta?	• divtta fáttá • vásáhus go lohka divtta (somá, duodalaš, geldolaš, joavdelas) • ohcat riibmasániid • speažžut šuoŋa • lohkat divtta iešguđetlágán jienain	• olles joavku lohka divtta ovtas, koaralohkamiin • oahppit lohket iešguđet osiid divttas • oahpahallat divtta bajiloaivvi ja neaktit earáide, lohkanter • ovdanbuktit divtta earáide/doaluin	Árvvoštallat náke go oahppi lohkat olles divtta okto dahje dušše osiid. Oassálastit lohkanter.

Teakstamále	Gažaldagat tekstii	Fuomáš	Bargovuogit	Oahppái heivehuvvon
Máidnasat/ muitalusat	- Gii lea / geat leat mitalusa váldoolmmoš/olbmot? - Movt leat oasseváldit? - Mii dáhpáhuvvá mitalusas? - Mii lea mitalusa čuolbma? - Mii lea mitalusa fáddá? - Mii lea mitalusa juotna?	- lohkanipmárdus - mearridit guđelágán teaksta lea - álggahus, gaskaoassi, jorggáldat, loahpahus	oahppit: - ohcet váttis sániid teavsttas - ohcet álggahusa teavsttas - čilgejit mitalusa čuolmma/hástalusa - gávnnaht movt čuolbma/hástalus čovdo - ságastallet fáttá ja juona birra - ohcet čoavddasániid teavsttas - bájuhit mitalusa iežaset sániiguin - čállet čoahkkáigeasu teavsttas	- oahppit barget bárralagaid dahje joavkkus (geahnohis oahppi ovttas gievrar ohppiin) - oahppit lohket guhtet guoibmáseaset - oahppit válljejit teakstaoasi maid lohket ja bájuhit
Fáktateavsttat	- Maid govat mitalit? - Maid bajilčála mitala? - Man birra doaivu teaksta lea? - Maid diehtá fáttas ovdalis? - Maid jáhkka oahppat teavsttas? - Maid oahpai? - Mii lei eanemus miellagiddevaš? - Lea go ovdal eará sajis lohkan seamma fáttá birra? Mital! - Háliida go eambbo oahppat fáttá birra? - Mii lei váttis dainna teavsttain?	- lohkanipmárdus - čállit/ovdanbuktit oaiviliid/čilgehusa - fáddásánit ja dadjanvuogit - fáktadiehtu - čoavddasánit - čohkket ja gieđahallat dieđuid maid leat ožžon teavsttas	- ohcet guovddáš sániid ja dadjanvuogiid teavsttas - jorgalit dahje ohcat dárogiel sániid - ohcat čoavddasániid - bájuhit - ohcat eambbo fáktadieđuid fáttá birra - diđolažžan dahkat dan maid ovdalaččas máhtta (DÁL-skovi) - čohkket ja gieđahallat dieđuid maid leat ožžon - čállit čoahkkáigeasu	- bájuhit teavstta ohppiide geat eai leat nu gievrar - lohkat teakstosiid, bisánit ja ságastallat - muitit moadde dieđu, ii visot - čoavddasánit, oanehis čilgehusat jna.
Oppalaččat	- ságastallat govaid, tabeallaid, govvošiid jna. birra - ságastallat bajilčállaga birra - oahpaheaddji sáhtta álggos lohkat teavstta jitnosit jus teaksta lea váttis - bisánit jus teavsttas leat váttis dahje guhkes sánit ja čilget daid - lohkat teavstta iešguđet ládje: koaralohkan, jitnositlohkan, bárralohkan, lohkat teavstta mángii, jaskadit lohkat, lohkaneteáhter - ságastallat teavstta birra, juogadit vásáhusaid lohkamis - oktagaslaš sániid dutkat - ohcat synonymaid ja antonymaid válljejuvvon sániide - ohcat dihto sániid válljejuvvon sátneluohkás			

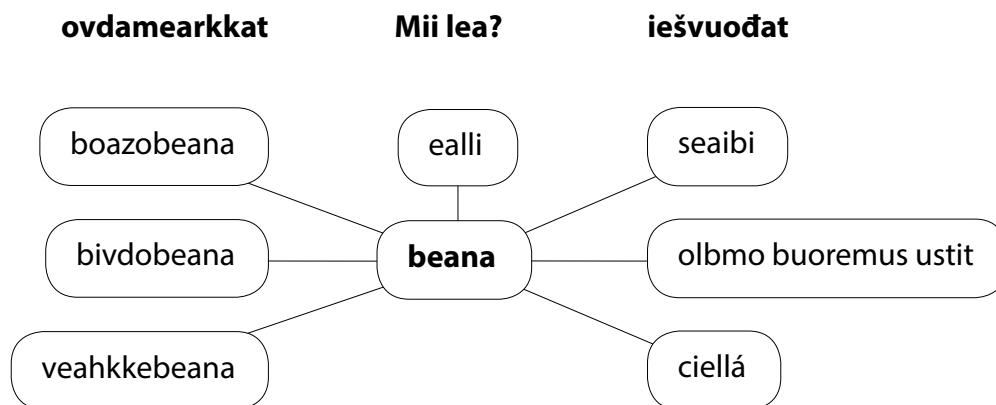
Ovdamearka mo deavdit DÁL-skovi

Fáddá: bosttagearpmaš

Diedán	Áiggošin	Lean oahppan
• gearpmaš • mirkkolaš • njunnesuorranhearva • balddihahtti • váralaš	• Man boaris sáhtta šaddat? • Gos orru? • Man váralaš? • Man jođanit johtá? • Maid dahkat jus gáskkestit? • Lea go das buorre oaidnu? • Sáhtta go dan borrat? • Mo oažžu gearpmaš čivggaid?	• Okta golmma gearpmašiin Norggas • Lea miesttagiid siste ja beaive- bealde luonddus • Eallá Norggas máddin vuolládagas • Das lea mirkko ja lea erenoamážit váralaš sidjiide geain lea allerijja • Liiko lieggasis • Riegádahtta ealli čivggaid, iige monne • Borrá sáhpániid • Seakka gollaš • Ráfáiduhhton • Ballá olbmui • Ferte mannat doaktára lusa jus gáskkahallá • Oadđá dálvvi

Sátnečilgenkárta

Sátnečilgenkárta sáhttá geavahit go lea odđa doahpágiiguin bargamin. Oahppi viiddida ipmárdusa ja ipmirda doabahierarkiija, vuolle- ja badjedoahtat. Oahpaheaddji gárvásit kopiere vai ohppiide lea álki viežžalit skovi dárbbu mielde. Dávjá lea dihtorčállinprográmmain vejolaš čállit njuolgga dákkár skovvá.

Stašuvdnabarggut

Stašuvdnabarggu lea vuohki heivehit oahpahusa oktagaslaš oahppái. Dán vuogi sáhtta geavahit buot fágain ja fáttáin. Oahpahusulbmil lea heivehit oahpaheami ohppiid dássái, vai oahppi ovdána fágalaččat iežas eavttuid vuodul. Lea justa Vygotsky «den proksimale utviklingssone»-modealla mielde. Vygotsky vuodul oahppá olmmoš buoremusat go beassá bargat ovttas eará ohppiiguin geain lea gelbbolašvuohta, ja go leat dohkálaš hástalusbarggut. (Imsen 2005)

Oahpaheaddji berre diehtit man dásis oahppi lea vai máhtta heivehit oktagaslaš oahppái hástalusbargguid stašuvnnain. Oahpaheaddji berre ráhkkanettiin diehtit:

- galle joavkku leat
- joavkosturrodaga
- rutiinnaid
- doaimmaid maid oahppat? movt? manne?
- gos oahppi lea ovdáneamis?
- mihtuid
- doaibmasaji
- man ollu áiggi geavahit, 12 minuhta juohke stašuvnnas lea vuogas áigi.
- organiserema: lanjat, feaskárat, olgun

Manne stašuvdnaoahpahus?

Stašuvdnabargguid sáhtta ákkastallat dáiguin čuoggáiguin:

- buorit rutiinnat
- oahppit dihtet mii vurdojuvvo
- oahpaheaddji sáhtta álkit iskat oktagaslaš oahppi
- álkit oahpaheaddjái čuovvolit oktagaslaš oahppi
- heivehit oahpahusa
- iešguđetlágán barggut
- aktiivvalaš oahppit
- oahppit dihtet mat bargovuogit leat (dihtor, praktihkalaš barggut, hástalusbarggut)
- movttiidahttin

Sáhtášii ná lágidit stašuvnnaid

- 1 stašuvdna: Oahpaheaddjistašuvdna – njálmmálaš hárjehallan
- 2 stašuvdna: Dás geavaha iešguđet VAKT-doaimmaid mat leat iešdivvumat
- 3 stašuvdna: Speallat – sáhttet leat moadde stašuvnna
- 4 stašuvdna: Čálalaš doaimmat

Metodat

Oahpahuslanja hábmen

Sámegielloahpahus lea iešguđet ládje organiserejuvvon. Muhtin báikkiin lea nu ahte ohppiin lea sámegielloahpahus ruovttuskuvllas, eará báikkiin gis lea nu ahte bohtet ruovttuskuvllas eará skuvlii. Oahpahuslanjat leat iešguđetlágánat sturrodaga, oahpponeavvuid jna. dáfus. Oahpaheaddji ferte oaidnit vejolašvuodaid juohke dilis. Visot dárbbuid várra ii nákke juohke dilis gokčat, muhto ferte oaidnit vejolašvuodaid movt čoavdit dárbbuid buoremusat.

Lanjas galggašii leat juohke oahppái sadji bargat ráfálaččat, sadji joavkodoaimmaide ja sadji oktasaš čeahkkananbáikái gos oahppit ja oahpaheaddji ovtas čadahit álggahanbottuid, lávluma, lohka, oktasaš giellaohpaheami, stoahkama jna. Galggašii maiddá leat sadji gos sáhtá geahččat ja geavahit ovtas digitála oahpponeavvuid, smarttávvala, projektora jna.

Lanjas galggašedje leat sámegiel girjjit nugo álkes lohkan girjjit, sátnegirjjit ja govvgirjjit. Doppe galggašedje maiddá leat spealut, sihke gávpespealut ja spealut maid oahpaheaddji lea ráhkadan. Lea vuogas jus seainnis leat govat, sámegiel sánit ja dajaldagat, grammatihkalaš njuolggadusat, iešguđetlágán bargostrategiijat jna. Oahpaheaddji berre čohkket oahppomateriálaid oahppolatnjii nugo skárriid, liánttaid, ivdneliánttaid, málaid ja tevdnen- ja čállinbáhpiriid. Oahpahuslanjas berrešedje leat dihtorat juohke oahppái maiguin oahppit sáhttet bargat.

Álggahanboddu

Oahpaheaddji dearvvaha ohppiid. Oahppovuoru álggus lea vuogas jus oahppit čohkkájit rieggás, de oidnet oahpaheaddji ja oahppit guhtet guoimmiset, ja lea álkit čadahit ságastallama. Lea vuogas jus juohke oahppis lea fásta čohkkánsadji. Dalle oahppi gávdná iežas saji jođánit ja jaskkoda. Lea vuogas vuos álgit kaleandardoaimmaiguin, nugo ságastallat omd. beivviid, mánuid, jagiáiggiid, vahkkobeivviid ja dálkki birra. Lea dehálaš ahte oahpaheaddji čilge mii galgá dáhpuhuvvat oahppovuorus ja oahppanmihtuid. Lea vuogas ságastallat ruovttubarggu birra maiddá.

Álggahanbottus galggašii njálmmálaš giellabargguiguin bargat. Lea dehálaš ahte giellaovddidanbarggut, nugo ohppiid doabaovdáneapmi, leat juohke oahppovuorus. Dan sáhtá bargat fáttáid mielde. Lea dehálaš geardduhit dávjá maid oahppit leat ovddežis oahppan. Lohkat ovtas rieggás lea vuogas go de besset čielggadit sániid ja teavsta sisdoalu. Maiddá lávlun ja hoahkan lea vuogas oktasaš doaibma. Lávlagat ja hoahkamat ovddidit mánáid njálmmálaš giella ja giellanjuovžilvuoda. Álggahanbottus lea maiddá vuogas čilget ođđa fáttá.

Dehálaš sánit ja dajaldagat

Dávjá lea nu ahte oahppit eai gula nu dávjá sámegiela. Áidna báiki sáhtá leat sámegielloahpahusas. Oahpaheaddji berre hupmat sámegiela nu ollu go vejolaš. Sámegiela sániid ja cealkagiid maid dávjá geavaha, sihke rávkan, rábmon, ávžžuhus jna. berrejit leat sámegillii. Lea vuogas bidjat dáid dadjanvugiid seaidná.

Álgu

*Boađe/boahtti/bohtet sisa!
Giddes uvssa.
Buorre iđit/beaivvi!
Ipmel atti!
Mo manná duinna?
Manná bures, giitu.
Čohkket/čohkkedeahkki/čohkkedehket!
Gos lea ...?
... ii leat odne dáppe.
Maid don barget ikte?*

Kaleandardoaimmat

*Mii beivviid odne lea?
Odne lea bearjadat.
Mii beivviid ihttin lea?
Ihttin lea lávvordat.
Mii beivviid ikte lei?
Ikte lei duorastat.
Mii mánuid dál lea?
Dál lea ...
Gallát beaivi lea odne?
Odne lea ... beaivi.
Mii jagiáiggiid dál lea?
Dál lea ...
Mii jagiid dál lea?
Makkár dálki lea odne?
Odne lea beaivvadat. Lea liekkas. / Odne lea arvi. Lea galmmas/čoaskkis. / Odne lea bieggá.
Lea čoaskkis. / Odne lea borga/muohti/šlahtti. Lea bivval. Odne lea buolaš. Lea galmmas.*

*Moai álge / Mii álgit.
Oza sámegiellgirjji.
Raba girjji siidu ...
Guldal!
Leage jaska!
Doama!
Boađe!
Čále!
Loga!
Dál mii bargat ...
Geahča távvalii.
Buohkat dadjet/lohket/gehččet
Leat go gearggus?
Bargi/barget ovttas.
Leat/leahppi/lehpēt go geargan?
Čorge!
Moai čorgejetne.
Mii čorget.
Buorre! Buorre bargu!*

*Hui buorre bargu!
Don leat bures bargan!
Don leat čeahppi!
Giitu!
Leage buorre!
Ándagassii!
Ollu go diibmu lea?
Diibmu lea ...
Dál lea borranáigi.
Dál lea olgoboddu.*

Speallan/stoahkan

*Dál mii speallat/stoahkat.
Maid moai spelle / mii speallat?
Makkár ivnni don válljet?
Gii álgá?
Gean vuorru?
Mana vulos!
Mana bajás!
Dál lea du vuorru.
Birccas!
Gii vuittii?
Mun vuiten!
Don vuitet!
... vuittii!*

Loahpaheapmi

*Dál moai loahpahetne / mii loahpahit.
Oaččut/oažžubeahtti/oažžubehtet čorget.
Bija lávkii girjjiid/diŋggaid!
Mo lea du sámegieldiibmu leamaš?
Maid don leat oahppan sámegielas odne?
Oaččut/oažžubeahtti/oažžubehtet vuolgit ruoktot/astoáiggefálaldahkii.
Son geas lea alit lávka, manná olggos. Son geas leat čuvgesrukses skuovat, manná olggos.
Mana/manni/mannet dearvan!
Báze/báhcci/báhcet dearvan!
Oaidnaletne/oaidnalit (boahtte bearjadaga)!*

Vuođđogálggat

Njálmmálaš gálggat ja máhttit lohkat, čállit ja rehkenastit ja hálddašit digitála reaidduid leat vuođđogálggat mat leat integrerejuvvon Máhttoloktema gelbbolašvuodamihttomeriide, ja lea oassin sámegiella nubbingiellan-fágas.

Njálmmálaš gálggat leat máhttit guldalit ipmárdusain, hupmat ja ságastallat. Galgá máhttit heivehit giela ulbmilii ja vuostáiváldái. Lohkangálggaid ovddideapmái gullá iešguđetlágán teakstašánjeriid ipmárdus. Dasa gullá maiddá systemáhtalaš bargu lohkanstrategiijaiguin mat heivejit lohkama ulbmilii ja iešguđetlágán teavsttaide. Čálalaš máhttu sámegielas lea gulahallat earáiguin čállingiela bokte.

Máhttit rehkenastit sámegiela lea máhttit dulkot ja ipmirdit informašuvnna teavsttain main leat logut, sturrodagat dahje geometralaš govvosat. Galgá maiddái máhttit lohkat, árvvoštallat ja ipmirdit gráfalaš ovdanbuktimiid, tabeallaid ja statistihka.

Máhttoloktemis gáibiduvvo ahte oahppi galgá máhttit geavahit digitála reaidduid, mediaid ja resurssaid. Oahppit galget máhttit dieđuid viežžat ja giedahallat, ja digitála reaidduid bokte gulahallat earáiguin. Digitála gálggaid ovddideapmi lea gávdnat, geavahit ja dađi mielde árvvoštallat ja čujuhit digitála gállduide iežas teakstabargguin.

Gággi-oahppobuktaga ráidu

Gággi-girjjit leat oahppobuvvta sámegiella nubbingiellan fágii máhttoloktema 1m–3m mihtuid vuodul. *Gággi 1–7* girjjit leat jurddašuvvon mánáidskuvlla 1.–7. jahkeceahkkái jus oahppi lea välljen sámegiella nubbingiellan – sámegiella 2. *Gággi 1–5* girjjit leat jurddašuvvon mánáidskuvlla 1.–7. jahkeceahkkái jus oahppi lea välljen sámegiella nubbingiellan – sámegiella 3. *Gággi*-girjjit leat čállon Máhttoloktema mielde ja deattuhit čálalaš ja njálmmálaš gulahallama sámegiela ja maiddái sámi kultuvrra ja girjjálašvuoda.

Skoviin oaidná mo sáhtta heivehit *Gággi* girjjiid.

Sámegiella nubbingiellan – sámegiella 2

Jahkeceahkit	Dássi	Girjjit
Maŋŋil 3. jahkeceahkki	1m	Gággi 1 Gággi 2 Gággi 3
Maŋŋil 5 jahkeceahkki	2m	Gággi 4 Gággi 5
Maŋŋil 7. jahkeceahkki	3m	Gággi 6 Gággi 7

Sámegiella nubbingiellan – sámegiella 3

Jahkeceahkit	Dássi	Girjjit
Maŋŋil 4. jahkeceahkki	1m	Gággi 1 Gággi 2 Gággi 3
Maŋŋil 7 jahkeceahkki	2m	Gággi 4 Gággi 5

Girjjit čuvvot fágalaš ovdáneami, erenoamážit giellaoahppaoasis. Giellaoahppaovdáneapmi lea huksejuvvon ovddit girjjiid/kapihttaliid vuodul lunddolaččat man ferte čadahit ovdal go manná viidáseappot. Girjjiin leat teavsttat, lávlagat, hoahkamat, luodit, sátnevádjaset, árvádusat, spealut, stohkosat ja kultuvrralaš ja girjjálašvuoda oasit mat leat dárkilit heivehuvvon fáttáide. Girjjit addet vejolašvuoda geavahit digitála reaidduid ja sátnegirjjiid oassin oahpahusas.

Girjiide lea maiddá ráhkaduvvon sierra neahttaresursa juohke kapihttalii gos beassá hárbhallat ja guldalit giela. Gággi-buktagiid mihttun lea dahkat sámegielloahpahusa gelddolažžan ja movttiidahttin. Davvi Girji digitála oahpponeavvuid portálas lea maiddá ollu rávvagat, evttohusat ja gárvves spealut mat heivejit muhtin fáttáide: <http://572.davvi.no/>

Gággi 1–3 lea huksejuvvon Máhttoloktema gelbbolašvuodamihttomeriide, dási 1m vuodul. Dás lea váldoulbmil oahpahallat doahpagiid ja hukset sátneriggodaga ja máhttit álkes kodemis lohkat álkes teavsttaid. Oahppit galget máhttit čállit sániid ja álkes cealkagiid gieđain ja dihtoriin. Sii galget máhttit lohkat loguid ja ipmirdit lohkodeahpagiid. Dás lea maiddá vejolaš ohppiide hárbhallat geavahit digitála reaidduid, sihke čállimii, dieđuid ohcat ja bargat giellabargguiguin neahtas.

Gággi 4–5 lea huksejuvvon Máhttoloktema gelbbolašvuodamihttomeriide, dási 2m vuodul. Dain hástala geavahit giela dárkileappot ja čielgaseappot ságastallamiin. Lohkanteavsttat dađistaga ovdánit guhkit ja váddásat teakstan. Girjiit hástalit ohppiid čállit iešguđetlágán teavsttaid gieđain ja dihtoriin. Oahppit galget máhttit ja ipmirdit loguid, sturrodagaid, geometralaš govvošiid ja álkes gráfalaš ovdanbuktumiid ja tabeallaid ja geavahit daid iežaset bargguide. Neahttaresurssas sáhtta guldalit ja hárbhallat dadjat sániid ja dadjanvugiid.

Gággi 6–7 lea huksejuvvon Máhttoloktema gelbbolašvuodamihttomeriide, dási 3m vuodul. Daidda gullá aktiivvalaš guldaleapmi, ipmirdit ja ságaškuššat dađi mielde váddásat ja viidát áššiid. Teavsttaiguin girjiin lea vejolaš bargat systemáhtalaččat lohkanstrategiijaiguin mat ovddidit oahppama, dulkoma ja árvvoštallama. Oahppit sáhttet maiddá plánat, hábmet ja gieđahallat čálalaš teavsttaid mat lea heivehuvvon ulbmilii ja vuostáiváldái. Girjiit hástalit iešguđetlágán čállinstrategiijaid bokte čállit dađistaga váddásat teavsttaid. Oahppit galget dulkot, ipmirdit ja ávkkástallat dieđuid teavsttain main lea logut, sturrodagat dahje geometralaš govvosat. Sii galget árvvoštallat ja ipmirdit gráfalaš ovdanbuktumiid, tabeallaid ja statistihka ja geavahit daid dieđuid iežaset bargguin. Neahttaresurssas sáhtta guldalit ja hárbhallat dadjat sániid ja dadjanvugiid.

Gággi 1 ja Gággi 2

Gággi 1 lea vuosttaš oassi oahppobuktaga ráiddus. Gággi 1 ja Gággi 2 lea ovttagearddagirjiit main lea álkes tevdnen-, lohkan- ja čállinhárbhusat ja njálmmálaš hárbhusat iešguđet fáttáide. Girjiit lea heivehuvvon mánáidskuvlla nuoramus ohppiide. Juohke fáddá álggahuvvo oahppanulbmiliiguin. Girjiin lea lávlagat, riimmat ja hoahkamat. Rávagirjiis lea evttohusat giellastohkosiidda ja stoahkamii. Daidda gullá maiddá neahttaresursa <http://981.davvi.no>.

Oahppit dán agis lea sáhkkit ja oahppoángerat. Oahpaheaddji berre dan ávkkástallat. Go systemáhtalaččat oahpahit ođđa sániid ja dadjanvugiid álggu rájes, de dovda oahppi ahte ovdána ja oahppá. Oahpahus berre lea mánggabealálaš. Oahpahusas galggašedje lea iešguđetlágán teavsttat, barggut ja doaimmat maid heiveha ohppiid dássái. Girjiid lassin berre oahpaheaddji ráhkadit spealuid, VAKT-bargguid ja praktihkalaš doaimmaid nugo duddjon ja láibun. Oppalaš geahčastagas lea evttohusat dujiide ja praktihkalaš doaimmaide. Doppe lea maiddá evttohusat ja liŋkkat girjiide, filmmaide, neahttasiidduide ja lávlagiidda mat heivejit fáddái. Fáttáid berre muhtumin geardduhit.

Gággi 1

Gággi 1 deattuha vuosttažettiin njálmmálaš giela, muhto sáhtta lohkat ja čállit ohppiide geat dan hálldašit. Neahttaresurssas sáhtta guldalit ja hárbhallat dadjat sániid ja dadjanvugiid álggu rájes juo. Neahttaresurssas lea juohke kapihttala vuosttaš govva seamma govva go oahppigirji

kapihttaliid vuosttaš govva. Neahttaresurssa gova birra leat fáttá ođđa sánit ja karaoketeaksta. Dáinna lea vuogas álggahit fáttá. Lea hui vuogas geavahit smarttávvala dahje projektora ságastallamis.

Kap. 1 – Mun

Go mánát álget skuvlii, de lea dehálaš vuos bargat jietnadagaiguin ja intonašuvnnain. Stoahkat gielain, guldalit, ádestallat, geardduhit, bargat riimmaiguin ja stávvaljuohkimiin, lávlut ja dadjat hoahkamiid leat vuogit movt sáhtta hárbhallat jietnadagaid ja intonašuvnna. Daid berre hárbhallat juohke sámegiel bargovuorus. Nuorat mánát eai heahpan vuos, eai ge bala meaddit, ja dan dihte lea hui vuogas duddjot buori vuodu juo árrat ja ráhkkanahhtit oahppi hupmamii ja čállimii.

Oahpaheaddji berre hupmat sámegiela didolaččat nu ollu go vejolaš oahpahusas. Ii berre leat váttis giella, muhto álkes sánit ja dajaldagat beaivválaš dilálašvuodas. Lávlun ja hoahkamat leat dehálaččat. Mánáide geain ii leat sámegiel biras, ferte doarjjagiella leat máná ruovttugiella.

Oahppit berrejit árrat juo hárbhallagoahhtit giela ja doahpágiid. Lea dehálaš ahte oahppit ohppet giela oahpes áššiid vuodul, vuos máná lagamus birrasis nugo iežas ja bearraša birra. Sii galget máhttit dearvvahit ja muitalit iežaset birra. Sii galget máhttit čállit namaset. Sii galget maiddái máhttit muhtin bearrašániid ja muitalit iežaset bearraša birra ja čállit namaid. Jus oahppi ii máhte čállit vuos, de sáhtta oahpaheaddji čállit távvalii ja oahppi čállá dan mielde. Oahpaheaddji maiddái sáhtta čállit oahppi girjái. Oahpaheaddji sáhtta ráhkadit čappačállingirjii juohke oahppái vai beassá hárbhallat čállit álkes sániid ja oahpes namaid.

Lea dehálaš beassat hárbhallat ságastallat ja muitalit bearraša birra. Pronomenat *mun* – *mu* ja jearransánit *Gii?* ja *Mii?* leat lunddolaččat oahppat dán fáttás. Oahppi berre oahppat álggu rájes juo álkes cealkágiid. Oahpaheaddji dahje nubbi oahppi jearahallá omd.: Mii du namma lea? Mii du eatni namma lea? Gii lea Ánná? Gii lea dá? Oahppi vástida: Mu namma lea Jakob. Mun lean bárdni. Eatni namma lea Ánná. jna. Dás lea maiddái vuogas geavahit giehtadohkáid/guovžžaid jna. mat «hupmet».

Girjgis lea «Buorre beaivvi»-lávlla. Dan sáhtta heivehit nu ahte dadjá máná bearrašlahtuid namaid ja gii son lea. Livččii vel vuogas jus oahppis leat bearšgovat maid čájeha lávllodettiin.

Omd. ná:

*Buorre beaivvi
Ipmel atti.
Su namma lea Ánná
ja son lea eadni.*

Go hárbhallá bearrašániid, de lea vuogas speallat bingo. Oahpaheaddji ráhkada iešguđetlágán koarttaid main leat govat, omd. njeallje bearrašáni juohke koarttas. Juohke oahppi oažžu koartta, oahpaheaddji dadjá sániid ja oahppi merke rievttis gova jus sus lea. Lea vuogas lamineret koarttaid. Sáhtta de geavahit whiteboardtuššaid man sihkku fas go lea geargan dahje sáhtta maiddái bidjat báberlihpuid govaid ala.

Oahpaheaddji sáhtta ráhkadit seaidneplakáhtaid main leat govva ja sátni. Oahppit ja oahpaheaddji geardduhit sániid dávjá. Plakáhtaiguin sáhtta maiddái stoahkat čurotspeččon-spealu dahje eará VAKT-spealu.

Jus leat mánggas joavkkus, de sáhtta stoahkat «Buorre beaivvi, gonagas/dronnet!» Dan stoahká ná: Okta oahppi lea gonagas (bárdni) dahje dronnet (nieida). Sus lea liidni čatnon čalmmiid ovdii nu ahte ii oainne. Okta ja okta oahppi sovkala gonagasa/dronnega bealljái ja dadjá «Buorre beaivvi, gonagas/dronnet». Son gii savkala, geahččala botnjat jiena nu ahte gonagas/dronnet ii galgga dovdat gii lea. Gonagas/dronnet galgá árvidit gii lea ja dadjat:

*Du namma lea ... Don leat ...
Sáhttet vuoruid mielde leat gonagas dronnet.*

Oahppit sáhttet maiddá stoahkat «Buorre beaivvi»-stohkosa mas okta oahppi álgá ja dadjá: Buorre beaivvi, Katja (oahppi namma). Katja vástida: Ipmele atti/Buorre beaivvi ja de dadjá eará oahppái: Buorre beaivvi, Amund. De lea Amunda vuorru vástidit ja dadjat muhtin eará oahppái. Sáhttet maiddá jearrat nuppis «Mii lea du eatni, áhči, oappá, viellja namma?» Nubbi vástida ja fas jearrá muhtin eará oahppis juoidá.

Kap. 2 – Skuvla

Oahppit hárhallet ain jietnadagaid ja intonašuvnna ja barget dan juohke sámegele bargovuorus olles skuvlajagi. Lunddolaš ságastallan lea dehálaš. Oahppit ja oahpaheaddjit ságastallet áššiid birra maid ovddit kapihttalas ohppe. Seammás geardduhit dan maid ovdal leat oahppan. Lea dehálaš geažos áiggi geardduhit. Lea buorre jus geardduhepmi lea fásta rutiidna.

Máidnasat ja muitalusat dahje lohkat álkes lohkanjirjiid leat dehálaččat vai oahppit gullet giela. Muitalusaid bokte ožžot oahppit sátneriggodaga. Oahpaheaddji sáhtta maiddá ieš diktet muitalusaid mas lea álkes giella, ja mii heive fáddái. Go máidnasiid govahallá govaiguin dahje neaktimiin, de oahppit ipmirdit buorebut. Daid sáhtta geardduhit mángga geardde ja ságastallat daid sisdoalu birra.

Dán kapihttalas galget oahppit máhttit vahkkobeivviid ja skuvlasániid. Oahppolanjas berrešii leat kaleandar. Juohke oahppovuorru galggašii álgit kaleandardoaimmaiguin ja vahkkobeivviid hárhallamiin. Dat galggašii leat fásta rutiidna mii dáhpuhuvvá juohke bargovuoru álggus. Lávlagiiguin lea vuogas hárhallat beivviid. Kaleandara sáhtta ieš ráhkadit, geavahit oastokaleandara dahje gárvvies oahpponeavvokaleandara beaive-, mánno-, dálke-, jagiáige- ja vahkkobeaviedoahpágiiguin.
(http://www.davvi.no/index.php?page=shop.product_details&flypage=flypage.tpl&product_id=279&category_id=27&keyword=kaleandar&option=com_virtuemart&Itemid=64&lang=se).

Oahpaheaddji ráhkada bingo ja VAKT-spealuid mat heivejit fáddái. Lea dehálaš geavahit doahpágiid diidolaččat geažos áigge. Oahpaheaddji dadjá ná:

*Lea go dus liánta?
Dá lea sihkkungumme.
Mii du lávkkas lea?
Dá lea du Gággi-girji. jna.
Oahppi vástida.*

Kap. 3 – Logut 1–5

Dán kapihttalis galget oahppit oahppat loguid 1–5. Dan oktavuodas lea maiddái lunddolaš oahppat jearransániid *Galle / Ollu go?* Dás galget oahppit oahpahallat loguid dadjat, lohkat ja čállit. Gávdnokit girjjit main galgá lohkat loguid. Muđui sáhtá lohkat liánttaid, ivdneliánttaid, girjjiid, mielkebáhkkoarkkaid jna. Spealut leat maiddái dehálaččat, nugo bingo ja VAKT-spealut.

Muđui hárjehallet oahppit jietnadagaid ja intonašuvnna. Lunddolaš ságastallan lea dehálaš. Oahppit ja oahpaheaddjit ságastallat áššiid birra maid ovddit kapihttalis ohppe ja odđa fáttá birra: *Galle liántta leat dus? Mus leat golbma liántta. jna. Go lea loguiguin bargamin, de heive maiddái oahpásnuvvat rehketbihtáide, omd: Guokte oážžu golbma lea ... Guokte láhppá ovttá lea ...*

Oahppit sáhttet stoahkat árvidanstohkosa. Oahpaheaddji addá juohke oahppái koartta mas lea lohku. Oahppi ii galgga čájeht lohkoartta earáide. Son jearrá: *Mii loguid lea mus? Earát árvidit vuoruid mielde loguid. Son gii árvida riehta, beassá jearrat. Eará stoagus mii heive bures go lea loguiguin bargame, lea dát: Oahpaheaddji addá juohke oahppái koartta mas lea lohku. Oahpaheaddji gohčču ohppiid bargat maid nu. Son dadjá: Nummar 5, lokte gieda. Nummar 2 ja 3, čohkkedeahkki láhtái jna. Dás lea vuogas hárjehallat dábálaš gohččumiid. Lea dehálaš ahte oahpaheaddji geavaha gorutgiela vai oahppi ipmirda gohččuma.*

Dán neahttasiiddus leat gárvves oahpponeavvut dán fáddái, spealut ja seaidneplakáhtat:
<http://572.davvi.no/>

Kap. 4 – Ivnnit

Dán kapihttalis leat ivnnit fáddán. Oahppit galget dovdat njeallje ivnni: fiskat, ruoksat, alit ja ruoná. Lea vuogas vuos oahppat attribuhttahámi go de sáhttet mitalit makkárvinnat lávka, bivttas jna. lea: *Mus lea alit lávka. Mus lea rukses liánta. Seammás lea lunddolaš oahppat pronomeniid mus ja dus ja jearransáni Makkár: Makkár ivdni lea du lávkkas? Ivdnenbarggut heivejit bures fáddái. Dán fáttas heive maiddái oahpásnuvvat sámi levгии.*

Berre ain hárjehallat jietnadagaid ja intonašuvnna. Stoahkama bokte lea dehálaš oahppat. Sáhtá stoahkat árvidanstohkosa ivnniiguin. Oahpaheaddji addá ivdnekoartta dahje Legobirccu oahppái. De jearrá: *Makkár ivdni lea mus? Earát árvidit. Son gii árvida ovddemus, beassá de jearrat. Dás maid heive stoahkat «Gonagas dáhttu». Gonagas dadjá omd.: Son geas lea rukses báidi, njuike golmma geardde.*

Twister-speallu heive bures dán ivdnefáddái. Sáhtá álkidit ahte oahpaheaddji dadjá omd.

Mana rukses jorbadassii!
Bija nuppi juolggi ruoná jorbadassii!
Bija nuppi gieda alit jorbadassii!

Kap. 5 – Logut 6–10

Dán kapihttalis jotket oahppit loguiguin. Sii galget oahppat loguid 6–10. Oahppit oahpahallet loguid dadjat, lohkat ja čállit. Sáhtá *Logut 1–10* ja *Logut* girjjiin lohkat ádaid. Muđui sáhtá lohkat vaikko máid.

«Gihcci mii máhtii lohkat logi rádjái»-muitalus lea vuogas muitalus dán fáttás. Eanaš oahppit dovdet muitalusa juo ovdalaččas. Das lea dieđusge dehálaš álkidit muitalusa ja govahallat ja ádestallat elliid. Sáhttet vaikko geavahit filmmaža mas ieš lohka sámegillii. YouTube (www.youtube.com) leat filmmat mat heivejit fáddái. Oahpaheaddji bidjá dalle filbmajiena eret ja de ieš lohka sámegillii.

Spealut leat maiddái dehálaččat, erenoamážit lohkospealut nugo Ludo ja VAKT-spealut. Oahppit sáhttet ráhkadit maiddái *spovenkohppa* mas leat ivnnit maid lea oahppan ja logut 1–10. Oahppi čállá/sárgu dieđuid maid nubbi galgá bargat, omd. čohkket, čále, lokte gurut gieda, loga logi rádjái jna.

Muhtin eará stoagus lea suorpmaid lohkat. Guovttis ja guovttis leaba oktii njuniid ja doallaba čorpmaid. Lohkaba golmma rádjái ja de goabbá nai čájeha nu galle suorpma go háliida ja dasto lohkaba ovtas sámegillii. Sáhttiba ovttá gieda goabbá nai atnit (10 oktiibuot) dahje guokte jus máhttiba guoktelogi rádjái lohkat. Čorbma lea 0. Sáhttiba maiddái árvidit galle suorpma leat ovdal go lohkaba.

«Rukses čuovgga» heive bures stoahkat go lea loguiguin bargamin. Das fertejit lea eanet go guovttis. Okta jorgala sealggi earáide ja lohka 10 rádjái. Earát vihket dan botta. Go lea lohkki geargan lohkamis, de geahčasta. Earát leat bisánan ja čužžot áibbas jaska. Jus lihkaštit, de fertejit mannat ruovttoluotta álgui.

Ságastallan lea dehálaš. Oahppit ja oahpaheaddjit ságastallet áššiid birra maid ovddit kapihttaliin leat oahppan ja ođđa áššiid birra:

*Man boaris don leat?
Mun lean guhtta jagi boaris.
Man boaris lea du viellja?
Galle gieda leat dáppe oktiibuot? jna.*

Oahppit galget máhttit geavahit *lea* ja *leat* riehta:

*Mus lea okta girji.
Mus leat guokte sihkkungumme.*

Dán fáttás sáhttet bargat álkes rehketbihtáiguin. Oahpaheaddji berre konkretiseret ádaiguin dahje tevdnet ádaid távvalii, omd.:

*Čieža oažžu golbma lea ...
Logi láhppá guokte lea ...*

Oahpaheaddji maiddái sáhtta addit Smiley ja njeazzenjálmmi juohke oahppái. Oahppi vástida govaiguin mii lea riehta dahje boastut. Oahpaheaddji jearrá rehketbihtáid, omd:

Lea go guokte oažžu guokte vihtta? Oahppi čájeha njálmmi.

Muđui hárjehallet ain jietnadagaid ja intonašuvnna, guldaleami, giellastohkosiid, ádestallama, lávluma ja hoahkama bokte.

Kap. 6 – Diibmu

Oahppit galget máhttit olles diimmu dán kapihttalis. Sii galget máhttit mitalit ollu diibmu lea ja jearrat ollu go diibmu lea:

*Ollu go diibmu lea?
Diibmu lea ...*

Dás heive bures ráhkadit seaidneplakáhtaid main lea olles diibmu ja speallat čurotspeččon-spealu. Oahppi sáhtta jearrat: Ollu go diibmu lea? Nubbi oahppi / oahpaheaddji dadjá: Diibmu lea ovcci. De oahppi gii jearai, viehkala ja spežže rievttis govvi.

Dán kapihttalis galget oahppit maiddá máhttit š-bustáva. Oahpaheaddji sáhtta dadjat sániid, muhtin sániin lea š-jietna ja muhtin sániin ii. Oahppit galget guldalit, jus lea š-jietna sánis, de loktejit Smiley-koartta, dahje njeazzenjálmmi jus ii leat. Oahpaheaddji mearrida galgá go leat álgojietna, gaskajietna dahje loahppajietna. Oahpaheaddji berre čájehit, čilget gokko sánis lea álgu, gasku ja loahppa. Oahpaheaddji sáhtta maiddá dadjat sániid main lea š ja oahppit geardduhit. Oahppit galget máhttit gullat jietnadaga ja čállit dan sihke gieđain ja dihtoriin. Dás sáhtta hárhallat čállit čappačállingirjái sániid main lea š. Go oahppit leat bargamin dihtoriin, de lea dehálaš hárhallat čállit iežaset nama ja muđui sániid ja loguid maid leat oahppan. Lea vuogas ráhkadit ohppiide máhpa gosa vurkejit iežaset čállosiid.

Dán neahttasiiddus leat gárvves oahpponeavvut dán fáddái, spealut ja seaidneplakáhtat:
<http://572.davvi.no/>

Kap. 7 – Mus lea

Dán kapihttalis galgá máhttit mitalit biebmoealliid ja duhkorasaid birra ja adjektiivvaid *unni* ja *stuoris* predikatiivahámis. Galgá maiddá máhttit pronomeniid *dus* ja *sus*:

*Mii elliid dus lea?
Mus lea kaniidna.
Kaniidna lea unni.
Beana lea stuoris.*

Oahppit sáhttet váldit mielde iežaset duhkorasaid skuvlii ja daid birra ságastallat:

Mus lea spábba. Mus lea ruoná spábba. Mu spábba lea unni.

Dán fáttas maiddá sáhtta speallat VAKT-spealuid dassáži go oahppit ohppet doahpagiid. Dasto sáhttet stoahkat árvidanstohkosa. Oahpaheaddji bidjá duhkorasaid sehkkii. Oahppi coggá gieđa sehkkii ja iská duhkorasa ja árvala mii lea. Oahppi oažžu geahččet mii lea.

Oahpaheaddji jearrá: *Mii lea dus?*
Oahppi vástida: *Mus lea ...*

Das sáhtta maiddá stoahkat «Kim stohkosa». De bidjá stohkosiid beavddi ala. Oahppit besset geahččet oanehis bottoža. Oahpaheaddji gokčá ja váldá eret ovttá stohkosa. Oahppit fas gehččet ja galget dadjat guđe stoagus váilu. Sáhtta maiddá stoahkat ná: Oahppit gehččet stohkosiid oanehis bottoža, oahpaheaddji gokčá ja de jearrá ohppiin mat stohkosat ledje. Eai ábut nu galle stohkosa álggos.

Kap. 8 – Mu rumaš

Dán kapihttala fáddá lea rumaš. Oahppit galget oahppat rumašsániid. Dás heive geardduhit *lea* ja *leat*:

Mus lea okta njunni.

Mus leat guokte bealji. jna.

Dás sáhttet oahppit sárgut iežaset goruda. Nubbi oahppi veahkeha sárgut. Oahpaheaddji sáhtta čálihit sániid maid oahppit čuhppet ja liibmejit rievttis sadjái iežaset rumašgovvii. Sii sáhttet váldit mielde ruoktot ja henget seaidnái. Sáhttet maiddái henget rumašgova seaidnái oahppolatnjii ja bálkut spáppa ja dadjat rumašosiid. Oažžu čuoggá juohke sáni ovddas maid máhtta dadjat. Leat ollu lávlagat mat heivejit rumašfáddái, nugo «Čalbmi, čalbmi».

VAKT-spealuid bokte heive bures hárjehallat rumašsániid. Sáhtta ráhkadit plakáhta mas lea olles rumaš ja koarttaid maid geassá. Dain sáhttet leat govat dahje sátni ja govva. Go jorgala koartta, de dadjá sáni ja bidjá dan rievttis sadjái.

Sáhtta maiddái speallat dušše koarttaiguin. Go jorgala koartta, de dadjá «Mus lea ...» Jus lea riekta, de oažžu koartta. Jus ii leat riekta, de bidjá fas koartta beavdái. Son geas leat eanemus koarttat, vuoitá.

Doavttirvealggástallan heive bures rumašfáddái. Go časká nubbái vealggi, de ii daja vealgi muhto gorutoasi gokko časká. Nubbi doallá dakko dassázii go lea časkán vealggi fas nubbái.

Dán kapihttalis galget oahppit máhttit č-bustáva. Oahppit galget guldalit. Jus lea č-jietna sánis, de loktejit Smiley-koartta, dahje njeazzenjálmmi jus ii leat. Oahpaheaddji mearrida galgá go leat álgojietna dahje gaskajietna. Oahpaheaddji sáhtta maiddái dadjat sániid main lea č, ja oahppit geardduhit. Sii galget máhttit gullat jietnadaga ja čállit dan sihke giedain ja dihtoriin. Sáhttet hárjehallat čállit čappačállingirjái sániid main lea č. «Čieža čáhpes cizáža»-hoahkan heive bures fáddái.

Kap. 9 – Borramuš

Dán kapihttala fáddá lea borramuš. Dás galget oahppit oahppat sániid mat gullet borramuššii. Galgá máhttit *giitit* ja dadjat «Eale dearvan». Jus lea vejolaš, de sáhtta ráhkadit álkes biepmu nugo sámelaibbiid maid borret bajožiin.

Sáhtta maiddái bidjat borramušgoarttaid beavdái ja hárjehallat álkes dadjanvugiid nugo:

Attes munnje láibbi.

Dá lea láibi.

Giitu!

Eale dearvan!

Leage buorre!

Lea go mielki?

VAKT-spealuiguin heive bures hárjehallat borramušsániid. Oahppit sáhttet stoahkat «Šalddi alde». Guovttis čuožžuba ja doallaba nubbi nuppi giedaid loktošis dego šalddi. Soai leaba ovdalgihtii hutkan mat leaba, omd.: *eappel* ja *appelsiidna*. Earát vázzet ráidun «šalddi» vuolde. Buohkat lávlot. Dat gii boahtá manemus ráiddus go lávlla nohká, válde gitta. Son beassá

válljet *eappela* dahje *appelsiinna*. Jus vállje *appelsiinna*, de galgá mannat su manábeallai gii lea *appelsiidna* ja doallat sus gitta. Go buohkat leat váldon, de gaikot goabbat guvlui. Dat joavku mii luoitá dahje gessojuvvo, vuoittáhallá.

Dán kapihttalis galget oahppit máhttit á-bustáva. Oahppit galget guldalit. Jus lea á-jietna sánis, de loktejit Smiley-koartta, dahje njeazzenjálmmi jus ii leat. Oahpaheaddji mearrida galgá go leat álgojietna, gaskajietna dahje loahppajietna. Oahpaheaddji sáhtta dadjat sániid main lea á, ja oahppit geardduhit. Sii galget máhttit gullat jietnadaga ja čállit dan sihke giedain ja dihtoriin. Dás sáhtta hárbhallat čállit čappačállingirjái sániid main lea á.

Dán neahttasiiddus leat gárvves oahpponeavvut dán fáddái, spealut ja seaidneplakáhtat:
<http://572.davvi.no/>

Kap. 10 – Biktasat

Dán kapihttala fáddá leat biktasat. Dás galget oahppat sániid mat gullet biktasiidda ja gárvodeapmái. Sii galget máhttit mitalit mii lea badjelis ja makkár ivdni omd. báiddis lea:

Mus lea rukses báidi.
Sus leat alit skuovat.
Jna.

Dás lea vuogas hárbhallat ovttaidlogu ja mánggaidlogu. Gárvvohit dohká lea heivvolaš praktihkalaš doaibma fáddái. Sáhtta maiddá sárgut govaidd čađačuovgi plastihkkalásiide. Vuosttaš lásii sárgu olbmo mas eai leat biktasat, eai ge vuovttat. Nuppi lásii sárgu iešguđetlágán vuovttaid. Goalmmát lásii sárgu báiddiid dahje čuvllaid maid joraha. Njealját lásii sárgu skuovaid. Go sárgu, de ferte heivehit lásiid badjalaga vai govat šaddet riektá. Sáhtta geavahit permanenta ivdnetuššaid.

VAKT-spealuiguin ja eará spealuiguin nugo bivttasbingo heive maiddá bures hárbhallat bivttassániid.

Dán kapihttalis galget oahppit maiddá máhttit o-bustáva. Oahppit galget guldalit. Jus lea o-jietna sánis, de loktejit Smiley-koartta dahje njeazzenjálmmi jus ii leat. Oahpaheaddji mearrida galgá go leat álgojietna, gaskajietna dahje loahppajietna. Oahpaheaddji sáhtta maiddá dadjat sániid main lea o, ja oahppit geardduhit. Sii galget máhttit gullat jietnadaga ja čállit dan sihke giedain ja dihtoriin. Dás sáhtta hárbhallat čállit čappačállingirjái sániid main lea o.

Dán neahttasiiddus leat gárvves oahpponeavvut dán fáddái, spealut ja seaidneplakáhtat:
<http://572.davvi.no/>

Kap. 11 – Dálki

Dán kapihttala fáddá leat dálki ja dálkesánit. Oahppit galget máhttit mitalit makkár dálki lea:

Makkár dálki lea dál? Dál lea beaivvadat.

Oahppolanjas berresii leat kaleandar mas leat dálkedoahpagat. Šaddá lunddolaš ságastallan dálkki birra juohke oahppovuorus. Kaleandara sáhtta ieš ráhkadit, geavahit oastokaleandara dahje gárvves oahpponeavvokaleandara beaive-, mánno-, dálke-, jagiáige- ja vahkkobeavidoahpagiiguin, geahča 2. kapihttala.

VAKT-spealuiguin heive maiddái bures hárjehallat dálkedoahpagiid.

Dán kapihttalis galget oahppit maiddái máhttit c- ja u-bustávid. Oahppit galget guldalit. Jus lea c-jietna dahje u-jietna sánis, de loktejit Smiley-koartta, dahje njeazzenjálmmi jus ii leat. Oahpaheaddji mearrida galgá go leat álgojietna, gaskajietna dahje loahppajietna. Oahpaheaddji sáhtá maiddái dadjat sániid main lea c dahje u, ja oahppit geardduhit. Sii galget máhttit gullat jietnadaga ja čállit dan sihke giedain ja dihtoriin. Dás sáhtá hárjehallat čállit čappačállingirjai sániid main lea c ja u.

Gággi 2

Go skuvla fas álgá, de lea vuogas geardduhit maid lea oahppan ovdalaččas, ovdal go álget odđa áššiiguin bargat. Lea vuogas ráhkadit geardduhangihppaga dahje njálmmálaš geahččaleami fáttáide. De oaidná oahpaheaddji man ollu áiggi ferte bidjat geardduheapmái.

Gággi 2 deattuha njálmmálaš giela ja sátneriggodaga lassáneami. Lohkan- ja čállindoaimmat lassánit veaháziid mielde. Neahttaresurssas sáhtá guldalit ja hárjehallat dadjat sániid ja dadjanvugiid. Neahttaresurssas lea juohke kapihttala vuosttaš govva seamma govva go oahppigirjii kapihttaliid vuosttaš govva. Neahttaresurssa gova birra leat fáttát odđa sánit ja karaoketeaksta. Dáinna lea vuogas álggahit fáttá. Lea hui vuogas geavahit smarttávvala dahje projektora ságastallamis.

Iešgudetlágán čállin- ja lohkanbarggut leat dehálaččat juohke kapihttalis ja berrejit deattuhuvvot dávjá ja ollu. Dihtorgeavaheapmi oahpahusas lea sihke anolaš ja ovddida digitála máhtu mii lea okta dain vuodđogálggain Máhttoloktemis.

Kap. 1 – Skuvla

Dán kapihttalis lea skuvla fáddán. Dás galgá máhttit mitalit mat skuvlabiergasat oahppis leat ja jearransáni gos:

*Gos leat girjjit?
Lávkkas leat girjjit.
Gos lea oahpaheaddji?
Son lea skuvllas.*

Galgá maiddái máhttit lohkat álkes teavstta. Muđui leat spealut ja VAKT-spealut veahkkin hárjehallat sániid.

«Dearvvat ustiba»-stoahkan heive bures hárjehallat dearvvahit ja oahpásnuvvat nuppiin. Das geavaha musihka veahkkin. Oahppit lihkadit dan botta go musihkka gullo. Go oahpaheaddji jáddada, de galget oahppit čábbát dearvvahit su gii lea su lagamusas:

*Buorre beaivvi!
Buorre idit.
Mun lean Ari.
Gii don leat?
Mii du namma lea?
Mu namma lea Eli.*

Nubbi stoagus mainna sáhtttá hárbhallat skuvlasániid, lea «Gos lea čuoika?» Oahpaheaddji mitala ohppiide ahte lea váivves čuoika oahppolanjas. Dan fertejit goddit. Čuoika bisána vaikko gosa.

Oahppit jerret oktii njálmmiid: *Gos lea čuoika?*

Oahpaheaddji vástida: *Čuoika lea stuolu alde.*

Oahppit galget nu jođánit go vejolaš časkit čuoikka. Oahpaheaddji mearrida deivet go.

Son dadjá: *It deaivan, geahččal oktii vel!*

Oahppit fas jerret: *Gos lea čuoika?*

Stoagus joatká dassáži go oahpaheaddji dadjá:

Buorre, don deivet.

Ovdamearkkat gosa čuoika bisána: girjji, stuolu, beavddi dahje renkko ala, beavddi vuollái, penála ja lávkka sisa jna.

Kap. 2 – Logut 10–20

Dán kapihttalis lea logut 10–20 fáddán. Oahppit galget máhttit mitalit galle leat. Lea vuogas geavahit girjji *Logut* (Felicity Brooks) ja áđaid. Sáhtttá maiddá spealuiguin ja VAKT-spealuiguin hárbhallat loguid. Bircostallan nugo Yatzy, Ludo ja eará spealut heivejit bures fáddái.

Leat stohkosat maid sáhtttá stoahkat, nugo «Dus lea lohku ...» Dat lea ná: Oahpaheaddji lea juohkán lohkolihpuid 1–20 ohppiide. Okta oahppi jearrá: Guđe lohku lea mus? Earát galget árvidit guđe lohku sus lea. Okta ja okta dadjet vuoruid mielde: Dus lea lohku ... Son gii árvida riehta, beassá de jearrat.

«Suorbmalohkan»-stoagus heive maiddá bures fáddái. Guovttis ja guovttis leaba oktii njuniid ja doallaba čorpmiid. Lohkaba golmma rádjái ja de goabbá nai čájeha nu galle suorpma go háliida ja dasto lohkaba ovtas sámegillii. Dás sáhttiba geavahit goappašiid gieđaid. Čorbma lea 0. Sáhttiba maiddá árvidit galle suorpma leat ovdal go lohkaba.

Eará vuogit leat guldalit ja bidjat rieggá logu birra. Oahpaheaddji ráhkada A4-árkka mas leat logut, ja juohká ohppiide. Oahppit merkejit logu maid oahpaheaddji dadjá. Oahpaheaddji iská leat go rievttis logut. Lea dego Bingo.

Oahppit galget máhttit jearransáni *galle*. Oahppit lohket koarkkaid/liánttaid/eará. Earát jerret galle sus leat? Ferte de vástidit.

Oahppit galget čállit sániid. Sátneruossalasaiguin lea buorre hárbhallat, das ferte čállit sániid riehta. Dán siiddus sáhtttá ráhkadit sátneruossalasaide: www.infobilder.com

Oahppit galget čállit oanehis teavsttaid gieđain ja dihtoriin. Sáhttet leat gárvves kopijacealkagat ja viežžandiktáhta maid oahppit čallet. Kopijacealkagat sáhttet leat girjjiin, dahje oahpaheaddji lea čállán távvalii dahje báhpirii. Viežžandiktáhta lea seinnis juoga sajis. Oahppi ferte ain viehkat/vázzit geahččamin mii lea čállojuvvon ja movt. Sániit ja cealkagat sáhttet gullat fáddái.

Dán neahttasiiddus leat gárvves oahpponeavvuid dán fáddái, spealuid ja seaidneplakáhtaide: <http://572.davvi.no/>

Kap. 3 – Ollu go diibmu lea?

Oahppit galget máhttit olles ja bealle diimmu dán kapihttalis. Sii galget máhttit muitalit ja jearrat ollu go diibmu lea:

Ollu go diibmu lea?

Diibmu lea ...

Dás heive bures ráhkadit VAKT-spealuid nugo seaidneplakáhtaid main lea olles ja bealle diibmu ja speallat čurotspeččon-spealu.

Oahppi sáhtta jearrat: Ollu go diibmu lea?

Nubbi oahppi / oahpaheaddji dadjá: Diibmu lea beal vihtta.

De oahppi gii jearai viehkala spežžet rievttis govvi. Neahttaressurssa lassín sáhtta maiddáa geavahit diibmofáttá Multi 2A: <http://multi14.calliidlagadus.org/multi2a/kapittel7>.

Sáhtta maiddáa Bingo speallat. Govain leat diimmut ja oahpaheaddji dadjá áiggiid: Diibmu lea beal vihtta. Oahppi merke jus sus lea. Go lea merken buot govaid, de dadjá: Bingo. Son lea vuoitán.

Ságastallanhárjehallamii sáhttet oahppit ráhkadit báberdiimmuid. Sii jerret nuppis ollu go diibmu lea ja nubbi vástida.

Oahppit galget čállit oanehis teavsttaid giedáin ja dihtoriin. Sáhttet leat gárvves kopijacealkagat ja viežžandiktáhta maid oahppit čállet. Kopijacealkagat sáhttet leat girjiin, dahje oahpaheaddji lea čállán távvalii dahje báhpirii. Viežžandiktáhta lea seainnis juoga sajis. Oahppi ferte ain viehkat/vázžit geahččame mii lea čállojuvvon, ja movt. Sánit ja cealkagat sáhttet gullat fáddái.

Dán fáttas heive bargat rehketbihtáiguin, omd.:

Čieža oažžu čieža lea ...

Guoktelogi láhppá guokte lea ...

Oahpaheaddji maiddáa sáhtta addit Smiley ja njeazzenjálmmi juohke oahppái. Oahppi vástida govaiguin mii lea riehta dahje boastut. Oahpaheaddji jearrá rehketbihtáid, omd.: Lea go logi oažžu vihtta vihttanuppelohkái? Oahppi čájeha Smiley.

Dán neahttasiiddus leat gárvves oahpponeavvut dán fáddái, spealut ja seaidneplakáhtat: <http://572.davvi.no/>

Kap. 4 – Ivnnit

Dán kapihttalis leat ivnnit fáddán. Oahppit galget dovdat dáid ivnniid attribuhttahámis: vielgat, oránša, čuvgesruoksat, ruškat, ránis, čáhpat ja čuvgesalit. Oahppit sáhttet ságastallat makkár ivdni biktasis jna. lea:

Mus lea čuvgesalit lávka.

Sus lea oránša báidi.

Galget maiddáa máhttit jearrat omd.: Makkár ivdni lea du buvssain? Ivdnenbarggut heivejit bures fáddái.

Stoahkama bokte lea vuogas oahppat ivnniid. «Ráhkis čáhcerávga, beasan go rasttildit joga» lea somás stoagus. Sáhtta olgun dahje lášmmohallanlanjas stoahkat. Lea ná: Ráhkát guokte paralleallalinnjá eatnamii dahje njuikunbáttiin siste. Bija 8–10 mehtera linnjáid gaskka, dát lea mahkáš johka. Buot oahppit čužžot maŋábealde bátti, okta oahppi čuožžu gasku. Son lea čáhcerávga. Oahppit geat leat maŋábealde bátti, jerret čáhcerávvgas: «Ráhkis čáhcerávga, beassat go mii rasttildit joga?» Čáhcerávga vástida: «Jus dus lea ruškes bivttas, de sáhtát rasttildit.» Oahppit geain lea ruškes bivttas, besset ráfálaččat rasttildit joga vuosttažiin. Go sii leat rasttildan joga, de huikkáda Čáhcerávga earáide: «Viehkalehket!» De besset sii geas ii leat ruškesivnnat bivttas, viehkat rastá. Čáhcerávga geahččala dohppet sin. Sii geaid čáhcerávga nagoda dohppet, šaddet čáhcerávgan.

Okta eará stoagus lea «Lonut saji jus dus lea rukses bivttas.» Lea ná: Oahppit čohkkájit stuolus oahpaheaddji birra. Oahpaheaddji dadjá: «Lonut saji jus dus lea rukses bivttas.» Sii geas lea rukses bivttas, fertejit lonohallat sajiid.

Čállinbarggus sáhtta geavahit seammá bargovugiid mat ovdal leat namuhuvvon.

Kap. 5 – Vahkku

Dán kapihttalis galget oahppit máhttit vahkkobeivviid ja máhttit muitalit mii beivviid lea/ lei odne, ihttin ja ikte. Oahppolanjas berre leat kaleandar, ja kaleandardoaimmat galggašedje leat fásta rutiidnan juohke bargovuorus. Oahppit galget máhttit čállit vahkkobeivviid namaid. Sáhttet leat gárvvies kopiijasániid ja -cealkagat ja viežžandiktáhta maid mielde oahppi čállá. Lávlagiiguin heive bures hárjehallat vahku beivviid.

Kap. 6 – Gos don orut?

Dán kapihttalis galgá oahppi oahppat ásodatsániid ja muitalit gos orru (lokatiivva):

*Mun orun Unjárggas.
Mun orun ásodagas.*

Galgá maiddáid máhttit jearrat gos nubbi orru:

Gos don orut?

Čállinbarggut sáhttet leat nugo ovddit kapihttaliin. Oahppit sáhttet maiddáid čállit álkes cealkagiid iežaset ja bearraša birra:

*Mun lean ...
Mun orun ...
Mun lean ... jagi.
Mu eadni lea ...*

Kap. 7 – Ruovttus

Dán kapihttalis lea ruoktu fáddán. Oahppit galget oahppat sániid ja dadjanvugiid mat heivejit fáddái. VAKT-spealuiguin lea vuogas hárjehallat doahpágiid.

Kapihttalis galget maiddáid hárjehallat geavahit dáid jearransániid: *Mii?*, *Makkár?*, *Gos?*, *Gii?*, *Galle?* Oahpaheaddji sáhtta čállit jearransániid lihpuide ja addit ohppiide. Oahppit hutket gažaldaga sániin maid jerret nuppis dahje joavkkus. Nubbi vuohki lea ná: oahpaheaddji lea

čállán gárvves gažaldagaid ja addá ohppiide. Oahppit mannet nuppi oahppi lusa ja jerret gažaldaga. Nubbi oahppi vástida ja jearrá iežas gažaldaga. De lonuheaba gažaldagaid ja mannaba gis eará oahppi lusa jearrat ja vástidit.

Dán kapihttalas galget oahppit maiddá máhttit ž-bustáva. Oahppit galget guldalit. Jus lea ž-jietna, de loktejit Smiley-koartta, dahje njeazzenjálmmi jus ii leat. Oahpaheaddji sáhtta maiddá dadjat sániid main lea ž, ja oahppit geardduhit. Sii galget máhttit gullat jietnadaga ja čállit sániid sihke giedain ja dihtoriin. Dás sáhtta hárbhallat čállit čappačállingirjái sániid main lea ž.

Sáhtta maiddá hárbhallat muittu. Oahpaheaddji čállá sáni dahje cealkaga távvalii ja dáhttu oahppi muitit mii lea čállojuvvon. Veahá mannelaš sihkku oahpaheaddji moadde bustáva sánis dahje sáni cealkagis. Oahppi galgá čállit muittu mielde sáni. Sáhtta leat maiddá joavkogilvu.

Kap. 8 – Lanjat

Dán kapihttala fáddá leat lanjat ja dovdat doahpagiid mat gullet dasa. Odđa sániid lea vuogas hárbhallat VAKT-spealuiguin. Dán fáttas lea 35. siiddus guhkebuš teaksta mii heive govaide. Teavsttain ferte bargat bures vai oahppit ipmirdit sisdoalu. Neahttaresurssas lea karaoketeaksta siidui. Das lohkkko teaksta ja de leat vel gažaldagat tekstii main leat golbma molssaeavttu.

Oahppit sáhttet čállit iežaset lanja dahje eará lanja birra. Oahppit sáhttet tevdnet iežaset lanja ja muitalit nubbíi mii doppe lea. Girjjis lea maiddá speallu 37. siiddus mii heive bures ságastallamii. Speallit fertejit muitalit mii lea lanjas.

Oahpaheaddji sáhtta ráhkadit árvádusaid lanjaide 34. siiddus. Son čállá lihpuide cealkagiid lanjaide birra ja maid doppe bargá. Dasto ohppet oahppit muhtin vearbbaide, nugo lohkat, geahččat, ságastallat, borrat, kohkket, čorget, riššut, baikit, basadit, máhccut, bassat, heangut, oadđit, čállit, negadit, nuoladit, gárvodit, coggat. Oahppit ožžot lihpuide ja lohket cealkagiid. Oahpaheaddji ferte veahkkinn lohkat jus lea dárba. Oahppit muitalit guđe latnja lea.

Dát stoagus heivešii fáddái: Ráhkadehket stuora jorbadasa, 3–4 m diamehteris, ja juhket dan njealji sadjái: gievkkan, feaskkir, basadanlatnja ja oadđinlatnja. Leat njeallje joavkku, omd. beatnagat, bussát, hamsterat ja kaniinnat. Juohke joavku oažžu «ruovttu».

Oahpaheaddji čurve:

Beatnagat, mannet gievkkanii!
Bussát, mannet feaskárii!
Hamsterat, mannet basadanlatnji!
Kaniinnat, mannet oadđinlatnji!

Dakka vide go oahpaheaddji čurve «Bussát, eret feaskáris», de mannet bussát olggos rieggás ja vihket birra viesu. Oahpaheaddji sáhtta addit odđa diedu, nugo: «Bussát, mannet feaskárii.» Oahppit vihket feaskárii. Son gii boahá manemuš iežas latnjii, šaddá eret dahje leat čurveheaddji.

Kap. 9 – Mu rumaš

Dán kapihttala fáddá lea rumaš. Oahppit galget oahppat rumašsániid ja dadjanvugiid. Dás sáhttet oahppit sárgut iežaset goruda. Nubbi oahppi veahkeha sárgut.

Gova 40. siiddus sáhtta kopieret A3-árkii. Oahppi čuohppá ja liibme sániid govvi. Sáhtta maiddá lamineret ja bidjat lohkkabátti masa darvviha sániid.

Oahpaheaddji sihta buktit ohppiid vahkkobládiid ruovttus. Dain sáhtta čuohppat rumašosiid ja ráhkadit fantasiijaolbm. Oahppi čállet ja mitalit iežaset gova birra earáide: Su namma lea Deluks. Sus leat vihtta oaivvi. Sus leat golbma njuni. jna.

VAKT-spealuid bokte heive bures hárbhallat rumašsániid. Sáhtta maiddá ráhkadit plakáhta/ gova mas lea olles rumaš ja koarttaid maid geassá. Dain sáhttet leat govat dahje sátni ja govva. Go jorgala koartta, de dadjá sáni ja bidjá dan rievttis sadjái.

Doavttirvealgastallan heive bures rumašfáddái. Go časká nubbái vealggi, de ii daja vealgi, muhto gorutoasi gokko časká. Nubbi doallá dakko dassáži go lea časkán vealggi fas nubbái.

«Gjett hvem?»-speallu heive bures fáddái. Das galgá jearrat gažaldagaid ja daid vuodul árvidit guđemuš lea.

Kap. 10 – Borramuš

Dán kapihttala fáddá lea borramuš. Oahppit galget oahppat sániid ja dadjanvugiid mat heivejit borramušfáddái. Sáhttet VAKT-bargguid bokte hárbhallat. Dása heive maiddá praktihkalaš bargu bures. Oahppit ráhkadit álkes borramuša, saláhta ja eará mii heive.

Heive maiddá stoahkat rámbuvrri. Oahppit váldet ruovttus mielde doasaid ja eará mat sáhttet leat gávppis. Sáhtta maiddá govaid geavahit. Oahppit čállet gávppašanlisttu ja gávppašit. Sii bidjet hattiid gálvvuide. Okta ferte leat gávpeolmmoš ja earát gis kundarat. Heive bures geardduhit loguid 0–20 dás, ja *giitit* ja dadjat «Eale dearvan» dahje «Leage buorre».

Savkalanstohkosa lea somá stoahkat. Okta sovkala juoidá nubbái man sisdoallu leat borramušsátni, omd.: Mun liikon guollái. Mun in liiko márfái.

Dás beassá maiddá illatiivva hárbhallat. Jus lea váttis fuobmát cealkagiid, de sáhtta oahpaheaddji álgit. Stoagus lea ná: Okta savkala nubbái, nubbi fas savkala goalmádii jna. Son geasa savkaluvvo manemus, dadjá cealkaga jitnosit. Sáhtta šaddat hui somás cealkka loahpas.

Čálalaš bargu sáhtta leat mitalit masa liiko ja masa ii liiko.

Dán neahttasiiddus leat gárvves oahpponeavvut dán fáddái, spealut ja seaidneplakáhtat:

<http://572.davvi.no/>

Kap. 11 – Šibihat

Dán kapihttala fáddá lea šibihat. Oahppit galget oahppat šibitnamahusaid ovttaid- ja mánggaidlogus. VAKT-bargguiguin lea vuogas hárbhallat sániid ja doahpagiid. www.infobilder.com:s leat govat maid sáhtta čálihit ja ivdnet. Doppe sáhtta ohcat fáttáid mielde.

Oahppit sáhttet stoahkat plastihkkaelliiguin ja ráhkadit náveha. Skuvlla astoáiggefálaldagas sáhtta luoikkahit eliid jus leat. Daiguin sáhtta hárbhallat doahpagiid sihke ovttaid- ja mánggaidlogus. Daiguin sáhtta maiddá hárbhallat pronomeniid *min* ja *mis*:

Mis leat gusat.

Min gusat leat návehis.

Čálalaš bargu sáhtta leat mitalit náveha birra maid lea ráhkadan plastihkkaelliiguin.

Mu návehis leat rukses gusat.

Mu návehis lea heasta. Jna.

Oahppit sáhttet ráhkadit šibihiid, juogo goarrut dahje ráhkadit eará ládje. Oahpaheaddjis berrejit leat gárvves málat, minstarat.

Kap. 12 – Gos lea mu báidi?

Dán kapihttala fáddá lea biktasat. Oahppit galget máhttit bivttassániid ja dadjanvugiid, mat gullet bivttasfáddái, ovttaid- ja mánnggaidlogus: Dus leat čáhpes buvssat. Sus lea rukses báidi. Dasa sáhtta geavahit VAKT-spealuid hárjehallat sániid.

Oahppit sáhttet stoahkat «Mii lea badjelis».

Dat lea ná: Oahppit mitalit mat biktasat sis leat. Vuosttaš oahppi dadjá: Mus lea báidi. Nubbi joatká. Son ferte dadjat dan seamma, muhto vel lasihit ovttá biktasa

mii sus lea: Mus lea báidi ja skuovat. Jna. Spealu sáhtta váttasmahttit go geavaha ivnniid dahje adjektiivaid. Speallu joatkašuvvá nu guhká go oahppit muitet movt sánit leat daddjon manjalaga. Jus okta dadjá boastut dahje ii muitte, de ferte čohkkedit láhtái, ii ge šat beasa mielde.

Čálalaš barggus sáhttet oahppit čállit mii sis lea badjelis. Son sáhtta čállit maiddá makkár ivnnit lea biktasiin.

Oahppit sáhttet stoahkat dohkáiguin ja daid gárvvuhit dahje nuolahit ja mitalit earáide. Skuvlla astoáiggefálaldagas sáhtta luoikkahit, dahje oahppit váldet mielde ruovttus.

Dán kapihttalis galget oahppit maiddá máhttit η-bustáva. Oahppit galget guldalit. Jus lea η-jietna sánis, de loktet Smiley-koartta, dahje njeazzenjálmmi jus ii leat. Oahpaheaddji sáhtta maiddá dadjat sániid main lea η, ja oahppit geardduhit. Sii galget máhttit gullat jietnadaga ja čállit dan sihke giedain ja dihtoriin. Dás sáhtta hárjehallat čállit čappačállingirjái sániid main lea η.

Dán neahttasiiddus lea gárvves oahpponeavvut dán fáddái, spealut ja seaidneplakáhtat:

<http://572.davvi.no/>

Kap. 13 – Makkár dálki lea odne?

Kapihttalis lea dálkesánit fáddán. Oahppit galget máhttit mitalit ja jearrat makkár dálki lea. Oahppit soitet máhttit dálkesániid jus oahppi joavkkus lea kaleandardoaimmat juohke oahppovuorus. Sáhttet maiddá hárjehallat VAKT-spealuiguin.

Oahpaheaddji bidjá dálkesymbolaid távvalii. Dasto juohká ohppiid guovtti jovkui. Goabbáge joavku vállje kriitavnni. Oahpaheaddji čurve fáddásáni. Joavkkut galget gilvalit goabbá joavku ovddemus olle bidjat rieggá dálkesymbola birra.

Oahppit galget oahppat adjektiivvaid *ođđa* ja *boaris*, pronomena *dat* ja advearbbaid *dá* ja *dál*. Teavsttas s. 56–57 *Gággi 2*-girjjis leat dát. Teavsttain ferte bures bargat vai oahppit áddejit sisdoalu ja mearkkašumi sániin maid galget oahppat. Dán teavstta sáhtta čállit čappačállingirjái dahje dihtorii. Oahppi sáhtta tevdnet dahje bidjat gova tekstii.

Kap. 14 – Eallit ja lottit

Dán kapihttala fáttát leat eallit ja lottit. Oahppit galget oahppat ealliid ja lottiid namahusaid. Sátneruossalas gáibida oahppi čállit riehta sániid. Lea buorre vuohki oahpahallat riehtačállima. www.infobilder.com:s sáhtta ráhkadit lasi sátneruossalasa.

Oahpaheaddji sáhtta ráhkkanahhtit ohppiid deavdit sátneruossalasa «Árvit guđe ealli»-stohkosiin. Oahpaheaddji dadjá: «Mun jurddašan ealli mas lea a-bustávva.» Oahppit árvidit. Go oahppit leat árvidan golmma geardde, eai ge leat vel dadjan rievttis sáni, de oahpaheaddji geardduha ja lasiha vel ovttá bustáva: «Mun jurddašan ealli mas lea a- ja u-bustávva.» Nu jotket spealu dassázii go oahppit leat árvidan ealli.

Girjjis lea maiddá jurddakárta. Oahppit sáhttet geavahit dan veahkkin čállit teavstta. Sii sáhttet maiddá ieža válljet ealli dahje lotti ja ráhkadit jurddakártta girjái dahje dihtorii ja čállit teavstta. Dihtoriin lea álki ráhkadit jurddakártta go vállje SmartArt Wordas.

Stoagus mii heive dán fáddái bures, lea «Bivdo-stoagus». Das bidjá oahpaheaddji govaid seaidná, ja oahppit bákkot plastiliinna mii darvána. Ferte ovdalgihtii hupmat guđe ealliid ja lottiid lea lohpi bivdit.

Dán stohkosa sáhtta stoahkat lášmmohallanlanjas dahje olgun. Ráhkada stuora jorbadasa, 3–4 m diamehteris, ja juohká dan njealji sadjái: jávri, duottar, meahcci ja gávpot. Leat njeallje joavkku, omd. duvvát, ealggat, njuvččat ja bohccot. Juohke joavku oázžu «ruovttu». Oahpaheaddji čurve:

Njuvččat, mannet jávrái!
Ealggat, mannet meahccái!
Bohccot, mannet duoddarii!
Duvvát, mannet gávpogii!

Dakka viđe go oahpaheaddji čurve «Njuvččat, vihkiet luonddu birra!», de guddet njuvččat rieggá ja vihkiet birra rieggá. Oahpaheaddji sáhtta addit ođđa dieđu, nugo: «Njuvččat, vihkiet nuppe guvlui!» Oahppit vihkiet nuppe guvlui. Oahpaheaddji sáhtta čurvet: «Bohccot, mannet lundui!» Oahpaheaddji sáhtta fas sihtat mannat daid iežaset latnjii. Son gii bohtá manemuš iežas latnjii, šaddá olggos dahje leat čurvejeaddji.

Dán kapihttalis galget oahppit maiddá máhttit *t-* ja *z-*bustávaid. Oahppit galget guldalit. Jus lea *t-* dahje *z-*jietna sánis, de loktet Smiley koartta, dahje njeazzenjálmmi jus ii leat. Oahpaheaddji sáhtta maiddá dadjat sániid main lea *t-* dahje *z-*jietna, ja oahppit geardduhit. Sii galget máhttit gullat jietnadaga ja čállit dan sihke giedain ja dihtoriin. Dás sáhtta hárhallat čállit čappačállingirjái sániid main lea *t-* dahje *z-*jietna.

Kap. 15 – Alfabehta

Oahppit galget oahppat alfabehta dán kapihttalis. Ii sáhte vuordit ahte oahppit ohppet alfabehta bajiloaivvi vel. Sii galget dovdat jietnadagaid ja dan symbola.

Joavku sáhtttá gilvalit guđe joavku dovda eanemus jietnadagaid alfabehtas. Gilvu lea ná: Oahpaheaddji čállá alfabehta távvalii. Juohká ohppiid guovtti jovkui. Addá goappá nai jovkui ivdnetušša/-kriitta. Oahpaheaddji dadjá bustáva mii lea távvalis. Son gii dovda bustáva jietnadaga, doapmá bidjat rieggá bustáva birra. Oahppit lonohallet vuoruid joavkkus. Joavku geas leat eanemus rieggát bustávaid birra, vuoitá.

Sáhtttá maiddá stoahkat harcabáddelágán stohkosa mas lea čáhcerávga. Tevdne 12 tráhppaceahki távvalii. Bajimusas lea sáhcoolmmoš dahje «magnehtaolmmoš». Vuolemusas lea čáhcerávga. Oahpaheaddji vállje sáni/nama ja bidjá sázu juohke bustáva nammii. Oahppit galget árvalit bustávaid. Jus sánis/namas lea bustávva, de čállá oahpaheaddji dan bustáva rievttis sázu ala. Jus sánis/namas ii leat bustávva maid oahppit árvalit, de sáhcoolmmoš njiedjá ovttá tráhppaceahki bodnái. Nu dáhpáhuuvá juohke háve go oahppit dadjet boasttu bustáva. Oahppit fertejit gávnnahit guđe sátni/namma lea ovdal go borahallá čáhcerávgii.

Oahppit sáhttet spáppa bálkut seainni vuostá vuoruid mielde ja dadjat alfabehta. Son gii nagoda eanemus bustávaid ovdal go nisttiha spáppa, vuoitá.

Gávdnojit iešguđetlágán alfabehtaspealut nugo AÁBC-speallu (Haldis Helander Seppola) ja Alfabehtalotto (Sissel Gaup). Gávdnojit maiddá čappačállingirjiid maidda sáhtttá hárjehallat bustávaid čállit. Neahttasiiddut www.lohkan.no ja www.logas.no leat siiddut gos beassá gullat ja hárjehallat alfabehta. Doppe leat ságastallangovat main ohcá sániid dihto bustávas. Lea vuogas sámi boallobeavdá oahpásnuvvat ja movt molsut boallobeavddi dihtoris.

Kap. 16 – Geassi

Dán kapihttala fáddá lea geassi. Oahppit galget máhttit geassesániid ja vearbaid mat gullet geassái. Sii sáhttet hárjehallat sániid VAKT-spealuiguin. Oahppit sáhttet čállit geassedivtta dahje geassedearvuodaid geasa nu maidda geavaha jurddakártta vuodđun.

Divttas sáhttet ráhkadit njuikunbáddehoahkama. Muđui heivejit olgobuđaldeamit fáddái nugo njuikut bátti, njuikut paradiissa, spáppastallan ja meahcástallan.

Gággi 3

Lea vuogas geardduhit maid lea oahppan Gággi 2:s ovdal go álgá Gággi 3:in. Oahpaheaddji ráhkada geardduhangihppaga dahje čadaha njálmmálaš geahččaleami ohppiiguin.

Čállin- ja lohkan-teavsttat šaddet guhkibut ja váddásat dađi alit cehkiide oahppit ollejit. Dan dihte berre juohke kapihttalis deattuhit čállima ja lohka dávjá ja ollu. Oahppit besset dalle hárjehallat ja geavahit grammatihkalaš ja gielalaš oahpu čálalaš ja njálmmálaš ovdanbuktimis.

Gággi 3:s lea oahppagirji ja sierra bargogirji. Gággi 3 deattuha lohka ja čállima. Lohkan ja čállin lea dehálaš giellaoahppamis ja oahppi sátneriggodahkii. Teavsttat ja barggut girjiis leat juhkkovuvvon fáttáide. Neahttaresurssas sáhtttá guldalit ja hárjehallat dadjat sániid ja dadjanvugiid.

Gággi 3:s leat dialogateavsttat ja oanehis muitálanteavsttat, muhto maiddá máidnasat. Lávlagiid, luđiid ja hoahkamiid mat leat girjiis, berre dávjá lávlut, juoigat ja hoahkat. Lávlagiid, luđiid, hoahkamiid ja riimmaid bokte oahppi hárjehallá giela intonašuvvna ja ritmma. Juohke kapihtal álgá ságastallangovain. Jurdda govain lea ahte oahppi gova bokte gávdná sániid, hutká cealkagiid jna. Neahttaresurssas lea juohke kapihttala vuosttaš govva seamma govva go oahppagirji kapihttaliid vuosttaš govva. Neahttaresurssa gova birra leat fáttát ođđa sánit ja

karaoketeaksta. Dáinna lea vuogas álggahit fáttá. Lea hui vuogas geavahit smarttávvala dahje projektora ságastallamis. Girjjiis lea juohke kapihttala loahpas kulturgoaikkanas. Dat lea sihke sámegillii ja dárogillii. Dan berre ávžžuhit maiddá lohkat ruovttus. Oahpásnuvván sámii gillii ja kultuvrii lea oassin Máhttolohttemis. Dihtora berre geavahit oahpahusas dávjá sihke lohkamii ja čállimii ja maiddá dieđuid ohcat.

Dialogateavsttain oidno giellaoahppaoassi bures. Dáid ferte oahpaheaddji deattuhit. Go dialogaid lohka, de ferte oahpásnuvvat sániide ja dadjanvugiide. Go lohka dialogaid, de lea maiddá lunddolaš intonašuvdna dehálaš. Oahpaheaddji sáhtta bagadallat movt lohkat ja oahppit ádestallet dassáži go oahppi ádde teavsta ja máhtta neaktit. Heive bures geavahit lohkanterähtera dialogaide.

Nuppi siiddus bajimusas leat oahppanmihtut. Vuolimusas seamma siiddus leat ođđa sánit mat leat kapihttala teavsttain. Ođđa sániid lassii lea muhtin teavstaide sátnelistu vuolimusas siiddus. Daiguin sániiguin ferte maiddá bargat, omd. VAKT-spealuid bokte.

Giellaoahppaoasit leat čilgejuvvon girjjiis dárogillii. Lea dehálaš ahte oahppit ja oahpaheaddji ságastallet grammatihkalaš osiid birra. Ohppiin berre leat vejolašvuohta hutkat ieš seammalágán cealkagiid vai fuobmájit vuogádaga. Lea maid vuogas jus grammatihkalaš rávvagat biddjojit seaidná dađi mielde go ohppet.

Muhtin kapihttaliin leat spealut. Spealut leat heivejuvvon fáttáide. Go speallá, de lea dehálaš ságastallat sámegillii. Oahpaheaddji movttiidahtta ja lea giellaovdagovva ohppiide. Sii sáhttet geavahit imperatiivva ja ságastallat ná:

Birccas!

Dál lea du vuorru!

Mun sirdán boalu!

Lea go mu vuorru?

Gean vuorru?

Dákkár cealkagiid ja dadjanvugiid sáhtta bidjat seaidná.

Gággi 3:s leat árvádusat, diiddat ja sátnevádjaset. Árvádusain lea čállojuvvon vástáduš vulosoivviid. Sátnevádjaset ja diiddaid sáhtta leat váttis ipmirdit. Sátnevádjaset čilgehusat leat rávagirjjiis. Árvádusaid, diiddaid ja sátnevádjaset vuodul oahpásnuvva gielalaš dadjanvugiide ja kultuvrralaš jurddašepmái.

Bargogirji lea huksejuvvon kapihttaliid mielde ja heivejit oahppigirjái. Das leat sániid hárjehallan-, giellaoahppa-, teakstaipmárdus-, čállin-, ivdnen- ja tevdnenbihtát. Bargogirji berre bargat dađi mielde go lea lohkan oahppigirji nannet fáttá ja giellaoahpa.

Oahpaheaddji berre movttiidahttit ja ávžžuhit oahppi lohkat sámegiel girjiid vaikko juohke beaivve. Livččii vuogas jus oahppolanjas leat girjiid maid oahppi sáhtta luoikkahit ja lohkat.

Juohke kapihttala lassii berre/berrejit oahpaheaddji/oahppit ráhkadit VAKT-bargguid mat heivejit fáttáide. Praktihkalaš doaimmaid bokte lea somá oahppat giela. Juohke kapihttalii berre heivehit praktihkalaš barggu.

Kap. 1 – Mun manan skuvlii

Dán kapihttalis lea fáddá lagasbiras. Kapihttalis geardduhuvvo ollu dat maid oahppit leat ovdalis oahppan. Dán fáttás heive bures ráhkadit gávpoga/márkanguovddáža gos leat viesut,

gávppit, skuvla, mánáidgárdi, kafea, luottat jna. Sii sáhttet ráhkadit viesuid ja visttiid guoros mielkepáhkaiguin ja doasaiguin. Biillaid ja olbmuid sáhttet oahppit váldit mielde ruovttus dahje luoikkahit AÁF:s (skuvlla asttoáiggefálaldat). Sáhttá geavahit maiddái lego. Dáinna sáhttet oahppit stoahkat gaskkohagaid. Oahpaheaddji veahkeha, geavaha ja movttiidahtta ohppiid geavahit sámegeiela stoagadettiin. Ságastallan sáhttá leat ná:

*Gosa don manat?
Mii biillaid lea dus?
Gos lea eadni? Jna.*

Kap. 2 – Mus lea oabbá

Kapihttala fáddá lea fuolkevuolta. Oahppit galget máhttit mitalit iežas lagamus fulkkiid birra. Sii galget máhttit čilget fuolkki, nugo nama, agi, gos orru, maid bargá jna. Dán kapihttalis heive ráhkadit fuolkelávu dahje -muora masa čállá namahusaid ja namaid ja bidjá govaid.

Go oahppit čallet teavsttaid, de galget máhttit geavahit sátnegirjiid. Oahpaheaddji ferte čilget movt gávdná sániid sátnegirjiis.

Kulturoasis lea sámi beatnaga birra. Sámi beatnagiid namat mitalit makkár beana lea oaidnit. Heive bures speallat «Beanastallan»-spealu vai oahpásnuvvá eanet beatnatnamaide.

Kap. 3 – Mu ruoktu

Dán kapihttalis lea fáddá ruoktu, lanjat ja borramuš. Dás deattuhuvvo maiddái jearransátni *Maid?* Dás heive ságastallat ruovttuid birra:

*Maid don barggat gievkkanis?
Maid bidjá Sáve skáhppii?
Jna.*

Praktihkalaš bargun dán fáddái heive bures ráhkadit lanja. Sáhttá kássa sisa ráhkadit lanja masa ráhkada viessodáviriid ja čállá namahusaid. Oahppit galget máhttit mitalit gos orrot. Sáhttet Google Mapsas, www.maps.google.com, geahččat gos orrot ja čilget earáide. Sáhttet maiddái geahčadit viesuid ja ásodagaid sturrodagaid, hámiid ivnniid kárttas (Flyfoto). Oahpaheaddji didolaččat geavaha jearransániid:

*Gos don orut?
Mii lea du čujuhus?
Galle láse leat du viesus?
Jna.*

Dán kapihttalis galget oahppit oahppat muhtin post- ja preposišuvnnaid. Teavsttain leat dát, muhto sáhttá maiddái stoahkama bokte hárjehallat. Sáhttá čiekat stohkosa, earát ohcet ja

go gávdnet, de fertejit muitalit/čilget gos lei. De fertejit geavahit post- ja preposišuvnnaid. Nubbi vuohki lea ahte oahpaheaddji dáhttu bidjat stohkosa dihto sadjái ja geavaha post- ja preposišuvnnaid.

Dán kapihttalis leat bárrastávvalvearbbat (-at: mannat, borrat ja bassat) main leat dássemolsašumit: *nn*-1, *rr*-1 ja *ss*-s. Dássemolsašumi ferte oahpaheaddji čilget ohppiide.

Kapihttalis leat oanehis diedut (imperatiivahámit). Oahpaheaddji sáhtá ovtas ohppiiguin fuobmát eanet imperatiivvaid: *Muital! Loga! Čále!* Jna.

Kap. 4 – Okta, guokte ... čuohti

Dán kapihttala fáttát leat vuodđologut 0–100 ja ortnetlogut 1.–11. Oahpaheaddji berre čilget erohusa ohppiide lohkat loguid (å telle) ja lohkat teavstta (å lese). Dás gálget oahppit lohkat čuođi rádjái. Sáhttet lohkat bohccuid ságastallangovas s. 28. Sáhtá muđui lohkat mielkepáhkkakoarkkaid ja áđaid omd. F. Brooks *Govvasátnegirjji Logut-siiddus*. Heive maidái bargat álkes rehketbihtáiguin.

Oahpaheaddji čilge goas geavaha ortnetloguid, sáhtá omd. čájehit kaleandaris. Oahppit ja oahpaheaddjit sáhttet ságastallat dáhtoniid birra:

Gallát beaivi lea odne?
Gallát beaivvi lea dus riegádanbeaivi?
Mus lea riegádanbeaivi 9. beaivvi.
Jna.

Go loguiguin lea bargame, de heivejit praktihkalaš doaimmat bures. *Bivdit* guliid main leat logut, ortnetlogut ja vuodđologut lea okta doaibma. Lea magnehtastoagus. Guliid sáhtá bidjat kássii. Go darvviha guoli, de dadjá mii loguid lea čállon guollái. Sáhtá maidái čállit loguid meastolásiide ja bidjat seamma ollu áđaid dohko. Eará doaibma lea ráhkadit gearbmaša boaluiguin, mielkepáhkkakoarkkaiguin jna. Oahpaheaddji mearrida galle boalu/koarkka ain galget gearbmašii.

Dán neahttasiiddus leat gárvves oahpponeavvut dán fáddái, spealut ja seaidneplakáhtat:
<http://572.davvi.no/>

Kap. 5 – Alfabehta

Oahppit galget oahppat alfabehta dán kapihttalis. Ii sáhte vuordit ahte oahppit ohppet alfabehta bajiloaivvi vel. Sii galget dovdat jietnadagaid ja daid symbolaid ja máhttit čállit stuora ja unna bustávaža ja diftonggaid *ea*, *ie*, *oa* ja *uo*.

Oahppit galget čállit dihtoriin, ja dasto lea vuogas geavahit sámegiel divvunprográmma dihtoris. Lea dehálaš ahte oahppit besset hárjehallat čállit dihtoriin vai fuomášit movt divvunprográmma doaibmá. Čálidettiin oahpaheaddji neavvu maidái ohppiid movt cealkkastruktuvra galgá leat, stuora ovdabustáva ja čuoggá, gažaldatmearkka dahje čuorvvasmearkka. Fáttás heive bures čállit bustávdivttaid/hoahkamiid (*Gággi* 3 s. 40–41).

Riimmat fuomášuhttet sáni jietnastruktuvrra. Riibmema bokte oahppi fuomáša ahte sániin lea sisdoallu ja hápmi. Oahppit ovtas oahpaheddiin sáhttet gávdnat riibmasániid ja daid vuodul ráhkadit cealkagiid. Oahpaheaddji sáhtá maidái ráhkadit riibmakoarttaid ja speallat nugo memokoarttaid (govat *Gággi* 3 s. 39).

Go bustávaiguin lea bargamin, de lea somá stoahkat harcabátti. Oahppit fertejit gávnnaht gude sátni/namma lea ovdal go harcejuvvo.

Gávdnojit iešguđetlágán alfabehtaspealut nugo AÁBC-speallu (Haldis Helander Seppola) ja Alfabehtalotto (Sissel Gaup). Gávdnojit maiddá čappačállingirjijt maidda sáhtta hárbhallat bustávaid čállit. Neahtasiiddut www.lohkan.no ja www.logas.no leat siiddut gos beassá gullat ja hárbhallat alfabehta. Doppe leat ságastallangovat main ohcá sániid dihto bustávas. Gávdno oahpponeavvu mii leat heivehuvvon juohke bustávvi ja diftongii: *Sátnemeahccái*. *Ságastallangovat* (Liisa Helander).

Kap. 6 – Geassi lea somá

Kapihttala fáddá lea dálki ja áigi ja áigedoahpagat odne, ihttín ja ikte. Dás deattuhuvvojit jagiáiggit ja dálki. Sáhttet leat kaleandardoaimmat juohke oahppovuorus. Oahppit sáhttet maiddá ieža ráhkadit álkes kaleandara. Sii sáhttet sárgut govaid juohke mánnui mat govvidit mánuid. Oahpaheaddji ráhkada kaleandara ja čáliha, nu ahte besset bidjat seaidnái.

Oahppit ja oahpaheaddji sáhttet iskat dálkki omd. ovttá vahku ja čállit skovvá. Sáhtta lea ruovttubargun iskat dálkki ja bargat dainna skuvllas. Sii sáhttet ráhkadit álkes diagramma.

Mánuid ja jagiáiggiid birra berrešii dávjá ságastallat, vaikko juohke bargovuoru go lea kaleandardoaimmaiguin bargamin. Kapihttala váldogova sáhtta ráhkadit seaidneplakáhtan ja bihttábordimin. Lea dehálaš ságastallat mánuid ja jagiáiggiid doaimmaid birra, árbevirolaš ja ođđaáigásaš doaimmat.

Kap. 7 – Čoarvi lea garas

Dán kapihttalis lea čoarveduodji fáddán. Oahppit galget oahppat muhtin duodjesániid ja adjektiivvaid maiguin sáhtta čilget duoji. Sii galget máhttit ságastallat duoji birra. Ságastallan sáhtta leat:

*Mun duddjon čeabetčinja čoarvvis.
Čoarvi lea garas.
Dá lea garra čoarvi.*

Oahppit sáhttet ráhkadit juoidá čoarvvis, omd. čeabetčinja dahje masa liegga ruittu luoitá.

«Adjektiiva»-lávлага bokte lea vuogas hárbhallat adjektiivvaid. Lávlla lea rávagirjjiis. Lávлага sáhtta govahallat. Oahpaheaddji sáhtta ieš heivehit heivvolaš adjektiivvaid lávlagii. Go leat hárbhallan lávлага ja adjektiivvaid, de sáhtta oahpaheaddji čárehit ohppiide dinggaid, ja oahppit čilgejit dingga dahje dadjet adjektiivvaid mat heivejit dingii.

Oahppit galget máhttit čuovvut duodjebagadusaid. Dás heive čuovvut bagadusa mii lea girjjiis s. 54–55, dahje oahpaheaddji ráhkada duodjebagadusa maid oahppit čuvvot.

Oahppi galgá máhttit ohcat dieđuid ja govaid internehtas dihto ohcansániin. Oahpaheaddji berre várret áiggi dakkár bargguide ja hárbhallamii. Oahpaheaddji ja oahppit sáhttet ieža mearridit maid galget ohcat internehtas ja fuobmát vuogas ohcansáni vai gávdná rievttis dieđuid ja govaid. Oahpaheaddji berre movttiidahttit ohppiid geavahit sámegeiela go ohcet.

Kap. 8 – Liikot go gáktái

Eira, Anne Kirsten & Marit Østby. 2013. *Duodjegáldu*. Davvi Girji

Dán kapihttala fáddá leat gákti ja sámi biktasat. Oahppit galget máhttit čilget mat gullet gáktái. Sii galget máhttit namahusaid ja geavahit rievttis vearbba go coggá gávtti: *coggat gávtti*, *giessat/čatnat gápmagiid*, *bidjat liinni*, *bidjat boahkána* ja *coggat gahpira*. Dán fáttá oktavuodas heive bures geardduhit rumašsániid.

Fáttá praktihkalaš bargun heive ráhkadit kárta masa liibme iešgudet guovllu gávttiid. Govaid sáhtta gávdat interneatnas (www.ovttas.no). Jus lea vejolaš, de sáhtta gárvvohit dohká. Dakkár koaffara mas leat dohká ja sámi biktasat, sáhtta luoikkahit Sámedikkis. Sáhtta maiddái geahččat filmmaid. Liŋkkat leat oppalaš geahčastagas.

Kap. 9 – Guovža oadđá

Dán kapihttalis galget oahppit máhttit elliid- ja loddenamahusaid ja muhtin luonddunamahusaid. Dás galget oahppat ovttaid- ja mánngaidlogu maiddái. Lea dehálaš ahte oahppit besset hárjehallat sániid. Dan oktavuodas geardduha jearransáni *Mii?* ja oahppat geavahit jearransáni *Mat?* Sáhtta speallat memospealu. Das sáhtta dadjat go jorgala koartta: «Dá lea monni» dahje «Dá leat monit». Sáhtta maiddái ráhkadit sátneruossalasa (www.infobilder.com).

Sáhtta maiddá praktihkalaččat hárhallat ovttaid- ja mánggaidlogu. Oahpaheaddji addá juohke oahppái ovtta dahje mánga dingga:

Mii lea dus?

Mus lea biila (čájeha ovtta biila).

Mat leat dus?

Mus leat biillat (čájeha mánga biilla).

Dán kapihttalis lea máinnas (s. 68–69) maid oahppit sáhttet neaktit earáide. Oahppit sáhttet ráhkadit rekvisihtaidda, juogo gárvodit dahje geavahit hámaid. Sáhttet maiddá ráhkadit ealliid sággegeahčái. Heive maiddá ráhkadit suoivvanteáhtera, dahje ovtta lohka dego lohkanter.

Heivešii maiddá duddjot muhtun ealli dahje lotti.

Gággi 4 ja Gággi 5

Gággi 4:i ja 5:i gullet oahppigirjijt, bargogirjijt ja neahttaresursa.

Čállin- ja lohkanteravstta leat guhkibut ja váddasat dáin girjiin. Dan dihte berre juohke kapihttalis deattuhit čállima ja lohka dávjá ja ollu. Oahppit besset hárhallat ja geavahit grammatihkalaš ja gielalaš oahpu čálalaš ja njálmmálaš ovdanbuktimis.

Gággi 4:s ja 5:s leat dialogateavstta ja oanehis muitanteavstta, muhto maiddá máidnasat ja fáktateavstta. Lávlagiid, luđiid ja hoahkamiid mat leat girjiin, berre dávjá lávlut, juoigat ja hoahkat. Lávlagiid, luđiid, hoahkamiid ja riimmaid bokte oahppi hárhallá gielat intonašuvnna ja ritmma.

Girjiin lea juohke kapihttala loahpas kulturgoaikkanaš, mii lea sihke sámegillii ja dárogillii. Dan berre ávžžuhit maiddá lohka ruovttus. Oahpánuvvan sámegillii ja kultuvrii lea oassin Máhttoloktemis.

Oahpahas berre geavahit dihtora dávjá sihke lohkašii ja čállimii ja maiddá dieđuid oahpa.

Dialogateavsttain oidno giellaoahppaoassi bures. Dáid fertet oahpaheaddji deattuhit. Dialogaid logadettiin oahpánuvva sániide ja dadjanvugiide. Go lohka dialogaid, de lea maiddá lunddolaš intonašuvdna dehálaš. Oahpaheaddji sáhtta bagadallat movt lohka ja oahppit ádestallet dassáži go oahppi ádde teavsta ja máhtta neaktit. Lohkanterii lea vuogas lohka dialogaid.

Muhtin kapihttaliin leat speallut. Speallut leat heivehuvvon fáttáide. Go speallá, de lea dehálaš ságastallat sámegillii. Oahpaheaddji movttiidahtta ja lea giellaovdagovva ohppiide. Sii sáhttet geavahit imperatiivva ja ságastallat ná:

Birccas!

Dál lea du vuorru!

Mun sirddán boalu!

Lea go mu vuorru?

Gean vuorru?

Dakkár cealkagiid ja dadjanvugiid sáhtta bidjat seaidná.

Gággi 4:s ja 5:s leat árvádusat, diiddat ja sátnevádjaset. Árvádusain lea čállojuvvon vástádus vulosoivviid. Sátnevádjasiid ja diiddaid sáhtá leat váttis ipmirdit. Sátnevádjasiidda lea čilgehus rávagirjiis. Árvádusaid, diiddaid ja sátnevádjasiid vuodul oahpásnuvvá gielalaš dadjanvugiide ja kultuvrralaš jurddašeapmái.

Giellaoahppaoasit leat čilgejuvvon girjjiin dárogillii. Lea dehálaš ahte oahppit ja oahpaheaddji ságastallet grammatihkalaš osiid birra. Ohppiin berre leat vejolašvuohta hutkat ieš seammalágán cealkagiid vai fuobmájit vuogádaga. Lea maiddá vuogas jus grammatihkalaš rávvagat biddjojot seaidná dađi mielde go ohppet.

Bargogirjiit lea huksejuvvon kapihttaliid mielde ja heivejit oahppigirjiide. Das leat sániid hárjehallan-, giellaoahppa-, teakstaipmárdus-, čállin-, ivdnen- ja tevdnenbihtát. Bargogirjiis berre bargat dađi mielde go lea lohkan teavsttaid dahje bargan grammatihkain oahppigirjiis nannet fáttá ja giellaoahpa.

Oahpaheaddji berre movttiidahttit ja ávžžuhit oahppi lohkat sámegiel girjiid vaikko juohke beaivve. Livččii vuogas jus oahppolanjas leat girjiit maid oahppi sáhtá luoikkahit ja lohkat.

Juohke kapihttala lassin berre/berrejit oahpaheaddji/oahppit ráhkadit VAKT-bargguid mat heivejit fáttáide. Praktihkalaš doaimmaid ja giellastohkosiid bokte lea somá oahppat giela. Juohke kapihttalii berre heivehit praktihkalaš barggu, nugo duddjoma dahje láibuma.

Gággi 4

Gággi 4:s leat iešguđetlágán teavsttat main leat iešguđet fáttát, ja maid sáhtá čatnat praktihkalaš doaimmaide. Dat movttiidahttet ja ángiruššet ohppiid oahppat. Kapihttalat álget ságastallangovain. Jurdda govain lea ahte oahppi gova bokte gávdná sániid, hutká cealkagiid jna. Nuppi siiddus leat oahppanmihtut. Gággi 4:s leat seamma siiddus ođđa sánit mat leat kapihttala teavsttain. Ođđa sániid lassin lea muhtin teavsttaide sátnelistu vuolimusas siiddus. Daiguin sániiguin ferte maiddá bargat, omd. VAKT-spealuid bokte.

Neahttaresurssas sáhtá guldalit ja hárjehallat dadjat sániid ja dadjanvugiid. Neahttaresurssas lea juohke kapihttala vuosttaš govva seamma govva go oahppigirji kapihttaliid vuosttaš govva. Neahttaresurssa gova birra leat fáttát ođđa sánit ja karaoketeaksta. Dáinna lea vuogas álggahit fáttá. Lea hui vuogas geavahit smarttávvala dahje projektora ságastallamis.

Kap. 1 – Ustibat

Dán kapihttala fáddá lea lagasbiras. Fiervá dat lea guovddáži. Oahppit galget oahppat sániid mat leat fiervvás. Jus lea vejolaš, de galggašedje oahppit beassat fitnat fiervvás dahje jávregáttis jus ii leat mearragáddi lahkosis. Fiervvás sáhttet oahppit ohcat skálžžuid ja daiguin ráhkadit náveha. Sii sáhttet govvet juohke skálžžu ja čállit daidda nama ja henget seaidná dahje ráhkadit girjjáža. Fiervvás sáhttet maiddá ráhkadit čáhcerávga. Lea vuogas ahte juohke oahppi govve ja ráhkada gihppaga masa

čállá muitalusa čáhcerávga birra ja bidjá govaid. Lea vuogas geavahit jurddakártta veahkkin. Oahppit sáhttet ovtta fuobmát sániid. Oahppit sáhttet skálžžuiquin ráhkadit gova dahje hervet doasaid.

Dán kapihttalas galget oahppit oahppat leat-vearbba ja persovdnapronomeniid ovttaid- ja mánggaidlogus. Oahpaheaddji berre didolaččat geavahit daid sihke go ságastallá ja jearrá:

*Geat ledje fiervvás?
Maid dii lehpet bargan fiervvás?
Sii leat ráhkadan čáhcerávga.*

Ságastallangovas s. 4 dáhphuvvá ollu. Lea vuogas hárjehallat vearbbaid.

Kap 2. – Son lea mu oambealli

Kapihttala fáddá lea fuolkevuolta. Oahppit galget máhttit fuolkevuodanamahusaid ja máhttit muitalit fulkkiidis birra. Oahppit sáhttet váldit mielde bearašgovaid man vuodul muitalit. Oahpaheaddji berre movttiidahttit ohppiid geavahit ja nannet sámegiel fuolkevuodanamahusaid fulkkiidis birra. Heive ráhkadit sohka muora masa čállá namahusaid, fulkkiid namaid ja bidjat govaid.

Oahppit sáhttet ráhkadit ja oassálastit rollastohkosii dahje lohkanteáhterii mas omd. guokte fuolki humadeaba. Fáddái heive bures speallat «Sohkaspealu». Oppalaš geahčastagas lea linke spellui.

Dán kapihttalas deattuhuvvo leat-vearba preterihthahamis ovttaidlogus ja leat-vearba preseansa biehttalanhahamis ovttaid- ja mánggaidlogus. Oahpaheaddji berre didolaččat geavahit daid sihke go ságastallá ja jearrá:

*Gos don ledjet ikte?
Mun ledjen ruovttus.
Mii eat leat fulkkežagat.*

Kap. 3 – Dá lea sihkel

Kapihttala fáddá lea johtolat. Oahppit galget oahppat johtolatsániid. Oahppit sáhttet neaktit johtolaga. Dasa lea vuogas geavahit johtolatláhtteránu (<https://www.lekolar.no/sortiment/leker/kjoretoy-og-garasje/veibaner-og-leketeppe/leketeppe-trafikk-134x180-cm/>). Sáhtta bidjat dasa galbbaid ja geavahit iešguđetlágán biillaid, sihkkeliid, olbmuid ja elliid maiguin stoahká ja nanne doahpágiid. Oahpaheaddji berre leat giellaovdagovva. Dies lea maiddái vuogas geavahit post- ja preposišuvnnaid ja adjektiivvaid. Gággi 4-girjjis lea «Mátkespeallu» s. 22–23. Das oahppá báikenamaid.

Kap. 4 – Logut 0–500

Dán kapihttalis leat logut fáddán, vuodđologut 0–500 ja ortnetlogut 1.–31. Kaleandardoaimmat heivejit bures go lea ortnetloguin sáhka:

Goas lea dus riegádanbeaivi?

Goas manná eadni Oslo?

Eadni manná 25.

Jna.

Go stuora loguiguin lea bargamin, de sáhtta oahpaheaddji čállit távvalii stuora loguid ja oahppit vástidit. Sáhttet gilvalit guhte olle ovddimus vástidit. Sáhttet maiddái speallat bircospealu 4 manjalaga (*Fire på rad*).

Dán neahttasiiddus leat gárvves oahpponeavvut dán fáddái, spealut ja seaidneplakáhtat:

<http://572.davvi.no/>

Bircospealut loahpageahčen girjji leat maiddái heivvolaččat loguid hárjehallamii.

													
	19	70	55	239	30	62		1.	2.	3.	4.	5.	6.
	241	84	436	78	96	47		7.	8.	9.	10.	11.	12.
	92	33	100	344	67	81		13.	14.	15.	16.	17.	18.
	42	198	482	11	376	26		19.	20.	21.	22.	23.	24.
	63	8	48	165	51	89		25.	26.	27.	28.	29.	30.
	500	54	79	27	99	399		31.	32.	33.	34.	35.	36.

Spáppastallan lea somás vuohki hárjehallat persovdnapronomeniid illatiivvas: munnje, dutnje, sutnje. Oahppit ja oahpaheaddji bálkot spáppa nuppi nubbái ja ságastallet:

Bálkes munnje!

Bálkes sutnje!

Mun bálkestan dutnje!

Kap. 5 – AÁBCČ

Dán kapihttalis galget oahppit oahppat alfabehta. Oahppit eai dárbbas vel máhttit alfabehta bajiloavvi. Sii galget máhttit earuhit vokálaid ja konsonántaid ja galget dovdat muhtin konsonántajietnadagaid.

Oahppit berrejit geavahit sámi boallobeavddi go čállet sámegillii dihtoriin. www.divvun.no-neahttabáikkis leat rávvagat sámi boallobeavdái. Oahpaheaddji/skuvla ferte bidjat sámegiela dihtorii, sihke boallobeavddi ja divvunprográmma. Oahpaheaddji ferte oahppái oahpahit movt molsut boallobeavdegiela. Oahpaheaddji ferte maiddá oahpahit movt čállinprográmmain molsu giela vai divvunprográmma doaibmá.

Oahppit galget čállit e-poastta ja sáddet. Lea gitta das lea go ohppiin e-poastačujuhushu skuvllas. Ii heive ahte oahpaheaddji ieš ráhkada e-poastačujuhushu ohppiide. E-poastta sáhttet sáddet oahpaheaddjái jus sis ii leat oktage eará geasa sáddejit.

Go bustávaiguin lea bargamin, de lea somá stoahkat harcabátti. Oahppit fertejit gávnnaht mii sániid/namaid lea ovdal go harcejuvvo. Gávdnojit iešguðetlágán alfabehtaspealut nugo AÁBC-speallu (Haldis Helander Seppola) ja Alfabehtalotto (Sissel Gaup). Gávdnojit maiddá čappačállingirjijt maidda sáhtta hárbhallat bustávaid čállit. Neahttasiiddut www.lohkan.no ja www.logas.no leat siiddut gos beassá gullat ja hárbhallat alfabehta. Doppe leat ságastallangovat main ohcá sániid dihto bustávas. Gávdno oahpponeavvu mii lea heivehuvvon juohke bustávvi ja diftongii: *Sátnemeahccái*. Ságastallangovat (Liisa Helander).

Kap. 6 – Kvártta badjel gávccii

Kapihttala fáddá lea áigi. Oahppit galget máhttit diimmu go diibmu lea kvártta badjel dahje kvártta váile. Neahttasiiddus <http://572.davvi.no/> lea diibmospeallu ja VAKT-spealut mat heivejit go hárbhallá diimmu. Lassin sáhtta geavahit diibmofáttá Multi 4A: <http://multi4.calliidlagadus.org/multi3a/kapittel4/>.

Oahppit galget čállit oanehis teavstažiid main geavahit imperatiivva. Sii sáhttet ráhkadit spovenkohpa masa čállet oanehis dieđu maid nubbi galgá čuovvut. Oahpaheaddji sáhtta ráhkadit memokoarttaid main lea govva mii čájeha dagu ja vearbba vuodđohámis ja nuppi koarttas lea vearba imperatiivahámis.

Dán kapihttalis galgá oahppat čoahkkelogu 1–20. Oahpaheaddji ferte čilget ahte čoahkkelohku muitala gallis leat ja geavahuvvo dušše dalle go lea olbmuiin sáhka:

Gallis doppe ledje?

Doppe ledje guovttis. (mii mearkkaša ahte doppe ledje guokte olbmo.)

Máhttolokten deattuha Giella, kultuvra ja girjjálašvuohta-oasis ahte oahppit galget máhttit ságastallat giela ja giellaseaguheami. Dán kapihttalis lea dat fáddán Kulturgoaikkanasas. Oahpaheaddji berre oázžut ohppiid mielde ságastallat movt váikkuha dat go geavaha dárogiel sániid go hállá/hupmá sámegiela. Sáhtta buohtastahttit englassániid geavahemiin dárogielas.

Kap. 7 – Ullus láigin

Kapihttalis lea duodji fáddán. Oahppit galget oahppat muhtin duodjesániid ja adjektiivvaid maiguin sáhtta čilget duoji. Sii galget máhttit ságastallat duoji birra ja čilget movt ruvde ja ráhkada diehpi. Ságastallan sáhtta leat ná:

Mun ruvden.

Mus lea čappa bárggeš.

Mus lea diehppi.

Ullu lea linis.

Oahppit galget máhttit čuovvut duodjebagadusaid nugo ruvdet ja ráhkadit diehpi. Sáhtta maiddái čuoldit giehtabátti dahje čovddaguoimmi dahje eará.

«Adjektiiva»-lávлага bokte lea vuogas hárjehallat adjektiivvaid. Lávлага sáhtta govahallat, ja oahpaheaddji sáhtta ieš heivehit heivvolaš adjektiivvaid lávlagii maiguin sáhtta čilget duoji.

Kap. 8 – Njálgga varrabánnogáhkut

Dán kapihttala fáddá lea sámi borramuš. Oahppit galget oahppat sániid ja dadjanvugiid mat heivejit sámi borramušfáddái. Dása heive praktihkalaš bargu bures. Oahppit sáhttet ráhkadit álkes sámi borramuša, nugo varrabánnogáhkuid dahje sámeláibbiid. Sii galget máhttit čuovvut biebmobagadusa.

Heive bures geardduhit lunddolaš ságastallama beavddi birra nugo:

Attes munnje vuoja!

Giitu!

Eale dearvan!

Leage buorre!

Čálalaš bargu dán fáttás lea čállit guhkebuš teavstta borramuša birra, sullii 50 sáni. Oahppit sáhttet omd. čilget movt ráhkada biepmu biebmobagadusa vuodul. Sáhttet maiddái govvet ráhkadanproseassa ja čállit govaid vuodul.

Vai buorebut ádde máidnasiid, de lea vuogas neaktit daid dahje ráhkadit lohkanteáhtera. Go neaktá, de beassá geardduhit sániid ja dajaldagaid mánгии. Girjjis lea «Rukses vuoncáš»-máinnas maid heive hui bures neaktit.

Kap. 9 – Gea, čappa lábbát!

Dán kapihttalis leat šibiha fáddán. Oahppit galget oahppat šibitnamahusaid ovttaid- ja mánggaidlogus ja máhttit ságastallat dálloalu birra. Skuvlla astoáiggefálaldagas sáhtta luoikkahit šibihiid jus leat. Oahppit sáhttet maiddái ieža ráhkadit šibihiid, juogo goarrut dahje ráhkadit eará ládje, ja daiguin stoahkat, neaktit ja hárjehallat doahpagiid. Jus heive, de sáhtta fitnat návehis. Dán fáttás heivešii duhppet ullu.

Čálalaš barggus heive čállit guhkebuš teavstta návetmátkki, ulloduhppema dahje muhtin šibiha birra. Lea vuogas govvet ja bidjat govaid tekstii.

Gággi 5

Gággi 5 addá oahpaheaddjái ja oahppái buori gulahallanvuodu. Leat teavsttat maid lea vejolaš čatnat praktihkalaš doaimmaide. Dat movttiidahttet ja ángiruššet oahppi oahppamii ja giellageavaheapmái. Gággi 5:s lea sátnelistu- ja giellaoahppageahčastat oahppigirjji loahpageahčen. Juohke teavstta ja giellaoahppafáttá maŋná lea buđaldanbihtta. Buđaldanbihtta leat jurddašuvvon njálmmálaš bargobihttan. Bihtáid sáhtta bargat okto oahpaheddjiin dahje joavkkus. Oahppi sáhtta daid bihtáid čálalaččat plánet, muhto galgá ovdanbuktit daid njálmmálaččat. Dat leat maiddái jurddašuvvon ságastallanfáddán.

Neahttaresurssas sáhtta guldalit ja hárjehallat dadjat sániid ja dadjanvugiid. Neahttaresurssas lea juohke kapihttala vuosttaš govva seamma govva go oahppigirjji kapihttaliid vuosttaš govva. Neahttaresurssa gova birra leat fáttat odđa sánit ja karaoketeaksta. Dáinna lea vuogas álggahit fáttá. Lea hui vuogas geavahit smarttávvala dahje projektora ságastallamis.

Kap. 1 – Juvlafielluin konstošit

Dán kapihttalis lea astoáigi fáddán. Oahppit galget máhttit muhtin astoáiggesániid ja stoahkan- ja duhkorassániid. Lea hui vuogas fáddá mas oahppit besset ságastallat beroštumiidis birra ja maiddái oahpásnuvvat earáide. Sii sáhttet čállit iežaset astoáiggedoaimmaid birra. Sáhttet geavahit Bireha, Hánssa ja Sáve teavsttaid veahkkin čállimii. Oahppit galget beassat hárjehallat geavahit digitála sátnegirjjiid vai máhttet daid geavahit go dárbbášit.

Dán kapihttalis geardduhuvvo giellaoahppa. Lea vuogas dasa bidjat áiggi vai oahppit sáhttet fas álgit doppe gos loahpahedje Gággi 4:s.

Dás heivešii stoahkat «Riebangárddi». Stohkosis galgá rieban darvehit njoammiliid mat ruhttet rieggá siste bálgáid mielde, dego labyrinta. Álggos lea dušše okta rieban. Dađi mielde go son váldá earáid gitta, de šaddet earát su veahkkin, riebanin. Dán stohkosa sáhtta stoahkat dálvet ja geasset. Galgá ráhkadit bálgáid muohttagii dahje sáddui. Lea dušše lohpi leat bálgáid alde.

Kap. 2 – Áhku guhppármáli

Dán kapihttala fáddá lea sámi borramuš. Oahppit galget máhttit ságastallat sámi borramušaid birra. Dása heive bures praktihkalaš doaibma man bokte oahppá odđa sániid ja šaddá lunddolaš ságastallan. Oahppit sáhttet ráhkadit sámi borramuša, nugo guhppármáli dahje biđđosa ja sámeláibbiid. Oahppit galget máhttit čuovvut biebmobagadusa.

Boradettiin heive bures geardduhit borrandábiid nugo:

*Attes munnje vuoja!
Giitu!
Eale dearvan!
Leage buorre!
Leago sálttis?*

Máhttolokten deattuha ahte diehtu eará eamiálbmogiid ja kultuvrraid birra váikkuha dasa ahte olmmoš buorebut ipmirda iežas kultuvrra. Dán kapihttalis oahpásnuvvat oahppit mayaálbmogiin.

Dán neahttasiiddus leat gárvves oahpponeavvut dán fáddái, spealut ja seaidneplakáhtat:
<http://572.davvi.no/>

Kap. 3 – Lea beaivvadat

Dán kapihttala fáddá leat dálki, dálkediedáhus ja dálkedoahpagat. Ságastallan ja kaleandardoaimmat dálkki birra berrejit leat juohke oahppovuorus.

Dán fáttás heive iskat dálkki ovttá áigodaga ja merket dan skovvá ja ráhkadit diagrámma. Sáhtta maiddá geahččat dálkediedáhusa Ođđasiin ja ságastallat dan birra, makkár dálki lea leamaš, makkár dálki lea ja makkár dálki šaddá. De beassá hárjehallat dadjanvugiid dálááiggis, vássánaiggis ja boahhteáiggis.

Fáddái heivejit duodjedoaimmat nugo ráhkadit sámi beaivváža čoarve- dahje muorrabihtái. Sáhtta maiddá ráhkadit seaidnegova mii lea deaddiluvvon stoffii. Oahppit sáhttet mannat olggos sárgut balvvaid ja geavahit tevnnegiid go čállet divtta.

Kap. 4 – Ovccičuodjiovccilovccii

Dán kapihttala fáddá leat logut. Oahppit galget máhttit vuodđologuid 0–1 000, ortnetloguid 1.–100. ja čoahkkeologuid 20–100. Loguid sáhtta hárjehallat stoahkama bokte. Oahpaheaddji sáhtta čállit távvalii stuora loguid ja oahppit vástidit. Sáhttet gilvalit guhte olle ovddimus vástidit. Sáhtta maiddá čállit távvalii 0–1 000, 1.–100. dahje čoahkkeologuid, muhto de ferte oahpaheaddji čilget ahte leat čoahkkeologut. Oahppit bálkot láktaduvvon sihkkunguobbara loguid njeaiga ja dadjet logu. Oahppi beassá de sihkkut dan logu maid deaivá ja de čállit odđa logu.

Sáhttet maiddá speallat 4 manjalaga (*Fire på rad*). Oahpaheaddji sáhtta ieš eambbo ráhkadit 4 manjalaga-spealu.

	91.	42.	73.	54.	35.	76.
	67.	68.	89.	100.	71.	12.
	33.	94.	15.	46.	87.	18.
	9.	70.	21.	2.	53.	64.
	85.	26.	27.	28.	79.	40.
	51.	32.	63.	84.	95.	66.

Geometralaš hámiid sáhtta hárbhallat *Multi*-rehketgirjiid neahtasiiduin: [www.http://multi14.calliidlagadus.org/](http://multi14.calliidlagadus.org/).

Geometralaš hámiid sáhtta ohat juogo oahppolanjas, skuvllas dahje olgun ja čállit maid gávdna. Sáhttet leat joavkkuin ja gilvalit gii gávdna eanemus vassis áiggis. Sáhtta maiddái ráhkadit statistihka ja álkes diagrámma hámiin maid lea gávdnan. Sáhttet mitalit earáide. Heive bures dadjat ná go lea hárbhallame veahkkevearbbat:

Galle ... leat don gávdnan?
Mun lean gávdnan ... jorbadasa.
Mun lean gávdnan ... rektángela.

Kapihttalis galget oahppit lohkat álkes tabeallaid. Oahppit ja oahpaheaddjit sáhttet ovtta geahčadit báikkálaš bussetabeallaid ja eará tabeallaid mat heivejit ja ságastallat báikkiid, áigemiid ja beivviid birra. Ulbmil lea oahppat lohkat ja ipmirdit álkes tabeallaid.

Kap. 5 – ea – ie – oa – uo

Kapihttala fáddá lea sámi jietnadagat. Oahppit galget máhttit alfabehta bajiloaivvi. Sii galget máhttit diftonganjuolgama: ea-e, uo-u, ie-i ja oa-o. Berre bures hárbhallat go lea váttis fáddá.

Dás leat maiddái veahkkevearbbat: šaddat ja áigut. Oahpaheaddji berre didolaččat geavahit veahkkevearbbaid ságastallamis:

Maid don áiggut bargat odne?
Mun áiggun čiekčat spáppa.
Maid don šattat dahkat ovdal go nohkat?
Mun šattan geallat bániid.
Jna.

Dán kapihttalis lea maiddái fáddán Australia álgoálbmot, aborigiinnat. Oahppit galget oahpásnuvvat aborigiinnaide, sin eallimii ja myhtii. Sáhttet ráhkadit jurddakárta ja govaid bokte bájuhit myhta. Oahpahusas sáhttet geahččat filmmaid ja ohat dieđuid interneahsas ja girjjiin aborigiinnaid birra. Sáhttet vaikko ráhkadit PowerPoint-čájáhusa dahje seaidneplakáhta.

Kap. 6 – Vihtta váile ovcci

Dán kapihttala fáddá leat áigi ja áigedoahpagat. Oahppit galget máhttit diimmu ja máhttit mitalit diimmu sámegillii. Sii galget maiddái máhttit mitalit dáhtona ja mánuid. Dáhton ja mánut sáhttet leat kaleandardoaimmat juohke oahppovuorus. Oahppit sáhttet maiddái ieža ráhkadit álkes kaleandara. Sii sáhttet sárgut govaid juohke mánnui, ja oahpaheaddji ráhkada kaleandara ja čáliha nu ahte besset bidjat seaidná. Sii sáhttet juohke kaleandararkii čállit gielladieđuid nugo alfabehta, jearransániid jna., dahje fáddadieđuid nugo sátnevádjasiid, cukasiid, diiddaid dahje dálkemearkkaid, ja hervet miela mielde. Lea vuogas geavahit kaleandarmálla Wordas dahje Publisheris.

Oahppit galget bájuhit máidnasiid. Lea vuogas ráhkadit jurddakárta ja govaid bokte bájuhit. Sáhtta maiddái sárgut govaid teakstaosiide ja čállit dasa čavddasániid maid vuodul bájuha.

Dán kapihttalis leat maiddái muhtin dássemolsašumi, nn-n, ll-l, rr-r, vv-v, ss-s ja tt-t. Oahpaheaddji berre ságastallat ohppiiguin dássemolsašumi birra nu ahte oahppit šaddet didolaččat ahte muhtin sánit rievddadit. Sáni sisdoallu lea seamma vaikko lea dássemolsašupmi,

muhto doaibma lea eará. Ohppiide geain lea sámegiella nubbingiellan, sáhtta leat váttis gullat goas lea dássemolsašupmi. Dássemolsašumiin ferte didolaččat, dávjá ja systemáhtalaččat bargat, sihke guldalit ja sojahit sániid.

Dán neahttasiiddus leat gárvves oahpponeavvut dán fáddái, spealut ja seaidneplakáhtat:
<http://572.davvi.no/>

Kap. 7 – Báhkis guksin

Dán kapihttala fáddá lea duodji. Oahppit galget oahppat muhtin duodjesániid ja adjektiivvaid maiguin sáhtta čilget duoji. Sii galget máhttit ságastallat duoji birra ja čilget movt ráhkadit omd. skruppa dahje bilebippána. Sáhttet maiddái ráhkadit loddekássa. Lea vuogas jus oahppit besset geahččalit ráhkadit bagadusa mielde ja dan vuodul čilget. Sáhtta govvet barggadettiin ja geavahit govaid čálalaš ja njálmmálaš bargguide.

«Adjektiiva»-lávлага bokte lea vuogas hárjehallat adjektiivvaid. Lávлага sáhtta govahallat, ja oahpaheaddji sáhtta ieš heivehit heivvolaš adjektiivvaid lávlagii maiguin sáhtta čilget duoji. Lávlla lea rávagirjjis.

Oahppit galget bájuhit máidnasiid. Lea vuogas ráhkadit jurddakárta ja govaid bokte bájuhit. Sáhtta maiddái sárgut govaid teakstaosiide ja čállit dasa čoavddasániid maid vuodul bájuha.

Oahppit galget máhttit muhtin sátnevádjasiid. Rávagirjjis leat čilgejuvvon muhtin sátnevádjasat. Sátnevádjasat maiddái gávdnovit girjjiin, ja oahppit sáhttet maiddái jearahallat ruovttus. Lea vuogas ráhkadit girjjáža sátnevádjasiiguin.

Kap. 8 – Máttaráhku ja máttaráddjá

Dán kapihttala fáddá lea fuolkevuolta. Oahppit galget máhttit fuolkevuodanamahusaid ja máhttit mitalit fulkkiidis birra. Oahppit sáhttet váldit mielde bearašgovaid man vuodul mitalit iežaset fulkkiid birra. Oahpaheaddji berre movttiidahttit ohppiid geavahit ja nannet sámegiell fuolkevuodanamahusaid.

Dán fáttás heive ráhkadit sohkanuora masa čállá namahusaid, fulkkiid namaid ja bidjá govaid. Heive dutkat máttaráhku ja máttaráddjá mañisbohttiid. Oahppit sáhttet ráhkadit ja oassálastit rollastohkosii máttaráhku ja máttaráddjá eallima birra dološ áiggi.

Oahppit galget máhttit lohkat prográmma. Oahppit ja oahpaheaddjit sáhttet vuos ságastallat iešguđet prográmmaid birra, doaluid prográmmaid, TV-prográmmaid jna. Dasto sáhttet oahppit ieža ráhkadit prográmma omd. Mu niehko-TV-beaivi.

Oahppit galget bájuhit máidnasiid. Lea vuogas ráhkadit jurddakárta ja govaid bokte bájuhit. Sáhtta maiddái sárgut govaid teakstaosiide ja čállit dasa čoavddasániid maid vuodul bájuha.

Kap. 9 – Mearragáttis leat čearrihat

Dán kapihttala fáddá leat mearraguolit ja -lottiit. Oahppit galget máhttit muhtin guolle- ja loddenamahusaid ja fáktádieđuid gulliid ja lottiid birra.

Oahpaheaddji berre čilget iešguđetlágán substantiivvaid: bárrastávval- ja bárahisstávvalsubstantiivvaid. Dán kapihttalis galget oahppit oahpásnuvvat nominatiivva bárahisstávvalsubstantiivvaide ovttaid- ja mánggaidlogus.

Oahppit sáhttet hárhallat guolledoahpágiid guolástanspealuin. Sii ráhkadit magnehtaguliid maid bidjet kássii ja «bivdet». Oahppi muitala man guoli gottii. Juohke guollešlájás lea iešguđet čuokkislohku. Go eai leat šat guolit kássas, de rehkenastet čuoggáid. Son geas leat eanemus čuoggát, vuoitá.

Oahppit sáhttet ráhkadit akvária. Kopiijaáarkakássa mas lea lohkki, lea hui vuogas geavahit. Ovtta seaidnáid bidjá čuovgaárkka (transparenta dahje laminerenplastihka). Lohkkái henge guliid báddegeahčái maidda čállá namahusa.

Oahppit sáhttet čállit árvádusaid. Sii sáhttet jearrat nuppis go leat čállán árvádusaid.

Gággi 6 ja Gággi 7

Gággi 6:i ja 7:i gullet oahppigirjjit, bargogirjjit ja neahttaresursa. Dain lea sátnelistu- ja giellaoahppageahčastat oahppigirjji loahpageahčen.

Čállin- ja lohkan-teavsttat leat guhkibut ja váddásat dáin girjjiin. Oahppit besset hárhallat ja geavahit grammatihkalaš ja gielalaš oahpu čálalaš ja njálmmálaš ovdanbuktimis.

Gággi 6:s ja 7:s leat dialogateavsttat ja muitalanteavsttat, muhto maiddáid máidnasat ja fáktateavsttat. Girjjiin lea juohke kapihttala loahpas kulturgoaikkanas. Dat lea sihke sámegillii ja dárogillii. Dan berre ávžžuhit maiddáid lohkat ruovttus. Oahpásnuvván sámi gillii ja kultuvrii lea oassin Máhttoloktemis. Digitála reaidduid berre geavahit dávjá oahpahusas sihke čállimii, dieđuid gávdnat ja geavahit ja gulahallat earáiguin.

Juohke teavstta ja giellaoahppafáttá manjá lea buđaldanbihtta. Buđaldanbihtat leat jurddašuvvon njálmmálaš bargobihttan. Bihtáid sáhtta bargat okto oahpaheddjiin dahje joavkkus. Oahppi sáhtta bihtáid čálalaččat plánet, muhto galgá ovdanbuktit daid njálmmálaččat. Dat lea maiddáid jurddašuvvon ságastallanfáddán.

Bargogirjjit leat huksejuvvon kapihttaliidda ja heivejit oahppigirjjiide. Das lea sániidhárhallan-, giellaoahppa-, teakstaipmárdus-, čállin- ja ivdnen- ja tevdnenbihtat. Bargogirjjiis berre bargat dađi mielde go lea lohkan teavsttaid, bargan grammatihkain dahje bargan neahttaressain nannet fáttá ja giellaoahpa.

Oahpaheaddji berre movttiidahttit ja ávžžuhit oahppi lohkat sámegiel girjiid vaikko juohke beaivve. Lea vuogas jus oahppolanjas leat girjjit, mat heivejit oahppijovkui, maid oahppi sáhtta luoikkahit ja lohkat.

Gággi 6:s ja Gággi 7:s leat juohke kapihttalís njálmmálaš ja čálalaš barggut. Njálmmálaš bargguin galgá ráhkkanit, dieđuid ohcat, ságaškuššat ja ovdanbuktít áššiid njálmmálaččat earáide. Dain leat teakstamálet maid vuodul oahppi sáhtta bargat. Čálalaš barggut leat čálalaš ovdanbuktimat iešguđet šánjeriin. Dain leat maiddái teakstamálet.

Gággi 6

Gággi 6:s leat čielga lohkan- ja čállinstrategiija álgobarggut mat ovddidit oahppama, dulkoma ja árvvoštallama. Girjis leat somás ja miellagiddevaš teavsttat ja iešguđetlágán čálalaš barggut. Neahttaresurssas sáhtta guldalit ja hárjehallat dadjat sániid ja dadjanvugiid. Neahttaresurssas lea juohke kapihttala vuosttaš govva seamma govva go oahppigirjji kapihttaliid vuosttaš govva. Neahttaresurssa gova birra leat fáttát ođđa sánit ja karaoketeaksta. Dáinna lea vuogas álggahit fáttá. Lea hui vuogas geavahit smarttávvala dahje projektora ságastallamis.

Kap. 1 – Min siida lea Skániin

Dán kapihttala fáddá leat báikenamat Davvi-Sámis. Oahppit galget máhttit muhtin báikenamaid mat gullet davvisámegiela guovlluide. Lea vuogas geahčadit kárttaid ja ságastallat báikenamaid ja ohppiid soga ja ustibiid birra. Oahpaheaddji sáhtta čálihit kárttaid, mat heivejit iešguđet ohppiide, mas besset čájehit gos su sohka boahká. Oppalaš geahčasteamis leat liŋkkat maid heive geavahit fáddái.

Dáppe gávdnojit kárttat: <http://www.calliidlagadus.org/web/index.php?sladja=54&vuolitsladja=68&vuolitvuolitsladja=157&giellal=sam&digitalal>

Gággi 4:s 3. kapihttalís lea Mátkespeallu mii heive fáddái. Das leat báikenamat. Dán kapihttalís leat dieđut muhtin báikkiid birra. Oahppit galget daid dieđuid vuodul ráhkadit álkes tabeallaid ja statistihka.

Dán kapihttalís galget oahppit hárjehallat dearvvahit ja oahpásnuvvat. Joavku sáhtta galledit sámegielhálli olbmuid, nugo boarrásiidsiiddas, mánáidgárddis, buvdas jna. geaiguin oahpásnuvvat. Oahppit sáhttet ovttaš ráhkkanit oahpásnuvvamii. Sii sáhttet čállit gažaldagaid mat heivejit boares olbmuid, mánáide jna. Oahppit fertejit hárjehallat nu ahte ságastallan šaddá lunddolaš. Juohke oahppis berrešii leat goit unnimus okta gažaldat maid jearrá. Sáhttet govvet, muhto fertejit jearrat lobi. Maŋnel go leat galledan, de sáhttet ráhkadit seaidneplakáhta, girjjáža, njálmmálaš ovdanbuktimat jna.

Oahppit galget čállit biografiija dán kapihttalís. Sii sáhttet geavahit galledeami dieđuid dasa. Sii sáhttet maiddái čállit biografiija muhtin girječállis dahje iežaset birra.

Kap. 2 – Mun logan divttaid

Dán kapihttala fáddá lea divttat. Oahppit galget čállit ja lohkat divttaid. Go divttaid lohket, de galget oahppit geahččalit geavahit jiena iešguđet ládje. Oahppigirjis leat muhtin divttat, muhto oahppit sáhttet vaikko fitnat girjerádjosis ohcame diktagirjiid. Oahpaheaddji sáhtta maiddái váldit mielde diktagirjiid mat heivejit oahppidássái. Oppalaš geahčasteamis leat evttohuvvon diktagirjjit.

Oahppit galget čállit divtta. Sii sáhttet čohkket daid girjjáži čappa govaiguin, tevnnegiiguin dahje ráhkadit seaidneplakáhta. Jus orro váttis čállit, de sáhttá oahppi čállit videšdivttaid dahje nammadivtta dahje dušše stoahkat ovttain guhkebuš sániin.

Oahppit galget maiddá čállit beaivegirjji. Sii sáhttet čállit beaivegirjji omd. ovttá vahku. Bargogirjjiis lea maiddá bargobihtá dása.

Oahppit galget lohkat sámi mánáid- ja nuoraidgirjjálašvuoda. Joavku sáhttá fitnat girjerádjosis luoikkaheame girjjiid. Oahpaheaddji sáhttá maiddá váldit mielde girjjiid mat heivejit oahppidássái. Lea dehálaš ságastallat girjji sisdoalu vai oahppi ipmirda maid lea lohkan, geahča lohkanstrategiijaid.

Kap. 3 – Uldanieida návehis

Kapihttala fáddá lea máidnasat ja máinnasfuoddu. Oahppit galget lohkat ja bájuhit máidnasiid ja muitalit muhtin máinnasfuoddu birra. Sii galget maiddá čállit máidnasa. Lea vuogas ráhkadit jurddakárta dahje čoavddasániid ovdal go álgá muitalit dahje čállit. Oahpaheaddji ferte čilget movt máinnas lea huksejuvvon: das lea álggahus, sisdoallu ja loahpahus ja mat dovdomearkkat máidnasiin leat. Lea dehálaš geavahit eará máidnasiid ovdamearkan.

Dás lea vuogas neaktit «Girdinoaidi bártne»-máidnasa, mii lea oahppigirjjiis. Sáhttá ráhkadit lohkanteráhtera. Muđui sáhttet oahppit ieža válljet máidnasa maid nektet.

Kapihttalis lea dássemolsašumi: *hk-g*, *ht-đ* ja *hp-b*. Oahpaheaddji berre čilget dan ja diđolaččat geavahit vearbaid ja substantiivvaid main leat dát dássemolsašumi. Oahpaheaddji ráhkada koarttaid main leat *at-*, *it-* ja *ut-*vearbbat main leat dát dássemolsašumi infinitiivahámis, ja govaid. Koarttat leat gopmut beavddi alde. Oahppit vuoruid mielde jorgalit koarttaid. Son gii jorgala koartta, sojaha vearbba mii lea koarttas, omd. lea čállon «*lohkat* 1. pers. ol.». Son dadjá: *Mun logan*. Go lea rievttis vástáduš, de son oažžu koartta. Son geas leat eanemus koarttat go gerget, vuotit. Seamma ládje sáhttá bargat substantiivvaiguin. Oahppit galget máhttit dadjat akkusatiiva/genetiiva ol.-hámi.

Kap. 4 – Násttit muitalit

Kapihttala fáddá lea sámi nástealbmi. Oahppit galget máhttit muhtin nástegovaid. Interneahtras leat ollu siiddut gos sáhttá geahččat sámi nástealmmi. Oahpahusas sáhttá ráhkadit nástejuvlla (<http://www.naturfag.no/forsok/vis.html?tid=1122808>) mainna gehččet gokko iešguđet násttit leat. Sámi nástejuvlla gávdná dáppe: <http://www.naturfag.no/binfil/download2.php?tid=1106060>. Go geahččá násttiid, de ferte mannat báikái gos lea áibbas seavdnjat. Sáhttá ráhkadit čappa dáidaga. www.pinterest.com:s leat ollu evttohusat.

Kapihttalis lea «Bilkár»-máinnas. Das leat hoahkamat ja heive bures ráhkadit lohkanteráhtera dahje jietnateráhtera.

Njálmmálaš ovdanbuktimis galget oahppit válljet ovttá sámi nástegova ja muitalit dan birra. Oahppi ferte ohcat fáddasániid ja fáktádieđuid nástegova birra. Son hárjehallá sániid ja cealkagiid bures ovdal go muitala. Oahppi sáhttá čállit jurddakárta dahje čoavddasániid veahkkin. Oahppigirjjiis lea málle movt ráhkkanit ovdanbuktimii.

Kap. 5 – Lean dinen 2250 ruvno

Dán kapihttala fáddá lea hattit ja ruđat ja stuora logut badjel 1000. Loguid sáhtta hárbhallat stoahkama bokte. Sáhtta skáluide dahje masa nu čállit stuora loguid maidda galgá bálkut spáppaid, boaluid, bábergirdi jna. Go leat bálkon vuoruid mielde, de bidjet oktii loguid. Son geas lea alimus lohku, vuoitá. Sáhtta maiddái bálkut njuolaid balonjaid njeaiga main čužžot logut. Go lea oahppame hattiid ja loguid, de heive speallat «Monopol»-spealu. Das ferte dadjat ollu máksá ja rehkenastit ruđaid. Muđui sáhtta neaktit gávppi. Lea vuogas ovdalgihtii ohcat fáddásániid ja cealkagiid maid dárbbasa go gávppaša.

Máhttolokten deattuha ahte diehtu eará eamiálbmogiid ja kultuvrraid birra váikkuha dasa ahte olmmoš buorebut ipmirda iežas kultuvrra. Dán kapihttalis oahpásnuvvut oahppit inuihtaiguin. Oahppit sáhttet lohkat dahje geahččat filmmaid inuihtaid birra. Sii sáhttet maiddái ráhkadit inuihttačijnaid.

Dán neahttasiiddus leat gárvves oahpponeavvut dán fáddái, spealut ja seaidneplakáhtat:
<http://572.davvi.no/>

Kap. 6 – Mu gákti lea alit láđđis

Dán kapihttala fáddá lea duodji. Oahppit galget máhttit duodjesániid ja muitalit gávtti birra. Lea vuogas jus oahppi sáhtta váldit mielde gávtti skuvlii ja muitalit earáide iežas gávtti birra. Sáhtta maiddái geavahit govaid. Ferte ovdalgihtii hárbhallat sániid ja dajaldagaid movt muitala. Oahpaheaddji sáhtta dingot gáktekoaffara Sámedikkis maid čájeha ohppiide. Oahppit galget máhttit čuovvut bagadusa. Sii sáhttet ráhkadit veaskku láđđis dahje eará stoffas.

Dán kapihttalis galget oahppit bargat cealkkamálliiguin. Sii galget máhttit earuhit muitalan-, gažaldat- ja gohččuncealkagiid. Oahpaheaddji berre čilget bures fáttá ovdamearkkaiguin. Lea vuogas jus oahppit besset hárbhallat čállit ja ságastallat cealkagiid birra.

Dán kapihttalis galget oahppit ságastallat sátneluohkáid birra. Oahpaheaddji sáhtta ráhkadit sátnekoarttaid main lea magnehta (magnehtateaipa) maid oahppit bidjet rievttis sadjái, juogo seahkaide dahje tabellii. Oahpaheaddji sárgu távvalii. Oahppit gesset koarttaid vuoruid mielde ja darvvihit koartta rievttis sadjái. Joavku sáhtta maiddái válljet dihto bustáva dahje diftongga ja sátneluohká ja ohcat nu ollu sániid go gávdná dan bustávas. Son gii gávdná eanemus sániid maid earát eai leat fuobmán, vuoitá.

Kap. 7 – Mun hoalan, don sártnut

Kapihttala fáddá lea davvisámegiela suopmanat. Oahppit galget oahppat muhtin suopmansániid eará davvisámegiela suopmaniin. Dás lea dehálaš geavahit kártta go čilge. Oahppit sáhttet

guldalit interneahhtas dahje cd:s iešguđet suopmaniid. Sáhtta guldalit šuoŋa, intonašuvnna ja sániid erohusaid ja ságastallat daid birra. Sáhtta maid ságastallat maid oahppi ipmirdii go guldalii suopmaniid.

Oahppit sáhttet guldalit suopmaniid ja árvidit ja ákkastallat guđe suopman lea. Sáhttet geavahit seamma neahttabáikki ja cd go guldalit suopmaniid. Joavku sáhtta fitnat muhtima luhtte dahje bovdet skuvlii olbmoo gii muitala muitalus muhtin eará suopmanii go dan maid oahppit hupmet. Sáhtta maiddái geavahit NRK Jođi, mii lea appa NRK Sámi neahttasiiddus. Muitalusat, luodit jna. leat iešguđet suopmaniidda.

Oahppit galget jearahallat muhtima sámegeaile birra. Sii galget čállit jearahallama ja ráhkkanit dasa bures, hárbjehallat sániid ja dadjanvuogiid ja cealkagiid. Oahpaheaddji ferte bagadallat oahppi vai cealkagat ja dadjanvuogit šaddet riektá, sihke čálalaččat ja hupmangielas.

Dáppe lea vejolaš guldalit iešguđet suopmaniid: <http://www.calliidlagadus.org/web/?suopmanat>. Girjjis maid Maren Palismaa ja Inger Marie Gaup Eira leaba čállán, Davvisámegeaile suopmanat, čuovvu cd main lea máinnas iešguđet suopmanii.

Kap. 8 – Heavdni veahkeha

Dan kapihttala fáddá lea divrrit. Oahppit galget máhttit divrenamahusaid. Divrenamahusaid sáhtta hárbjehallat VAKT-spealuiguin. «Divrespealun» sáhtta maid hárbjehallat.

Oahppit sáhttet ohcat dieđuid iešguđetlágán divrriid birra ja ráhkadit girjjáža dahje seaidneplakáhta. Sáhttet maiddái duddjot, sárgut, málet, máhccut jna. divrriid (www.pinterest.com). Dása heive bures geavahit DÁL-skovi.

Dán kapihttalis leat goallossániid fáddán giellaoahpas. Oahpaheaddji sáhtta ráhkadit koarttaid ja oahppit spellet nugo memo. Oahppit jorgalit guokte koartta hávális. Jus máhtta ráhkadit goallossániid koarttaiguin, de oázžu koarttaid. Son geas leat eanemus koarttat, vuoitá. Ferte álggos hárbjehallat goallossániid.

Gággi 7

Gággi 7:s leat lohkan- ja čállinstrategiijabarggut, mat hástalat ohppiid bargat iešguđetlágán teavsttaiguin. Teavsttat mat ovddidit oahppama, dulkoma ja árvvoštallama, mat gáibidit aktiivvalaš guldaleami, ipmárdusa ja ságaškuššama. Girjjis leat somás ja miellagiddevaš teavsttat ja iešguđetlágán čálalaš barggut. Neahttaresurssas lea juohke kapihttala vuosttaš govva seamma govva go oahppigirjji kapihttaliid vuosttaš govva. Neahttaresurssa gova birra leat fáttat odđa sániid ja karaoketeaksta. Dáinna lea vuogas álggahit fáttá. Lea hui vuogas geavahit smarttávvala dahje projektora ságastallamis.

Kap. 1 – Sámit njealji riikkas

Kapihttala fáddá lea Sápmi. Oahppit galget máhttit muhtin sámi báikenamaid miehtá Sámis. Dás lea kárta mas lea olles Sápmi, ja kártagirjjiid nugo Sámi atlas leat dehálaš veahkkeneavvut. Mátkespeallu mii lea Gággi 4:s 3. kapihttalis, heive bures fáddái. Oahppit sáhttet ohcat dieđuid ja daid vuodul ráhkadit tabeallaid ja statistihka. Oahppit geain lea beroštupmi, sáhttet hárbjehallat Eurohpá riikkaid sámegeaile neahtas: www.toporopa.eu.

Oahppit galget mitalit iežaset gielladili birra. Oahpaheaddji movttiidahtta ohppiid dutkat guđe suopmanjovkui iežas fuolkkit gullet. Lea go oahppis seamma suopman go fulkkiin? Mat dovdomearkkat leat suopmanis?

Kap. 2 – Lohkat lea somá

Dán kapihttala fáddá lea mánáid- ja nuoraidgirjjálašvuohta. Oahppit galget lohkat ja oahpásnuvvat sámi mánáid- ja nuoraidgirjjálašvuhtii ja muhtin girječálliide. Go lea lohkan girjji, de lea dehálaš ságastallat girjji sisdoalu birra vai oahppi ipmirda maid lea lohkan, geahča lohkanstrategiijaid. Lea vuogas jus moattis dahje mánggas leat lohkan seamma girjji, go de sáhtta ovtas earáiguin ságastallat girjji birra ja seammás oahppat eambbo girjji sisdoalus. Girjji dahje osiid girjjiis sáhtta dramatiseret. Jus girjái lea ráhkaduvvon filbma, de lea vuogas dan geahččat.

Joavku sáhtta fitnat girjerádjosis luoikkaheame girjjiid, dahje oahpaheaddji sáhtta váldit mielde girjjiid mat heivejit oahppidássái. Jus fitnet girjerádjosis, de sáhtta oahppi válljet ovtta girjji hildus mainna veahás oahpásnuvvá ja de mitala earáide girjji birra, dego «vuovdá girjji». Dat dahká oahppi didolažžan ahte doppe leat sámegiel girjiit.

Kap. 3 – Jiehtanas lea stuoris

Dán kapihttala fáddá lea sámi máidnasat. Oahppit galget lohkat ja oahpásnuvvat sámi máidnasiidda ja myhtaide ja sámi mitalanárbevirrui ja mii lea sámi máidnasiid erenoamášvuohta. Oahppit ja oahpaheaddjit ságastallat sámi máidnasiid birra, mii lea sisdoallu ja maid máinnas oahpaha.

Go leat lohkan máidnasiid, de ságastallet máidnasa birra. Jus máidnasis lea ráhkaduvvon filbma, de lea vuogas dan geahččat. Máidnasiid sáhtta dramatiseret, juogo neaktit dahje ráhkadit lohkan- dahje jietnateáhtera. Rávagirjjiis s. 28–29 lea vejolaš lohkat mo bargat iešguđetlágán teavsttaiguin.

Go čállá čeahkkáigeasu máidnasis, de lea vuogas geavahit govaid.

Kap. 4 – Lossa geađgi

Dán kapihttala fáddá lea mihttu, deaddu ja sturrodas. Oahppit galget ipmirdit ja máhttit geavahit muhtin mihtto-, deaddo- ja sturrodatsániid. Dás leat praktihkalaš barggut dehálaččat. Oahppit berrejit beassat mihtidit ja vihkket ja geavahit dan máhtu iežaset bargguide. Sii galget maiddá dovdat doahpágiid mat čilgejit mihtuid, deattu ja sturrodaga, ja adjektiivvaid *lossat*, *geahpas*, *guhkki*, *vuollegaš* jna. VAKT-spealuiguin lea vuogas hárbjehallat doahpágiid.

Oahppit galget máhttit čilget movt cegge lávu. Dan barggu oktavuodas galggašedje oahppit beassat ieža cegget lávu, dahje ráhkadit lávoža.

Sáhttet govvet ja logga čállit ja dan vuodul čilget. Go dan bargá osiid mielde, de álkit muitá sániid ja doahpagiid. Sáhttá maiddá čállit doahpagiid smávva lihpuide ja giddet daid rievttas sadijái lávus.

Dán neahttasiiddus leat gárvves oahpponeavvut dán fáddái, spealut ja seaidneplakáhtat:
<http://572.davvi.no/>

Kap. 5 – Gea, rievssat lea gárddis

Dán kapihttala fáddá lea jagiáiggit. Oahppit galget máhttit gávccii jagiáiggi ja máhttit muitalit ja ságastallat maid bargá iešguđet jagiáiggiin. Dán kapihttalis galget maiddá oahppit oahpásnuvvat muhtin sámi árbevirolaš doaimmaide. «Gávccii jahkodaga»-filbma heive bures fáddái. Das oaidná sihke boazosámiid ja dálu- ja mearrasámi doaimmaid gávccii jagiáiggis. Muđui gávdnojit filmmat iešguđet fáttáin, nugo rievssatgárdun birra. Oahppit sáhttet geahččalit ráhkadit rievssatgárddi isoporpláhta ala. Das sáhttá oahppat doahpagiid ja movt ráhkada rievssatgárddi ja giela. Sáhttet govvet ja logga čállit. Go dan bargá osiid mielde, de álkit muitá sániid ja doahpagiid.

Dán kapihttalis galget oahppit ráhkadit govvaráiddu. Dan sáhttá sárgut ja čállit báhpirii, muhto gávdnojit maiddá mánggat neahttabáikkis gos sáhttá ráhkadit govvaráiddu, maiddá nuvttá. Lea vuogas geavahit interjeksuvnnaid ja partihkkaliid go dat ealáskahttet govvaráiddu.

Kap. 6 – Sápmi catwalk

Dán kapihttala fáddá lea biktasat ja duodji. Oahppit galget oahpásnuvvat ođđamállet sámibiktasiidda. Oahppit sáhttet dramatiseret catwalk juogo neaktimiin dahje govaid vuodul. Sáhttet váldit mielde sámi biktasiid ruovttus dahje govaid gos oahppit dahje earát leat činadan sámi biktasiiguin dahje ođđamállet sámi biktasiiguin. Oahpaheaddji sáhttá ieš váldit mielde biktasiid maid geavahit oahpahusas. Neahtas sáhttá ohcat govaid ja dieduid maid vuodul ságastallet, čállet ja digaštallet.

Oahppit galget čállit ođasčállosa aviisii. Oahppit sáhttet ieža mearridit fáttá. Oahppit fertejit beassat ráhkkanit čállit ođasčállosa. Sii berrejit beassat lohkat ja geahčadit aviissaid. Oahpaheaddji čilge ja bagadallá.

Dán kapihttalis galget oahppit oahpásnuvvat nenetsaide. Sáhttet geahččat filmmaid ja ohcat dieduid internehtas ja girjiin. Sáhttet vaikko ráhkadit PowerPoint-čájáhusa dahje seaidneplakáhta mas leat govat ja fáktádiedut nenetsaid birra.

Kap. 7 – Buerie bieje

Dán kapihttala fáddá lea sámegiela. Oahppit galget máhttit sámegielaid birra Norggas. Lea vuogas geahčadit kárttaid. Oahppit sáhttet guldalit internehtas iešguđet suomaniid/ sámegiela. Sii guldalit šuoŋa, intonašuvnna ja sániid erohusaid, ja ságastallet maid oahppi ipmirdii go guldalii suomaniid. Leat go sánit/cealkagat maid ipmirda? Sáhttá guldalit ja árvidit ja ákkastallat guđe sámegiella lea. Oahppit galget máhttit muhtin sániid eará sámegielain ja daid buohtastahttit.

Oahppi galgá smiehttat ja ságastallat iežas sámegiela ovdáneami ja boahhteáiggi birra. Jus lea váttis oážžut ohppiid searvat ságastallamii, de ferte oahpaheaddji jodihit ságastallama. Son sáhttá čállit gažaldagaid maid oahppi galgá jurddašit ja vástidit, ja dasto ságastallat daid birra.

Ovdal go ráhkadišgoahtá gihppagačča, de lea vuogas geahčadit iešgudetlágán gihppagaččaid. Gihppagačča sáhttá ráhkadit Wordas dahje Publisheris. Dáppe gávdnojit kárttat: [http://www.calliidlagadus.org/web/index.php?sladja=54&vuolitsladja=68&vuolitvuolitsladja=157&giella=sam&digitala1=ja suopmanat](http://www.calliidlagadus.org/web/index.php?sladja=54&vuolitsladja=68&vuolitvuolitsladja=157&giella=sam&digitala1=ja%2Fsuopmanat) <http://www.calliidlagadus.org/web/?suopmanat>

Kap. 8 – Áhkkávákkis čohkká áhkku

Dán kapihttala fáddá lea luonddunamahusat ja báikenamat. Luonddunamahusaid lea vuogas hárjehallat VAKT-spealuiguin. Luonddunamahus-koarttaiguin (Flashcards) sáhttet oahppit gilvalit gii náke ráhkadit eanemus báikenamaid. Galget leat dohkálaš báikenamat. Sáhttá geavahit www.norgeskart.no dahje www.ut.no iskat leat go albma namat.

Oahppit galget diehtit movt báikenamat šaddet. Lea vuogas geavahit sámegeiel topográfalaš kárttaid main oaidná váriid, jávrriid jna. namaid. Joavku sáhttá válljet báikenamaid iežaset guovllus maid guorahallet ja maidda čohkkejit muitalusaid, diiddaid, govaid jna. Dáin sáhttá ráhkadit earet eará gihppaga, neahttasiiddu, seaidneaviissa dahje reportáša báikkálaš aviisi.

Skuvlla ja ruovttu ovttasbargu

Dávjá sámegeielas leat unnán giellaarenat. Skuvlla ja ruovttu buorre ovttasbargu lea dehálaš vai oahppi ovdána fágalaččat. Oahppit geat leat hárjehallamin ođđa giela, dárbbasit ollu hárjehallat ođđa sániid ja muđui lohkan- ja čállinbihtáid. Ruoktu galggašii ovttas skuvllain movttiidahttit oahppi oahppama. Jus ruovttus eai hálddaš giela, de goitge sáhttet váhnemat movttiidahttit mánáideaset giellaovdáneapmái, omd. ohcat lunddolaš giellaarenaid mánnái ja leat positiivvalaš ovdagovvan ja beroštit máná sámegeielbargguin ja bihtáin mat sus leat.

Lea dehálaš ahte váhnen berošta go mánná lohka sámegeielteavsttaid ja sáhttá vaikko lohkat mánáin ovttas. Sáhttiba hupmat ovttas teavstta sisdoalu birra vaikko dárogillii. Oahppanplánas berrešii boahtit ovdan ruovttubargu ja mainna váhnen sáhttá veahkehit. Lea vuogas ahte oahpaheaddji čállá reivve ruoktot go skuvla álgá mas muitala movt váhnen sáhttá veahkehit vai máná giella ovdána. Lea dehálaš ahte ruovttus dihtet maid mánná galgá oahppat vai sáhttet máná veahkehit ja doarjut giellaoahppamis.

Skuvla sáhttá movttiidahttit ja veahkehit ruovttu čalmmustahttit sámegeiela maiddá ruovttus. Ruovttus sáhttet:

- láchit giellajoavkkuid gos mánat omd. čuiget, lávlot, duddjojit, čierastallet, dolastallet ja stohket ja gos giella lea guovddázis
- ohcat birrasiid gos sámegeiella gullo ja oidno
- sámegeiel girjjiid bidjat oidnosii
- lohkat sámegeiel girjjiid ovttas
- fitnat girjerádjosis luoikkaheamen girjjiid. Jus báikkálaš girjerádjosis eai leat sámegeiel girjjit, de daid sáhttá diŋgot eará girjerádjosiin dahje Sámedikkis
- bidjat sámegeiel lihpuid seaidnái maidda leat čállán sániid ja cealkagiid
- ráhkadit sámegeielčiega dahje lanja ruovttus gos leat girjjit, govat, sátnelihput seainnis, ja gos hubmojuvvo sámegeiella
- dávjá geavahit sámegeielčiega
- sámegeiel neahttasiidduid geahččat
- mánáid-TV ja sámegeiel filmmaid geahččat

- guldalit sámi musihka ruovttus, biillas jna.
- guldalit sámegiel jietnateáhteriid
- speallat sámegiel appaiguin
- speallat sámegillii nugo Ludo, Yatzy, Gjett hvem, Klokka, Memo ja eará

Dá leat muhtin evttohusat movt ruovttus sáhtášii bargat. Leat ollu vejolašvuodát. Dáid áššiid sáhtta oahpaheaddji ságastallat váhnemiiguin vánnenčoahkkimis ja ovdánanságastallamis. Ii sáhte vuordit ahte ruovttut čuovvolit, muhto sáhtta ávžžuhit. Oahppanplánii sáhtášii čállit dieđuid vuollái movt bargat iešguđet fáttáiguin. Oahpaheaddji sáhtta dađi mielde čállit movt bargat ruovttus sámegielain ja dađistaga evttohit ođđa bargovugiid. Lea vuogas dávjá jearrat váhnemiin movt bargu lihkestuvvá. Lea maiddá seammas muittuhussan ruovttuide bargat sámegielain. Lea maiddá vuogas jus váhnemat mitalit dahje čállet oahppanplánii movt lea mannan.

Váhnemiidda lea álkit váldit oahpaheddjiin oktavuoda jus oktavuodadieđut čužžot oahppanplánas, omd. e-poastačujuhush, telefonnummar ja áigi goas lea vejolaš ságastallat.

Miehtá beaivve sámegiella

Sáhtta mánggaládje lágidity sámegieloahpahusa. Luohkkálatnjaoahpahus lea dábáleamos. Skuvla sáhtta maiddá lágidity sámegiella miehtá beaivvi. Dainna lágiin čohkke oahpahusa ja gokčá ohppiid diibmologu mii lea biddjon sámegielfágii. Oahpahus bistá miehtá skuvlabeaivvi, sullii 4 diimmu. Sáhtta leat okta ohppiidoavku dahje buot ohppiid várás geain lea sámegiella skuvllas, báikkis jna. guovtte–golmma geardde jahká. Sáhtta maiddá juohkit ohppiid dási ja agi mielde.

Fáttáid ja doaluid ferte heivehit ohppiidoavkui. Jus leat 1.–4. ceahki oahppit, de leat lágideamis eambbo stohkosat, spealut, álkes láibun ja eará barggut maid lea álki čadahit ohppiidoavkkus. 5.–7. ceahki oahppit sáhttet vuolgit omd. fanasmátkái, cegget lávu ja bargat bargguit mat gáibidity eambbo máhtu ja návccaid. Nuoraidskuvllas sáhttet biđđit dahje ráhkadit eará sámi biepmu, duddjot veahá stuorebuš dujiid nugo luhka ja gávtti ja bargat bargguit mat leat veahá stuorebuččat ja váddásat.

Lágideami ulbmilin lea oahpásnuvvat eará ohppiiguin geain lea sámegiella skuvllas. Dasto besset oahppit hárhallat giella praktihkalaš doaimmaid bokte. Dainna lágiin oahpásnuvvá sámi kultuvrrain ja nanne dan. Muhtin fáttáid lea álkit čadahit go leat stuorát joavkkut. Oahppit soitet oahppat eará mánáin ođđa áššiid, ja maiddá movttiidahtta ja addá oadjebasvuoda oahppat go oaidná maid earát máhttet. Mánát geain lea buorre giella leat giellaovdagovvan earáide. Ulbmilin lea maiddá oazžut ođđa ustibiid beroškeahtta agis. Soaita muhtin deaivvadit iežas fulkkiin.

Dákkár beaivvi doaimmat sáhttet leat olgun ja siste. Doaimmat sáhttet leat cegget lávu, mitalanboddu, sámi stohkosat, láibun, njoarostallan, dolastallan, juoigan ja lávlun, oaggun, gámasuidnen, orienteren gos oahppit vástidity gažaldagaid poasttain, čohkket duodjeávdnasiid ja eará sámi fáttát. Das sáhttet lea ovdabarggut ja mannebarggut. Ovdabarggut sáhttet leat ovdamearkka dihte dearvvaheapmi, oahppat ođđa fáddásániid ja dajaldagaid, hárhallat lávlut oktasáš lávlagiid, lávvonjuolggadusat, oahppat guliid birra ja oahppat sámi stohkosa. Mannebarggut sáhttet fas leat ságastallan maid lea vásihan ja oahppan, ja ohppiin soitet ođđa evttohusat boahhte deaivvadeapmái. Jus oahpaheaddji lea govven beaivvis, de oahppit sáhttet čállit sániid, cealkagiid dahje teavsta govaide.

Beaivvi sáhtta lágidit nu, ahte leat iešguðetlágán barggut vai šaddet mánggalágán doaimmat, muhto de fertejit leat eanet lágideaddjit dahje giellaovdagovat. Sáhttet leat 3–4 stašuvdnabarggu. Juohke stašuvdna bistá sullii 20 min. Juohke stašuvnnas berre leat giellaovdagovva, vaikko oahpaheaddji. Giellaovdagova bargu lea lágidit stašuvnna, muhto maiddá movttiidahttit ohppiid hupmat sámegeala bargadettiin.

Deaivvadeamis ferte maiddá bidjat áiggi dolasteapmái ja boradeapmái. Berre leat maiddá áigi oahpásnuvvamii ja friddjastoahkamii.

Árvvoštallan

Leat njeallje prinsihpa mat leat guovddázis árvvoštallamis mat ovddidit oahppama:

Njeallje prinsihpa

Ohppiid oahppaneavttut nannejuvvojit go sii

- 1 áddejit maid sii galget oahppat, ja mii sis vurdojuvvo
- 2 ožžot máhcaheamiid mat mitalit sidjiide sin barggu dahje olahusa kvalitehta birra
- 3 rávvejuvvojit movt sáhttet bargguid
- 4 servet iežaset oahppanbargui earet eará nu ahte árvvoštallet bargguset ja ahtanuššameaset

udir.no

1. prinsihppa

Oahpahusas berre deattuhuvvot ahte oahppit galget ipmirdit maid galget oahppat, ja mii vurdojuvvo sis. De leat mihtut, eavttut ja dovdomearkkat dehálaččat. Go leat čielga mihtut ja dovdomearkkat goas oahppi lea olahan mihtuid, de dihtet oahppit mii vurdojuvvo sis ja maiddá maid skuvla deattuha go árvvoštallá oahppi. Mihtut biddjojuvvojit Máhttoloktema vuodul.

2. ja 3. prinsihpat

Máhcaheamiid ja bagadallan movt bargat viidáseappot leat dehálaččat oahppi movttiidahttimii ja movt ieža sáhttet buoremusat háhkat oahpu. Oahppi galgá ožžut dieđu movt su skuvlabargu lea, ja movt lea ovdanbuktán dan. Skuvlla ovddasvástádus lea čuovvut oktagaslaš oahppi fágalaččat ja bagadallat su movt ovdána fágalaččat.

4. prinsihppa

Oahppi galgá ieš leat mielde árvvoštallame iežas barggu ja ovdáneami ja dan vuodul heivehit iežas oahppama. Go oahppit besset oassálastit iežaset árvvoštallanbargui, de fuobmájit buorebut maid galget oahppat ja movt sii ohppet. Seammás šaddet didolaččat mii dásiid sis lea mihtuid ektui maid galget olahit.

Árvvoštallan lea oahpahusa reaidu mii galgá leat vuodđun buoridit ja heivehit oahpahusa. Oahpahusas galget leat čielga mihtut maid vuodul oktagaslaš oahppi árvvoštallo.

Árvvoštallan ferte heivet oktagaslaš oahppái. Oahppis, gii lea gievra čálalaččat, deattuhuvvo čálalaš bealli árvvoštallamis dahje geahččaleamis. Sus geas leat njálmmálaš preferánsat nannosepmosat, berre njálmmálaš árvvoštallan deattuhuvvot. Lea vuogas muhtumin báddet oahppi vai beassá geavahit dan fágalaš ságastallamis ja ovdáneamis. Árvvoštallan lea bagadallama vuodđun ja lea oahppi, ruovttu ja skuvlla ovttasbargu. Oahppi galgá ieš beassat mielde árvvoštallat iežas fágalaš ovdáneami ja maiddá beassat váikkuhit. Oahppi šaddá dasto didolat iežas fágalaš ovdáneapmái.

Udir.no

Oahpahusas berre árvvoštallat:

- Lea go dárbu árvvoštallat?
- Mii lea árvvoštallama ulbmil?
- Movttiidahtta go árvvoštallan oahppi?
- Olaha go eambbo ja buoret oahpahusa?
- Addá go dieduid oahppái iežas ovdáneami birra?
- Addá go dieduid váhnemiidda iežaset máná ovdáneami birra?

Árvvoštallanvuogit

Leat mánnggalágán árvvoštallamat, lea gitta das maid áigu árvvoštallat. Árvvoštallanvuogit sáhttet leat bagadallan, geahččaleamit, áican, logga, bargomáhppa, mihttoárkkat ja lohpalas geahččaleamit. Árvvoštallan berre dáhpáhuvvat ovdal, dađistaga ja lohpalas.

Go oahpaheaddji ráhkkan oahpahussii, de ferte diehtit maid oahppit máhttet ovddežis. Ferte bidjat oahppanmihtuid dan vuodul. Lea maiddá vuogas geavahit DÁL-skovi (VØL-skjema) go álgá ođđa fáttáin. De lea oahppi ieš mielde láchčimin oahpahusa. Oahppi, ohppiid joavku ovttas dahje oahppi ja oahpaheaddji ovttas devdet skovi. Skovis leat golbma kolonna. Vuosttaš (D) ja nuppi (Á) kolonnaid deavdá ovdal go bargagoahtá fáttáin. Goalmát (L) kolonna deavdá go lea čadahan fáttá. Skoviin oahppi ferte smiehttat maid máhtta ovddežis ja maid háliida oahppat ovdal go ohcet dieduid. Oahppi oahppá geavahit sisdoalu iešguđet gálduin iešheanalaččat ja kritihkalaččat. Dasto lea oahppái álkit oaidnit maid lea oahppan fáttás ja maiddá dan vuodul árvvoštallat iežas fágalaš ovdáneami.

D	Á	L
Dan maid <i>Diedán</i>	Maid <i>Áiggošin</i> oahppat	Maid <i>Lean</i> oahppan
Čállá dan maid diehtá fáttá birra ovddežis	Čállá dan maid áiggošii oahppat fáttás	Čállá maid lea oahppan mannel go lea lohkan, ságastallan ja bargan fáttáin

Oahpaheaddji berre árvvoštallat oahppi dađistaga oahpu áigge. Dainna lágiin oahpaheaddji sáhtta bagadallat oahppi dađistaga ja buktit fágalaš rávvagiid. Dat addá oahppái buoret gelbbolašvuoda ja movttiidahttima. Rávagirjii s. 30 lea ovdamearka mo DÁL-skovi geavaha.

Udir.no

Bagadallan

Bagadallama ulbmilin lea ahte oahppi ja oahpaheaddji ovttas árvvoštallaba oahppi oahppama ja ovdáneami fágas. Buori bagadallama vuodđojurdda lea movttiidahttit oahppat, dahkat oahppi

didolažžan oahppanmihtuide, bagadallat oahppi movt olahit oahppanmihtuid buoremusat ja ahte oahppi beassá váikkuhit iežas oahppamii. Bagadallan sáhtta leat plánejuvvon (formálalaš) dahje beaivválaš ságastallan ja rávven (eahpeformálalaš). Eahpeformálalaš bagadallan galgá dáhpahuvvat álo oahpahusas, ja formálalaš bagadallan berre leat unnimusat oktii jahkái.

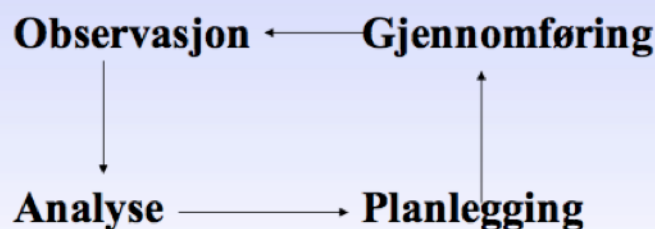
Geahččaleamit

Geahččaleamit leat mánnggalágánat, nugo čálalaš ja njálmmálaš geahččaleamit, kapihttalgeahččaleamit, sátnegeahččaleamit, diktáhtat, giellaoahppageahččaleamit, guldalangeahččaleamit ja riehtačállingeahččaleamit. Sátnegeahččaleami ja diktáhta lea vuogas čadahit dávjá. Njálmmálaš hárjehallan lea dehálaš hárjehallat ollu. Ovdal geahččalemiid berre oahppi beassat hárjehallat skuvllas ja ruovttus ja jearahallat oahpaheaddjis ovdal go čadaha geahččaleami.

Áicán

Oahppit leat iešguđet dásiin, ja sis leat maiddáie iešguđet oahppaneavttut. Áicama bokte oahpaheaddji fuobmá oktagaslaš oahppi dási ja eavttuid, ja movt oahppi ovdána fágalaččat. Dan vuodul oahpaheaddji analysere, bidjá mihtuid, pláne, heiveha ja čadaha oahpahusa. Oahpaheaddji berre áicat oahpahusa geažos áigge vai oaidná oahppá go oahppi vai ii.

Didaktisk observasjonsmodell

Gjøsund, Peik og Huseby, Roar (2005). *I fokus. Observasjonsarbeid i skolen*. Oslo: Cappelen Damm.

Logga

Logga leat oanehis čálesteamit fágalaš bargguid ja ovdáneami birra. Oahppi ja oahpaheaddji šiehttaba maid loggii čállá. Loggii sáhtta ovdamearkka dihte čálistit maid oahppi lea oahppan ja mainna ferte eambbo bargat, mainna lágiin lea oahppan ja man bargovuogi mielde liiko bargat. Logga ulbmil lea ahte dahká oahppi didolat iežas oahppamii. Loggii sáhtta maiddáie čállit movt ruovttus barget sámegielain. Sáhtta sihke oahppi ieš ja váhnen čállit. Logga sáhtta geavahit ságastallamis. Oahpahusas berre bidjat áiggi čállit logga.

Árvobáberčohkken – bargomáhppa

Árvobáberčohkken geavahuvvo skuvllas vai oahppit šaddet didolaččat iežaset ovdáneapmái ja oahppamii. Árvobáberčoakkáldagas leat barggut maid oahppi ieš lea válljen. Iešalddis eai leat barggut dehálaččat, muhto smiehttan fágalaš ovdáneami birra. Barggut galget čájehit oahppi dási ja fágalaš ovdáneami. Oahppi ferte ieš čilget ja ákkastallat manne lea válljen juste daid bargguidd árvobáberčoakkáldahkii. Árvobáberčoakkáldat sáhtta leat oahppi, váhnemiid ja oahpaheaddji ságastallama vuodđun. Oahppi beassá ieš jođihit ja leat guovddázis ságastallamis.

Čoakkáldagas sáhttet leat:

- dehálaš barggut, buorit barggut ja iešguđetlágán barggut maid oahppi lea válljen ovttasráđiin oahpaheddjiin ja váhnemiiguin
- barggut mat čájehit oahppi miellaguottuid sámegielfágii ja oahppamii
- áigodaga oahppanmihtut ja lea go olahan daid ja man guhkas lea ollen
- barggut maid lea ráhkadan astoáiggis

www.ringerivann.no

Mihttoárkkat

Mihttoárkkain leat oahppanmihtut mat leat biddjon ovttá áigodahkii/kapihttalii gálgamihtuid Máhtoloktema oahpahusa mihttomeriid vuodul. Mihttoárkkat leat iešárvoštallama reaidun. Dan deavdá maŋnel go lea čađahan fáttáid. Dat čájehit movt oahppi ieš dovda ahte lea ovdánan fágalaččat fáttás. Mihttoárkkaiguin lea álkit oahppái, ruktui ja skuvlii čuovvut oahppi fágalaš ovdáneami. Mađi čielgasit mihtut ja eavttut leat, dađi álkit lea oahppái ja oahpaheaddjai árvvoštallat lea go olahan mihtuid. Mihttoárkkat leat buorre reaidu heivehuvvon oahpahussii. Mihtuid mat mihtidit fáktá ja riektačállingálggaid, lea álki mihtidit mihttoárkkaiguin.

Teakstabuvttadeami, teakstasisdoalu ja áššiid mat gáibidit dulkoma mihtut soaitá leat váddásat ráhkadit, Ja maiddái váddásat oahppái árvvoštallat. Das berrejit leat dovdomearkkat movt oahppi olaha dihto dási. Dovdomearkkat leat Máhtoloktemagelbbolašvuodamihttomeriid vuodul.

www.udir.no

Gelbbolašvuodamihttomeriid joksán jahkecehkiin

Gággi 1–7-girjjiid progrešuvdna lea heivehuvvon sámegiella nubbingiellan – sámegiella 2 – ohppiide. Gággi 1 lea jurddašuvvon 1. luohká ohppiide, Gággi 2 fas 2. luohkkái jna. Muhto jus oahppi ii álgge sámegielain 1. luohkás, muhto maŋnelis, de goitge berrešii álgit Gággi 1:in, muhto oahpaheaddji ferte maiddái váldit vuhtii oahppi dási.

Jahkeceahkit	Dásit (m-mánáid- skuvla)	Girjjit ja eará
Maŋŋel 3. jahkeceahki	Dássi 1 m	Gággi 1 + neahttaresursa Gággi 2 + neahttaresursa Gággi 3 Oahppigirji + Bargogirji + neahttaresursa
Maŋŋel 5. jahkeceahki	Dássi 2 m	Gággi 4 Oahppigirji + Bargogirji + neahttaresursa Gággi 5 Oahppigirji + Bargogirji + neahttaresursa
Maŋŋel 7. jahkeceahki	Dássi 3 m	Gággi 6 Oahppigirji + Bargogirji + neahttaresursa Gággi 7 Oahppigirji + Bargogirji + neahttaresursa

Ohppiin geat válljejit sámegiella nubbingiellan – Sámegiella 3, lea fas dát progresašuvdna:

Jahkeceahkit	Dásit (m-mánáid- skuvla)	Girjjit ja eará
Maŋŋel 4. jahkeceahki	Dássi 1 m	Gággi 1 + neahttaresursa Gággi 2 + neahttaresursa Gággi 3 Oahppigirji + Bargogirji + neahttaresursa
Maŋŋel 7. jahkeceahki	Dássi 2 m	Gággi 4 Oahppigirji + Bargogirji + neahttaresursa Gággi 5 Oahppigirji + Bargogirji + neahttaresursa

Oahpahusdirektoráhta neahttasiiddus gávdná Máhttolokten Sámi oahppoplánaid:

<https://www.udir.no/laring-og-trivsel/lareplanverket/kunnskapsloftet-samisk/>

Gelbolašvuodamihttomearit – dássi 1 mánáidskuvla

Gálgamihtuid juksan ferte heivehit oahppi dássái. Muhtin oahppit máhttet ja hálddašit lohka ja čállima, ja earát gis eai daga dan. Oahpaheaddji ferte heivehit oahpahusa mihttomeriid oktagaslaš oahppái. Muhtin mihttomeriiguin ferte bargat geažos áigge. Gággi-oahppobuvtta gokčá eanaš mihtuid, muhto leat mihtut mat eai leat biddjon njuolgga girjjiide. Dáid mihtuid ferte oahpaheaddji deattuhit dávjá oahpahasas.

Njálmálaš gulahallamis lea dehálaš deattuhit riimma, lávluma ja hoahkama vai oahppi dovddiida giela jietnadagaide ja intonašuvnnain. Stávvaliiguin ja riimmaiguin ráhkkanahhtá oahppi lohka ja čállima. Mánat riimmaid bokte fuobmájit sáni jietnatstruktuorra. Stávvaliid speažžumis mánná fuobmá sáni lunddolaš juohkima. Šaddá álkit čállit ja lohkat go dovda stávvalosiid. Sámegielas leat dássemolsašupmi ja eará rievdadeaddji gehčosat ja suorggádusat.

Lea dehálaš dávjá bargat oanehis cealkagiiguin ja dadjanvugiiguin mat gusket beaivválaš doaimmaide ja ságastallamii. Geahčadit girjjiid, lohkat smávva mitalusažiid ja ságastallat govaid ja mitalusa sisdoalu birra ovddidit máná sáhkkiivuoda, giela ja sátneriggodaga.

Čálalaš gulahallamis lea dehálaš stoahkat stávvaliiguin. Sáhtá oahpes sániid ja namaid speažžut stávvaliidda seammás go dadjá nama dahje sáni. Go mánná veahážiid mielde čállohahtá, de sáhtá merket sániid stávvaliid čállosis. Sámegielas leat ollu oanehis sánit mat eai

soja, ja mat leat dávjá teavsttain. Dakkár sániid lea vuogas härjehallat bajil. Šaddá álkit lohkat, ja lohkanleaktu ja lohkanipmárdus ovdána danne go dalle bidjá fuomášumi sisdollui. Čálalaš gulahallamis lea dehálaš ahte oahppi beassá álgoálggus geahččaladdat sániid ja cealkagiid čállit gieđain ja dihtoriin. Oahppi maiddái dalle beassá lohkat oanehis sániid báhpiris ja šearpmas. Okta dan viđa vuodđogálggas lea ahte oahppi galgá máhttit geavahit digitála reaidduid juohke fágas ja jahkeceahkis.

Giella, kultuvra ja girjjálašvuohta-oasis deattuhuvvo ahte oahppi galgá máhttit ságastallat sámegiela birra ja main oktavuodain lea ávkálaš máhttit sámegiela. Gos gullo sámegiella? – Skuvllas, ruovttus, rádios, TV:s. Geainna sámasta? Manne lea dehálaš oahppat sámegiela? Gos sámasta? Manne don leat välljen sámegiela oahppat? Ságastallat dáid fáttáid birra bokta oahppi/máná diđolašvuođa gillii ja kultuvrii. Go luđiid, lávlagiid, riimmaid ja hoahkamiid guldala, de oahppi dovddiida sámi gielain, kultuvrrain ja girjjálašvuođain. Guldalit ja neaktit álkes mitalusaid ja máidnasiid nanne oahppi sátneriggodaga go gullá sániid ja dadjanvugiid. Govaid bokte sáhtta giela konkretiseret. Stohkosa bokte oahppi dovddiida gielain. Oahppat stoahkama bokte, omd. stoahkat gávppašeami, movttiidahtta oahppi oahppat, buktá ilu ja buriid muittuid. Lea dehálaš álohii váldit stoahkanbottožiid, erenomážit guđajahkásaččaign. Go geahččá sámi TV-prográmmaid de oahppi gullá giela ja seammás oahppá guldalit. Prográmmat doibmet maiddái giellaovdagovvan.

Njálmálaš gulahallan

Oahpahusa mihttomearri lea ahte oahppi galgá máhttit	Gálgamihtut
guldalit, stoahkat ja geahččaladdat sámegiela jietnadagaiguin, stávvaliiguin, sániiguin, riimmaiguin, ritmmaiguin ja intonašuvnnain	Gággi 1 - Máhttit sámegiel bustávaid ja jietnadagaid: Š-š, Č-č, Á-á, O-o, C-c, U-u - Máhttit álkes lávlagiid ja hoahkamiid - Máhttit doaškut/speažžut stávvaliid - Máhttit stoahkat riimmaiguin
	Gággi 2 - Máhttit sámegiel bustávaid ja jietnadagaid: Ž-ž, Ŋ-ŋ, F-f, Z-z - Máhttit álkes lávlagiid ja hoahkamiid - Máhttit doaškut/speažžut stávvaliid - Máhttit stoahkat riimmaiguin
	Gággi 3 - Máhttit álkes lávlagiid ja hoahkamiid - Máhttit stoahkat riimmaiguin

Oahpahusa mihttomearri lea ahte oahppi galgá máhttit	Gálgamihtut
dadjat sániid ja álkes cealkagiid	Gággi 1 Sánit • Máhttit bearrašsániid • Máhttit skuvlasániid • Máhttit ivnniid • Máhttit biebmoelliid namahusaid • Máhttit rumašnamahusaid • Máhttit biebmonamahusaid • Máhttit bivttasnamahusaid • Máhttit dálkenamahusaid • Máhttit juovlasániid Cealkagat ja dadjanvuogit: • Máhttit fáttáid cealkagiid ja dadjanvugiid
	Gággi 2 Sánit • Máhttit skuvlasániid • Máhttit ivnniid • Máhttit vahkkobeivviid • Máhttit báikkálaš sániid • Máhttit stohposániid ja stohpodávviid • Máhttit rumašsániid • Máhttit borramušsániid • Máhttit šibitsániid • Máhttit bivttassániid • Máhttit dálkesániid • Máhttit elliid ja lottiid namahusaid • Máhttit geassesániid • Máhttit muorjenamahusaid • Máhttit juovlasániid • Máhttit beassášsániid • Máhttit šattuid namahusaid Cealkagat ja dadjanvuogit: • Máhttit fáttáid cealkagiid ja dadjanvugiid
	Gággi 3 Sánit • Máhttit lagasbirrasa sániid • Máhttit bearašsániid • Máhttit ruovttusániid • Máhttit borramušsániid • Máhttit loguid 0–100 • Máhttit áigedoahpagiid • Máhttit duodjesániid • Máhttit sámi bivttassániid • Máhttit luonddusániid • Máhttit elliid- ja loddenamahusaid Cealkagat ja dadjanvuogit: • Máhttit fáttáid cealkagiid ja dadjanvugiid

Oahpahusa mihttomearri lea ahte oahppi galgá máhttit	Gálgamihtut
dearvvahit, giitit ja mitalit gii son lea	Gággi 1, 2 ja 3 - Máhttit dearvvahit - Máhttit giitit - Máhttit mitalit iežas nama
mutalit iežas ja earáid birra	Gággi 1 - Máhttit mitalit iežas birra Gággi 2 - Máhttit mitalit gos orro - Máhttit mitalit iežas birra Gággi 3 - Máhttit mitalit iežas bearraša birra
guldalit njálmmálaš teavsttaid ja dovdat sániid ja dajaldagaid mat gullet oahpes ja beaivválaš dilálaš-vuođaide	Gággi 1, 2 ja 3 - Máhttit guldalit njálmmálaš teavsttaid - Máhttit dovdat sániid ja dajaldagaid oahpes ja beaivválaš dilálašvuodain
searvat dábálaš dialogaide maid leat hárjehallan	Gággi 1 - Máhttit muhtin jearransániid: <i>Mii, Gii, Makkár, Galle, Mas</i> - Máhttit jearranpartihkkala <i>go</i> - Máhttit pronomeniid <i>mun – mu – mus, dus</i> - Máhttit álkes lokatiivva: <i>Mus lea ..., Dus lea</i> - Máhttit <i>lea/leat</i> Gággi 2 - Máhttit muhtin jearransániid: <i>Mii, Gii, Makkár, Galle, Gos, Gallis, Goal, Maid</i> - Máhttit olles ja bealle diimmu - Máhttit mitalit mii beivviid lea - Máhttit pronomena: <i>don, son – sus, min – mis, dat</i> - Máhttit <i>lea/lei</i> - Máhttit álkes lokatiivva: <i>Unjárggas, gávpogis</i> - Máhttit mitalit masa liiko (liikot + illatiiva) Gággi 3 - Máhttit muhtin jearransániid: <i>Gosa, Gos, Geas, Mas, Maid, Galle, Gallát, Mii, Mat, Makkár</i> - Máhttit jearranpartihkkala <i>go</i>
ságastallat govaid birra álkes dadjanmáliin	Gággi 1, 2 ja 3 Máhttit mitalit ja ságastallat govaid birra girjjis.

Oahpahusa mihttomearri lea ahte oahppi galgá máhttit	Gálgamihtut
lohkat 0–100, ja geavahit loguid álkes ságastallamis	Gággi 1 - Máhttit loguid 1–10 - Máhttit geavahit loguid álkes ságastallamis - Lohkat galle ja mitalit galle leat - Máhttit mitalit olles diimmu
	Gággi 2 - Máhttit loguid 11–20 - Máhttit geavahit loguid álkes ságastallamis - Lohkat galle ja mitalit galle leat - Máhttit mitalit olles ja bealle diimmu - Máhttit rehkenastit
	Gággi 3 - Máhttit loguid 0–100 - Máhttit ortnetloguid 1.–11.

Čálalaš gulahallan

Oahpahusa mihttomearri lea ahte oahppi galgá máhttit

Oahpahusa mihttomearri lea ahte oahppi galgá máhttit	Gálgamihtut
lohkat stuora ja smávva sámegeiel bustávaid	Gággi 1 Máhttit sámegeiel bustávaid ja jietnadagaid: Š-š, Č-č, Á-á, O-o, C-c, U-u
	Gággi 2 - Máhttit sámegeiel bustávaid ja jietnadagaid: Ž-ž, Ŋ-ŋ, Ʀ-Ʀ, Z-z - Máhttit lohkat stuora ja smávva bustávaid, alfabehta: A, Á, B, C, Č, D, Đ, E, F, G, H, I, J, K, L, M, N, Ŋ, O, P, R, S, Š, T, Ʀ, U, V, Z, Ž
	Gággi 3 Máhttit alfabehta
juohkit sániid stávvaliidda	Gággi 1 Máhttit juohkit sániid stávvaliidda; speažžut namaid ja sániid
	Gággi 2 Máhttit juohkit sániid stávvaliidda; speažžut namaid ja sániid, čállit ja merket stávvaliid
	Gággi 3 Máhttit juohkit sániid stávvaliidda; speažžut namaid ja sániid, čállit ja merket stávvaliid

Oahpahusa mihttomearri lea ahte oahppi galgá máhttit	Gálgamihtut
dovdat sátnegovaid	Gággi 1, 2 ja 3 Máhttit dovdat sátnegovaid
čállit stuora ja smávva bustávaiguin ja geahččaladdat sániid čállit giedain ja dihtoriin	Gággi 1 - Máhttit čállit stuora bustávaiguin - Máhttit čállit iežas nama giedain ja dihtoriin - Geahččaladdat sániid ja cealkagiid čállit giedain ja dihtoriin Gággi 2 - Máhttit čállit stuora ja smávva bustávaiguin - Máhttit sániid čállit giedain ja dihtoriin Gággi 3 - Máhttit čállit stuora ja smávva bustávaiguin - Máhttit sániid čállit giedain ja dihtoriin - Máhttit čállit cealkagiid giedain ja dihtoriin
lohkat oanehis sániid ja stávvaliid báhpiris ja šearpmas	Gággi 1 - Máhttit lohkat oanehis sániid ja stávvaliid Gággi 2 - Máhttit lohkat oanehis sániid ja stávvaliid báhpiris ja šearpmas Gággi 3 - Máhttit lohkat oanehis sániid ja stávvaliid báhpiris ja šearpmas
bidjat álkes sániid oktii oanehis cealkkan	Gággi 1 - Máhttit čállit sániid ja/dahje oanehis cealkagiid Gággi 2 - Máhttit čállit oanehis cealkagiid Gággi 3 - Máhttit čállit cealkagiid

Giella, kultuvra ja girjjálašvuohta

Oahpahusa mihttomearri lea ahte oahppi galgá máhttit

Oahpahusa mihttomearri lea ahte oahppi galgá máhttit	Gálgamihtut
ságastallat jietnadagaid ja bustávaid oktavuoda birra dárogielas ja sámegielas	Gággi 1 Máhttit jietnadagaid ja bustávaid oktavuoda birra dárogielas ja sámegielas Š-š, Č-č, Á-á, O-o, C-c, U-u
	Gággi 2 Máhttit jietnadagaid ja bustávaid oktavuoda birra dárogielas ja sámegielas Ž-ž, N-ŋ, T-t, Z-z
	Gággi 3 Máhttit diftonggaid Máhttit alfabehta
geahččaladdat sátnehámiiguin ja ságastallat sátnehámiid ja mearkkašumi erohusaid birra	Gággi 1 - Máhttit muhtin substantiivvaid ovttaid- ja mánnggaidlogus: <i>mánná – mánát</i> - Máhttit muhtin adjektiivvaid predikatiivahámis: <i>unni – stuoris</i>
	Gággi 2 - Máhttit substantiivvaid ovttaid- ja mánnggaidlogus: <i>mánná – mánát</i> - Máhttit earuhit substantiivva vuodđohámi ja go substantiiva čuovvu lohkosáni: <i>giehta – guokte gieđa</i> - Máhttit muhtin adjektiivvaid predikatiivahámis: <i>ođđa – boaris</i>
	Gággi 3 - Máhttit earuhit adjektiivvaid predikatiiva- ja attributhtahámis: <i>ruksat – rukses, unni – unna</i> - Máhttit persovdnapronomeniid: 1.–3. persovdna ovttaidlogu (ol.) nominatiiva, lokatiiva - Máhttit vearbbaid sojahit ovttaidlogu 1.–3. persovnnas preseanssas - Máhttit muhtin postposišuvnnaid - Máhttit sojahit leat-vearbba ol. presensii - Máhttit geavahit substantiivvaid ol. nom., lok. ja ill. - Máhttit geavahit substantiivvaid ml. nom. - Máhttit sojahit biehtalanvearbba ol.: <i>eat</i> - Máhttit muhtin imperatiivvaid: <i>Oađe! Čorge! Basa!</i> - Máhttit muhtin adjektiivvaid predikatiiva- ja attributhtahámis: <i>garas – garra</i>

Oahpahusa mihttomearri lea ahte oahppi galgá máhttit	Gálgamihtut
ságastallat sámegiela birra ja main oktavuodain lea ávkkálaš máhttit sámegiela	Gággi 1, 2 ja 3 - Máhttit ságastallat sámegiela birra ja main oktavuodain lea ávkkálaš máhttit sámegiela. - Gos gullo sámegiella? Skuvllas, ruovttus, rádios, TV:s - Geainna sámasta? - Manne lea dehálaš oahppat sámegiela? - Manne don leat válljen sámegiela oahppat?
guldalit ja searvat juoigama, lávlagiid, riimmaid ja hoahkamiid ovdanbuktimii	Gággi 1, 2 ja 3 Máhttit ludiid, lávlagiid, riimmaid ja hoahkamiid
guldalit ja dovdat giela álkes muitalusain, máidnasiin, govain, stohkosiin, TV-programmain	Gággi 1, 2 ja 3 Máhttit guldalit ja dovdat giela álkes muitalusain, máidnasiin, govain, stohkosiin, TV-programmain
geavahit beivviid, mánuid ja gávcci jagiáiggi namahusaid	Gággi 1 Dovddiidit vahkkobeivviide
	Gággi 2 - Máhttit vahkkobeivviid - Máhttit doahpágiid <i>odne, ihttin</i> ja <i>ikte</i>
	Gággi 3 - Máhttit gávcci jagiáiggi - Máhttit mánuid
geavahit sámegiel bivttasnamahusaid	Gággi 3 Máhttit geavahit sámegiel bivttasnamahusaid
dovdat Sámi iešguđet guovlluid gávttiid	Gággi 3 Máhttit dovdat Sámi iešguđet guovlluid gávttiid

Gelbbolašvuodamihttomearit – dásši 2 mánáidskuvla

Gálgamihtuid juksan ferte heivehit oahppi dásšái. Eanaš oahppit dán dásis máhttet ja hálldašit lohka ja čállima. Ohppiin geain lea leamaš sámegiella, lea juo veaháš sámegiielduogáš. Muhtin oahppit soitet aitto oahpahallagoahtán sámegiela. Oahpaheaddji ferte heivehit oahpahusa mihttomeriid oktagaslaš oahppái. Muhtin mihttomeriiguin ferte bargat čađa gaskka. Gággi-oahppobuvtta gokčá eanaš mihtuid, muhto leat mihtut mat eai leat biddjon njuolggá girjiide. Dáid mihtuid ferte oahpaheaddji deattuhit dájvja oahpahusas.

Njálmmálaš gulahallamis lea dehálaš deattuhit álkes ságastallamiid vai oahppi hárjana geavahit giela njálmmálaččat. Oahpahusas oahppi ferte beassat jearahallat ja vástidit gažaldagaid njálmmálaččat. Lohkanteavsttain, fearániin ja muitalusain sáhtta ráhkadit rollastohkosiid ja čájálmasaid, vai oahppi beassá geavahit njálmmálaš giela. Rollastohkosiid ja čájálmasaid bokte oahppi roahkasmuvvá geavahit njálmmálaš giela.

Čálalaš gulahallamis galgá oahppi čállit dieduid ja teavsttaid beaivválaš dilálašvuodaid birra gieđain ja dihtoriin. Oahpaheaddji berre movttiidahttit oahppi čállit e-poastta ja sms

sámegillii. Oahpaheaddji berre movttiidahttit oahppi lohkat sámegillii fearániid ja mitalusaid. Luohkkálanjas berrejit leat iešguđetlágán sámegiel girjjit. Oahpahusas ferte ságastallat girjjiid, mitalusaid ja fearániid sisdoalu birra.

Gielas, kultuvrras ja girjjálašvuodas leat diiddat, árvádušat, sátnevádjaset ja suohttasat dehálaš oassi. Dát leat ságastallamiid vuodđun, ja dáid bokte oahppi oahppá dulkot gielas govahallama ja daid sisdoalu. Oahpaheaddji berre maidái láhčit oahpahusa nu, ahte oahppi beassá guldalit ja lohkat sámi máidnasiid ja mitalusaid ja oahpánuvvat sámi mitalanárbevirrui ja sámi girjjálašvuhtii. Mitalusaid, fearánat ja máidnasat mearkkašit ollu máná mitalangálgaide ja ovdánahttet máná giellaipmárdusa ja sátnehivvodaga. Mitalusain leat álkes giella ja sáhtta govahallat govaiguin, rollastoahkamiin ja neaktimin giella doarjjan. Máidnasiin lea dávjá fásta struktuvra man mánná ádde dađi mielde.

Njálmmálaš gulahallan

Oahpahusa mihttomearri lea ahte oahppi galgá máhttit

Oahpahusa mihttomearri lea ahte oahppi galgá máhttit	Gálgamihtut
guldalit, ipmirdit ja ovdanbuktit álkes dieduid ja bagadusaid	Gággi 4 - Máhttit álkes dieduid: <i>Boađe! Čohkket! Čále! Sárggo! Tevdne! Čuožžil! Čuočcat! Gea! Ale dájo!</i> - Máhttit čuovvut bagadusaid: varrabánnogáhkut, ruvdet, diehpi ráhkadit
	Gággi 5 Máhttit čuovvut bagadusaid
guldalit ja ipmirdit álkes ságastallamiid, fearániid ja mitalusaid	Gággi 4 ja 5 Máhttit guldalit ja ipmirdit álkes ságastallamiid, fearániid ja mitalusaid
ságastallat beaivválaš dilálašvuodaid birra	Gággi 4 - Máhttit lagasberrasa sániid - Máhttit muhtin fuolkevuodasániid - Máhttit muhtin johtolatsániid - Máhttit muhtin áigedoahpágiid - Máhttit mitalit ollu go diibmu lea: <i>kvártta badjel dahje váile</i> - Máhttit mitalit dáhtona 1.–31. - Máhttit muhtin duodjesániid - Máhttit muhtin doahpágiid mat gullet borramušaide go ságastallet sámi biepmuid birra - Máhttit muhtin šibitsániid Gággi 5 - Máhttit muhtin stoahkan- ja duhkorassániid - Máhttit muhtin astoáiggesániid - Máhttit geavahit doahpágiid mat gullet borramušaide go ságastallet sámi biepmuid birra - Máhttit mitalit ollu go diibmu lea - Máhttit muhtin áigedoahpágiid, áigeadvearbbaid

Oahpahusa mihttomearri lea ahte oahppi galgá máhttit	Gálgamihtut
	• Máhttit muhtin dálkesániid • Máhttit mitalit makkár dálki lea • Máhttit loguid 1000 rádjái • Máhttit ortnetloguid 1.–100. • Máhttit čoahkke-loguid 20–100 • Máhttit muhtin geometralaš hámiid • Máhttit lohkat álkes tabeallaid • Máhttit sámi alfabehta • Máhttit muhtin duodjesániid • Máhttit muhtin fuolkevuodasániid • Máhttit muhtin luonddusáni • Máhttit muhtin guolle- ja loddenamahusaid
jearrat ja vástidit álkes gažaldagaid	Gággi 4 • Máhttit jearrat ja vástidit álkes gažaldagaid: <i>Geat? Maid? Man? Mo? Goas? Geasa? Gallis? Gean?</i>
	Gággi 5 • Máhttit jearrat ja vástidit álkes gažaldagaid: <i>Man? Maid? Gii? Gean? Geasa? Geas? Gos? Geat? Mat? Geaid? Masa?</i>
searvat rollastohkosiidda ja dramatiseremiidda	Gággi 4 • Máhttit rollastohkosiid neaktit lohkan-teavsttaid
	Gággi 5 • Máhttit dramatiseret • Ráhkadit čájálmasa
lohkat duháhi ja geavahit loguid go mitala áiggiid ja dáhtoniid birra	Gággi 4 • Máhttit lohkat 500 rádjái • Máhttit čoahkke-loguid 1–20 • Máhttit ortnetloguid 1.–31. • Máhttit mitalit go diibmu lea kvártta badjel dahje váile • Máhttit mitalit dáhtona
	Gággi 5 • Máhttit loguid 1000 rádjái • Máhttit diimmu • Máhttit dáhtona • Máhttit ortnetloguid 1.–100. • Máhttit čoahkke-loguid 20–100

Čálalaš gulahallan

Oahpahusa mihttomearri lea ahte oahppi galgá máhttit

Oahpahusa mihttomearri lea ahte oahppi galgá máhttit	Gálgamihtut
lohkat ja čállit sámi alfabehta	Gággi 4 - Máhttit lohkat ja čállit sámi alfabehta - Máhttit vokálaid ja konsonánttaid
	Gággi 5 Máhttit lohkat ja čállit sámi alfabehta
lohkat, ipmirdit ja čállit álkes dieđuid giedain ja dihtoriin	Gággi 4 Máhttit lohkat, ipmirdit ja čállit oanehis dieđuid: giehtačála, dihtor, e-poasta
	Gággi 5 Máhttit lohkat, ipmirdit ja čállit oanehis dieđuid: giehtačála, dihtor, sms, e-poasta
lohkat álkes teavsttaid, fearániid ja muitalusaid ja albmanahttit ipmárdusa sisdoalus	Gággi 4 Máhttit lohkat álkes teavsttaid ja ipmirdit sisdoalus Lohkat teavstta ja vástidit riekta/boastut čuoččuhusaide Máhttit lohkat fearániid ja muitalusaid ja albmanahttit ipmárdusa sisdoalus
	Gággi 5 Máhttit lohkat álkes teavsttaid ja ipmirdit sisdoalu Lohkat teavstta ja vástidit gažaldagaid iežas sániiguin Máhttit lohkat fearániid ja muitalusaid ja albmanahttit ipmárdusa sisdoalus
čállit álkes teavsttaid beaivválaš dilálašvuodaid birra	Gággi 4 Máhttit čállit teavsttaid beaivválaš dilálašvuodaid birra
	Gággi 5 Máhttit čállit guhkebuš teavsttaid

Giella, kultuvra ja girjjálašvuohta

Oahpahusa mihttomearri lea ahte oahppi galgá máhttit

Oahpahusa mihttomearri lea ahte oahppi galgá máhttit	Gálgamihtut
dovdat dadjanvugiid dálááiggis, vássánaiggis ja boahhteáiggis	Gággi 4 - Máhttit muhtin konsonántajietnadagaid: nj, dj, lj - Máhttit sojahit bárrastávvalvearbbaid dálááiggis ja vássánaiggis: (preseansa ol. ja ml. / preterihtta ol. ja ml.) - Máhttit sojahit bárrastávvalvearbbaid biehttalanhámis ol. preseanssas - Máhttit sojahit leat-vearbba: ol. ja ml. preseanssas ja ol. preterihtas - Máhttit sojahit leat-vearbba biehttalanhámis ol. ja ml. preseanssas - Máhttit persovdnapronomeniid: nom. ml., ill. ol. - Máhttit mitalit maid odne bargá, maid ikte lea bargan - Máhttit muhtin adjektiivvaid predikatiiva- ja attribuhttahámis - Máhttit bárrastávvalsubstantiivvaid nom. ol. ja ml. Gággi 5 - Máhttit diftonganjuolgama - Máhttit muhtin dássemolsašumiid: nn-n, ll-l, rr-r, vv-v, ss-s, tt-t - Máhttit dadjanvugiid dálááiggis, vássánaiggis ja boahhteáiggis (futurum): <i>áigut</i>, <i>šaddat</i> - Máhttit sojahit bárrastávvalvearbbaid biehttalanhámis: ol. ja ml. preseanssas ja preterihtas - Máhttit vearbbaid sojahit boahhteáiggis (futurum): <i>šaddat</i>, <i>áigut</i> - Máhttit muhtin veahkkevearbbaid: <i>máhttit</i>, <i>boahtit</i> - Máhttit sojahit leat-vearbba: ol. ja ml. preseanssas ja ol. ja ml. preterihtas - Máhttit muhtin partihkkaliid - Máhttit persovdnapronomeniid: nominatiiva, akkusatiiva/genetiiva, illatiiva ja lokatiiva - Máhttit sojahit bárrastávvalvearbbaid dálááiggis ja vássánaiggis: (preseansa ol. ja ml.) (preterihtta ol. ja ml.) - Máhttit bárrastávvalsubstantiivvaid ml. akk./gen., ol. ill. ja lok. - Máhttit bárahisstávvalsubstantiivvaid ol. ja ml. nom. - Máhttit veardidit muhtin bárrastávvaladjektiivvaid, ol. nom.

Oahpahusa mihttomearri lea ahte oahppi galgá máhttit	Gálgamihtut
ságastallat giela ja giellaseaguheami birra	Gággi 4 Máhttit ságastallat giela ja giellaseaguheami birra: dárogiela sániid geavaheapmi go hállá/hupmá sámegiela
	Gággi 5 - Máhttit ságastallat giela ja giellaseaguheami birra: norvagisma: Lohkkat/Lásse uvssa bajás. Dál lea Elle su girji. - Loatnasánit: rádio, TV, Playstation
lohkat árvádusaid, sátnevádjasiid ja suohttasiid	Gággi 4 ja 5 Máhttit lohkat diiddaid, árvádusaid, sátnevádjasiid ja suohttasiid
guldalit ja lohkat sámi máidnasiid ja mitalusaid ja ságastallat sisdoalu birra	Gággi 4 ja 5 Máhttit guldalit ja lohkat sámi máidnasiid ja mitalusaid ja ságastallat sisdoalu birra
geavahit doahpagiid mat gullet borramušaide go ságastallet sámi biepmuid birra	Gággi 4 ja 5 - Máhttit geavahit doahpagiid mat gullet borramušaide go ságastallet sámi biepmuid birra - Ráhkadit sámi biepmu, varrabánnogáhkuid, guhppármáli ja sámi láibbiid
geavahit dá báleamos bearaš- ja fuolkevuodasániid	Gággi 4 ja 5 Máhttit geavahit dá báleamos bearaš- ja fuolkevuodasániid
eará eamiálbmogiid ja kultuvrraid birra	Gággi 5 Máhttit mayaálbmoga ja aborigiinnaid birra

Gelbbolašvuodamihttomearit – dás si 3 mánáidskuvla

Njálmmálaš gulahallamis galgá oahppi máhttit dá bálaš vearbasojahemiid ja muhtin vearbahámiid dálááiggis, vássánaiggis ja boahhteáiggis. Grammatihkain ferte ollu bargat vai oahppi oahppá ja hárrána gullat ja geavahit. Lea dehálaš geavahit áiggi mitalit iežas muosáhusaid ja vásáhusaid birra. Lea maiddá dehálaš bargat dávjá drámáin, jitnosit lohkamiin ja ovdandivvumiin. Dalle beassá oahppi hárrjehallat giela njálmmálaččat iešgudetlágán giellarollain. Go bargá teavsttaiguin ja njálmmálaš mitallemiiguin, de berre oahpaheaddji bidjat vuordámušaid oahppái ahte son galgá odđasis mitalit dan maid logai dahje gulai. Giellaoahppamis ferte maiddá bargat jorgalemiin. Oahppi galgá hárrjehallat jorgalit sániid ja cealkagiid.

Čálalaš gulahallamis galgá oahppi lohkat ja čállit iešgudetlágán teavsttaid. Lea dehálaš bargat ollu teavsttaiguin vai oahppi ádde sisdoalu ja oahppá odđá sániid ja dajaldagaid. Oahppi galgá čálalaččat jorgalit dárogielas sámegillii. Čálalaš gulahallamis deattuhuvvojit vuodđoriektáčállinnjuolggadusat, sojaheamit ja dássemolsašumit. Luohkkálanjas galggašii álohii leat sátnegirjiit sádnosis, sihke bábergirjiit ja digitála sátnegirjiit. Oahppi galggašii ieš hárrjaniit ohcat sániid sátnegirjiin go dárbbáša.

Giela, kultuvrra ja girjjálašvuoda mihtuin lea oassi oahppat suopmaniid, sámegielaide ja báikenamaid birra go dat leat dehálaš oasit sámegiela ja kultuvrras. Oahpahusas ferte maiddái geavahit áiggi oahpásnuvvat eará eamiálbmogiidda vai oahppi buorebut ipmirda ja árvvusatná earáid. Lea maiddái ávkin ipmirdit iežas kultuvrra buorebut go dovda eará kultuvrraid. Dihtorat galggašedje leat olámuttus álohii vai oahppi beassá geavahit digitála reaidduid ja mediaid viežžat dieđuid čállimii ja maiddái earáiguin gulahallat. Oahpaheaddji ferte čadat bagadallat, neavvut ja divvut oahppi njálmmálaš ja čálalaš giela vai oahppi hárrjána ja fuobmá giella-, cealkka- ja sátnestruktuvrraid.

Njálmmálaš gulahallan

Oahpahusa mihttomearri lea ahte oahppi galgá máhttit

Oahpahusa mihttomearri lea ahte oahppi galgá máhttit	Gálgamihtut
albmanahttit beaivválaš dilálašvuodaid birra dálááiggis, vássánaiggis ja boahpteáiggis	Gággi 6 - Máhttit mitalit maid ikte barggai, maid odne bargá ja maid ihttín áigu bargat: vearbba preterihtas, preseanssas ja veahkkevearbba (<i>šaddat, áigut</i>) - Máhttit mitalit juoidá mii dáhpáhuvvá dál (aktio essiiva, progressiivva vearbba): omd.: <i>Mun lean borramin. Mun lean čállimin.</i>
	Gággi 7 - Máhttit mitalit maid ikte barggai, maid odne bargá ja maid ihttín áigu bargat: vearbba preterihtas, preseanssas ja veahkkevearbba (<i>šaddat, áigut, fertet</i>) - Máhttit geavahit veahkkevearbbaid ja vearbba infinitiivvas: omd.: <i>Ihttin mun áiggun láibut láibbážiid. Sofe ferte lanja čorget.</i> - Máhttit muhtin áigedoahpágiid
mitalit iežas muosáhusaid ja vásáhusaid birra	Gággi 6 - Máhttit mitalit iežas muosáhusaid ja vásáhusaid birra - Máhttit geavahit adjektiivvaid (predikatiiva ja attribuhttahámiid)
	Gággi 7 - Máhttit mitalit iežas muosáhusaid ja vásáhusaid birra. - Máhttit geavahit adjektiivvaid (predikatiiva- ja attribuhttahámiid) ja advearbbaid - Máhttit mitalit iežas sámegiela dili birra - Máhttit muhtin áigedoahpágiid - Máhttit ságastallat iežas sámegiela ovdáneami ja boahpteáiggi birra
doaibmat iešguđetlágán giellarollain drámadoaimmain, lohkamis ja ovdandivvumiin	Gággi 6 - Máhttit doaibmat iešguđetlágán giellarollain drámadoaimmain, lohkamis ja ovdandivvumiin - Máhttit lohkat dialogateavstaid ja divttaid - Máhttit ieš ráhkadit dialogateavstaid ja divttaid - Máhttit bagadit iežas guovllu gávtti

Oahpahusa mihttomearri lea ahte oahppi galgá máhttit	Gálgamihtut
guldalit ja muitalit ođđasis dan mii muitaluvvo	- Máhttit muhtin divrenamahusaid - Máhttit muitalit divrri birra earáide - Máhttit oahpásnuvvat eará olbmuiguin
	Gággi 7 - Máhttit doaibmat iešguđetlágán giellarollain drámadoaimmain, lohkamis ja ovdandivvumiin - Máhttit lohkat dialogateavsttaid ja divttaid - Máhttit ieš ráhkadit dialogateavsttaid ja divttaid ja ráhkadit čájálmasa
	Gággi 6 ja 7 Máhttit guldalit ja muitalit ođđasis dan mii muitaluvvo
jorgalit sániid, álkes dajaldagaid ja oanehis cealkagiid	Gággi 6 - Máhttit jorgalit sániid, álkes dajaldagaid ja oanehis cealkagiid - Máhttit jorgalit sámegiela dárogillii ja dárogiela sámegillii
gulahallat digitála mediaid bokte	Gággi 7 - Máhttit jorgalit teavsta - Máhttit jorgalit sámegiela dárogillii ja dárogiela sámegillii
	Gággi 6 Máhttit gulahallat digitála mediaid bokte: e-poasta, sms
	Gággi 7 Máhttit gulahallat digitála mediaid bokte: e-poasta, sms

Čálalaš gulahallan

Oahpahusa mihttomearri lea ahte oahppi galgá máhttit

Oahpahusa mihttomearri lea ahte oahppi galgá máhttit	Gálgamihtut
lohkat ja ipmirdit váldosisdoalu muitaleaddji teavsttain	Gággi 6 - Máhttit lohkat ja ipmirdit váldosisdoalu muitaleaddji teavsttain - Álkes teavsttat
	Gággi 7 - Máhttit lohkat ja ipmirdit váldosisdoalu muitaleaddji teavsttain. - Teavsttat - Máhttit lohkat ja ipmirdit sisdoalu fearánis

Oahpahusa mihttomearri lea ahte oahppi galgá máhttit	Gálgamihtut
čállit álkes muitaleaddji teavsttaid ja ovdanbuktit earáide	Gággi 6 ja 7 - Máhttit čállit álkes muitaleaddjit teavsttaid ja ovdanbuktit earáide - Máhttit čállit fáktateavstta - Máhttit ráhkkaniit jearahallamii ja čállit jearahallama - Máhttit čállit biografija - Máhttit čállit divtta - Máhttit čállit čoahkkáigeasu - Máhttit čállit fearána - Máhttit ráhkadii govvaráiddu - Máhttit čállit reportáša - Máhttit čállit gihppaga - Máhttit čállit báikenamaid birra
geavahit muosáhusaid drámás, teáhterbihtáin, filmmain ja sámi TV-programmain go ieš ráhkada teavsttaid	Gággi 6 ja 7 - Máhttit geavahit muosáhusaid drámás, teáhterbihtáin, filmmain ja sámi TV-programmain go ieš ráhkada teavsttaid - Máhttit ieš ráhkadii dialogateavsttaid ja ráhkadii čájálmasa - Máhttit čállit máidnasa - Máhttit čállit máidnasis dialoga
guldalit ja ođđasis muitalit dan maid lea gullan	Gággi 6 ja 7 Máhttit guldalit ja ođđasis muitalit dan maid lea gullan
jorgalit álkes cealkagiid dárogielas sámegillii	Gággi 6 ja 7 Máhttit jorgalit álkes cealkagiid dárogielas sámegillii
geavahit vuodđo-riektačállinnjuolggadusaid	Gággi 6 ja 7 - Máhttit geavahit vuodđoriektačállinnjuolggadusaid - Máhttit čállit sániid maid dávjá geavaha - Máhttit muhtin dássemolsašumiid: - hk-g, ht-đ, hp-b (Gággi 6) - dd-tt, bb-pp, gg-kk (Gággi 7) - Máhttit muhtin goallossániid - Máhttit muhtin suorgása
geavahit bábergirjjiid ja digitála sátnegirjjiid	Gággi 6 ja 7 Máhttit geavahit bábergirjjiid ja digitála sátnegirjjiid

Giella, kultuvra ja girjjálašvuohta

Oahpahusa mihttomearri lea ahte oahppi galgá máhttit

Oahpahusa mihttomearri lea ahte oahppi galgá máhttit	Gálgamihtut
ságastallat sátneluohkáid birra	Gággi 6 - Máhttit ságastallat sátneluohkáid birra: vearbbat, substantiivvat, post- ja preposišuvnnat, adjektiivvat, lohkosánit, advearbbat, partihkkalat ja pronomenat Gággi 7 - Máhttit ságastallat sátneluohkáid birra: vearbbat, substantiivvat, post- ja preposišuvnnat, adjektiivvat, lohkosánit, pronomenat, advearbbat, partihkkalat, konjunkšuvnnat, interjekšuvnnat
sojahit muhtin vearbbaid ja substantiivvaid (nomeniid)	Gággi 6 - Máhttit sojahit muhtin vearbbaid: - bárrastávvalvearbbat: preseansa gl., preterihtta gl. - bárahisstávvalvearbbat: preseansa ol., gl., ml. - progressiivavearbbat preseansa ja preterihtta: <i>Mun lean borramin. Doai leidde čállimin.</i> - Máhttit sojahit leat-vearbba preseanssas ja preterihtas gl. - Máhttit sojahit biehttalanvearbba <i>eat</i> bárrastávvalvearbbat biehttalanhámis preseanssas gl. - Máhttit sojahit muhtin substantiivvaid: - bárrastávvalsubstantiivvat: lok. ml., ill. ml., - bárahisstávvalsubstantiivvat: akk./gen. ol., lok. ol., ill. ol. - Máhttit muhtin lohkosániid nom. ol. - Máhttit muhtin adjektiivvaid nom. ol. + veardideapmi - Máhttit pronomeniid: - persovdnapronomenat: nom. gl., akk./gen. ml., lok. ml., ill. ml. - jearranpronomenat: <i>Main? Geain? Geaid? Maidda? Geaidda?</i> Gággi 7 - Máhttit sojahit muhtin vearbbaid - bárrastávval-, bárahisstávval- ja kontráktavearbbat: preseansa, preterihtta ol., gl., ml. - Biehttalanvearba + leat: preseansa, preterihtta ol., gl., ml. - Bárrastávvalvearbbat biehttalanhámis: preseansa, preterihtta ol., gl., ml. - Máhttit sojahit muhtin substantiivvaid: - bárrastávval kom. ol., - bárahisstávval akk./gen. ml., ill. ml., lok. ml. - Oahpásnuvvat bárra- ja bárahisstávvalsubst. kom. ol. ja ml.

Oahpahusa mihttomearri lea ahte oahppi galgá máhttit	Gálgamihtut
	- Persovdnapronomenat - kom. ol. - Máhttit muhtin jearransániid: <i>Geainna? Mainna?</i>
geavahit dá bá leamos cealkkamáliid	Gággi 6 - Máhttit geavahit dá bá leamos cealkkamáliid - Muitalan-, gažaldat- ja gohččunceaalkka
	Gággi 7 Máhttit álkes cealkkaanalysa: subjeakta, verbála
ságastallat suopmaniid birra ja dovdat muhtin dá bálaš sániid eará suopmaniin	Gággi 6 - Máhttit ságastallat suopmaniid birra - Máhttit muhtin suopmaniid birra ja dovdat muhtin dá bálaš sániid eará suopmaniin - Davvisámegiela suopmanat - Máhttit muitalit muhtin suopmana birra
	Gággi 7 - Máhttit ságastallat sámegielaid birra - Máhttit muhtin suopmaniid birra ja dovdat muhtin dá bálaš sániid eará sámegielain - Davvi-, julev- ja lullisámegiella
ipmirdit ja geavahit loguid gulahallamis hattiid, mihtuid, deattu ja sturrodaga birra	Gággi 6 - Máhttit ipmirdit ja geavahit loguid gulahallamis hattiid ja ruđa birra: - gávppašeapmi – ruhta ja haddi - Máhttit stuora loguid 1000→ - Máhttit lohkat álkes tabealla ja ráhkadit statistihka - Máhttit dingot ja oastit
	Gággi 7 - Máhttit ipmirdit ja geavahit loguid gulahallamis mihtuid, deattu ja sturrodaga birra: - mihtut – guhkkodat - deaddu – lossodat - sturrodagat – areála, birramihttu ja geassu (voluma): <i>stuoris – unni, guhkki – oanehaš, allat – vuollegaš, ollu – unnán, lossat – geahpas, dievva – guorus, govdat – seaggi, assái – asehaš</i> - Máhttit lohkat álkes tabealla ja ráhkadit statistihka
ságastallat geavatlaš bargguid birra	Gággi 6 - Máhttit ságastallat geavatlaš (praktihkalaš) bargguid birra: duodji, sámi biebmu - Máhttit lohkat bagadusa
	Gággi 7 Máhttit ságastallat geavatlaš bargguid birra: cegget lávu, láibut, duodji

Oahpahusa mihttomearri lea ahte oahppi galgá máhttit	Gálgamihtut
	• Beaivválaš doaimmat – Gávccii jagiáiggi · čakča: murjen, gámasuidnen · dálvi: goikadit guliid ja/dahje biergggu, rievssatgárdun, juonasteapmi · gidđa: šattuid ja urttaid čoaggit · geassi: gilvin, suidnen • Máhttit ságastallat sámii ođđaáigásaš duoji birra • Máhttit sámii leavgabeivviid • Máhttit luodii birra
ságastallat sámii báikenamaid birra	Gággi 6 • Máhttit muhtin sámii báikenamaid Davvi-Sámis
	Gággi 7 • Máhttit muhtin sámii báikenamaid Sámis • Máhttit muhtin luonddunamahusaid • Máhttit muitalit iežas báikki báikenamaid birra
lohkat sámii mánáid- ja nuoraidgirjjálašvuoda ja muitalit sisdoalu birra	Gággi 6 • Máhttit lohkat sámii mánáid- ja nuoraidgirjjálašvuoda ja muitalit sisdoalu birra • Máhttit lohkat divttaid hutkáivuodain • Máhttit čállit divtta • Máhttit dovnna ja luodii birra
	Gággi 7 • Máhttit lohkat sámii mánáid- ja nuoraidgirjjálašvuoda • Máhttit muitalit girjji sisdoalu birra • Máhttit muhtin sámiiid girječálliid birra
guldalit ja ságastallat sámii muitalanárbevieru birra	Gággi 6 • Máhttit sámii muitalanárbevieru birra • Máhttit muhtin sámii máidnasiid • Máhttit muitalit muhtin sámii máinnasfuoddu birra • Máhttit sániid mat gullet máilmmiávvosii • Máhttit geahččat ja dovdat sámii nástegovaid • Máhttit muitalit sámii nástegovaid birra
	Gággi 7 • Máhttit sámii muitalanárbevieru birra • Máhttit muhtin sámii máidnasiid • Máhttit muhtin sámii myhta
geavahit digitála reaidduid giellaoahppamis	Gággi 6 ja 7 • Máhttit geavahit digitála reaidduid giellaoahppamis: · digitála sátnegirjjit, neahttabarggut, čállinprogrammat
Eará eamiálbmogat ja kultuvrrat	Gággi 6 ja 7 • Máhttit muhtin eamiálbmogiid kultuvrra birra · Gággi 6: Inuihtat · Gággi 7: Nenetsat

Oahpahusa ja oahppanplána evttohusat

Sámegiellatnja oahpahusa lea dieđusge vejolaš hábmet nu go oahpaheaddji háliida. Lea dieđusge dan duohken mat resurssat leat skuvllas. Oahpahasas berre váldit vuhtii:

- Oahpaheaddji lea ráhkkanan bures, sihke metodalaš ja didaktihkalaš oasit leat plánejuvvon.
- Oahpaheaddji ovdanbuktá fágalaš áššiid čielgasit.
- Oahppanplánat geavahuvvojit bures.
- Oahppit dovdet oahppanmihtuid.
- Ságastallat ruovttubargguid birra diimmus.
- Iskat ruovttubargguid diimmus.
- Ohppiin leat geahččaleamit.
- Barggut ja bargobihtát leat oktagaslaš oahppi dási mielde.
- Diibmu loahpahuvvo ságastallamiin mihtuid olaheami birra.
- Oahppit besset maiddá buktit oaiviliiddis oahpahusa birra, omd. maid leat oahppan diimmus.

Bargovuorut

Dás evttohuvvo movt sáhtášii bargat kapihttaliiguin. Okta bargovuorru lea ovttá vahkku diibmomearri. Oppalaš geahčastagas lea Gággi-oahppobuvtta juhkkovuorru kapihttaliidda gos bohtet ovdan gálgamihtut, ođđa sánit, cealkagat ja evttohusat eará bargguide, doaimmaide, neahttabáikkiide, filmmaide ja girjiide. Oppalaš geahčastat sáhtá doaibmat jahkeplánan.

Struktuvra

Lea dehálaš čohkket ohppiid juohke bargovuoru álggus čielggadit mat leat oahppanmihtut ja mii galgá dáhpuhuvvat. Lea vuogas jus leat seamma dábit juohke deaivvadeamis, nugo dearvvaheapmi, lávlun ja kaleandar. Sáhtá čállit bargovuoru doaimmaid távvaliid. Erenomážit vuosttaš ja nuppi luohká ohppiide leat fásta rutiinnat dehálaččat. Oahpahasas berrejit leat iešguđetlágán bargovuogit. Dat sihke movttiidahtá ja oahppi beassá oahppat iešguđet ládje. Lohkamii berre várrejuvvot áigi. Gággi-buktaga lassín galggašii oahppi maiddá lohkat čáppagirjjálašvuoda- ja diehtogirjiid mat heivejit oahppi dássái. Girji birra lea vuogas ságastallat sihke ovdal ja mannel lohka. Geahča lohkanstrategiijaid rávagirjjiis s. 24–25.

Sámegiellatnja

Livččii vuogas jus sámegieloahpahasas lea sierra ja fásta latnja skuvllas. Dohko čohkkešii sámegiellatnja čáppagirjjálašvuoda girjiid, sátnegirjiid, lávlagirjiid, diehtogirjiid, spealuid, AT-reaiduid, dihtora, digitálátávvala, kaleandara, bargobeavddi, buori stuolu/soffá mas lohka jna. Berre maiddá leat seaidnesadji gosa bidjá govaid, čállošiid ja dieđuid.

Oahppanplána

Dás lea evttohus vahkkosaš oahppanplánii. Oahpaheaddji herve ja hábme dan nu go háliida. Sáhtá ráhkadit oahppanplána guovtti vahkkui dahje guhkebuš áigái. Lea oahpaheaddji/skuvlla duohken movt heive buoremusat. Oahppanplána ulbmilin lea bidjat oidnosii maid oahppit galget oahppat vissis áigodagas ja maiddái nannet skuvlla ja ruovttu ovttasbarggu. Plána lea ruovttu ja skuvlla gulahallangaskaoapmi. Dasa sáhtá oahpaheaddji bidjat iežas dieduid nugo telefonnummara, e-poastačujuhusa, kánturáiggi jna. Lea vuogas jus oahppanplánas lea čállojuvvon goas ja gos sámegielloahpahus lea. Oahppanplána evttohusas leat deattuhuvvon VAKT-barggut movt hárjehallat odđa sániid. Barggut leat juohke oahppi preferánssa mielde. Oahppi sáhtá válljet guđemuš vuogi mielde hárjehallá. Lohkan, čállin, lávlun ja praktihkalaš barggut leat diedusge maiddái VAKT-barggut. Dat leat biddjon sierra danne go daid galget buohkat bargat. Plánas leat maiddái mihtut ja maid ruovttus galgá bargat. Plána jurdda lea maiddái ahte oahppi galgá ovttas váhnemiiguin geahččat plána ja ságastallat lea go olahan plána mihtuid. Lea sadi merket lea go olahan mihtuid ja movt oahppi bargomokta lea leamaš. Plánas lea sadi čállit dieduid.

Evttohus bargovuoruide 1.–3. dássái

Dá lea evttohus movt sáhtá bargat ovttain kapihttaliin 3. luohká ohppiiguin. Dán vuogi sáhtá geavahit vuosttaš gitta goalmmat luohká ohppiide. Okta bargovuorru lea 120 minuhta.

Gággi 3 Kapihttal 1 – Mun manan skuvlii

1. bargovuorru

Álgaheapmi – dearvvaheapmi

Oahppit ja oahpaheaddji čohkkájit rieggás. Oahppit dearvvahit oahpaheaddji ja eará ohppiid. Oahpaheaddji muitala iežas nama ja jearrá ovttá oahppis nama. Oahppi muitala ja jearrá nuppis, jna. Dás heive hárjehallat leat-vearbba ovttaidlogus, omd.:

- *Mu namma lea ...*
- *Mun lean nieida.*
- *Don leat oahppi.*
- *Son lea oahpaheaddji.*
jna.

Lávlagat

Buorre beaivvi
Bures, bures

Kaleandardoaimmat

- Mii beivviid lea odne?
- Mii beivviid lei ikte?
- Mii beivviid lea ihttin?
- Makkár dálki lea odne?
- Mii mánuid lea dál?
- Mii dáhtoniid lea odne?
- Mii jagiáiggiid lea?
- Mii jagiid lea dál?

Ovttas lohkat vahkkobeivviid: mánnodat /vuossárga, disdat/manṇebárga, gaskavahkku, duorastat, bearjadat, lávvordat ja sotnabeaivi.

Lávlagat

Vahkku beivviid – Odne lea mánnodat
Vahku beaivvit – Čieža beaivvi vahkus leat

Mihtut

Oahpaheaddji muitala maid oahppit dán bargovuorus galget oahppat.

- Ságastallat dan maid lea oahppán / máhtá ovdalaččas
 - Oahpaheaddji geavaha VAKT-koarttaid: ivnniid, loguid ...
- Hárjehallat lagasbirrasa sániid:
 - ságastallat ovttas
 - flashkoarttat
 - Gággi 3 Kap. 1 neahttasiiddus
- Hárjehallat leat-vearbba + mun, don, son
- Hárjehallat illatiivva: Gosa?
 - Oahppigirji s. 6 + Bargogirji
- Geavahit substantiivvaid illatiivvas
- Oahppi vällje álkes lohkgangirji sámegillii

Ođđa sániid ja cealkagiid hárjehallan

Oahpaheaddji lea gárvásit ráhkadan koarttaid fáttá ođđa sániide (oahppigirjii s. 5). Hárjehallat dadjat sániid ovttas jitnosit. Oahpaheaddji henge seaidná ođđa sániid. Oahppi oažžu smávva koarttaid (flashkoarttaid) vai beassá ruovttus maiddá hárjehallat.

Stoagus

Ođđa sánit seinnis. Guokte ja guokte oahppi gilvalebba. Goappašagain lea čurotspeččon mainna časkiba sániid mat daddjojit. Nubbi oahppi dahje oahpaheaddji dadjá sániid. Ferte heivehit stohkosa ohppiid logu ektui. Jus lea dušše okta oahppi, de sáhtášii oahpaheaddji omd. váldit áiggi.

Oahpaheaddji lea ráhkadan gárvásit gažaldatkoarttaid mat heivejit oahppigirji 4. siiddu govvi. Oahppi geassá koartta ja jearrá gažaldaga mii koarttas lea čállojuvnon. Eará oahppit vástidit dahje oahpaheaddji vástida. Nie joatká vuoruid mielde.

- *Gos lea eadni?*
- *Gosa manná Sáve?*
- ...

Fáddá + Giellaoahppa

Ságastallat gova birra oahppigirji 4. siiddu. Oahpaheaddji jearrá ja oahppit vástidit. Sáhtá maiddá ahte oahppi jearrá nuppi oahppis. Ja nubbi oahppi vástida. Dása sáhtá geavahit Gággi neahttasiidduid.

Oahpaheaddji čilge lokatiivva ja illatiivva ja jearransániid *gos* ja *gosa*. Dás lea maiddá vuogas geavahit oahppigirji 4. siiddu gova ja ráhkadit gažaldagaid ja cealkagiid. Sáhtá geavahit giellaoahppa siidduid oahppigirji 6. siiddu «Vuoja oastit» ja «Skuvlii» ja gullevaš siiddu bargogirjii.

Praktihkalaš doaibma

Oahppit ráhkadišgohtet gávpoga, giláža dahje márkana gos leat skuvla, ásodagat, viesut, geardeviessu, girku, gávppit, poasta, mánáidgárdi, luottat, biillat, busse, olbmot, girjerájus jna. Ohppiin leat sihkkarit maiddá evttohusat movt vel sáhtta.

Dasa geavaha stuora pláhta dahje garrabáhpira man ala bidjá gávpoga, giláža dahje márkana. Ráhkada viesuid guoros mielkepáhkaiguin ja geavaha ivdnebáhpira ja tuššaid hervev. Olbmuid ráhkada fas biiposákkiiguin ja činaha daid ládđe- dahje filtabiktasiiguin dahje geavaha Legoolbmuid.

Lassebarggut

- Neahttaresurssat Gággi 3 kap. 1
- Spealut heivehuvvon fáddái
- Gággi 3 Oahppigirji s. 9

Loahpaheapmi

Rieggás čohkkát ja ságastallat maid lea oahppan dán vuoru. Oahpaheaddji muittuha ruovttus hárbhallat ođđa sániid. Sáhtta geavahit «flashkoarttaid» ja neahttaresurssa dasa. Oahppi galgá lohkat Gággi 3 s. 4–6 ruovttus.

Áibbas loahpas vel lávlestit.

Lávlagat

Mannet dearvan
Mana dearvan-lávlla

2. bargovuorru

Álggaheapmi – Dearvvaheapmi – nugo vuosttaš bargovuoru

Lávlagat

Buorre beaivvi
Bures, bures
Iditlávlla

Kaleandardoaimmat

- Mii beivviid lea odne?
- Mii beivviid lei ikte?
- Mii beivviid lea ihttin?
- Makkár dálki lea odne?
- Mii mánuid lea dál?
- Mii dáhtoniid lea odne?
- Mii jagiáiggiid lea?
- Mii jagiid lea dál?

Ovttas lohkat vahkkobeivviid: mánnodat /vuossárga, disdat/mannebárga, gaskavahkku, duorastat, bearjadat, lávvordat ja sotnabeaivi. Ságastallat mánu ja jagiáiggi birra.

Lávlagat

Vahkku beivviid – Odne lea mánnodat
Vahku beaivvit – Čieža beaivvi vahkus leat

Mihtut

Oahpaheaddji muitala maid oahppit dán bargovuoru galget oahppat.

- hárjehallat lagasbirrasa sániid:
 - ságastallat ovttas
 - seaidnegovat
 - flashkoarttat
 - čurotspeččon
 - Gággi 3 Kap. 1 neahttasiiddus
- hárjehallat leat-vearbba + mun, don, son
- hárjehallat lokatiivva: *Gos?*
 - Oahppigirji s. 7 + Bargogirji
- neaktit lohkanveavsta Oahppigirjji s. 7 + Bargogirji
- máhttit giitit
- geavahit substantiivvaid lokatiivvas

Geardduheapmi

Oahpaheaddji addá lihpuid ohppiide main čužžot omd. namat, adjektiivvat, bearašsánit, oahppi, oahpaheaddji. Sániiguin ráhkada oahppi cealkagiid njálmmálaččat nugo:

- Mun lean nieida.
- Don leat oahppi.
- Son lea oahpaheaddji.
- Son lea unni.
- Don leat stuoris.
- Mun lean Sofe.
jna.

Evttohusat mii sáhtášii lea čállojuvvont lihpus: nieida, gánda, bárdni, unni, stuoris, eadni, áhčči, Gos?, Gosa?, oahppi, oahpaheaddji, girku, gávpi, márkan, luodda, mánáidgárdi ...

Stoagus

Odđa sánit seainnis. Guokte ja guokte oahppi gilvaleaba. Goappašagain lea čurotspeččon mainna časkiba sániid mat daddjojit. Nubbi oahppi dahje oahpaheaddji dadjá sániid. Ferte heivehit stohkosa ohppiid logu ektui. Jus lea dušše okta oahppi, de sáhtášii oahpaheaddji omd. váldit áiggi.

Fáddá + Giellaoahppa

Lohkat ja neaktit «Gávppis» Oahppigirjji s. 7. Ságastallat teavsta ja odđa sániid birra. Oahppit barget gullelaš siidduiguin Bargogirjji.

Praktihkalaš doaibma

Oahppit jotket ráhkadit gávppoga, giláža dahje márkana. Oahppit stohket dađi mielde go gávppot, giláš dahje márkan gárvána. Oahpaheaddji movttiidahtta ságastallama vai fáddásánit, illatiiva, lokatiiva ja jearransánit gullojit.

Lassebarggut

- Gággi 3 kap. 1 neahttaresurssat
- Spealut heivehuvvon fáddái
- Gággi 3 Oahppigirji s. 9

Loahpaheapmi

Ságastallat maid lea oahppan dán vuoru. Oahpaheaddji muittuha ruovttus hárjehallat. Geavahit «flashkoarttaid» ja neahttaresursa dasa. Oahppit lohket Oahppigirjji s. 6 ja 7 ja gárvejit bargguid bargogirjjiis ruovttus.

Áibbas loahpas vel lávlestit.

Lávlagat

Mannet dearvan
Mana dearvan-lávlla

3. bargovuorru

Álggaheapmi – Dearvvaheapmi – nugo vuosttaš bargovuoru

Lávlagat

Buorre beaivvi
Bures, bures
Iditlávlla

Kaleandardoaimmat:

- Mii beivviid lea odne?
- Mii beivviid lei ikte?
- Mii beivviid lea ihttin?
- Makkár dálki lea odne?
- Mii mánuid lea dál?
- Mii dáhtoniid lea odne?
- Mii jagiáiggiid lea?
- Mii jagiid lea dál?

Ovttas lohkat vahkkobeivviid: mánnodat /vuossárga, disdat/mannebárga, gaskavahkku, duorastat, bearjadat, lávvordat ja sotnabeaivi. Ságastallat mánu ja jagiáiggi birra.

Lávlagat

Vahkku beivviid – Odne lea mánnodat
Vahku beaivvit – Čieža beaivvi vahkus leat

Mihtut

Oahpaheaddji muitala maid oahppit dán bargovuorus galget oahppat.

- hárjehallat lagasbirrasa sániid:
 - Láhttespeallu
- illatiiva ja lokatiivva: *Gosa? Gos?*
- lohkat Oahppigirji s. 7 + Bargogirji
- máhttit giitit

Stoagus

Odđa sánit láhttis. Guokte ja guokte oahppi gilvaleaba. Nubbi oahppi dahje oahpaheaddji dadjá sániid ja guovttis njuikuba. Ferte heivehit stohkosa ohppiid logu ektui.

Fáddá + Giellaoahppa

Lohkat «Mun lean Sáve» ja hoahkama Oahppigirjji s. 8. Ságastallat teavstta ja odđa sániid birra. Oahppit barget gullevaš siidduiguin Bargogirjji.

Lávlla

Lohkat ja čállit

Praktihkalaš doaibma

Oahppit jotket ráhkadit gávpoga, giláža dahje márkana. Oahppit stohket dađi mielde go gávpot, giláš dahje márkan gárvána. Oahpaheaddji movttiidahtta ságastallama vai illatiiva, lokatiiva ja jearransánit gullojit.

Lassebarggut

- Gággi 3 kap. 1 neahttaresurssat
- Spealut heivehuvvon fáddái
- Gággi 3 Oahppigirji s. 9

Loahpaheapmi

Ságastallat maid lea oahppan dán vuoru. Oahpaheaddji muittuha ruovttus hárjehallat. Geavahit «flashkoarttaid» ja neahttaresurssa dasa. Oahppit lohket «Mun lean Sáve» Oahppigirji 8. siiddus ja gárvejit barggaid bargogirjji ruovttus.

Áibbas loahpas vel lávlesti.

Lávlagat

Mannet dearvan
Mana dearvan-lávlla

4. bargovuorru

Álggaheapmi – Dearvvaheapmi – nugo vuosttaš bargovuoru

Lávlagat

Buorre beaivvi
Bures, bures
Iditlávlla

Kaleandardoaimmat

- Mii beivviid lea odne?
- Mii beivviid lei ikte?
- Mii beivviid lea ihttin?
- Makkár dálki lea odne?
- Mii mánuid lea dál?
- Mii dáhtoniid lea odne?
- Mii jagiáiggiid lea?
- Mii jagiid lea dál?

Ovttas lohkat vahkkobeivviid: mánnodat /vuossárga, disdat/mannebárga, gaskavahkku, duorastat, bearjadat, lávvordat ja sotnabeaivi. Ságastallat mánu ja jagiáiggi birra.

Lávlagat

Vahkku beivviid – Odne lea mánnodat
Vahku beaivvit – Čieža beaivvi vahkus leat
Lohkat ja čállit

Mihtut

Oahpaheaddji muitala maid oahppit dán bargovuoru galget oahppat.

- hárjehallat lagasbirrasa sániid:
 - Memo-speallu
- lohkat Gággi 3 s. 11 + Gággi 3 – Bargogirji 3 s.
- neaktit ja ráhkadit jietnateáhtera
- ságastallat sámegiela birra
- dovdat sátnevádjasa «Oahppu ii deatte»

Muitalus

Lohkat muitalusa ovttas, oahppigirjji 10. siiddus – «Gánda ii háliidan skuvlii». Oahpásnuvvat ođđa sániide, govat s. 5 + vuolemusas Oahppigirjji s. 10. Máidnasiin sáhtá omd. ráhkadit jietnateáhtera dahje lohkanteáhtera.

Sániid ja cealkagiid hárjehallan

Oahpaheaddji lea ráhkadan memospealu fáttá sániiguin. Oahppit spellet.
Stoahkat ovddeš bargovuoru spealuid.

Kulturgoaikkanas

Lohkat ovttas s. 11 Oahppigirjji. Ságastallat goas sámasta, gos sámasta, geainna sámasta, maid sámasta, manne lea oahppi válljen sámegiella, gullelašvuohta, ruovttugiella ...

Dán oasis sáhtá ságastallat dárogillii. Oahpaheaddji movttiidahtá ohppiid dán birra ságastallat ruovttus maidái.

Sátnevájas

Ságastallat «Oahppu ii deatte» -sátnevádjasa birra. Mat jurdagat ohppiin leat dasa? Dán oasis sáhtá ságastallat dárogillii.

Lávlagat

Lohkat ja čállit
Uhca Elleš

Praktihkalaš doaibma

Oahppit gárvejit gávpoga, giláža dahje márkana. Oahppit stohket dađi mielde go gávpot, giláš dahje márkan gárvána. Oahpaheaddji movttiidahtá ságastallama vai illatiiva, lokatiiva ja jearransánit gullojit.

Lassebarggut

- Gággi 3 kap. 1 neahttaresurssat
- Spealut heivehuvvon fáddái
- Gággi 3 Oahppigirji s. 9

Loahpaheapmi

Ságastallat maid lea oahppan dán vuoru. Oahpaheaddji muittuha ruovttus hárjehallat. Geavahit «flashkoarttaid» ja neahttaresurssa dasa. Oahppit ságastallet kulturgoaikkana birra ruovttus ja oahpahallat lávlagiid oahppigirjjis.

Áibbas loahpas vel lávlestit.

Lávlagat

Mannet dearvan

Mana dearvan-lávlla

1.–3. dási oahppanplána evttohus

SÁMEGIELA OAHPPANPLÁNA vahkku 36 – čakčamánu __. beaivi 20__

Áigi: gaskavahkku dii. 8.30–10.30 / Tidspunkt: onsdag kl. 8.30–10.30

Heivehuvvon 2. bargovuoru evttohussii

Oahppanmihtut Oahppi galgá: • máhttit lagasbirrasa sániid • máhttit <i>mun lean, don leat, son lea</i> • máhttit jearransáni Gos? • máhttit substantiivvaid lokatiivvas (<i>skuvllas</i>)	Læringsmål Eleven skal: • kunne ord fra nærmiljøet • kunne <i>mun lean, don leat, son lea</i> • kunne spørreordet Gos? • kunne substantiv i lokativ (<i>skuvllas</i>)
VAKT-barggut – vállje unnimusat ovtta barggu V – Seaidnegovat ☐ A – Ságastallan ☐ K – Čurotspeččon ☐ T – Flashcard-sánit ☐	Lávlagat Buorre beaivvi Bures, bures Vahkku beivviid – Odne lea mánnodat Vahku beaivvit – Čieža beaivvi vahkus leat Mannet dearvan
Lohkat Gággi 3 s. 7 Čáppagirjjálašvuoda- dahje diehtogirji	Čállit Gággi 3 bargogirji s 6–7.
Praktihkalaš barggut Ráhkadit gávpoga	Diedut/Info Váldde mielde guoros mielke-/sáhppepáhkaid. Ta med tomme melke-/juicekartonger.
Ruovttubarggut Hárjehallat flashcard-sániid Lohkat čáppagirjjálašvuodagirji. Lean lohkan dáid siidduid: _____	

Árvvoštallan/Evaluering

Har du oppnådd læringsmålene? <i>Læringsmålene evalueres med en voksen</i>	Kan godt	Kan litt	Må øve mer
Jeg kan minst fem ord fra nærmiljøet			
Jeg kan bruke <i>mun lean, don leat</i> og <i>son lea</i> riktig.			
Jeg kan bruke spørreordet <i>gos</i> ?			
Jeg kan bruke substantiv i lokativ: <i>Mun lean skuvllas</i> .			

Hvordan har din arbeidsinnsats vært?			
			
Veldig bra	Bra	Sånn passe	Ikke så bra

Diehtu skuvlii / Beskjed til skolen

Oahpaheaddji namma
Telefonnummar
E-poastačujuhús

Vuogas neahttasiiddut / Smarte nettsider:

Evttohus bargovuoruide 4.–5. dássái

Dá lea evttohus movt sáhtta bargat ovttain kapihttaliin 5. luohká ohppiiguin. Dán vuogi sáhtta geavahit njealját ja viđat luohká ohppiide. Okta bargovuorru lea 120 minuhta.

Gággi 5 Kapihttal 4 – Ovccičuođiovvccilogiovcci

1. bargovuorru

Dearvvaheapmi
Ságastallan – beaivválaš ságat
Kaleandar
Dálki
Lávlun: Jus dus suohtas lea

Mihtut

- máhttit loguid 1000 rádjái
- máhttit geavahit loguid 1000 rádjái
- lohkat Gággi 5 s. 34–35
- bargat Gággi bargogirji s. 31

Logut

Ságastallan:

- Máhttit veahkkevearbba *máhttit*
- Goas dárbbáša geavahit stuora loguid?
- Maid máhttet oahppit ovdalaččas?
- Oahpaheaddji čilge loguid:
- Ovttežat, logežat ja čuđežat
- Duhát
- Oahpaheaddji čállá loguid távvalii ja oahppit dadjet loguid

VAKT-barggut

- Seaidnegovat main leat logut 100–1000 (oahpaheaddji lea bidjan seaidnái)
- Nuppis jearrat loguid, oahppit leat ieža ráhkadan koarttaid (jorgalanbovssa koarttat)
- Čurotspeččon, seaidnegovat
- Jorgalanboksa – hárjehallet loguid (oahppit ráhkadit koarttaid)

Girjjit

Gággi 5 oahppigirji s. 35
Gággi 5 bargogirji s. 31
Čáppagirjjálašvuoda- ja diehtogirjjit

Ságastallat teavstta birra, deattuhit loguid ja jearransáni *Galle?*

Buđaldeapmi

Ráhkadit rehketbihtáid ja jearrat nuppis.

Giellaoahppa

Verb – hjelpeverb s. 36
Ságastallat veahkkevearbba birra

Buđaldeapmi s. 36
Gággi bargogirji s. 32

Gilvu

Ráhkadit stuora plakáhta main leat logut 1–1000. Oahppit bálkot plastilinkuvllaid mat darvánit báhpirii. Oahppit bálkot vuoruid mielde. Go leat geargan, de bidjet oktii loguid. Son geas lea stuorámus lohku, vuoitá.

Praktihkalaš barggut

Ráhkadit čappa lohkoplakáhta Wordii dahje Publisherii. Oahppi hábme dan ieš. (Čállit loguid bustávaiguin iešguđet sturrodagas, hámis ja ivnnis). Sáhtta maid geavahit neahttasiiddu <https://tagul.com/>. Sáhtta bidjat gova čappa rámma sisa.

Lassebarggut

Lohkat čáppagirjjálašvuoda, «lohkankvarta»

Ruovttubargu

Lohkat «572 guoli» Gággi 5 oahppigirjii s. 34 ja hárjehallat sániid s. 105

Lávlla

Dánsun Piera-lávlla

2. bargovuorru

Dearvvaheapmi
Ságastallan – beaivválaš ságat
Kaleandar
Dálki
Lávlun: Jus dus suohtas lea

Mihtut

- geardduhit vearbaid preterihthámis
- máhttit substantiivvaid lokatiivvas: mánás
- máhttit jearransániid *Mas?*, *Gos?* ja *Geas?*
- lohkat Gággi 5 s. 35–36
- bargat Gággi bargogirjii s. 32–33

Logut

Geardduhit
Ovttežat, logežat, čuđežat ja duhát
Oahpaheaddji čállá loguid távvalii ja oahppit dadjat loguid

VAKT-barggut

- Seaidnegovat main leat logut 100–1000 (oahpaheaddji lea bidjan seaidnái)
- Nuppis jearrat loguid, oahppit leat ieža ráhkadan koarttaid (jorgalanboksakoarttat)
- Čurotspeččon
- Jorgalanboksa – hárjehallet loguid (oahppit ráhkadit koarttaid)

Girjjit

Gággi 5 oahppigirji
Gággi 5 bargogirji
Čáppagirjjálašvuoda- ja diehtogirjjit

Divrras guolli s. 35
Geahččat vuos gova ja bajilčállaga – ságastallat
Lohkat teakstaosiid, bisánit ja ságastallat
Čielggadit sániid
Ságastallat teavstta birra

Buđaldeapmi

Buđaldeapmi s. 35
Ohcat vearbbaid preterihtas «Divrras guolli»-teavsttas

Giellaoahppa

Geardduhit veahkkevearbba *máhttit*
Substantiv – lokativ: mánas s. 36
Ságastallat lokatiivva birra – jearransánit *Mas?*, *Gos?* ja *Geas?*
Oahppit čállet gažaldagaid lihpuide ja lonohallet daid. Oahppit dasto jerret nuppiin gažaldagaid ja nuppit vástidit.
Buđaldeapmi s. 36
Gággi bargogirji s. 33

Speallu

Lohkobingo

Evttohus: Bingospealus leat dávjá logut 0–100. Oahppit ja oahpaheaddji šiehtadit lasihit omd. loguid 0 dahje 5 lohppii nu ahte lohku 12 šaddá 120 dahje 125, dan duohken guđe logu šiehtadit.
Speallat bircospealuid – 4 maŋŋálaga

Praktihkalaš barggut

Joatkit ráhkadit čappa lohkoplakáhta Wordii dahje Publisherii. Oahppi hábme dan ieš. (Čállit loguid bustávaiguin iešguđet sturrodagas, hámis ja ivnnis) Sáhtta maid geavahit neahttasiiddu <https://tagul.com/>. Sáhtta bidjat gova čappa rámma sisa.

Lassebarggut

Lohkat čáppagirjjálašvuoda, «lohkankvarta»

Ruovttubargu

Lohkat «Divrras guolli» Gággi 5 oahppigirji s. 35 ja hárjehallat sániid s. 105.
Lohkat Gággi 5 oahppigirjis s. 36.

Lávlla

Oahppit válljejit lávlaga dahje luodi

3. bargovuorru

Dearvvaheapmi
Ságastallan – beaivválaš sáгат
Kaleandar
Dálki
Lávlun: Alfabehta-lávlla

Mihtut

- geardduhit substantiivvaid lokatiivvas
- geardduhit jearransániid *Mas?*, *Gos?* ja *Geas?*
- máhttit čoahkke-loguid 20–100 ja ortnetloguid 1.–100.

- lohkat Gággi 5 s. 37–38
- bargat Gággi 5 bargogirjji s. 34–35

Logut

Geardduhit

Ovttežat, logežat, čudežat ja duhát

Oahpaheaddji čállá loguid távvalii ja oahppit dadjet loguid

Ságastallat čoahkke- ja ortnetloguid birra

VAKT-barggut

- Seaidnegovat main leat ortnetlogut 1.–100. (oahpaheaddji lea bidjan seaidnái)
- Nuppis jearrat ortnetloguid, oahppit leat ieža ráhkadan koarttaid (jorgalanboksakoarttat)
- Láhttespeallu – ortnetlogut
- Jorgalanboksa – hárjehallet loguid (oahppit ráhkadit koarttaid)

Girjjit

Gággi 5 oahppigirji s. 38–39

Gággi 5 bargogirji s. 34–35

Čáppagirjjálašvuoda- ja diehtogirjjit

Logut s. 37

Lohkat ja ságastallat

Movt lea vuogádat?

Goas heive geavahit *Galle?*, *Gallis?* ja *Gallát?*

Budaldeapmi s. 37

Ráhkadit cealkagiid main leat *Galle?*, *Gallis?* ja *Gallát?*

Bussetabealla s. 38

Lohkat ja ságastallat

Budaldeapmi s. 38

Bargobihtát bargogirjji s. 34–35

Gággi neahttaresursa Gággi 5 kap. 4

Praktihkalaš barggut

Joatkit ráhkadit čáppa lohkoplakáhta Wordii dahje Publisherii. Oahppi hábme dan ieš. (Čállit loguid bustávaiguin iešguđet sturrodagas, hámis ja ivnnis) Sáhttá maid geavahit neahttasiiddu <https://tagul.com/>. Sáhttá bidjat gova čáppa rámma sisa.

Lassebarggut

Lohkat čáppagirjjálašvuoda, «lohkankvárta»

Ruovttubargu

Lohkat Gággi 5 oahppigirjji s. 37–38, gárvet bargguid ja hárjehallat sániid.

Gággi neahttaresursa Gággi 5 kap. 4

Lávlla

Oahppit válljejit lávlaga dahje luodi

4. bargovuorru

Dearvvaheapmi
Ságastallan – beaivválaš ságat
Kaleandar
Dálki
Lávlun: Oahppit mearridit

Mihtut

- geardduhit substantiivvaid lokatiivvas
- geardduhit jearransániid *Mas?*, *Gos?* Ja *Geas?*
- máhttit geometralaš hámiid
- lohkat Gággi 5 s. 39–42
- bargat Gággi bargogirjji s. 36–38

Hoahkan Gággi 5 s. 39
Árváduš: Jorbbas dego spábba, guhkki dego láhtoseaidni. Mii lea?

Geardduhit loguid
Ságastallat geometralaš hámiid birra: golmmačieget, njealjeahas, rektáŋgel ja gierdu (jorbadas)
Ohcat luohkálanjas geometralaš hámiid

VAKT-barggut

- seaidnegovat main leat geometralaš hámit (oahpaheaddji lea bidjan seaidnái)
- nuppis jearrat loguid, oahppit leat ieža ráhkadan koarttaid (jorgalanboksakoarttat)
- láhttespeallu geometralaš hámiiguin: ruoná jorbadas, fiskes njealjeahas jna.
- lásečállin-speallu – hárhahallet čeahkkeloguid (Gallis leat? 5 olbmo, oahppi čállá viđas)
+ geometralaš hámit (oahppit ráhkadit koarttaid)

Girjjit

Gággi 5 oahppigirji
Gággi 5 bargogirji
Čáppagirjjálašvuoda- ja diehtogirjjit

Geometralaš hámit s. 40
Lohkat ja ságastallat
Buđaldeapmi s. 40 – ohcat hámiid govas
Bargobihtát bargogirjji s. 36

Speallu s. 41
Buđaldeapmi s. 41
Bargobihtát bargogirjji s. 37

Kulturgoaikkana s. 42 – lohkat ovttas ja ságastallat
Gággi neahttaresursa 5. girji 4. kapihttal.
Bargobihtát bargogirjji s. 38

Praktihkalaš barggut

Ráhkadit čappa lohkoplakáhta Wordii dahje Publisherii. Oahppi hábme dan ieš. (Čállit loguid bustávaiguin iešguđet sturrodagas, hámis ja ivnnis). Sáhtta maid geavahit neahttasiiddu <https://tagul.com/>. Sáhtta bidjat gova čappa rámma sisa.

Lassebarggut

Lohkat čáppagirjjálašvuoda, «lohkankvárta»

Ruovttubargu

Lohkat Gággi 5 oahppigirjji s. 34, gárvet bargguid ja hárjehallat sániid.
Ságastallat kulturgoaikkanasa birra
Gággi neahttaresursa Gággi 5 kap. 4

Lávlla

Piera dánsun-lávlla

4.–5. dási oahppanplána evttohus

SÁMEGIELA OAHPPANPLÁNA vahkku 2 – oddajagimánu __. beaivi 20__

Áigi: gaskavahkku dii. 8.30–10.30 / Tidspunkt: onsdag kl. 8.30–10.30

Heivehuvvon 2. bargovuoru evttohussii

Oahppanmihtut Oahppi galgá: • Máhttit loguid 0–1 000 rádjái • Máhttit bárrastávvalsubstantiivvaid ol. lok.ol. • Máhttit jearransániid <i>Mas?</i>, <i>Gos?</i> ja <i>Geas?</i>	Læringsmål Eleven skal: • kunne tallene 0–1 000 • kunne substantiv i lokativ: <i>skuvllas</i> • kunne spørreordene <i>Mas?</i>, <i>Gos?</i> ja <i>Geas?</i>
VAKT-barggut – vállje unnimusat ovtta barggu V – Seaidnegovat ☐ A – Ságastallan guovttis ja guovttis ☐ K – Čurotspeččon ☐ T – Jorgalanboksa ☐	Lávlagat Jus dus suohtas lea
Lohkat Gággi 5 oahppagirji s. 32–33 <i>Čáppagirjjálašvuoda – dahje diehtogirji</i>	Čállit Gággi 5 bargogirji s. 32–33
Praktihkalaš barggut Ráhkadit gova lohkosániiguin Wordii, Publisherii dahje https://tagul.com/ .	Diedut/Info -
Ruovttubarggut Lohkat «Divrras guolli» Gággi 5 oahppagirjiis s. 35 Hárjehallat sániid s. 105 Lohkat čáppagirjjálašvuodagirji. Lean lohkan dáid siidduid: _____ Lohkat Gággi oahppagirjiis s. 36	

Árvvoštallan/Evaluering

Har du oppnådd læringsmålene? <i>Læringsmålene evalueres med en voksen</i>	Kan godt	Kan litt	Må øve mer
Jeg kan tallene 0–1000.			
Jeg kan substantiv i lokativ: <i>skuvllas</i>			
Jeg kan spørreordene <i>mas?</i> , <i>gos?</i> og <i>goas?</i>			

Hvordan har din arbeidsinnsats vært?			
 Veldig bra	 Bra	 Sånn passe	 Ikke så bra

Diehtu skuvlii / Beskjed til skolen

Oahpaheaddji namma
Telefonnummar
E-poastačujuhus

Vuogas neahttasiiddut / Smarte nettsider:

Evttohus bargovuoruide 6.–7. dássái

Dás lea evttohus movt sáhtta bargat ovttain kapihttaliin 7. luohká ohppiiguin. Dán vuogi sáhtta geavahit guđát ja čihččet luohká ohppiide. Okta bargovuorru lea 120 minuhta.

Gággi 7 Kapihttal 6 – Sápmi catwalk

1. bargovuorru

Dearvvaheapmi
Ságastallan – beaivválaš ságat
Kaleandar
Dálki
Lávlun: Gea mu gávttis

Mihtut

- ságastallat sámi ođđaáigásaš biktasiid birra
- lohkat Gággi 7 s. 55 «Sápmi catwalk»
- máhttit bárahisstávvalsubstantiivvaid, illatiiva mánggaidlohku, Gággi 7 s. 56
- máhttit geavahit jearransániid *Maidda?* ja *Geaidda?*
- diehtit movt čállit ođasčállosa aviisii

Sámi ođđamállet biktasat

Ságastallan:

Ságastallan gova birra go lea catwalk márkanis, neahttaresursa Gággi 7 Kap. 6. Oahpaheaddji jearrá gažaldagaid ja geavaha jearransániid *Maidda?* ja *Geaidda?* diđolaččat.

Girjjit

Gággi 7 oahppigirji s. 55
Gággi 7 bargogirji s. 51 ja 52

VAKT-barggut

- Seaidnegovat main leat duodjesánit, sihke ovddeš ja ođđa (oahpaheaddji lea bidjan seaidnái)
- Nuppis jearrat duodjesániid, oahppit leat ieža ráhkadan koarttaid (jorgalanboksakoarttat)
- Láhttespeallu, seamma govat go seaidnegovain
- Lásječállinspeallu – hárjehallet duodjesániid

Ságastallat ođasčállosiid birra: mii lea, movt čállá ja maid galgá váldit vuhtii go čállá ođasčállosa. Oahpaheaddji lea ráhkkanan fáddái. Oahppi vállje fáttá man birra čállá, Gággi 7 s. 62

Gággi 7 bargogirji s. 60

Giellaoahppa

Bargat bárahisstávvalsubstantiivvaiguin, illatiiva mánggaidlohku, Gággi 7 s. 56
Bargat jearransániiguin *Maidda?* ja *Geaidda?*

Girjjit

Gággi 7 oahppigirji s. 56
Gággi 7 bargogirji s. 53 ja 54

Praktihkalaš barggut

Duddjogoahhtit veaskku gáfebusse hámi mielde (Anne Kirsten Eira ja Marit Østby: *Duodjegáldu*. Davvi Girji 1997)

Lassebarggut

Lohkat čáppagirjjálašvuoda, «lohkankvarta»

Ruovttubargu

Lohkat Gággi 7 oahppigirji s. 55 ja 56. Gárvet bargguid bargogirjji. Lohkat čáppagirjjálašvuoda

Lávlla

Ante-luohti

2. bargovuorru

Dearvvaheapmi

Ságastallan – beaivválaš sáгат

Kaleandar

Dálki

Lávlun: Ante-luohti

Mihtut

- máhttít duoji birra Gággi 7 s. 58
- máhttít muhtin advearbbaid Gággi 7 s. 57

Duodji

Ságastallat duodjedoahpágiid birra movt duodji adno. Oahppit muitalit ieža duoji birra. Ohcat duodjegovaid interneahsas ja ságastallat govaid birra

Girjjit

Gággi 7 oahppigirji s. 58

Gággi 7 bargogirji s. 57

Bargat ođasčállošiiin Gággi 7 bargogirji s. 60

VAKT-barggut

- Seaidnegovat main leat duodjesánit, sihke ovddeš ja ođđa (oahpaheaddji lea bidjan seaidnái)
- Nuppis jearrat duodjesániid, oahppit leat ieža ráhkadan koartaid (jorgalanboksakoarttat)
- Láhttespeallu, seamma govat go seaidnegovain
- Lásečállinspeallu – hárjehallet duodjesániid

Giellaoahppa

Ságastallat ja bargat advearbbaiguin

Girjjit

Gággi 7 oahppigirji s. 57

Gággi 7 bargogirji s. 55 ja 56

Čáppagirjjálašvuoda- ja diehtogirjjit

Praktihkalaš barggut

Duddjot veaskku gáfebusse hámi mielde (Anne Kirsten Eira ja Marit Østby: *Duodjegáldu*. 1997, Davvi Girji)

Lassebarggut

Lohkat čáppagirjjálašvuoda, «lohkankvarta».

Ruovttubargu

Lohkat Gággi 7 oahppigirji s. 58. Gárvet bargguid bargogirjji. Lohkat čáppagirjjálašvuoda.

Lávlla

Oahppit válljejit lávlaga dahje luodi.

3. bargovuorru

Dearvvaheapmi
Ságastallan – beaivválaš ságat
Kaleandar
Dálki
Lávlun: Gea mu gávttis

Mihtut

- máhttit nenetsaid birra Gággi 7 s. 59–60
- máhttit digaštallat Gággi 7 s. 61

Nenetsat

Ságastallat nenetsaid birra. Geahččat kárttas gos nenetsat orrot ja háhkat fáktádieduid sin birra.

Girjjit

Gággi 7 oahppigirji s. 59–60
Gággi 7 bargogirji s. 58 ja 59
Gárvet ja almmuhit ođasčállosa Gággi 7 bargogirji s. 60

VAKT-barggut

- Seaidnegovat main leat duodjesánit, sihke ovddeš ja ođđa (oahpaheaddji lea bidjan seaidnái)
- Nuppis jearrat duodjesániid, oahppit leat ieža ráhkadan koarttaid (jorgalanboksakoarttat)
- Láhttespeallu, seamma govat go seaidnegovain
- Lásečállinspeallu – hárjehallet duodjesániid

Digaštallan

Oahppit leat joavkkuin. Sii válljejit fáttá man birra digaštallet.

Girjjit

Gággi 7 oahppigirji s. 61
Čáppagirjjálašvuoda- ja diehtogirjjit
Interneahtta

Praktihkalaš barggut

Duddjot veaskku gáfebusse hámi mielde (Anne Kirsten Eira ja Marit Østby: *Duodjegáldu*. 1997, Davvi Girji)

Lassebarggut

Lohkat čáppagirjjálašvuoda, «lohkankvarta»

Ruovttubargu

Lohkat Gággi 7 oahppigirjji s. 59–60. Gárvet visot bargguid bargogirjjis. Lohkat čáppagirjjálašvuoda. Gárvet veaskku ruovttus.

Lávlla

Oahppit válljejit lávlaga dahje luodi

4. bargovuorru

Fitnat geahččame dujiid vuorkádávvis ja duodjegávppis jna. Jus ii leat vejolaš fitnat geahččame dujiid gostege, de sáhttet oahppit ieža ja oahpaheaddji váldit mielde sámi biktasiid, dávviid ja sámemállet biktasiid skuvlii.

6.–7. dási oahppanplána evttohus

SÁMEGIELA OAHPPANPLÁNA vahkku 10 – njukčamánu __. beaivi 20__

Áigi: gaskavahkku dii. 8.30–10.30 / Tidspunkt: onsdag kl. 8.30–10.30

Heivehuvvon 2. bargovuoru evttohussii

Oahppanmihtut Oahppi galgá: • máhttit duoji birra • máhttit muhtin duodjesániid • máhttit muhtin advearbbaid	Læringsmål Eleven skal: • kunne om duodji • kunne noen duodjibegrep • kunne noen adverb
VAKT-barggut – vállje unnimusat ovtta barggu V – Seaidnegovat ☐ A – Ságastallan guovttis ja guovttis ☐ K – Láhttespeallu ☐	T – Lásečállinspeallu ☐ Lávlagat Gea mu gávttis Ante-luohti
Lohkat Gággi 7 oahppigirji s. 57–58 Čáppagirjjálašvuoda- dahje diehtogirji	Čállit Gággi 7 bargogirji s. 55–57 Ođasčálus
Praktihkalaš barggut Duddjot veaskku	Dieđut/Info -
Ruovttubarggut Lohkat Gággi 7 oahppigirji s. 58. Gárvet bargguid bargogirjji. Lohkat čáppagirjjálašvuodagirji. Lean lohkan dáid siidduid: _____	

Árvvoštallan/Evaluering

Har du oppnådd læringsmålene? <i>Læringsmålene evalueres med en voksen</i>	Kan godt	Kan litt	Må øve mer
Jeg kan noe om duodji.			
Jeg kan noen duodjibegrep.			
Jeg kan noen adverb.			

Hvordan har din arbeidsinnsats vært?			
			
Veldig bra	Bra	Sånn passe	Ikke så bra

Diehtu skuvlii / Beskjed til skolen

Oahpaheaddji namma
Telefonnummar
E-poastačujuhus

Vuogas neahttasiiddut / Smarte nettsider:

Gággi 1–7 – Oppalaš geahččastat

Oppalaš geahččastat – Giellaoahppa

Kap.	Dássi 1 – M			Dássi 2 – M		Dássi 3 – M	
	Gággi 1	Gággi 2	Gággi 3	Gággi 4	Gággi 5	Gággi 6	Gággi 7
1	Mun	Skuvla	Kap. 1 Mun manan skuvlii	Kap. 1 Mu ustibat	Kap. 1 Juvlafelluin konstošit	Kap. 1 Min siida lea Skániin	Kap. 1 Sámit njealji riikkas
Giellaoahppa	Jearransánit <i>Mii?</i> <i>Gii?</i> pronomenat <i>mun – mu</i>	Lokatiiva <i>Gos?</i> pronomenat <i>don – son</i>	Persovdna-pronomenat nominatiiva ol.: <i>mun, don, son</i> Leat-vearba – preseansa ol. Substantiivvat nominatiiva, illatiiva ja lokatiiva ol. Jearransánit <i>Gosa?</i> ja <i>Gos?</i>	Persovdnapronomenat nominatiiva ml.: <i>mii, dlii, sii</i> Sojahit leat-vearba ol. ja ml. Jearransánit <i>Geat?</i> ja <i>Maid?</i>	Geardduheapmi: • Persovdnapronomenat: nominatiiva, akkusatiiva/ genetiiva, illatiiva ja lokatiiva ol. • Bárrastávvalvearbbat - <i>at-</i> ja - <i>it-</i> vearbbat • preseansa ja preterihitta ol. ja ml. • Leat-vearba biehttan- hámis ol. ja ml. preseansa • Bárrastávval- substantiivvat nom. ol. ja ml. • Bárrastávval- substantiivvat (nom., akk./gen. (namat), lok., ill.) ol. • Jearransánit <i>Man? Maid?</i> <i>Gii? Gean? Geasa? Geas?</i> <i>Gos? Geat? Mat?</i>	Persovdnapronomenat: nom. gl. Bárrastávvalvearbbat: preseansa gl. Leat-vearba: preseansa gl.	Persovdnapronomenat komitatiiva ol. Jearransáni <i>Geainna?</i> Suorggideapmi FUOMÁŠ! Namuhuvvojit vealaš substantiivvat komitatiiva- hámis ol. ja ml. Kom. ol. čilgejuvvo eanet kap. 7:s.
2	Skuvla	Logut 11–20	Kap. 2 Mus lea oabbá	Kap. 2 Son lea mu oambealli	Kap. 2 Áhku guhppármáli	Kap. 2 Mun logan divttaid	Kap. 2 Lohkat lea somá Girječállit

Kap.	Dássi 1 – M			Dássi 2 – M		Dássi 3 – M	
	Gággi 1	Gággi 2	Gággi 3	Gággi 4	Gággi 5	Gággi 6	Gággi 7
Gieallaoahppa		Jearransátni <i>Gallis?</i>	Leat-vearba preseansa ol. Persovdna- pronomenat lokatiiva ol.: mus, dus, sus Leat-vearba – biehttalan- vearba ol. Jearransátni: <i>Geas? Mas?</i>	Leat-vearba preterihitta ol. Leat-vearba biehttalanhámis ol. ja ml. preseansa Jearransátni <i>Man?</i>	Bárrastávvalvearbbat -ut-vearbbat preseansa ja preterihitta ol. ja ml Bárrastávvalvearbbat biehttalanhámis, preseansa ol. ja ml. Bárrastávvalsubstantiivvat ml. akk./gen. Jearransátni: <i>Geaid? Maid?</i> Partihkkalat	Bárrastávvalvearbbat preterihitta gl. <i>Leat</i> -vearba preseansa ja preterihitta gl. Persovdnapronomenat lok. ml.	Bárahisávvalvearbbat preterihitta ol., gl. ja ml. Biehttalanvearba <i>leat</i> – preterihitta gl.
3	Logut 1–5	Diibmu	Kap. 3 Mu ruoktu	Kap. 3 Dá lea sihkkel	Kap. 3 Lea beaivvadat	Kap. 3 Uldanieida návehis	Kap. 3 Jiehtanas lea stuoris
Gieallaoahppa	Jearransátni <i>Galle?</i>	Jearransátni <i>Ollu go?</i>	Vearbaid sojahit preseansa ol. Postposišuvnnat <i>vuolde, alde,</i> <i>guoras, duohken,</i> <i>siste</i> Jearransátni <i>Maid?</i> Imperatiiva <i>Oade! Čorge!</i> <i>Basa!</i>	Vearbaid sojahit preterihitta ol. Adjektiivvat predikatiiva- ja attribuhttahámis Jearransátni <i>Mo?</i>	Dadianvuogit dalaáiggis, vássánaiggis ja boahhteáiggis Bárrastávvalsubstantiivvat ol. ill. Jearransátni <i>Masa?</i>	Bárrastávvalvearbbat biehttalanhámis, preseansa gl. Bárahisávvalvearbbat preseansa ol., gl. ja ml. Dássemolsašupmi: <i>hk-g, ht-d, hp-b</i> Dássemolsašupmi: <i>hk-g, ht-d, hp-b</i>	Biehttalanvearba bárrastávvalvearbbaguin, preterihitta Dássemolsašupmi <i>dd-tt, bb-pp, gg-kk</i>
4	Ivnnit	Ivnnit	Kap. 4 Okta, guokte ... čuohti	Kap. 4 Logut 0–500	Kap. 4 Ovccičuođiovccilogi- ovcci	Kap. 4 Násttit muitalit	Kap. 4 Lossa geađgi

Kap.	Dássi 1 – M			Dássi 2 – M		Dássi 3 – M	
	Gággi 1	Gággi 2	Gággi 3	Gággi 4	Gággi 5	Gággi 6	Gággi 7
Giellaoahppa	Jearransátni <i>Makkár?</i>	Pronomen <i>sus</i>	Lohkat 0–100 Ortnetlogut 1.–11.	Persovdnapronomen ol. illatiiva: <i>munnje, dutnje, sutnje</i>	Logut 0–1000 Ortnetlogut 1.–100. Čoahkkelohku 20–100	Bárrastávvalsubstantiivvat lok. ml. Jearransátni <i>Main? Geain? Geaid?</i>	Bárrastávvalsubstantiivvat akk./gen. ml. Adjektiivvat <i>vuostálas</i>
	Álkes lokatiiva <i>Mus lea ...</i>		Jearransátni <i>Galle? Gallát?</i>	Lohkat 0–500 Ortnetlogut 1.–31.	Veahkkevearbbat <i>máhttit, boahhtit</i>	Persovdnapronomenat akk./gen. ml.	Post- ja preposišuvnnat
	Pronomen <i>mus</i>		Pronomen <i>mis</i>	Jearransátni <i>Goas?</i>	Bárrastávvalsubstantiivvat ol. lok.		
	Logi go? 6–10	Vahkku	Kap. 5 Alfabehta	Kap. 5 AÁBCČ	Kap. 5 ea – uo – ie – oa	Kap. 5 Lean dinen 2250 ruvnnu	Kap. 5 Gea, rievssat lea gárddis
Giellaoahppa	Jearranpartihkal -go lea – leat	Leat-vearba lea – lei	Alfabehta Diftonggat ea, ie, uo, oa Riimmat	Bárrastávvalvearbbat preseansa ol. ja ml. Sámi alfabehta Vokálat ja konsonánttat Konsonántajietnadagat: dj - vuodjat lj - vieljat nj - njoammil Jearransátni Geasa?	Sámi alfabehta Diftonganjuolgan Boahhtetáigi (futurum) ol.: šaddat, áigut Leat-vearba biehttalanhámis preterihhta ol. ja ml. Bárrastávvalvearbbat biehttalanhámis, preterihhta ol. ja ml.	Bárrastávvalsubstantiivvat ill. ml. Jearransátni Maidda? Geaidda? Persovdnapronomenat: Ill. ml.	Partihkkalat, konjunkšuvnnat ja interjekšuvnnat Cealkkaanalysisa: subjeakta ja verbála
6	Diibmu	Gos don orut?	Kap. 6 Geassi lea somá	Kap. 6 Kvárta badjel gávccii	Kap. 6 Vihhta váile ovcci	Kap. 6 Mu gákti lea alit láddis	Kap. 6 Sápmi catwalk
Giellaoahppa	Jietnadat Š-š	Lokatiiva <i>Gávpogis</i> <i>Unjárggas</i>	Adjektiivvat Jearransátni <i>Mii? Makkár?</i> Advearbbat: <i>odne, ikte ja ihttín</i>	Diibmu – kvárta badjel ja kvárta váile Čoahkkeologut 1–20 Imperatiiva Jearransátni <i>Gallis?</i>	Dássemolsašumit: <i>nn-n, ll-l, rr-r, vv-v, ss-s, tt-t</i> Áigeadvearbbat: <i>eske, veaigin, ikte</i>	Bárrastávvalsubstantiivvat akk./gen. ol.	Bárrastávvalsubstantiivvat ill. ml.
						Adjektiivvat: Álkes veardideapmi Cealkkamáallet: muitalan-, gažaldat- ja gohččuncealkka Sátneluohkát	Advearbbat

Kap.	Dássi 1 – M			Dássi 2 – M		Dássi 3 – M	
	Gággi 1	Gággi 2	Gággi 3	Gággi 4	Gággi 5	Gággi 6	Gággi 7
7	Mus lea	Ruovttus	Kap. 7 Čoarvi lea garas	Kap. 7 Ullus láigin	Kap. 7 Báhkis guksin	Kap. 7 Mun hoalan, don sártnut	Kap. 7 Buerie bieije
Giellaoahppa	Adjektiivvat predikatiiva-hámis <i>unni</i> ja <i>stuoris</i>	Jietnadat Ž-ž	Adjektiivvat predikatiiva- ja attribuhttahámit	Bárrastávvalvearbbat preterihtta ol. ja ml. Adjektiivvat: predikatiiva- ja attribuhttahámit	Bárrastávvaladjektiivvat nom. ol. veardideapmi	Bárahisstávvalsubstantiivvat lok. ol. Vearbbat Progressiivvearbbat preseanssas ja preterihtas <i>Mun lean borramin. Doai leidde čállimin.</i>	Kontráktavearbaid sojahit preseanssas ja preterihtas (<i>duddjot, fertet, čohkkát</i>) Bárahisstávvalsubstantiivvat kom. ol. Jearransánit <i>Mainma? Geainma?</i>
8	Mu rumáš	Lanjat	Kap. 8 Liikot go gáktái?	Kap. 8 Njálgga varra-bánnogáhkut	Kap. 8 Máttaráhkku ja máttaráddjá	Kap. 8 Heavdni veahkeha	Kap. 8 Áhkkávákkis čohkká áhkku
Giellaoahppa	Jietnadat Č-č	-	Adjektiivvat predikatiiva- ja attribuhttahámit Jearrapartihkal -go	Bárrastávvalvearbbat biehttalanhámis ol. Jearransátni <i>Gean?</i>	Bárrastávvalvearbbat preterihta biehttalanhámis ol. ja ml. Norvágisma <i>Lásse uvssa bajás. Dá lea Elle su girji.</i> Loatnasánit: rádio, TV, Playstation	Bárahisstávvalsubstantiivvat ill. ol. Goallossánit	Bárahisstávvalsubstantiivvat lok. ml. Goallossánit
9	Borramuš	Mu rumáš	Kap. 9 Guovža oaddá	Kap. 9 Gea, čáppa lábbát!	Kap. 9 Mearragáttis leat čearrihat		
Giellaoahppa	Jietnadat Á-á	Substantiivvat ovttaid- ja mánggaidlohku <i>Ollu girjiit Golbma girji</i>	Substantiivvat Nominatiiva ol. ja ml. Jearransátni <i>Mat?</i>	Bárrastávvalsubstantiivvat nom. ol. ja ml.	Bárahisstávvalsubstantiivvat nom. ol. ja ml.		
10	Biktasat	Borramuš					

Kap.	Dássi 1 – M			Dássi 2 – M		Dássi 3 – M	
	Gággi 1	Gággi 2	Gággi 3	Gággi 4	Gággi 5	Gággi 6	Gággi 7
Gieallaoahppa	Jietnadat O-o Jearransátni Mas? Pronomen dus	Liikot + illatiiva					
11	Dálki	Šibihat					
Gieallaoahppa	Jietnadagat C-c ja U-u	Pronomenat min – mis					
12		Gos lea mu báidi?					
Gieallaoahppa		Jietnadat N-ŋ					
13		Makkár dálki odne lea?					
Gieallaoahppa		Adjektiivvat predikatiivahámmis odda ja boaris Pronomen dat					
14		Eallit ja lottit					

Kap.	Dássi 1 - M			Dássi 2 - M		Dássi 3 - M	
	Gággi 1	Gággi 2	Gággi 3	Gággi 4	Gággi 5	Gággi 6	Gággi 7
Gieallaoahppa		Jietnadagat <i>F-t ja Z-z</i>					
15		Alfabehta					
Gieallaoahppa		Jearransátni <i>Goal?</i> Sámi alfabehta					
16		Geassi					
		Liigefáttát: Muorjjit					
	Fáddásiiddut: Juovllat	Liigefáttát: Juovllat	Fáddásiiddut: Juovllat Sáhpánráidu	Fáddásiiddut: Juovllat Háma ráhkadit Piera Čillas	Fáddásiiddut: Álgoálbmogiid ávvubeaivvit	Fáddásiiddut: Juovllat Sámi juovlabiepmut	Fáddásiiddut: Juovllat Juovlafearán
	Sámi álbmot-beaivi Leavga	Sámi álbmotbeaivi Sápmi	Sámi álbmotbeaivi Sámi gávttit	Sámi álbmotbeaivi Elsa Laula Renberg	Sámi álbmotbeaivi Isak Saba	Sámi álbmotbeaivi doalut Sámi báikenamat, sámi álbmotbeaivi ávvudeamit	Sámi álbmotbeaivi Sámi leavgabeaivvit
	Beassážat Beassáš- doaimmat	Beassážat Beassáš- doaimmat	Beassážat Sámi heajat	Beassážat Čuoiganmátki	Beassážat Sámi meassut	Beassážat Luohti Dovdna/luohti	Beassážat Luođit/vuelie/vuolle
		Šattut					

Gággi 1 – oppalaš geahčastat

Fáddá	Gálgamihtut	Odda sániit	Gielaoahppa ja dadjanvuogit	Barggut ja doaimmat
Kap. 1 Mun	- Máhttít dearvvahit - Máhttít muhtin bearrašániid - Máhttít mitalit iežas nama - Máhttít dovdat iežas nama - Máhttít čállit iežas nama - Máhttít mitalit iežas birra ja bearraša birra - Máhttít juohkit sániid stávvaliid - Máhttít speažžut namaid ja sániid stávvaliid - Máhttít pronomeni <i>mun – mu</i> - Máhttít jearransániid <i>Mii? Gii?</i>	Substantiivvat: <i>eadni, áhkku, áddjá, oabbá, viellja, áhčči, nieida, gánda</i> Jearransániit: <i>Mii? ja Gii?</i> Pronomenat: <i>mun – mu</i>	Bures! Mii du namma lea? Bures, bures! Mu namma lea ... Mun lean Morten. Mun lean gánda. Mun lean Sára. Mun lean nieida. Mu oabbá lea Káre.	Gággi 1 s. 3–5 Lávlut: Buorre beaivi Gággi 1 s. 4 Neahttabáikkít: http://www.kuati.fi/intro.php https://portal.kunnskap.no/mod/hacp/runtime2/player.html?sco=/raw/Courses/s_courses/samisk/Servodattaga/kap0.flo&savebtn=0 Eará doaimmat: Ráhkadit bearašgalbba: Dáppe orrot
Kap. 2 Skuvla	- Máhttít dearvvahit - Máhttít muhtin skuvlasániid - Máhttít geavahit sámegeat dihtorspealuid dahje appaid - Máhttít mitalit oahpaheadji nama - Máhttít mitalit oahppi nama - Máhttít mitalit skuvlla birra - Máhttít čállit iežas nama giedain - Máhttít čállit muhtin skuvlasániid - Máhttít muhtin vahkkobeivviid	Substantiivvat: <i>távval, beavdi, stuollu, oahppi, oahpaheadji, sihkkungunne, bliánta, skuvllas, lávka, girji, penála, vuossárga, manjebárga, gaskavahkku, duorastat, bearradat, lávvordat, sotnabeaivi</i> Vearbbat: <i>čállit, lohkat</i>	Buorre idit! Ipmel atti. Mun lean oahpaheadji. Mun lean oahppi.	Gággi 1 s. 6, 7, 8, 9 Lávlut: Iditlávlla Gággi 1 s. 7 Lohkat ja čállit Gággi 1 s. 9 Neahttabáikkít: http://www.e-skuvla.no/nb/ Eará doaimmat: Ráhkadit bearašgalbba: Dáppe orrot
Kap. 3 Logut 1–5	- Máhttít loguid 1–5 - Máhttít lohkat galle leat - Máhttít geavahit govvasátnegirjiid - Máhttít čállit loguid 1–5 - Máhttít mitalit galle leat - Máhttít jearransáni <i>Galle?</i>	Lohkosániit: <i>okta, guokte, golbma, njeallje, vihtta</i> Jearransániit: <i>Galle?</i>	Gággi 1 s. 10–11 + s. 53 + 61 Girjiit: <i>Logut 1–10</i> (Ellen Johnsen. 2009, Davvi Girji) <i>Logut</i> (Felicity Brooks. 2004, Idut)	

Fáddá	Gálgamihtut	Odda sánit	Gielaoahppa ja dadjanvuogit	Barggut ja doaimmat
Kap. 4 Ivnnit	- Máhttit muhtin ivnniid - Máhttit čállit muhtin ivnniid - Máhttit muitalit mii ivnniid lea - Máhttit jearrat makkár ivdni lea - Máhttit álkes lokatiivva <i>Mus lea ...</i> - Máhttit pronomena <i>mus</i> - Máhttit jearransáni <i>Makkár?</i>	Substantiivvat: <i>lávka – lávkkas, girji – girjiis</i> <i>penála – penálas, skuvla – skuvllas</i> Adjektiivvat: <i>fiskat, ruoksat, alit, ruoná</i> Pronomen: <i>mus</i> Jearransátni: <i>Makkár?</i>	Mus lea lávka. Makkár ivdni lea girjiis?	Gággi 1 s. 12 ja 13 + 53 ja 61
Kap. 5 Logi go? 6–10	- Máhttit loguid 1–10 - Máhttit lohkat 1–10 - Máhttit lohkat galle leat - Máhttit muitalit galle leat - Máhttit muitalit man boaris lea - Máhttit jearranpartihkkala -go - Máhttit <i>lea – leat</i>	Lohkosánit: <i>guhhtta, čieža, gávccí, ovccí, logi</i> Vearba: <i>leat</i> Jearransátni: jearranpartihkal -go	Dáppe lea stuollu. Dáppe leat girjiit.	Gággi 1 s. 14–17 Lávlut: Okta smávva, guokte smávva Gággi 1 s. 15 Girjiit: <i>Logut 1–10</i> (Ellen Johnsen, Davvi Girji 2009) <i>Logut</i> (Felicity Brooks, Idut 2004)
Kap. 6 Diibmu	- Máhttit olles diimmu - Máhttit jearrat ollu diibmu lea - Máhttit muitalit olles diimmu - Máhttit jietnadagaid Š-š - Máhttit jearrat <i>Ollu go?</i> - Máhttit čállit iežas nama dihtoriin	Substantiivvat: <i>šaldi, šearfa, šloahhtta, širáfpa, šuhkoláda</i> Jearransátni: <i>Ollu go?</i>	Ollu go diibmu lea? Diibmu lea vihtta. Galle š?	Gággi 1 s. 18–23 + 55 ja 63 Lávlut: Jakob-áddjá Gággi 1 s. 20 Girjiit: Čappačállin. Unna bustávat. (Tarja Länsman 1988) Čappačállin. Stuurra bustávat. (Tarja Länsman 1989)

Fáddá	Gálgamihtut	Odda sánit	Giellaohppa ja dadjanvuogit	Barggut ja doaimmat
Kap. 7 Mus lea Unni ja stuoris	- Máhttit muhtin biebmoealliid- ja duhkorassániid - Máhttit muhtin álkes cealkagiid - Máhttit mitalit mii ealliid ja duhkorasaid sus lea - Máhttit čállit muhtin ealli dahje duhkorasa dihtoriin - Máhttit adjektiviivaid predikatiivahámis <i>unni</i> ja <i>stuoris</i> - Máhttit pronomeniid <i>dus</i>, <i>sus</i>	Substantiivvat: <i>bussá, kaniidna, hamster, beana, biila, girði, várvá, spábba</i> Adjektiivvat: <i>unni, stuoris</i> Pronomenat: <i>dus, sus</i>	Mii dus lea? Mus lea beana. Spábba lea unni. Girði lea stuoris. Bussá lea stuoris. Girji lea unni. Lávlut: Duhkoras-lávlla Gággi 1 s. 26	Gággi 1 s. 24–29 Speallat: s. 27
Kap. 8 Mu rumáš	- Máhttit muhtin rumášániid - Máhttit mitalit rumášlahtuid birra - Máhttit sámegeiel bustávaid ja jietnadagaid Č-č	Substantiivvat: <i>juolgi, čalbmi, njunni, vuovttat, giehta, njálbmi, beallji, oaivi, čalbmi, čáhci</i> Adjektiiva: <i>čáhpes</i>	Mu beallji. Mus leat guokte beallji. Mus leat suorpmat. Mus lea njunni. Mu njunni lea unni. Lávlut: Čalbmi, čalbmi Gággi 1 s. 32	Gággi 1 s. 30–33 Lávlut: Čalbmi, čalbmi Gággi 1 s. 32
Kap. 9 Borramuš	- Máhttit muhtin borramušániid - Máhttit mitalit borramušaid birra - Máhttit giitit borramušas - Máhttit čállit muhtin borramušániid giedain dahje dihtoriin - Máhttit sámegeiel bustávaid ja jietnadagaid Á-á	Substantiivvat: <i>láibi, vuodja, muorjemeastu, banána, mielki, vuostá, ebel, appelsiidna, Ánne, Ánde, áddjá, áhčči</i>	Giittos eatnat! Eale dearvan!	Gággi 1 s. 34–37 + 52 ja 61
Kap. 10 Biktasat	- Máhttit muhtin bivttassániid - Máhttit mitalit mii lea badjelis - Máhttit substantiivaid ovttaid- ja mánggaidlogus - Máhttit čállit muhtin bivttasnamahusaid - Máhttit čállit cealkagiid dihtoriin mat álget: <i>Mus lea, Dus lea</i> ja <i>Sus lea</i>. - Máhttit adjektiiva <i>odda</i> - Máhttit jearransáni <i>Mas?</i> - Máhttit sámegeiel bustávaid ja jietnadagaid O-o	Substantiivvat: <i>buvssat, skuovat, fáhcát, báidi, gahpir, suohkut, jáhkka, olmmoš, olju</i> Adjektiiva: <i>odda</i> Jearransáni: <i>Mas?</i>	Mus leat skuovat. Mus lea odđa gahpir. Mus leat alit buvssat. Dus leat ruoná suohkut.	Gággi 1 s. 38–43 + 52 ja 61 + 55 ja 63 Speallat: s. 43 Lávlut: Gárvodan-lávlla Gággi 1 s. 40

Fáddá	Gálgamihtut	Ođđa sámit	Gielaoahppa ja dadjanvuogit	Barggut ja doaimmat
Kap. II Dálki	- Máhttit muhtin dálkesániid - Máhttit mitalit dálki birra - Máhttit čállit muhtin dálkesániid giedain dahje dlihtoriin - Máhttit jearransáni <i>Makkár?</i> - Máhttit sámegeiel bustávaid ja jietnadagaid <i>C-c, U-u</i>	Substantiivvat: <i>beaivvadat, arvi, bieggá, muohtti, cizáš, fáhcat, ukša, ullut, uvdna</i> Jearransátni: <i>Makkár?</i>	Makkár dálki lea? Dál lea bieggá ja arvi. Mus lea fiskes jáhkka.	Gággi I s. 44–51 Speallat: s. 48
Fáddá-siiddut Juovllat Ođđa-beai-ruohtta	- Máhttit muhtin juovla- ja ođđabeairuohttasániid - Máhttit sávvat Buorit juovllat - Buorre ođđa jahki! - Máhttit giitit	Substantiivvat: <i>juovla-skeanŋka, juovla-nigá, juovla-muorra</i>	Galle juovla-skeanŋka dus leat? Mu juovla-skeanŋka lea unni. Mus lea okta juovla-skeanŋka. Buorit juovllat! Buorre ođđa jahki! Giitu, seamma dutnje!	Gággi I s. 56–58
Fáddá-siiddut Sámi álbmot-beaivi	- Máhttit sámeleavvga tevndet ja ivdnet - Máhttit sávvat lihku beaivái	Substantiiva: <i>leavga</i>	Lihku beivviin!	Gággi I s. 59
Fáddá-siiddut Beassážit	- Máhttit beassásániid - Máhttit sávvat - Buorit beassážit		Buorit beassážit!	Gággi I s. 60

Gággi 2 – oppalaš geahčastat

Fáddá	Gálgamihtut	Odda sánit	Gielaoahppa ja dadjanvuogit	Barggut ja doaimmat
Kap. 1 Skuvla	- Máhttitt muhtin skuvlasániid - Máhttitt mitalit mat skuvlabiergasat sus leat - Máhttitt lohkat ja ipmirdit álkes cealkagiid skuvlla birra - Máhttitt čállit álkes cealkagiid skuvlla birra - Máhttitt muhtin vearbaid - Máhttitt dearvvahit - Máhttitt mitalit gii son lea - Máhttitt pronomeniid <i>don</i> ja <i>son</i> - Máhttitt jearransáni Gos?	Substantiivvat: <i>ivnnit, málat, linjála, liibma, bliántačohkan, skierat, skbir, spáppa, báddi</i> Vearbbat: <i>sárgut, čiekčat, čuoigat, čierastit, njuikut, lohkat, čállit, lávlut, málet, mannat, báhcit</i> Pronomenat: <i>don, son</i> Jearransáni: <i>Gos?</i>	Gággi 2 s. 3–9 Lávlut: Bures bures Gággi 2 s. 4 Mannet dearvan Gággi 2 s. 7 Lohkat ja čállit Gággi 2 s. 9 Neahttabáiki: https://portal.kunnskap.no/mod/hacp/runtime2/player.html?sco=/raw/Courses/s_courses/samisk/Servodatfaga/kap0.flo&savebtn=0 Girjjit: Gea 1 (Oona Länsman. Suoma Sámediggi 2015)	
Kap. 2 Logut 11–20	- Máhttitt loguid 1–20 - Máhttitt lohkat 1–20 - Máhttitt geavahit govvasátnegirji - Máhttitt mitalit galle leat - Máhttitt jearrat galle nuppis leat - Máhttitt lohkat ja ipmirdit álkes cealkagiid loguid birra - Máhttitt čállit álkes cealkagiid loguid birra gieđain dahje dihtoriin - Máhttitt bidjat stuora álgobustáva ja čuoggá cealkagiidda - Máhttitt jearransáni Galle?	Substantiivvat: <i>mehter, mánna</i> Lohkosánit: <i>oktanuppelohkái, guoktenuppelohkái, golbmanuppelohkái, njealljenuppelohkái, vihttanuppelohkái, guhttanuppelohkái, čiežanuppelohkái, gávccinuppelohkái, ovccinuppelohkái, guoktelogi</i> Vearbbat: <i>jorrat, velledit, čuožžilit</i> Jearransáni: <i>Galle?</i>	Gallis leat govas? Galle sihkkun-gumme leat dus? Mun njuiken 14 mehtera. Gággi 2 s. 10–13 Lávlut: Lihkadeapmi Gággi 2 s. 11 Girjjit: <i>Logut</i> (Felicity Brooks, Idut 2004) <i>Vuosstaš 100 sáni</i> (Heather Amery ja Stephen Cartwright, Sámi oahpahusráđđi 1996) <i>Mu vuosttaš sátnegirji</i> (Angela Wilkes, N.W. Damm & Son AS 1997) <i>Mu vuosttaš duhát sáni</i> (Heather Amery ja Stephen Cartwright, Fonna Forlag 2011) Linka: www.infobilder.com	

Fáddá	Gálgamihtut	Odda sámit	Giellaohppa ja dadjanvuogit	Barggut ja doaimmat
Kap. 3 Ollu go diibmu lea?	- Máhttit olles ja bealle diimmu - Máhttit lohkat ja ipmirdit álkes cealkagiid diimmu birra - Máhttit čállit álkes cealkagiid diimmu birra - Máhttit jearrat ollu diibmu lea - Máhttit mitalit ollu diibmu lea go lea beal ja ollis - Máhttit čállit álkes cealkagiid ollu diibmu lea giedain dahje dihtoriin - Máhttit rehkenastit, láhppit ja oažžut - Máhttit jearransáni <i>Ollu go?</i>	Substantiiva: <i>diibmu</i> Vearbat: <i>láhppit ja oažžut</i> Advearba: <i>beal</i> Jearransátni: <i>Ollu go?</i>	Ollu go diibmu lea? Diibmu lea guokte. Diibmu lea beal okta.	Gággi 2 s. 14–17 Multi 2A neahttaresursa sámegeillii kap. 7 Áigi http://multi14.calliidlagadus.org/ Girjjit: <i>Dielku diimmu oahppá</i> (Eric Hill, Járgalæddji Á.s 1986)
Kap. 4 Ivnnit	- Máhttit ivnniid - Máhttit mitalit makkár ivdni lea - Máhttit jearrat makkár ivdni lea - Máhttit álkes cealkagiid - Máhttit álkes gažaldagaid - Máhttit čállit álkes cealkagiid ivnniid birra giedain dahje dihtoriin - Máhttit pronomena sus	Adjektiivvat: <i>vielgat, oránsa, čuvgesruoksat, ruškat, ránis, čáhppat, čuvgesalit</i> Vearba: <i>vuordit</i> Pronomen: <i>Sus</i>	Sus leat oránsa skuovat. Mus lea čuvgesalit báidi.	Gággi 2 s. 18–21 Speallat: s. 21
Kap. 5 Vahkku	- Máhttit vahkkobeivviid - Máhttit doahpagiid <i>odne, ihttin</i> ja <i>ikte</i> - Máhttit mitalit mii beivviid lea/lei <i>odne, ihttin</i> ja <i>ikte</i> - Máhttit lohkat ja ipmirdit álkes cealkagiid vahkkobeivviid birra - Máhttit čállit álkes cealkagiid vahkkobeivviid birra giedain dahje dihtoriin - Máhttit leat-vearbba: <i>lea – lei</i>	Substantiivvat: <i>vahkku, mánnodat/vuossárga, disdat/mannebárga, njebárgat, gaskavahkku, duorastat, bearjadat, lávvordat, sotnabeaivi</i> Vearba: <i>lea – lei</i> Advearbbat: <i>odne, ihttin, ikte</i>	Makkár beaivi <i>odne</i> lea? <i>Odne</i> lea ...	Gággi 2 s. 22–25 Lávlut: Vahkkobeivvit 1 Gággi 2 s. 23
Kap. 6 Gos don orut?	- Máhttit muhtin ásodatsániid - Máhttit mitalit man ásodagas orru - Máhttit jearrat gos orru - Máhttit čállit álkes cealkagiid gos orru giedain dahje dihtoriin - Máhttit lokatiivva <i>gávpogis, Unjárggas</i>	Substantiivvat: <i>gávpot, ásodat, stohpu, geardeviessu</i> Vearba: <i>Orrut</i>	Gos don orut? Mun orun <i>gávpogis</i> .	Gággi 2 s. 26–29 Speallat: s. 29

Fáddá	Gálgamihtut	Odda sánit	Giellaohppa ja dadjanvuogit	Barggut ja doaimmat
Kap. 7 Ruovttus	- Máhttit muhtin ruovttosániid - Máhttit mitalit ruovttobiergasiid birra - Máhttit lohkat ja ipmirdit álkes cealkagiid ruovttu birra - Máhttit čállit álkes cealkagiid ruovttu birra giedain dahje dihtoriin - Máhttit sámegeiel bustávaid ja jietnadagaid Ž-ž - Máhttit geavahit rievttis jearransáni Mii?, Makkár?, Gos?, Gii?, Galle?	Substantiivvat: <i>seanga, kohppa, glássa, lihti, niibi, baste, gáffal, guovža, skálžu, veažir</i> Jearransánit: <i>Mii? Makkár? Gos? Gii? Galle?</i>	Mii gávppogis lea? Makkár ivdni lea dá? Gos nieida lea? Gii lea skuvllas? Galle máná leat skuvllas?	Gággi 2 s. 30–33
Kap. 8 Lanjat	- Máhttit muhtin lanjásániid - Máhttit muhtin lanjabiergassániid - Máhttit mitalit mii lea lanjás - Máhttit lohkat ja ipmirdit álkes cealkagiid lanjaid birra - Máhttit čállit álkes cealkagiid lanjaid birra giedain dahje dihtoriin - Máhttit muhtin vearbaid	Substantiivvat: <i>latnja, beaivelatnja, gievkkan, hivsset, basadanlatnja, oadđenlatnja, feaskkir, glássa, ukša, TV, speajal, čuovga</i> Vearba: <i>Váilut</i>	Sará lea ruovttus. Dá lea Sará latnja. Sará lanjás lea TV.	Gággi 2 s. 34–37 Speallat: s. 37
Kap. 9 Mu rumáš	- Máhttit muhtin rumášsániid - Máhttit mitalit rumášlahtuid birra - Máhttit muhtin substantiivvaid ovttaid- ja mánggaidlogus - Máhttit mitalit galle rumášlahtu sus leat - Máhttit lohkat ja ipmirdit álkes cealkagiid rupmaša birra - Máhttit čállit álkes cealkagiid rupmaša birra giedain dahje dihtoriin - Máhttit lohkosáni vuoddohámis + substantiiva <i>okta giehta – guokte giehta</i>	Substantiivvat: <i>rumáš, bahta, čovvi, čibbi, njuovčča, oalgi, suorpmat, juolgesuorpmat, bánit, gazza</i>	Mus lea njunni. Mus leat guokte bealji. Mus leat ollu vuovttat.	Gággi 2 s. 38–41 Filbma: https://tv.nrk.no/serie/manaid-tv-samisk-barne-tv/FSRA02001592/26-11-1992
Kap. 10 Borramuš	- Máhttit muhtin borramušsániid - Máhttit mitalit borramuša birra - Máhttit mitalit masa liiko dahje masa ii liiko - Máhttit giitit - Máhttit sihtat nuppi lagadit - Máhttit dadjat «Eale dearvan» - Máhttit lohkat ja ipmirdit álkes cealkagiid borramuša birra - Máhttit čállit álkes cealkagiid borramuša birra giedain dahje dihtoriin - Máhttit liikot + illatiiva: <i>Mun liikon guollái.</i>	Substantiivvat: <i>borramuš, peara, viidnemuorijit, sáhppi, paprika, gurká, tomáhta, rušpi, buđet, bierggut, guolli, márfi, teadja, kakáo, manni, goiku, nealgi</i> Vearbbat: <i>borrat, giitit, juhkat, gávppašit, nealgut, goikat, vuordit, geargat, čohkkát, oastit</i>	Mus lea goiku. Mus lea borramiella. Lea go mális? Leage buorre! Giitu! Lagadat go vuoja? Oaččun go márfi?	Gággi 2 s. 42–45 Lávlut: Gándat ja nieiddat Gággi 2 s. 23 Speallat: s. 45

Fáddá	Gálgamihtut	Odda sániit	Giellaohppa ja dadjanvuogit	Barggut ja doaimmat
Kap. 11 Šibihat	- Máhttitt muhtin šibitsániid - Máhttitt lohkat ja ipmirdit álkes cealkagiid šibihiid birra - Máhttitt čállit álkes cealkagiid šibihiid birra giedain dahje dihtoriin - Máhttitt pronomeniid <i>min – mis</i> - Máhttitt muhtin ovttaid- ja mánggaidlogu sániid	Substantiivvat: <i>šibihat, gussa, heasta, sávza, gáica, spiidni, vuonccis, návet, tráktor, boanda</i> Pronomenat: <i>min – mis</i>	Mus leat gusat. Mun lean boanda. Mus lea heasta. Min návehis leat sávzzat.	Gággi 2 s. 46–47 Lávlut: Šibihat Gággi 2 s. 47
Kap. 12 Gos lea mu báidi?	- Máhttitt muhtin bivttassániid - Máhttitt mitalit maid coggá ja maid nuollá - Máhttitt lohkat ja ipmirdit álkes cealkagiid biktasiid birra - Máhttitt čállit álkes cealkagiid biktasiid birra giedain dahje dihtoriin - Máhttitt muhtin substantiivvaid ovttaid- ja mánggaidlogus - Máhttitt mitalit gos biktasat leat - Máhttitt sámegeiel bustávaid ja jietnadagaid <i>N-ŋ</i>	Substantiivvat: <i>suohkkobuvssat, sisbuvssat, sisbáidi, ullobáidi, ullobuvssat, šearfa, stievelat, arvebiktasat, čuvla, vuolpu, engel, jonat, seanga</i> Vearbbat: <i>coggat, nuollat</i>	Gos mu jáhkka lea? Gea dá! Mii dus lea badjelis? Mus lea alit báidi. Sus lea rukses vuolpu. Mun cokkan báiddi. Mun nuolan čuvlla.	Gággi 2 s. 48–51
Kap. 13 Makkár dálki odne lea?	- Máhttitt muhtin dálkesániid - Máhttitt jearrat ja mitalit dálkki birra - Máhttitt lohkat ja ipmirdit álkes cealkagiid dálkki birra - Máhttitt čállit álkes cealkagiid dálkki birra giedain dahje dihtoriin - Máhttitt adjektiivvaid predikatiivahámis <i>ođđa</i> ja <i>boaris</i> - Máhttitt pronomena dat - Máhttitt advearbbaid <i>dá, dál</i>	Substantiivvat: <i>dálki, baján, arvedávgi, skoaddu, balvvat</i> Adjektiivvat: <i>ođđa, boaris</i> Advearbbat: <i>dá, dál</i>	Makkár dálki lea odne? Odne lea baján. Dá leat balvvat. Dá lea vávvá. Dat lea boaris.	Gággi 2 s. 52–57 Speallat: s. 54–55
Kap. 14 Eallit ja lottit	- Máhttitt muhtin elliidsániid - Máhttitt mitalit elliid birra - Máhttitt muhtin loddessániid - Máhttitt mitalit lottiid birra - Máhttitt lohkat ja ipmirdit álkes cealkagiid elliid ja lottiid birra - Máhttitt čállit álkes cealkagiid elliid ja lottiid birra giedain dahje dihtoriin - Máhttitt bargat bagadusa mield - Máhttitt sámegeiel bustávaid ja jietnadagaid <i>T-t</i> ja <i>Z-z</i>	Substantiivvat: <i>boazu, ealga, njoammil, oarri, garjá, rieben, njukča, skire, skávli, duvvá, rievssat, meahcci, mearragáddi, muohtá, Ruoŋta, geto, gazza, sávza, boazu</i>	Ealga lea meahcis. Garjját leat gávpogis. Skávli lea mearragáttis.	Gággi 2 s. 58–69 Lávlut: Rievssahat Gággi 2 s. 60 Speallat: s. 65

Fáddá	Gálgamihtut	Odda sánit	Giellaohppa ja dadjanvuogit	Barggut ja doaimmat
Kap. 15 Alfabehta	- Máhttít alfabehta - Máhttít stuora ja smávva bustávaidd - Máhttít čállit stuora ja smávva bustávaiguin giedain dahje dihtoriin - Máhttít sániid čállit giedain dahje dihtoriin - Máhttít čállit oanehis cealkagiid giedain dahje dihtoriin - Máhttít jearransáni <i>Goal?</i>	<i>a, á, b, c, č, d, đ, e, f, g, h, i, j, k, l, m, n, ŋ, o, p, r, s, š, t, ŧ, u, v, z, ž</i> Jearransáni: <i>Goal?</i>	Goal du bustávva lea? Goal du gahpir lea? Lávlu: Alfabehta Gággi 2 s. 70	Gággi 2 s. 70–71 Lávlu: Alfabehta Gággi 2 s. 70
Kap. 16 Geassi	- Máhttít muhtin geassásiiid - Máhttít muitalit geassedoaimmaid birra - Máhttít lohkat ja ipmirdit álkes cealkagiid geasi birra - Máhttít čállit álkes cealkagiid geasi birra giedain dahje dihtoriin - Máhttín muhtin vearbaid	Substantiivvat: <i>geassi, sáttogáddi, luopmu, geassekoarta</i> Vearbat: <i>vuojadit, gálašit</i>	Mus lea luopmu. Mun lean Espánnjas. Mun gálašan.	Gággi 2 s. 72–73
Liige-fáttát/ Fáddá-siddut: Muorjjit	- Máhttít muhtin muorjjesániid - Máhttít muitalit murjiid birra	Substantiivvat: <i>muorjjit, jonat, čáhpesmuorjjit, sarridat, luopmánat, gievdni, muorjemeahcci</i> Vearba: <i>čoaggit</i>	Dá leat jonat. Dá gis čáhpesmuorjjit. Mun čoakkán murjiid.	Gággi 2 s. 74–77 Lávlu: Muorjemeahcci Gággi 2 s. 76
Juovllat	- Máhttít muhtin juovlasáni - Máhttít sávvat: Buorit juovllat Buorre ođđa jahki - Máhttít jearransáni <i>Maid?</i>	Substantiivvat: <i>juovllat, juovlaruohtta, juovlakoarta, juovlanásti, ginttal, juovlaskeanka</i> Vearba: <i>sávvat</i>	Buorit juovllat. Buorre ođđa jahki. Giitu, seamma dutnje!	Gággi 2 s. 78–83 Speallat: s. 82–83
Sámi álbmot-beaivi	Máhttít sávvat lihku sámi álbmotbeivviin	Substantiiva: <i>Sámi álbmotbeaivi</i>	Lihku sámi álbmotbeivviin!	Gággi 2 s. 84 Lávlla: Sámi álbmotbeaivvi lávlla Gággi 2 s. 84
Beassázt	- Máhttít muhtin beassásiiid - Máhttít sávvat - Buorit beassázt	Substantiivvat: <i>beassáluopmu, heajat, konfirmašuvdna, skohtermáiki</i> Vearbat: <i>oaggut, čuoigat</i>	Mis lea beassáluopmu. Mun liikon čuoigat.	Gággi 2 s. 85
Šáttut	Máhttít muhtin šaddosániid	Substantiivvat: <i>lieddi, rássi, muorra, guoppar, suoidni, šáttut, ruotnasat</i>	Dá lea guoppar.	Gággi 2 s. 86–88

Gággi 3 – oppalaš geahčastat

Fáddá	Gálgamihtut	Odda sámit	Giellaoahppa ja dadjanvuogit	Barggut ja doaimmat
Kap. 1 Mun manan skuvlii	• Máhttít muhtin lagasbirrasa sániid • Máhttít mitalit lagasbirrasa birra • Máhttít deavrvahit ja giitit • Máhttít lohkat ja ipmirdit álkes teavstta lagasbirrasa birra • Máhttít čállit lagasbirrasa birra giedain dahje dihtoriin • Máhttít geavahit persovdnapronomeniid nominatiiva ovttaidlogus (ol.) • Máhttít sojahit leat-vearbba ol. preseanssas • Máhttít geavahit muhtin substantiivvaid ovttaidlogus nominatiivvas, lokatiivvas ja illatiivvas • Máhttít geavahit jearransáni <i>Gosa?</i> (illatiiva), <i>Gos?</i> (lokatiiva) • Máhttít ságastallat sámegejala birra ja main oktavuodain lea ávkkálaš máhttít sámegejala	Substantiivvat: <i>gávpot, márgan, girku, gávpi, luodda, mánáidgárdi, biigá, ruvdno, illu, rissi, vuoksá, njuovvi, báddi, dolla, roahttu</i> Vearbbat: <i>leat, mammat, oastit, máksit, veahkehit, oahppat, lávlut, lohkat, čállit, oaidnalit, sámostit, hálidit, váldit, risset, boaldit, jáddat, juhkat, njuovvat, čátnat, gáskit, borrat, fallehit, viehkalit, lávlestit</i> Adjektiivvat: <i>somá, umi</i> Jearransánit: <i>Gosa? Gos?</i>	Gosa don manat? Mun manan skuvlii. Gos eadni lea? Eadni lea gávppis.	Oahppigirji: s. 4–11 Bargogirji: s. 3–8 Luodit ja lávlagat: Lohkat ja čállit s. 8, Uhca Elleš s. 11 Hoahkan: Skuvllas mun s. 8 Speallu: s. 9 Kulturgoaikkanas: Goas sámostat s. 11 Neahttabáikkrit: Boađe mu mielde http://580.davvi.no/ https://portal.kunnskap.no/mod/hacp/runtime2/player.html?sco=/raw/Courses/s_courses/samisk/Servodatfaga/kap0.flo&savebtn=0
Kap. 2 Mus lea oabbá	• Máhttít muhtin bearašániid • Máhttít mitalit iežas bearraša birra • Máhttít geavahit álkes Norsk-samisk sátnegirji • Máhttít lohkat ja ipmirdit álkes teavstta bearraša birra • Máhttít čállit iežas bearraša birra giedain dahje dihtoriin • Máhttít geavahit persovdnapronomeniid lokatiiva ol. • Máhttít sojahit biehttanvearbba eat ol. • Máhttít jearransániid <i>Geas?</i> ja <i>Mas?</i> (lokatiiva, habitiiva)	Substantiivvat: <i>bearaš, olmmoš, bussáčivga, vielppis, seaibi, dielku, mánná, hamster, kaniidna</i> Vearbbat: <i>leat, ii leat</i> Adjektiivvat: <i>boaris, nuorra, guhkki, oanehaš, stuoris</i> Pronomenat: <i>mus, dus, sus, das, dat, dan</i> Jearransánit: <i>Geas? Mas?</i> Advearba: <i>Danne</i>	Geas lea beana? Lea go dus bussá? Mus lea bussá. Dus ii leat bussá. Sus lea bussá. Don leat gánda. Mun lean nieida. Son ii leat áddjá.	Oahppigirji: s. 12–19 Bargogirji: s. 9–18 Luodit ja lávlagat: Áhčči ja eatni s. 14 Buorre beaivvi, ipmel atti s. 18 Vielpáža luohti (<i>Lávlagat ja luodit</i>-CD:s) Kulturgoaikkanas: Sámi beatnatnamat s. 19 Girjiit: <i>Norsk-samisk skoleordbok</i> (Randi Romsdal Balto, Davvi Girji 1997) Rávagirjiis: Vielpá luohti (vielppis) Máinnas: Olmmoš váldá beatnaga reangan. Spealut: Beanastallan

Fáddá	Gálgamihtut	Odda sánit	Giellaohppa ja dadjanvuogit	Barggut ja doaimmat
Kap. 3 Mu ruoktu	- Máhttit muhtin ruovttusániid - Máhttit mitalit gos orru - Máhttit mitalit lanjaid birra - Máhttit mitalit viessodáviriid birra - Máhttit muhtin borramušsániid - Máhttit lohkat ja ipmirdit álkes teavsta ruovttu birra - Máhttit čállit álkes teavsta iežas ruovttu birra gieđain dahje dihtoriin - Máhttit sojahit muhtin vearbaid preseansahámis ol. - Máhttit geavahit muhtin postposiuvnmaid - Máhttit jearransáni <i>Maid?</i> - Máhttit muhtin imperatiivva	Substantiivvat: <i>láhtti, seaidni, viessu, lokta, geallir, soffá, čállinbeavdi, bassaladdanmašiidna, duhkoras, hildu, šilju, láibevajahas, feaskkir, aski, guoddá, glássa, lanja, eahketborramuš, čujuhus</i> Vearbbat: <i>oadđit, bassat, čorget, borrat, vuosšat, njuvdit, bidjat, juhkat, doalvut, dadjat, ciellat, boahit, mitalit, boade, čorge, basa</i> Adjektiivvat: <i>čorget, ruivvas, duohvas, buhtis, liekkas, buorre</i> Postposiuvnmat: <i>vuolde, alde, guoras, siste, duohken</i> Advearbbat: <i>olgun, ihkku, beaivet</i> Jearransáni: <i>Maid?</i>	Mun orun márkanis. Maid don basat? Mun basan hildu. Don basat láhtti. Son bassá lanja. Bussá lea beavddi alde. Oađe! Čorge! Basa!	Oahppigirji: s. 20–27 Bargogirji: s. 19–30 Luodit ja lávlagat: Mu lanjat s. 25 Speallu: Mu viessu s. 26 Kulturgoaikkanas: Lávvu s. 27
Kap. 4 Okta, guokte ... čuohti	- Máhttit loguid 0–100 - Máhttit lohkat čuođi rádjái - Máhttit ortnetloguid 1.–11. - Máhttit mitalit dáhtona - Máhttit mitalit goas lea riegeadanbeaivi - Máhttit lohkat ja ipmirdit álkes teavsta loguid ja dáhtona birra - Máhttit čállit álkes teavsta loguid ja dáhtona birra gieđain dahje dihtoriin - Máhttit jearransániid <i>Galle?</i> ja <i>Gallát?</i>	Substantiivvat: <i>bihcebálke, riegeadanbeaivi, mánnu</i> Vearbbat: <i>ohcat, gávdnat, lohkat (loguid), njuikut</i> Lohkosánit: <i>okta, guokte ... čuohti, vuossttaš, nubbi, goalmmát, njeallját, viđát, guđát, čihččet, gávccát, ovccát, logát, oktanuppelogát</i> Jearransáni: <i>Galle? Gallát?</i> Pronomenat: <i>seamma, mis</i>	Galle bussá dus leat? Mus leat vihtta bussá. Gallát luohkás leat don? Gallát beaivvi lea dus riegeadanbeaivi?	Oahppigirji: s. 28–35 Bargogirji: s. 31–36 Luodit ja lávlagat: Mu suorpmat s. 34 Dánsun-Piera s. 34 Oarri luohti s. 31 Kulturgoaikkanas: Boazodoallu s. 35 Spealut: Bingo Girjiit: <i>Logut</i> (Felicity Brooks, Idut 2004)

Fáddá	Gálgamihittut	Odda sámit	Giellaohppa ja dadjanvuogit	Barggut ja doaimmat
Kap. 5 Alfabehta	- Máhttitt alfabehta - Máhttitt čállit stuora ja smávva bustávaiguin - Máhttitt čállit álkes teavstta giedain ja dihtoriin. - Máhttitt geavahit stuora álgobustáva ja čuoggá dahje gažaldatmearkka cealkagis - Máhttitt geavahit sámegiel divvunprogramma dihtoris - Máhttitt dihtonggaid ea, ie, oa, uo - Máhttitt muhtin riimmaid	Substantiivvat: <i>cizás, sálpán, čovvi, čolli, čotta, nođđu, šušmi, divga, čivga, čáhci, geađgi, geassi, dálvi</i> Vearbbat: <i>addit, gullat, oadđit, cihrrát, čuohkat, civkit, čohkkát, gođđit, šávvat, goallut, gillet, veallát, skillat, eallit</i> (ealášin), <i>gárvánit, geahččat, šaddat, nohkkat</i> Adjektiivvat: <i>odđa, šiega, liekkas, vearrát, čáppat</i> Advearbbat: <i>dadi, goassege, gal, dušše, fargga, boahhte</i> Post- ja preposišuvnnat: <i>čáda, guoras</i> Pronomenat: <i>maidege, eará</i>	Mii lea du bustáva? Mu bustávva lea S. Galle bustáva leat du namas? Mu namas leat njeallje bustáva. Spealut: AABC-speallu Alfabehtalotto Muitte fal go alfabehta! Eará: <i>Sátnemeahccái. Ságastallangovat.</i> (Liisa Helander) Neahttasiiddut: www.logus.no www.lohkat.no	Oahppigirji: s. 36–43 Bargogirji: s. 37–42 Kulturgoaikkanas: Muorranamat s. 43 Luodit ja lávlagat: Alfabehta-lávlla s. 36
Kap. 6 Geassi lea somá	- Máhttitt muhtin áigedoahpagiid - Máhttitt gávccí jagiáiggi - Máhttitt mitalit mii jagiáiggiid lea - Máhttitt ságastallat áiggi ja dálkki birra - Máhttitt lohkat ja ipmirdit álkes teavstta áiggi ja dálkki birra - Máhttitt čállit álkes teavstta áiggi ja dálkki birra giedain dahje dihtoriin - Máhttitt mitalit dáhtona - Máhttitt mánuid - Máhttitt mitalit mii mánuid lea - Máhttitt mitalit mii beivviid lea odne, lei ikte ja lea ihttin - Máhttitt geavahit jearransániid <i>Mii?</i> ja <i>Makkár?</i>	Substantiivvat: <i>geassi, čakčageassi, čakča, čakčadálvi, dálvi, giddadálvi, giđđa, giddageassi, ođđajagimánnu, guorvamánnu, riukčamánnu, cuorjománnu, miessemánnu, geassemánnu, suoidnemánnu, borgemánnu, čakčamánnu, golgotmánnu, skábmamánnu, juovlamánnu, dáhton, borga, muohitti, arvi, fiertu, arvi, bieggá, baján, skoaddu, beaivvadat, viehkanskuovat, stánzi, guovdi, muohtaáddjá</i> Vearbbat: <i>stoahkat, coggat, viehkat, gopmohallat, gálašit, njuikut, ráhkadit, vuolgit</i> Advearbbat: <i>odne, ikte, ihttin, dál, ollu</i> Jearransámit: <i>Mii? Makkár?</i>	Odne lea duorastat. Ihttin lea beariadat. Mii beivviid lei ikte? Ikte lei gaskavahkku. Mus lea riegádanbeaivi čakčat. Galle beaivvi leat vahkus? Galle mánu leat jagis?	Oahppigirji: s. 44–49 Bargogirji: s. 43–48 Kulturgoaikkanas: Mearkabeaivvit s. 49 Lávlagat: Jagi áiggit (Stina Gaup Westerland 1997: <i>Lávlagirji.</i>) Guhte beaivi odne lea? (<i>Dárogiel lávlla: Hvilken dag er det i dag?</i>) Vuossárga, mannebárga doáškut mii. (<i>Dárogiel lávlla: Mandag, tirsdag klapp, klapp</i>) Luodit ja lávlagat: Jagi áiggit, Vahku beaivvit Eará: Dán neahttasiiddus beassá hárbhallat mánuid sámegillii: http://multi14.calliidlagadus.org/multi2a/kapitel7

Fáddá	Gálgamihtut	Odda sámit	Giellaohppa ja dadjanvuogit	Barggut ja doaimmat
Kap. 7 Čoarvi lea garas	- Máhttit muhtin duodjesániid - Máhttit ságastallat duoji birra - Máhttit ohat dieduid interneahdas ja geavahit daid - Máhttit lohkat ja ipmirdit teavsta duoji birra - Máhttit čállit álkes teavsta duoji birra giedain dahje dihtoriin - Máhttit čuovvut bagadusaid - Máhttit muhtin adjektiviivaid predikatiiva- ja attributhtahámis.	Substantiivvat: <i>duodji, čoarvi, čoarvebihtá, sahá, čovddaguobmi, sisti, sistebáddi, čebetičikna, rieggadanbeaiskeanika, geahči, guovlu</i> Vearbbat: <i>sahát, veahkehit, pusset, duddjot, hervet, ráhkadit, vadjat, luddet, guodáht, botnjat, loktet, čuolbmadiit</i> Adjektiviivvat: <i>čeahppi – čeahpes, šiega – šiegas, garas – garra, finnis – finna, hearvái – hearva, čáppat – čáppa, govdat – govdes, guhkki – guhkes, ludekeahhtá</i> Post- ja preposišuvnnat: <i>guovdu, badjel</i> Pronomenat: <i>goabbáge, seamma</i> Jearransámit: <i>Gos? Geasa?</i>	Sisti lea čáppat. Čoarvi lea garas. Gos lea sahá? Lea go dus sisti? Veahket! Čorge!	Oahppigirji: s. 50–57 Bargogirji: s. 49–54 Kulturgoaikkanas: Duodji s. 57 Luodit ja lávlagat: Heargi, mu heargi s. 56 Gill gal (hoahkan) s. 56 Rávagirjiis: Muitalus «Fállegeadgi, stállu ja bohccot»
Kap. 8 Liikot go gáktái?	- Máhttit dovdat iešguđet guovllu sámi gávttiid - Máhttit geavahit sámi bivttasnamahusaid - Máhttit mitalit makkár iežas gákti lea - Máhttit mitalit mii lea badjelis - Máhttit ságastallat iešguđet gávttiid birra - Máhttit lohkat ja ipmirdit teavsta gávtti birra - Máhttit čállit álkes teavsta gávtti birra giedain dahje dihtoriin - Máhttit muhtin adjektiviivaid predikatiiva- ja attributhtahámis - Máhttit geavahit jearranpartihkkala -go - Máhttit muhtin advearbbaid	Substantiivvat: <i>gákti, gápmagat, čiehgahpir, šávká, čebetliidni, solju/risku, liidni, boagán, luhkka, vuoddagat, holbi, diehppi, bárggeš, riebanzilba, bealgi, čuvdi, gaskasuorbmá, orbbeš, čelččen, láddi, ráigi, rááđevieusu</i> Vearbbat: <i>gea, coggat, giessat, činadit, juoigat, veahkehit</i> Adjektiviivvat: <i>čolččas – čolčč-, finnis – finna</i> Advearbbat: <i>olggos guvlui, olggos, sisa</i>	Lea go dus gákti? Mun liikon gávttiin činadit. Geas lea gákti? Mun cokkan gávtti sámi álbmotbeaivvi.	Oahppigirji: s. 58–65, Bargogirji: s. 55–62 Kulturgoaikkanas: Gákti s. 65 Luodit ja lávlagat: Gea mu gávttis s. 63, Suorbmálavla s. 64, Čalbmi, čalbmi s. 64 Girjiit: <i>Duodjegáldu</i> (Anne Kirsten Eira ja Marit Østby, Davvi Girji 1997) Spealut: Gáivuona bivttasspeallu, www.ovttas.no Eará: Filbma go gárvvoha dohká gávttiin: www.ovttas.no/nb/node/21379 Filbma movt bidjat silkelinni: https://www.nrk.no/sapmi/sikker-pa-at-du-vet-hvordan-man-ikler-seg-denne_-1.12284344 Filbma movt giessá gápmagiid: https://www.nrk.no/video/PS*204568?fb_action_ids=10153226543232433 FUOMÁŠ! www.ovttas.no Dán siiddus leat ollu govat, diedut ja evttohusat spealuide mat heivejit dán fáddái. Sámedikkis beassá luoikkahit koaffara mas lea dohká ja Guovdageainnu dohkagákti.

Fáddá	Gálgamihtut	Odda sániit	Giellaoahppa ja dadjanvuogit	Barggut ja doaimmat
Kap. 9 Guovža oaddá	- Máhttit muhtin luonddusániid - Máhttit muhtin elliid- ja loddenamahusaid - Máhttit lohkat ja ipmirdit teavstta luonddu birra - Máhttit čállit álkes teavstta luonddu birra giedain dahje dihtoriin - Máhttit ságastallat luonddu birra - Máhttit neaktit máidnasa - Máhttit muhtin bárrastávvalsubstantiivvaid nominatiivva ol. ja ml. - Máhttit geavahit jearransáni Mat?	Substantiivvat: <i>meahcci, jávri, várri, biedju, sáhpán, guovža, gumppe, albbas, geatki, buoidda, cizáš, muorra, beahci, bihcebdhce, áksu, ráhkis, monni, seaibi, bieža, soadji</i> Vearbbat: <i>čuollat, váldit, bastit, šliipet, čoaiggit, suoládit, addit, áigut</i> Adjektiivvat: <i>gávvil, eambo</i> Konjunkšuvdna: <i>muhto</i> Jearransániit: <i>Mii? Mat?</i>	Mat eallit leat meahcis? Meahcis leat gumppet. Mat lottit leat meahcis? Meahcis lea garjját.	Oahppigirji: s. 66–73 Bargogirji: s. 63–69 Luodit ja lávlagat: Guovža oaddá Gággi 2 s. 71 Speallu: Meahcis – Mii elliid? Mii lottiid? s. 72 Kulturgoaikkanas: Guovžabivdu s. 73 Rávagirjiis: Lávlagat: Lávlagat ja luodit s. 50 Girddii uhca lottáš Njoammil ja rieban Garjá ja rieban Duodji: Risseboazu Láđđeduodji: Ráhkadit elliid - suorbmavávvát <i>Boahttet duddjot!</i> s. 57 (Liisa Ahlakorpi, Anne I. Svineng ja Anna Liisa Guttorm, Davvi Girji 1999)
Fáddá: Juovllat	- Máhttit sávvat ráfálaš juovllaid ja buori ođđa jagi - Máhttit juovlasániid	Substantiivvat: <i>juovlanigá, juovlastállu, čájálmas, sáhpánráidu, varra, luohkká, goiku</i> Vearbbat: <i>neaktit, ságastallat, viežžat, gillet, háliidit, orrut, boahtit</i> Adjektiiva: <i>jaskat</i> Advearbbat: <i>dáppe, sisa</i>	Ráfálaš juovllat. Buorre ođđa jahki. Giitu, seamma dutnje!	Oahppigirji: s. 74–79 Bargogirji: s. 70 Luodit ja lávlagat: Vuordit juovlaruohta s. 78 Kulturgoaikkanas: Sáhpánráidu s. 79

Fáddá	Gálgamihtut	Odda sánit	Giellaohppa ja dadjanvuogit	Barggut ja doaimmat
Fáddá: Sámi álbmot- beaivi	Máhttít sávvat lihku beivviin	Substantiivvat: <i>Sámi álbmotbeaivi, leavga</i> Vearbbat: <i>levget, hárijehallat, muitit, boahit, illudit</i> Pronomen: <i>buot</i> Advearba: <i>dalle</i>	Lihku beivviin! Buorre álbmotbeaivi! Giitu, seamma dutnje!	Oahppigirji: s. 80–83 Bargogirji: Luodit ja lávlagat: Sámi álbmotbeaivi s. 81 Kulturgoaikkanas: Sámeleavga s. 83
Fáddá: Beassážit	Máhttít sávvat buriid beassážiid	Substantiivvat: <i>náittosbárra, heajat, moarsi, irgi, ovdavázzit, mielvázzit, soaggu, šaalkaliidni, bittut, gálssohat, nuvttohat, ruvdno, bearral, muzet, gabba, soakgojárru</i> Vearbbat: <i>náitalit, oažžut, háliidit</i> Postposišuvdna: <i>mielde</i> Pronomen: <i>buohkat</i>	Buorit beassážit! Giitu, seamma dutnje! Odne leat heajat.	Oahppigirji: s. 84–88 Bargogirji: s. 72 Luodit ja lávlagat: Elle Máret s. 87 Kulturgoaikkanas: Sognostallan s. 88

Gággi 4 – oppalaš geahčastat

Fáddá	Gálgamihtut	Odda sánit	Giellaoahppa ja dadjanvuogit	Barggut ja doaimmat
Kap. 1 Ustibat	• Máhttit muhtin lagasbirrasa sániid • Máhttit lohkat ja ipmirdit teavsta lagasbirrasa birra • Máhttit ságastallat lagasbirrasa birra • Máhttit čállit teavsta lagasbirrasa birra giedain dahje dihtoriin • Máhttit neaktit dialoga, ságastallama • Máhttit jearrat ja vástidit gažaldagaide • Máhttit persovdnapronomeniid ml. <i>mii, dii, sii</i> • Máhttit sojahit leat-vearbba ol. ja ml. • Máhttit jearransániid • <i>Geat? Maid?</i>	Substantiivvat: <i>ustit, mearra, fiervá, skálžu, gaađgi, debbot, gáranasruitu, širrá, reabbá, burru, bohkká, gussa, gálbi, čáhci, dolgi, mearrarávga, návet, suoidni, muitalus</i> Vearbbat: <i>liikot, stoahkat, čiekčat, tevdnat, viehkat, bálkut, bálkestit, ohcat, dárbbášit, njamahit, hálidit, áigut, vuoššat, viežžat, duostat, gahččat, addit, njuikut, bargat, muitalit</i> Jearransánit: <i>Geat? Maid?</i> Post- ja preposišuvnnat: <i>njeaiga, birra</i>	Geat leat fiervvá? Sii leat fiervvá. Maid don barggat? Mii leat skuvllas. Dii lehpet olgun.	Oahppigirji: s. 41 Bargogirji: s. 3–12 Luodit ja lávlagat: Mun, don, son Kulturgoaikkanas: Čáhcerávga s. 11 Girjiit: <i>Fiervái giehtagirji</i> (Kirsten Porsanger ja Kari Ludviksen, Davvi Girji 1998) <i>Várjjatvuongáttis - Somá fiervvá</i> (Signe Iversen, Isak Saba guovddáš 2005) <i>Dálodoallu fiervvá</i> (Erling Persen, Idut 1998) Neahttsiidut: https://portal.kunnskap.no/mod/hacp/runtime2/player.html?sco=/raw/Courses/s_courses/samisk/Servodatfaga/kap0.flo&savebtn=0
Kap. 2 Son lea mu oambealli	• Máhttit muhtin fuolkevuodasániid • Máhttit geavahit dábalamos bearaš- ja fuolkevuodasániid • Máhttit lohkat ja ipmirdit teavsta fuolkevuoda birra • Máhttit ságastallat fuolkevuoda birra • Máhttit čállit teavsta fuolkevuoda birra giedain dahje dihtoriin • Máhttit ráhkadit ja oassálastit rollastohkosii • Máhttit leat-vearbba sojahit preterihttahámis ol. • Máhttit sojahit leat-vearbba preseanssa biehttanhámis ol. ja ml. • Máhttit jearransániid • <i>Man?</i>	Substantiivvat: <i>fuolki, siessá, čeahci, eahki, eanu, goaski, muottá, oambealli, vilbealli, gáibmi, láhki, oappázat, dievdu, nisu, bárdni</i> Vearbbat: <i>boahit, diehtit, ale, ballat, borrat</i> Pronomen: <i>nubbi</i> Jearransáni: <i>Man?</i>	Gii lea du eanu? Mun ledjen goaskki guossis. Addjá lei olgun. Lea go du muottá boaris? Son ii leat boaris. Lea go du siessá nuorra? De lea. Man boaris lea áhkku?	Oahppigirji: s. 12–17 Bargogirji: s. 13–20 Luodit ja lávlagat: Mun ja mu lagamusat s. 14 Fuolkelávlla (Čuovvol dál. Lena Romsdal Hætta ja Lisa Romsdal Kristensen, Davvi Girji 2007) Kulturgoaikkanas: Gáibmi s. 17 Eará: Dán neahttabáikkis gávdná namahusaid ja tabeallaid fáddái: http://www.kuati.fi/sme/bearas-ja-avvudeapmi/bearas-ja-sohka.php?material_id=1137

Fáddá	Gálgamihtut	Odda sánit	Giellaohppa ja dadjanvuogit	Barggut ja doaimmat
				«Jagi mánut – Fuolkevuohhta» CD mánuid namaid ja fuolkenamahusaid birra. Møller kompetansesenter 2004 Fuolkevuodaplakáhta. Davvi Girji Dáppe beassat gullat Fuolkelávлага: https://tv.nrk.no/serie/manaid-tv-samisk-barne-tv/SAPR65002814/04-05-2016
Kap. 3 Dá lea sihkkel	- Máhttit muhtin johtolatsániid - Máhttit lohkat ja ipmirdit teavstta johtolaga birra - Máhttit ságastallat johtolaga birra - Máhttit čállit teavstta johtolaga birra giedain dahje dihtoriin - Máhttit improviseret - Máhttit sojahit bárrastávvalvearbaid ol. preteritlas - Máhttit muitalit maid odne bargá ja maid ikte lea bargan - Máhttit muhtin adjektiiuvaid predikatiiva- ja attributhtahámis - Máhttit jearransáni Mo?	Substantiivvat: <i>biila, mohitorsihkkel, guorbmebiila, buohccebiila, politiijabiila, čáskadanbiila, girdi, fanas, fearga, tákse, sihkkel, galba, lieggariika, vuotna, guhppármáli</i> Vearbbat: <i>boahhtit, vuoššat</i> Adjektiiuvvat: <i>guhkki, jođán, njálggat, čáppat, stuoris</i> Advearba: <i>vulos, deike</i> Postposišuvdna: <i>rástá</i> Jearransáni: <i>Mo?</i>	Lea go dus sihkkel? Gos don ledjet ikte? Oodne boahatá Sáve. Ihttin boahatá áddjá. Ikte bodii muottá. Mo don bohtet deike?	Oahppigirji: s. 18–25 Bargogirji: s. 21–26 Luodit ja lávlagat: Edno biila Suga fatnasiin Kulturgoaikkanas: Fanas s. 25
Kap. 4 Logut 0–500	- Máhttit loguid 0–500 - Máhttit lohkat ja ipmirdit teavstta loguid birra - Máhttit ságastallat loguid birra - Máhttit čállit teavstta loguid birra giedain dahje dihtoriin - Máhttit ortnetloguid 1.–3l. - Máhttit muitalit dáhtona 1.–3l. - Máhttit persovdnapronomeniid ol. illatiivvas: <i>munnje, dutnje, sutnje</i> - Máhttit geavahit jearransáni Goas?	Substantiivvat: <i>njuolla, vuorru, čuokkis, okta, guokte ... vihttačuodi, 12.–3l., duhkorasguovža, bovdehus, buresboahhtin, sadij, čorbma, rieggadanbeaiddolul, dearvvuohhta</i> Vearbbat: <i>deavvat, geahččalit, bovdet, vuoiht, dadjat, ávvudit, boahhtit</i> Adjektiiiva: <i>eanet, váivi</i>	Lea go 50 unnit vai eanet go 60? 50 lea unnit go 60. Ollu go máksá báidi? Goas lea tivoli dáppe? Dáppe lea tivoli miessemánu 3l. beaivi	Oahppigirji: s. 26–33 Bargogirji: s. 27–36 Hoahkan, luodit ja lávlagat: Áhku sávzzat Birccun, birccun Kulturgoaikkanas: Mearrasápmelaččat s. 33

Fáddá	Gálgamihtut	Ođđa sámit	Giellaohppa ja dadjanvuogit	Barggut ja doaimmat
		Advearbat: <i>đušše, ruovttus</i> Post- ja preposišuvdna: <i>rádjái</i> Jearransátni: <i>Goas?</i>	Attes sutnje girji!	Kulturgoaikkanas: Mearrasápmelaččat s. 33 Rávagirjiis: Bircospealut mas beassá hárbjehallat dadjat loguid 0–500 ja ortnetloguid 1.–31. jítnosit.
Kap. 5 AABCC	- Máhttít lohkat ja čállit sámi alfabehta - Máhttít vokálaid ja konsonántaid - Máhttít konsonántajietnadagaid: • dj – vuodja • lj – vieljat • nj – njoammil - Máhttít dadjat sámegiel jietnadagaid - Máhttít ságastallat sámegiel jietnadagaid birra - Máhttít geavahit sámi boallobeavddi - Máhttít čállit ja sáddet e-poastta - Máhttít bárrastávvalvearbbaid sojahit preseanss ol. ja ml. - Máhttít geavahit jearransáni <i>Geasa?</i>	Substantiivvat: <i>vuodja, boallobeavdi, e-poasta, diehtu, geres, láppis, stálli, šilju, vieljažat, njálá, njárga, idjáloddi, idja, njunni, njuovčča, beallji, jávri, njukča, muorra, soadji, mátki, headjuriehpui</i> Vearbbat: <i>vuolgat, ohcat, oaidnit, luoikat, heangát, girdit, jearrat, muitat, deaivat, gávdnat</i> Jearransátni: <i>Geasa?</i> Adjektíva: <i>šundi</i> Advearba: <i>viidásit</i> Post- ja preposišuvnnat: <i>lusa, ovdal</i>	Galle bustáva leat alfabehtas? Galle vokála leat alfabehtas? Galle konsonántta leat alfabehtas? Geasa don luoikkat sihkkela? Geasa don čálat e-poastta?	Oahppagirji: s. 42–49 Bargogirji: s. 45–52 Luodit ja lávlagat: Alfabehta-lávlla Mana dearvan-lávlla Kulturgoaikkanas: Šiella s. 49 Spealut: AÁBC-speallu Alfabehtalotto Muitte fal alfabehta! Eará: <i>Sátnemeahccái. Ságastallangovat</i> Neahttasiiddut: www.logus.no www.lohkat.no
Kap. 6 Kvártta badjel gávccii	- Máhttít muhtin áigedoahpagiid - Máhttít muitat go diibmu lea kvártta badjel dahje váile - Máhttít lohkat ja ipmirdit teavsta diibmoáiggid birra - Máhttít ságastallat diimmu birra - Máhttít čállit teavsta diimmoáiggid birra giedain dahje dihtoriin - Máhttít čállit oanehis ja álkes dieduid imperatiivahámis - Máhttít čoahkkeleguid 1–20	Substantiivvat: <i>diibmu, kvártta, lákcájjeknja, gaskabeaivvit, iđitborramuš, iđitboddu, olgoboddu, oahppovuorru, borranáigi</i> Vearbbat: <i>boahhtit, oastit, lihkkat, gárvodit, borrat, doapmat, nohkkat, álgit</i> Pronomenat: <i>buot, nubái</i> Jearransátni: <i>Galle? Gallát? Gallis?</i>	Buorre eahket! Buorre idja! Diibmu lea kvártta váile guokte. Gallis leat ruovttus? Ruovttus leat golmmas.	Oahppagirji: s. 60–67 Bargogirji: s. 61–68 Luodit ja lávlagat: Jus dus suohtas lea Speallat: Muital ollu go diibmu lea! Kulturgoaikkanas: Giellaseaguheapmi s. 67 Girjiit: Áigi lohkgangirji Áigi bargogirji (Åge Persen, Idut 1998)

Fáddá	Gálgamihtut	Odda sánit	Giellaohppa ja dadjanvuogit	Barggut ja doaimmat
	- Máhttit ságastallat giela ja giellaseaguhemi birra. - Dárogieala sániid geavaheapmi go hállá/hupmá sámegiela. - Máhttit jearransáni <i>Gallis?</i>	Advearbbat: <i>maiddá, dasto, johtilit, badjel, váile</i> Lohkosánit: <i>okto – logis</i>		Eará: http://572.davvi.no/ http://multi14.calliidlagadus.org/multi4a/kapittel4/
Kap. 7 Ullus láigái	- Máhttit muhtin duodjesániid - Máhttit lohkat ja ipmirdit teavstta duoji birra - Máhttit ságastallat duoji birra - Máhttit čállit čilgejeaddji teavstta duoji birra giedain dahje dihtoriin - Máhttit čuovvut bagadusaid, ruvdat ja ráhkadit diehpi - Máhttit sojahit vearbaid preterihtas ol. ja ml. - Máhttit muhtin adjektiviivaid mat čilgejit duoji ja duodjeávdnasiid - Máhttit geavahit adjektiviivaid predikatiiva- ja attribuhthahámis	Substantiivvat: <i>ullu, láigi, bárggeš, diehppi, rátnu, nállu, dorte, geahči, vikša, kárehat</i> Vearbbat: <i>beaskidit, batnit, káret, vikšet, geardut, báidnit, bárgidit, gođđit, ruvdat, šaddat, dárbašit, čatnat, dahkat, máhttit, giessat, čuohppat, goarrut, bissut, oahpahit, čilget, doallat, joatkit, váldit, čuolbmadiit, giessat, šaddat</i> Adjektiviivvat: <i>odas – odda, čáppat – čáppa, vuogas, guhkki – guhkes, oanehaš – oanelis, linis – litna, gassat – gassa, olgeš, gurut, olggut, ollu, liekkas – liegga, ruoksat – rukses</i> Pronomen: <i>goappáge</i> Post- ja preposišuvnnat: <i>badjel, vuoli, gaskkas, rastá</i> Advearbbat: <i>ruovftoluotta, seamma, seammaládje</i> Lohkosátni: <i>mánga</i>	Maid sii barge? Sii batne čáhppes láiggi. Geasa don bárgidat? Makkár ivnnit leat bárggežis? Don bárgidat čábbát. Áhku dorte lea ođas.	Oahppigirji: s. 50–59 Bargogirji: s. 53–56 Luodit ja lávlagat: Bea, bea lábbážan Girjjat fierca Kulturgoaikkanas: Rátnu s. 59 Eará: Filbma: Tove gođđá ránu https://tv.nrk.no/serie/fra-slekt-til-slekt-i-sameland/FTRO00005385/26-12-1985 Ruvdenfilbma: https://www.youtube.com/watch?v=ID8WdMctFK4 Girjjit: <i>Duodjegáldu</i> (Marit Østby ja Anne Kirsten Eira, Davvi Girji 2013)
Kap. 8 Njálga varra- báno- gáhkut	- Máhttit ráhkadit sámii biepmu - Máhttit geavahit doahpagaidd mat gullet borramusaide go ságastallet sámii biepmuid birra - Máhttit lohkat ja ipmirdit teavstta borramuša birra - Máhttit ságastallat sámii borramuša birra - Máhttit čállit teavstta borramuša birra, mas leat unnimus 50 sáni, giedain dahje dihtoriin	Substantiivvat: <i>varra, nisojáfut, roavvajáfut, rohkačáffut, sálti, čáhci, dáigi, bollu, deadijaste, borranbaste, vispil, guksi, báiste, spoaddu, tallearka, omman, olju, vuodja, muorjemeastu, sohkar, sierát, varrabánnogáhkku, mielkeláse, galbmaskábe</i> Vearbbat: <i>njoarrat, fierrut, seaguhit, šolgadit, steiket, mihtidit, jorgalit, goikat, guossohit, buktit, njuovvat, nagodit, liikot, suovvat, galgat, viežžat, gillet, addit</i>	Mun in čále. Don it čále. Son ii čále. Gean sávza lea dá? In dieđe. Ii leat mu.	Bargogirji: s. 61–68 Luodit ja lávlagat: Gusažan Nieiddat ja gánddat Kulturgoaikkanas: Sávza ávkkástallan s. 67

Fáddá	Gálgamihtut	Odda sámit	Giellaohppa ja dadjanvuogit	Barggut ja doaimmat
	- Máhttít čuovvut varrabánnogáhkuid - Máhttít neaktit oahpes máidnasa - Máhttít sojahit vearbaid preaseansa biehttanláhámis ol. - Máhttít geavahit jearransáni <i>Gean</i>?	Adjektiivvat: <i>njálggat – njálgga, njárbat – njárbes, ollu</i> Post- ja preposišuvdna: <i>bajábealde</i> Advearbbat: <i>beare, veaháš</i> Jearransátni: <i>Gean?</i>		Girjiit: <i>Láibbázat</i> (Nan Persen, Idut 2003) <i>Bámmogáhkut</i> (Synnøve Løgen ja Geirulv Ulland, Idut 1995)
Kap. 9 Gea, čáppa lábbát!	- Máhttít šibitsániid - Máhttít lohkat ja ipmirdit teavstta dálloadoalu birra - Máhttít ságastallat dálloadoalu birra - Máhttít čállit teavstta iešválljejuvvon fáttás, mas leat unnimus 50 sáni, giedain dahje dihtoriin - Máhttít bárrastávvalsubstantiivaid nom. ol. ja ml.	Substantiivvat: <i>návet, bussá – bussát, gussa – gusat, gálbi – gálbbi, heasta – heasttat, vársá – vársát, sávza – sávzzat, láppis – lábbát, vuonccis – vuonccát, vuonccáivga – vuonccáivvgat, gáica – gáiccat, ghcci – ghccit, njijži – njiččit, mielki, monni – monit, biergu, suoidni – suoinnit, čivga – čivvgat, livsku, gievdni, deardna, gássi, loahppemielki, lohppemat, biipvu, láse, gáivu, njuoleggoluodda</i> Vearbbat: <i>gávdnat, bassat, fidnet, guoddit (å kalve), loiket, suvrudit, fierrut, seahkanit, diktít, orrut, lohppet, ádjánit, gazzat, hukset, gahččat, dadjat, čuožžil, ollet, oaidnit, diehtit</i> Adjektiivvat: <i>čáppat – čáppa, duohvvas – duolva, buhtis – buhtes</i> Pronomenat: <i>juohke, alccesis</i> Advearbbat: <i>vuos, dassái, olggobealde, fas, veaháš, guhkás, dan botta</i>	Mat eallit leat návehis? Návehis leat gusat ja sávzzat. Mis leat lábbát. Stálgas leat heasttat ja vársát. Leat go dis vuonccát? Vuonccas leat monit. Leat go dis gáiccat?	Oahppigirji: s. 68–77 Bargogirji: s. 69–74 Luodit ja lávlagat: Šibihat Šibitlávlla Ols Biera šibihat Kulturgoaikkanas: Goahhti-návet s. 77 Girjiit: Šibihat (Kirsten Wirkola ja Marit Olsen, Sámiioahpahusráđđi 1986) <i>Vulgot Ingrid, Juhána ja gusa lusa</i> (Kjersti Lunde Rustad, Landbruksforlaget 1995) <i>Vulgot Trine, Lásse ja spiinniid lusa</i> (Kjersti Lunde Rustad, Landbruksforlaget 1997) <i>Vulgot Greidnungei gáiccaid lusa</i> (Kjersti Lunde Rustad, Landbruksforlaget 1997) <i>Vulgot Ida ja sávzzaid lusa</i> (Ingrid Bjerke, Landbruksforlaget 1997) <i>Irina ja sávzzat</i> (Ingunn Olsen, Idut 2000)
				Eará: Filmmat mat heivejit fáddái. Gusa, heasta, spiinni, sávzza ja vuonccá birra. http://ovttas.no/node/15230

Fáddá	Gálgamihtut	Odda sámit	Giellaohppa ja dadjanvuogit	Barggut ja doaimmat
Fáddá: Juovllat Háma ráhkadit	- Máhttit sávvat ráfálaš juovllaid ja buori ođđa jagi - Máhttit muhtin juovlasániid	Substantiivvat: <i>hápmma, mánoheahpi, goahhti, ruitu, ráidu, juovlaruohtta, baikaheahhti, seahkka, stállu, Luhtáš, oalgi, goahhti, hilla, árberuitu, hávvi – háve, biergu</i> Vearbbat: <i>čierastit, oaidnit, doallat, ráigat, jáhkkit, baikit, gullat, loktet, luoitit, goargnut, gahččat, cuovkanit, rišihit, čierrut, fillet, oažžut</i> Adjektiivvat: <i>ropmi – romes, lossat – loses, rabas, báhkka – báhkka, varas, ilgat – ilgadis, šalgat – šelges</i> Post- ja preposišuvdna: <i>lusa</i> Advearba: <i>njuolga</i>	Ráfálaš juovllat. Buorre ođđa jahki. Giittu, seamma dutnje! Leat go don ráhkadan háma? Mus lea romes hápmma.	Oahppigirji: s. 78–83 Bargogirji: s. 75–76 Luodit ja lávlagat: Juovlastállu Kulturgoaikkanas: Oddajagi ija diiddat s. 83
Fáddá: Sámi álbmot- beaivi Elsa Laula Renberg	- Máhttit sávvat lihku beivviin - Diehtit manne mii ávvudit Sámi álbmotbeaivi - Diehtit gii Elsa Laula Renberg lei	Substantiivvat: <i>dilli, doallut, njoarostangilvu, suolpan, álbmotviessu, lávdi, sárdni, juoigan, herskkot, riikačeahkkin, áigi, boazodoallu, boazosápmelaš</i> Vearbbat: <i>ávviudit, čohkket, oaiivildit, fertet, herskkostallat, vuotit, lágádit</i> Advearba: <i>ovttas</i> Pronomenat: <i>ieš – iežasat, diet</i> Lohkosátni: <i>mággas</i>	Lihku beivviin! Buorre álbmot-beaivi! Giittu, seamma dutnje! Mii ávvudit Sámi álbmotbeaivi.	Oahppigirji: s. 84–89 Bargogirji: s. 77–78 Luodit ja lávlagat: Sámi saga lávlla (1. vearsa) Kulturgoaikkanas: Troanddin 1917. Elsa Laula Renberg. s. 89

Fáddá	Gálgamihtut	Odda sámit	Giellaohppa ja dadjanvuogit	Barggut ja doaimmat
Fáddá: Beassážit Čuoigan- mátki	Máhttit sávvat buriid beassážiid	Substantiivvat: <i>sabehat, barta, skohter, riššat, duolji, jugus, molssabiktasat, oaggunreaiddut, guksi, luodda, čoavdda, jietna, dolla, šuhkoláda, guolli, bieggá, borga, gílvu</i> Vearbbat: <i>čuoigat, váldit, oaggut, bassit, láhppot, dovdat, jáhkkit, nagodit, fertet, huikit, galbmot, cahkkehit, goddit (å fã fisk), vuoitit, oaidnit, gávdnat, liegganit, dahkat, ohcat, firtet</i> Advearbbat: <i>fargga, ovddos guvlui</i>	Buorit beassážit! Giitu, seamma dutnje! Mun liikon čuoigat.	Oahppigirji: s. 90–96 Bargogirji: s. 79–80 Luodit ja lávlagat: Hávskes beaivváš Kulturgoalkkanas: Sabehat s. 96

Gággi 5 – oppalaš geahčastat

Fáddá	Gálgamihtut	Odda sanit	Giellaohppa ja dadjanvuogit	Barggut ja doaimmat
Kap. 1 Juvla- fielluin konstošit	- Máhttit muhtin stoahkan- ja duhkorassániid - Máhttit muhtin astoáiggesániid - Máhttit lohkat ja ipmirdit teavsta astoáiggi birra - Máhttit geavahit digitála sátnegirjiid - Máhttit ságastallat astoáiggi birra - Máhttit čállit teavsta iešválljejuvvon fáttás, mas leat unnimus 50 sáni giedain dahje dihtoriin - Geardduheapmi: - Persovdnapronomenat ol.: nominatiiva, akkusatiiva/genetiiva, illatiiva ja lokatiiva - Bárrastávvalvearbbat -at- ja -it-vearbbat - preseansa ja preterihtta ol. ja ml. - leat-vearba - biehttalanhámis ol. ja ml. preseansa - Substantiivvat - bárrastávval nom. ol. ja ml. - Substantiivvat - bárrastávval (nom., akk./gen. (namat), lok., ill.) ol. - Jearransánit - Man? Maid? Gii? Mii? Gean? Geasa? Geas? Gos? Mas? Geat? Mat?	Substantiivvat: <i>juvlafiellu, mátki, diehtu, čáihni, bagadalli, tedhter, replihkka, neavttár, lávdi, čuovga, bárgolasčivga, duohta, goikedáktesuodji, duopmár, Vuotnamiiddat, moalla, boađus, boddu, moallafáktá goiku, ovttasbargu, ránggáštus-čievčasteapmi, hárbhalli, vuoiitu, suddjenbivttas, jealbma, ravda, eastta, fiellorusttet, vuodjan, astoáiggi doabma, golvvohallan, gorut, leaktu, beanavalášttalan, sággi, riekkis, áidi, gilvu, njálggis, bálkkašupmi, báiki, joavku</i> Vearbbat: <i>čuovgat, hárdit, gullat, boagustit, bávččastit, vuoiit, muitit, huihit, čuorvut, bosádit, oazžut, čievččastit, deaivat, dustet, dárbbášit, čierrut, nohkat, vuoiit, ávvuđit, konstošit, hárbhallat, geavahit, jorggihit, duohmmastit, loktanit, čeassat, gohčodit, bávččagit, ovdanbuktit, vuodjat, ligget, nagodit, jorgalit, stivret, ruohhtat, njuikut, skirvehallat, hilgojuvvot</i> Adjektiivvat: <i>goansta, bolffas, rašši, rabas, váttis, dehálaš</i> Advearbbat: <i>vuot, vel, oktan, luoddaráigge, dávjá, guktii, mángga gearddi, sealggális, dásseđit, justa, jođánit, boastut</i> Persovdnapronomenat: <i>mun, don, son, mu, du, su, munnje, dutnje, sutnje, mus, dus, sus</i> Pronomen: <i>buohkat</i>	Man dávjá lea dus vuojadan- hárbhallan? Gii oahpaha dutnje hiphop? Gean spábba- čiekčanskuovat leat dá? Geasa don čálát sms? Gos mu hárbhallan- biktasat leat?	Oahppigirji: s. 5–14 Bargogirji: s. 5–12 Luodit ja lávlagat: Mánu áddjá Kulturgoalkkanas: Dološ astoáiggedoaimmat s. 14 Rávagirjiis: Váldde suorbmasa Šaldi alde Eará: Rap Mánáid- TV:s: https://tv.nrk.no/serie/manaid-tv-samisk-barne-tv/SAPR64001715/23-01-2015 Neahttasiiddut: http://533.davvi.no/ordbok_samnor.php http://sanit.oahpa.no/

Fáddá	Gálgamihtut	Odda sániit	Giellaohppa ja dadjanvuogit	Barggut ja doaimmat
		Post- ja preposišuvnnat: <i>vuostá, mielde, gaskka, čađa, mielas</i> Jearransániit: <i>Man? Maid? Gii? Gean? Geasa? Geas?</i> Lohkosátni: <i>moadde</i>		
Kap. 2 Áhku guhppár- málli	- Máhttít geavahit doahpagiid mat gullet borramušaide - Máhttít čuovvut bagadusaid Láibut sámeláibbiid - Máhttít ráhkadit sami biepmu - Máhttít lohkat ja ipmirdit teavsta borramuša birra - Máhttít ságastallat sami borramuša birra - Máhttít čállit teavsta iešválljejuvvon fáttás, mas leat unnimus 50 sáni, giedain dahje dihtoriin - Máhttít eará eamiálbmogiid birra, mayaálbmot - Máhttít sojahit muhtin -ut- bárrastávvalvearbaid preseanssas ja preterihtas ol. ja ml. - Máhttít sojahit bárrastávvalvearbaid biehttalanhámis preseanssas ol. ja ml. - Máhttít bárrastávvalsubstantiivaid ml. akk./gen. - Máhttít jearransániid <i>Geaid? Maid?</i> - Máhttít muhtin partihkkala	Substantiivvat: <i>lunša, mális, biđus, gárpa, loahppelákca, suovasbiervgu, juhkamuš, dušši, gáhkku, šaddu, borramuš, ipmil, máisa, kakáobáhpu, gálvu, rátnu, almmái, gilvvagárdi, bargosadii, mearráduš, guovdiibeavi, guovdi, vuoigna, gáhtteaddji, engel, guhppármálli, ruitu, geardi, buolvvas buvvi, juopmu, bajáluš, vuoddu, lákca, meadđen</i> Vearbbat: <i>fállat, málestit, dingot, jearrat, diehtit, sivdnidit, fuohmát, gohčodit, lonuhit, fidnet, bearráigeahččat, gođđit, vuovdit, baldit, suohtastallat, galledit, čuohppat, muittašit, muitit, buktit, stuorrut, goikadit</i> Adjektiivvat: <i>beakkán, bahá, ivdnái, njálggat, binná bánna, varas</i> Advearbbat: <i>dasto, eanaš, jagi ovdal, eret, goassege, dušše</i> Pronomenat: <i>juohke, dáiguin, buot, nubbi nuppi</i> Konjunkšuvdna: <i>dahje</i> Jearransániit: <i>Geaid? Maid?</i> Partihkkalat: <i>goit, han, ammes, ge</i>	Mii eat bora biervgu. Ikte dii leiddet skuvllas. Geaid láibbit leat dá? Maid don láibbut? Man biervgu dá lea? Oahppigirji: s. 23–32 Bargogirji: s. 21–30 Kulturgoaikkanas: Šattut – borramuššan ja dálkkasin s. 32 Girjiit: <i>Vulgot Ida ja sávzzaid lusa</i> (Ingrid Bjerke, Landbruksforlaget 1997) <i>Irina ja sávzzat</i> (Ingunn Olsen, Idut 2000) Luodit ja lávlagat: «Honkon dohkka»-cd Biepmu dutnje attán Ulla Pirttijärvi Girjiit: <i>Maya sámi</i> (John Trygve Solbakk, Davvi Girji 1994)	

Fáddá	Gálgamihtut	Odda sánit	Ciellaohppa ja dadjanvuogit	Barggut ja doaimmat
Kap. 3 Lea beaivva- dat	- Máhttit muhtin dalkesániid - Máhttit ságastallat dálkki birra - Máhttit mitalit makkár dálki lea - Máhttit lohkat ja ipmirdit teavsta dálkki birra - Máhttit čállit divtta gieđain dahje dihtoriin - Máhttit lohkat tabeallaid ja diagrammaid - Máhttit dadjanvugiid dálááiggis, vassanáiggis ja boahhteáiggis - Máhttit bárrastávvalsubstantiivvaid ol. ill. - Máhttit jearransániid <i>Masa? Geasa?</i>	Substantiivvat: <i>ođaslohkki, dálkediedáhus, Davvi-Sápmi, Lulli-Sápmi, guovlu, galbmaceahkki, fiertu, njuoskkadat, albmí, áibmu, leaktu, davvi, máddi, oarji, nuorta, lieggaceahkki, jiekna, buolašceahkki, ruottelaš, balva, hápmi, geardi, johka, jávri, čáhcegoaikkana, obbadálki, spikkár, máhcastat, gaskamuđdu, čielhka, geahči, dinga, fearán, dovdu, boddu, goansta, dálku, sálpánráigi, verdde, bivdobáiki, šárka, bárru, gándariehpu, ballu, liktu, vuostebiegga, fiervá, gáddi, guollelihku</i> Vearbbat: <i>dieđihit, duikat, lihkadit, bieggat, dovdat, mihtidit, duoldat, suddat, čoskut, dievvat, arvit, golgat, badjánit, máhccut, lebbet, loktet, sojahit, dearpat, čatnalit, beassat, galgat, atrit, geargat, šlivggodit, fuobmát, veaddit, vealládit, johtit, cuoigut, čuovvut, vástidit, sihtat, šuohehkit, suohpput, oahppat, geahččalit, ollet, diktit, orrut, illudat, šaddat, sugadit, čuvget, buollit, árvidit, geavvat</i> Adjektiivvat: <i>ihtá, lulimus, láskut, jealahas, muđui, bahá, duhtavaš, gáfat, eanet, suohkat, dearvan</i> Advearbbat: <i>belohahkii, loahpas, menddo, badjálaga, gitta, gurrii, gosage, dušše, vare, várra, sakka, jávohaga, ovdđos, dan háve</i> Pronomenat: <i>muhtin, dakkár</i> Post- ja preposiuvnnat: <i>bajábealde, vuolábealde, gasku</i> Jearransánit: <i>Masa? Geasa?</i>	Ođne lea šlahti. Ihttin šaddá beaivvadat. Lea go odne goalki? Makkár dálkái eadni liiko? Masa don liikot? Mun liikon arvái.	Oahppigirji: s. 43–50 Bargogirji: s. 39–48 Kulturgoaikkana: Dálkemearkkat s. 50 Eará: Dálki birra https://portal.kunnskap.no/mod/hacp/runtime2/player.html?sco=/raw/Courses/s_courses/samisk/syklus2/Sklus/0-0/kap0.flo Geahčeat dálkediedáhusaid dáppe www.nrk.no/sapmi

Fáddá	Gálgamihutt	Odda sánnit	Giellaohppa ja dadjanvuogit	Barggut ja doaimmat
Kap. 4 Ovcci- čuodi- ovccilogi- ovcci	- Máhttit loguid 1000 rádjái - Máhttit ortnetloguid 1.–100 - Máhttit čeahkke-loguid 20–100 - Máhttit muhtin geometralaš hámiid - Máhttit lohkat ja ipmirdit teavsta loguid birra - Máhttit ságastallat loguid ja geometralaš hámiid birra - Máhttit lohkat álkes tabeallaid - Máhttit čállit teavsta iešválljejuvvon fáttás, mas leat unnimus 50 sáni, gieđain dahje dihtoriin - Máhttit muhtin veahkkevearba - Máhttit bárrastávvalsubstantiivvaid ol. lok.	Substantiivvat: <i>goikeguolli, reanga, stoalpu, jielli, varasguolli, almmái, čoavddus, vuogga, hápmi, golmmačiegar, siidu, čiehkka, submi, galba, njealjelhas, jorbadas, gierdu, sárggis, guovddáš, jivla</i> Vearbbat: <i>geavahit, heangát, rehkenastit, deaddit, vuovdit, goddit, njulget, darvánit, suhkat, váibat, divrrašit</i> Adjektiivvat: <i>beaivválaš, divrras, iešguđetlágán, guhku, mohkkái, jorbbas</i> Advearbbat: <i>ovdalis, dolin, nuvttá, suoli</i> Pronomen: <i>buot</i> Jearransánnit: <i>Geas?, Gos?, Mas?</i>	Uksa lea njealječiegar. Beavváš lea jorbbas. Galba lea golmmačiegar. Galle áigge vuolgá busse? Oahppit leat skuvllas.	Oahppigirji: s. 33–42 Bargogirji: s. 21–30 Hoahkan: Okta guokte Speallat: Vuosttažin duháhi Kulturgoaikkanas: Goikeguolli s. 42 Rávagirjiis: Vástádusat riššasággebihtáide Eará: Speallat bingo (lasihit 0, omd. 58 = 580) Dáid neahttsiidu leat vuogas bargobihtát main beassá hárehallat geometralaš hámiid namahusaide: http://multi14.calliidlagadus.org/ Rávagirjiis Bircospealut mas beassá hárehallat dadjat loguid 0–1000 ja ortnetloguid 1.–100. jítnosit.
Kap. 5 ea – uo – ie – oa	- Máhttit sámi alfabehta bajil - Máhttit lohkat ja ipmirdit myhtateavsta - Máhttit bájuhit myhta - Máhttit čállit e-poavsta mas leat unnimus 50 sáni - Máhttit diftonganjuolgama - Máhttit leat-vearba biehttalanhámis preteritas ol. ja ml. - Máhttit sojahit bárrastávvalvearbbaid biehttalanhámis preteritas ol. ja ml. - Máhttit vearbbaid sojahit boahhteáiggis (futurum): <i>šaddat, áigut</i> - Máhttit eará eamiálbmogiid birra, aboriginnat	Substantiivvat: <i>sáhka, vierru, borrandáhpí, álgoálbmot, máilbmí, eatnigiella, čuojanas, siida, gorutgiella, máddu, njunuš, eanetlohku, goikenuorra, muitaleaddji, jietna, bieggaroavvá, roggi, golli, ráddeaddi, kokoslihtti, johkagáddi, Čieguvuodasullo</i> Vearbbat: <i>massit, johitit, gávdnat, bálkkestit, gulahallat, bisánit, govvidit, sivdnidit, suoládit, čohkket, iđšitit, čujuhit, guldalit, eahpidit, moddjet, jurddašit, jorgalit, niivkuhit, viežžat, sihtat, guoddit, gokčat, fáktet, váivašuvvat, jáddat, gádjut, jáhkkit, rávvet, speadjalastit, ribahit, vuordit, hoigat, gullat, jávkat, njurggádit, gullát, birget, fuomášit, buktit, váldit, loktet, oavvildit, bearráigeahččat, ipmirdit, ránggášit, noiddohallat</i>	Mun šattan málestit ihttín. Ihttín mun áiggun lohkat girji. Áhku ii vuoššan máli. Áhku áigu bidjat sálttiid mállái. Eadni ii lean ruovttus.	Oahppigirji: s. 43–50 Bargogirji: s. 39–48 Kulturgoaikkanas: Álgoálbmot s. 50 Eará: Sámiid birra fáttát. https://tv.nrk.no/serie/den-stille-kampen/MDFP13001113/sesong-1/episode-1 NRK Sápmi Dávgi Urfolksmagasin Dás lea aboriginnat dánsema ja dáidaga birra. https://tv.nrk.no/serie/davgi-urfolksmagasin/SANY62009811/21-01-2012

Fáddá	Gálgamihtut	Odda sánit	Ciellaohppa ja dadjanvuogit	Barggut ja doaimmat
		Adjektiivvat: <i>guovttegielat, nealggis, amas, imaslaččat, jierbmái, fámoláš, duodalaš, váralaš, sierra, várrogas</i> Advearbbat: <i>ruovttoluotta, fáhkkestaga, muhtumin, visot, gusto, hoahpus, deike, dakkaviide</i> Pronomenat: <i>juoga, soames</i>		
Kap. 6 Vihtta váile ovcci	- Máhttit diimmu - Máhttit dáhtona - Máhttit muhtin áigedoahpagiid, áigeadvearbbat - Máhttit lohkat ja ipmirdit teavstta áiggi birra - Máhttit ságastallat áiggi birra - Máhttit bájuhit máidnasa - Máhttit cukcasiid - Máhttit čállit oanehis dieduid imperatiivahámis - Máhttit muhtin dássemolsašumiid: nn-n, ll-l, rr-r, vv-v, ss-s, tt-t	Substantiivvat: <i>veaigi, suola, čorbma, bihkkaspámja, áibmu, jándor, bealli, áigeguovlu</i> Vearbbat: <i>boktit, lihkkat, doapmat, vuordit, heivet, čiehkástallat, gávdnat, baldit, bieguhit, suorganit, nohkkat, suhttat, báittit, báillet, bealkit, geaiguhit, sevmjodit, bihkkadit, loktanit, girdit, heaitit, guovlat, rahčat, vuoidat, beroštit, darvánit, gohčit, jorrat, juohkit, johitit, sirdit</i> Adjektiivvat: <i>jalla, váivi, fasttes, sáhkki</i> Advearbbat: <i>iđđes, eret, árrat, beaivet, manjit, diibmá, eske, álohii, ráfis, oktanaga, ovdalii, manjos, easkka</i> Pronomen: <i>buohkat</i> Post- ja preposišuvdna: <i>bealde</i>	Diibmu lea vihtta badjel guhtta. Boađe ruoktot diibmu logi váile beal gávccii! Čohkket duon stullui! Ihttin mun šattan vuolgat skuvlii diibmu beal gávccii.	Oahppigirji: s. 51–58 Bargogirji: s. 48–58 Divttat: Áigi vássá, Áigi, Diibmu, Jándor Kulturgoaikkanas: Verddevuohta s. 58 Speallat: Muital ollu go diibmu lea! Girjjit: <i>Idja ja beaivi</i> (Sissel Gaup) (oránša bovssas) Áigi lohkgangirji Áigi bargogirji (Áge Persen, Idut 1998) <i>Muitalusat, máidnasat ja cukcasat</i> (Davvi Media 1986) Eará: http://572.davvi.no/ http://multi14.calliidlagadus.org/multi4a/kapittel4/ Dáid neahttasiiduin beassá hárehallat mánuid, dáhtona ja áiggi, Multi a-girjiin. http://multi14.calliidlagadus.org/ Dáppe leat cukcasat: http://ingebuske.blogspot.no/ «Vulle Vuojas»-bláđiin, «Bamse»-bláđiin, «Leavvedolgi»-mánáidbládis ja «Š»-nuoraidbládis. Ávvir-aviissas leat maiddái cukcasat.

Fáddá	Gálgamihtut	Odda sániit	Giellaohppa ja dadjanvuogit	Barggut ja doaimmat
Kap. 7 Báhkis guksin	- Máhttit muhtin duodjesániid - Máhttit lohkat ja ipmirdit teavstta duoji birra - Máhttit ságastallat duoji birra - Máhttit bájuhit máidnasa - Máhttit čállit čilgejeadđji teavstta duojis, mas leat unnimus 50 sáni, gieđain dahje dihtoriin - Máhttit sátnevádjasiid - Máhttit čuovvut bargobagadusaid - Máhttit veardidit muhtin bárrastávvaladjektiivvaid	Substantiivvat: <i>báhkki, firon, guksi, soahki, oahki, reaidu, gietkka, goahiti, guossi, gufihitar, ráddi, baikačivga, duodjeavnnas, siedga, beahci, ávmasteapmi, eanan, vissir, bárku, beassi, veaddi, nađđa, náhppi, atnubierrgas, suolpan, suohpal, skrubba, ruitu, bumbolbáddi, olggobealli, hávvi, fárfu, sieđgabáddi, njurggonas, vispi, bilebippán, geahči, gurra, vinjugeahči, beallemuđdu, ceahkki, njuolggegeahči, jietnaráđgi, bossungeahči, goahcemuorra, dáfegoahiti, máhku, jiellofanas, gummebáddi</i> Veartbat: <i>gávndnat, dárbbášit, geavahit, báhcit, rievdat, soaitit, dáhpáhuvvat, jurddašit, lonuhit, guođđit, čiehkádit, eallit, rahpat, čáknjalit, risset, luoitit, muitit, loavdit, čatnat, doallat, duollat, smarvvagit, guohcagit, lanjajhit, váruhit, jorahit, luovvanit, vurket, báidnit, sahát</i> Adjektiivvat: <i>vuogas, njuolgat, goikkis, buozas, surgat, buoidi, jámas, dehálaš, dábalaš, njuoskkas, nanus, govdat, guhkolaš, gassat, vitnjut, asehís, saháhápmášas</i> Advearbbat: <i>dolin, áibbas, goassege, johtilit, álu, badjálaga, ruossut rássut, bajás guvlui, dassáži, bajábealde, vuolábealde, rastá, várrogasat, eret</i> Post- ja preposišuvdna: <i>rájes</i>	Ádjá guksi lea čáppat. Mun áiggun ráhkadit čábbát guvssi go áddjá. Du rissi lea guhkki. Mu rissi lea guhkit. Su rissi lea guhkimus.	Oahppigirji: s. 59–66 Bargogirji: s. 59–66 Kulturgoaikkanas: Gietkka s. 66 Girjiit: <i>Gietkka</i> (Gunvor Guttorm, DAT 1991) <i>Sáni sátnevádjaset</i> (Máret Sára, Davvi Girji 2009) <i>Sátnevádjaset</i> (Máret Sára, Davvi Girji 2007) <i>Girjjo-Gárjjo</i> (Kåren Elle Gaup, Davvi Girji 2001) <i>Soigosiid sáhttu</i> Mikkel Magnus Utsi, Davvi Girji 2000 Eará: Duodjememo Filbma: Sverres røtter https://tv.nrk.no/serie/folk/DVFO30000510/06-01-2010 Dáppe beassá geahččat go ráhkadit bilebippána: https://tv.nrk.no/serie/supernytt/MSUB02010615/15-06-2015#t=6m1s Dáppe beassá geahččat go ráhkadit lottekássa: https://tv.nrk.no/serie/villmarksbarna/MSUE10005214/sesong-2/episode-2# Dáppe oaidná movt ráhkadit lottekássa: https://www.miljolare.no/aktiviteter/fuglekasser/bygging
Kap. 8 Máttar- áhkku ja máttar- áddjá	- Máhttit muhtin fuolkevuodasániid - Máhttit geavahit dábealeamos bearaš- ja fuolkevuodasániid. - Máhttit lohkat ja ipmirdit teavstta fuolkevuoda birra - Máhttit ságastallat iežas saga birra - Máhttit lohkat prográmma - Máhttit bájuhit máidnasa - Máhttit árvádusaid	Substantiivvat: <i>ipmi, máttaráhkku, buđetbealdu, máhka, mála, málár, báidnu, ruhta, gákkis, sohkaideavvadeapmi, irgi, sássa, govvideapmi, lášmmohallanlatnja</i> Veartbat: <i>unnut, fuomášit, beaskidit, fertet, hilsket, málet, báhcit, borahit, meahkut, deavvadiit, čuolbmadiit oahpásmuvvat, suohkastallat, darvvihit, náitalit, čijadit, divvut, earránit</i>	Gii lea du ipmi? Geat leat du oambealit? Mii lea muotá isit dutnje? Mat leat du siesá manát dutnje? Mu máttaráhkku lea hui boaris.	Oahppigirji: s. 67–74 Bargogirji: s. 67–76 Speallat: Fuolkespeallu – čilge sáni Kulturgoaikkanas: Giellabáidnin s. 74 Luodit ja lávlagat: Mun ja mu lagamusat, Fuolkelávlla (Čuovvol dál. Lena Romsdal Hætta ja Lisa Romsdal Kristensen, Davvi Girji 2007)

Fáddá	Gálgamihtut	Odda sámit	Giellaohppa ja dadjanvuogit	Barggut ja doaimmat
	- Máhttit čállit fuolkki birra, mas leat unnimus 50 sáni, giedain dahje dihtoriin - Máhttit geavahit bárrastávvalvearbbaid biehttalanhámis, preseansa ja preterihitta, ol. ja ml. - Máhttit ságastallat giela ja giellaseaguheami birra. <i>Norvagisma</i>	Adjektiivvat: <i>oktasá, nanu</i> Advearbbat: <i>visot, ovttas, dárkilit, áinmas, čohkal</i> Pronomen: <i>alcces</i>		Eará: Dán neahttabáikkis gávdná namahusaid ja tabeallaid fáddái. http://www.kuati.fi/sme/bearas-ja-avvudeapmi/bearas-ja-sohka.php?material_id=1137 «Jagi mánut – Fuolkevuotta» CD mánuid namaid ja fuolkenamahusaid birra. Møller kompetansesenter 2004 Fuolkevuodaplakáhta. Davvi Girji Dáppe beassat gullat Fuolkelávлага: https://tv.nrk.no/serie/manaid-tv-samisk-barne-tv/SAPR65002814/04-05-2016 Dás beassat geahčat mo ráhkadit fiellofatnasa: https://www.youtube.com/watch?v=DR3zvh5-m74 Ráhkadit fiellofatnasa. Dás leat eará minstarat go dat mii lea girjiis: http://eliasklubben.no/lag-din-egen-propellbat/ Dá vel nubbi: http://fava.no/nor/blogg/Artikler/Tid-for-baat-med-strikmotor Gávpespealut: Sohkaspeallu, Dá veahá movt speallat: http://www.kuati.fi/media/.materials/o_1a5eu3v23lh5ovc8l2kjfs190001g.pdf
Kap. 9 Mearra- gáttis leat čearrihat	- Máhttit muhtin guolle- ja loddenamahusaid - Máhttit lohkat ja ipmirdit teavsta mearraguliid ja -lottiid birra - Máhttit ságastallat mearraguliid ja -lottiid birra - Máhttit ráhkadit ja čállit árvádusaid giedain dahje dihtoriin - Diehtit ahte substantiivat juhkkujuvvojit iešguđet sojahanmálleide: bárrastávval- ja bárahisstávvalsubstantiivat - Máhttit muhtin bárahisstávvalsubstantiivaid nominatiiva ol. ja ml.	Substantiivvat: <i>ulli, dorski, sáidi, finddar, luossa, stággu, vuogga, stáinnir, gáddi, guolga, gáibi, biebmoguolli, bivdínáigi, bálldis, bodneguolli, dielku, cuohppa, reabbá, sallit, silba, sáttobodni, háhká, čiekjalas, loahkka, ságastallan, vuotnagáddi, siseanan, vuoivvas, buoidi, átti, áhpi, sátnevuorru, duorgu, gáranasruitu, loahppa, eallin, bárbmoloddi, beassi, čivga, cagan, čearrit, veajet, jietna, skávhi, mearragoaskin, harrjá, varis, duoršu, iijijjálas, hearvanjunát, bovttáš, mearrapáhpegojjá, máttá, raddi, bodnecalli, máhttu, divri, oaivečohkka, soadjegeahči</i> Vearebbat: <i>darvvihit, čollet, deaddit, goddat, cuvket, hállat, gaikut, nealgut, dovdat, jearrat, rábmot, gáskkestit, monnet, dikšut, bisáni, buokčalit, riehkut, riejjáskit, fargkut, lebbet, hukset, seaivut, hirrá</i>	Gosa mannet fatnasat? Fiervvás leat čearrihat. Mat guolli leat dán vuonas? Dovddat go don mearralottiid?	Oahppigirji: s. 75–82 Bargogirji: s. 77–84 Kulturgoalkkanas: Sieidi s. 82 Luodit ja lávlagat: Guolle-lávlla, Hánná luohti http://580.davvi.no/0-bmm.swf Girjiit: <i>Lottit luondus</i> (Aikio, Esko Aikio, Jouni Vest-Aikio, Anja, Davvi Girji 1997), <i>Lottit Sámis</i> (Sissel Gaup Davvi Girji 2014), Áfruvvá – <i>Havfruen</i> (Karen Anne Buljo, Idut 2011), <i>Irina bivdá</i> (Ingunn Olsen, Davvi Girji 2002)

Fáddá	Gálgamihtut	Odda sánit	Gielaoahppa ja dadjanvuogit	Barggut ja doaimmat
		Adjektiivvat: <i>ropmi, šeałgat, duolba, bastilis, smávva, gievra, álki, buoidi, geaŋes, oahpis, guovdat, lášmadit, geahppasit, šerres, ivdnái, čohkka, seaggi, guovttesuorat, allat</i> Advearbbat: <i>fargga, lahka, measta, vuollel, manjel, sullii, gitta, davás</i> Pronomenat: <i>goabbat, earás, guhte, ovttag</i> Lohkosánit: <i>duháhiid</i>		Dán lávlagirjjiis leat luodit mat heivejit fáddái: <i>Lávlagat ja luodit</i> (Doaim.: Haldis Balto, Randi Johansen ja Øyfrid Solbakken. Davvi Girji 1995), Mari Boine juoigá Goaskinvielja: https://www.youtube.com/watch?v=kprl0CECykA
Fáddá: Algo-álbmogiid ávvu-beaivvit	- Máhttit sávvat ráfalaš juovllaid ja buori ođđa jagi - Máhttit muhtin juovlasániid	Substantiivvat: <i>ávvubeaivi, riikka, jaskesáigi, ollesolmmoš, Márijábeaivi, duogáš, davásjohtin, mánnárasta, doallu, jámes, siellu, árran, gáhčči, ginttal, niehkoáigi, bivdoliikadeapmi, heajat, bivdoliikkku, hávdádeapmi, eallin, mirkošaddu, ládje, stoalpu, sátttohpi</i> Vearbbat: <i>njammat, levget, suohtastallat, herskostallat, messostallat, čuovvut, muitin dihte, jápmat, láhčit, dolasit, buotnjut, áddeastallat, dearpat, sávvat</i> Adjektiivvat: <i>mirkui, albma, vuoiŋŋalaš</i> Advearba: <i>loahpas</i> Pronomen: <i>juoidá</i> Post- ja preposišuvdna: <i>vuodul</i>	Ráfalaš juovllat! Buorre ođđa jahki! Giitu, seamma dutnje!	Oahppagirji: s. 83–88 Bargogirji: s. 88–86 Kulturgoaikkanas: Sámi mánuid namat s. 88

Fáddá	Gálgamihtut	Odda sánit	Giellaohppa ja dadjanvuogit	Barggut ja doaimmat
Fáddá: Sámi álbmot- beaivi – Isak Saba	Máhttit sávvat lihku beivviin	Substantiivvat: <i>gávpealmmái, šibitdoalli, guolásteaddji, gávpereanja, Čáhcesuolu, Bierggis, dulka, Unjárga, doaibma, Guolásteddjiid ja bargiid searvi, áššit, čalbmeeadni, hávdi, dávvir, dákti</i> Vearbbat: <i>vuodđudit, válljet, hávdádit</i> Adjektiivvat: <i>erenomážit, ángir</i> Advearba: <i>rádjái</i>	Lihku beivviin! Buorre álbmot-beaivi! Giitu, seamma dutnje! Mii ávvudit Sámi álbmotbeaivi.	Oahppigirji: s. 89–91 Bargogirji: s. 87 Kulturgoaikkanas: Sámi saga lávlla s. 91
Fáddá: Beassážit – sámi meassut	Máhttit sávvat buriid beassážiid	Vearbbat: <i>ollet, searvat, dápmat</i> Advearbbat: <i>dieđusge</i>	Buorit beassážit! Giitu, seamma dutnje!	Oahppigirji: s. 92–94 Bargogirji: s. 88 <i>Luodit ja lávlagat:</i> «Muzetčuovvat» Kulturgoaikkanas: Heargedápmán s. 94 Filbma: Johán Issát dápmá hearggi https://tv.nrk.no/serie/fra-slekt-til-slekt-i-sameland/FTRO00005585/29-12-1985

Gággi 6 – oppalaš geahčastat

Fáddá	Gálgamihtut	Odda sámit	Giellaoahppa ja dadjanvuogit	Barggut ja doaimmat
Kap. 1 Min sida lea Skániin	- Máhttit muhtin sámi báikenamaid Davvi-Sámis - Máhttit lohkat ja ipmirdit iešguđetlágán teavsttaid - Máhttit ságastallat báikenamaid birra - Máhttit lohkat álkes tabealla ja diagrámma - Máhttit ráhkadit statistihka Excelliin (omd.: Sámedikki jienastuslohku dihto suohkaniin) - Máhttit oahpásnuvvat eará olbmuiiguin - Máhttit čállit biografiija iežas birra gieđain dahje dihtoriin - Máhttit muhtin dábalaš sániid davvisámegiela suopmaniin - Máhttit persovdnapronomena nom. gl. - Máhttit bárrastávvalvearbaid preseansa gl. - Máhttit <i>leat</i>-vearba preseansa gl.	Substantiivvat: <i>sápmelaš, davvi-, julev- ja máttasápmelaš, gieldal suohkan, guovddáš, ássit, áshus, báiki, báikenamat, biras, kárta: Lujávri, Murmánška, Unjárga, Deatnu, Leavdnja, Kárášjohka, Anár, Avvil, Máze, Guovdageaidnu, Heahttá, Gárasavvon, Giron, Jiellevárri, Gáivuotna, Ivgu, Romsa, Loabát, Skánit, Hárstták, siida, ássit</i> Vearbbat: <i>guohtut, searvat, sárdnut, bisánit, jurdilit</i> Adjektiivvat: <i>ollu, čáppat, stuoris, unni, alimus duohkái</i> Advearbbat: <i>ovdal, unnán, eanet, dáppe, dieppe, doppe</i> Pronomenat: <i>mihkkege, maidege</i> Jearransánit: <i>Gean?, Man?</i>	Gos soai orruba? Moai manne Unjárgii. Doai leahppi Skániin eret. Moai letne ruovttus. Geat leaba soai?	Oahppigirji: s. 5–16 Bargogirji: s. 5–14 Kulturgoaikkanas: Báikenamat Rávagirjiis: Sápmi speallu, Gággi 4 Luodit ja lávlagat Girjijt: <i>Fáddágirji 2. Báikenamat.</i> (Máret Sára, Davvi Girji 1996), <i>Jámešgušbákti ja Jiehtanas: báikenamat giellaoahpahusas</i> (Lene Antonsen, 1999) Neahttasiiddut: Digitálasátnegirjiit, sajus.davvi.no, sanit.oahpa.no Neahttasiiddus gávnnat sámegiell báikenamaid kárttas: https://www.google.com/maps/d/viewer?ll=68.106102%2C15.820313&spn=11.569501%2C15.205078&hl=no&t=h&mmsa=0&z=4&source=embed&ie=UTF8&mid=1m5W7YUWwP5IO37X_swUe7VUJ9W7Y Dán neahttasiiddus gávnnat sátneruossalašaid mat leat heivehuvvon sámii báikenamaide: http://people.uta.fi/~km56049/same/puzzles/index.html Neahttasiidu gos sáhtát jorgalit báikenamaid: http://giellatekno.uit.no/cgi/geo.sme.html Eará vuogas neahttasiiddut gos gávdná sámii báikenamaid: www.norgeskart.no www.ut.no
Kap. 2 Mun logan divttaid	- Máhttit lohkat sámii mánáid- ja nuoraiddigirjiálašvuoda - Máhttit muitalit girjii sisdoalu birra - Máhttit lohkat divttaid hutkáivuodain - Máhttit ságastallat divttaid sisdoalu birra - Máhttit čállit divtta gieđain dahje dihtoriin - Máhttit leat-vearba preseansas ja preterihtas gl.	Substantiivvat: <i>skihpár, njuovvanáigi, olmmošvierru, miella, fearárat, gabbageadgi, golgolaš, ságat, girji, girječáli, lohkki, girjerjáš, girjegávpi, govat, tevdnejeaddji/gorvejeaddji, rinči, eanan, muortu, vuotna, huksen, njuovvanreijko, váldoolmmoš</i>	Moai logaime e-poastta. Doai čáliide reivve. Soai leaba siste. Moai leimme ruovttus. Dis lea mánná.	Oahppigirji: s. 17–26 Bargogirji: s. 15–24 Divttat: Dappasii gappasii duike, Mu miessi, Olmmoš-vearru, Namma dikta, Bieggá, Dat jorrá, Eallit, Mu bussá, Ustivuotta

Fáddá	Gálgamihtut	Odda sámit	Giellaohppa ja dadjanvuogit	Barggut ja doaimmat
	Máhttit bárrastávvalvearbbaid preterihtas gl. Máhttit persovdnapronomena lok., ml.	Vearbbat: <i>návehastit, bahčit, duhkoraddat, láhttet, cuvket, rávkat, deavvadit, ihtit, báittit, jorrat, gulalahallat, váccašit, čoggit, čállit, lohkat, luokat, oastit, dovdat, oahpásnuvvat, čaibmat/boagusit, tevđnet/sárgut, vásihit, bálkut, gálašit</i> Adjektiivvat: <i>mielkkas, ángir, gávvil, imašlaš, ájon, áigá, juoigalas, čavilá, somá, gelddolaš, morašlaš, láittas, váivi, lossat, guhkki, oanehaš, ahkit, váttis, miellagiddevaš</i> Advearbbat: <i>oktiibuot, jođánit, njozet, dávjá, háreve, veahá, ollu, dattetge</i>		Kulturgoaikkanas: Sámi girjijlašvuohhta Girjiit: <i>Sárá beavegirji</i> (Siri Broch Johansen, ČállidLágáduš 2010) Afruvvá – Havfruen (Karen Anne Buljo, Idut 2011) <i>Beaivi bárti suotnjodeapmi/ Solsømens frierferd</i> (Solfred Fjellaksel Pedersen, 2010) Diktagirjiit: <i>Čuonjéatni hoahkammat</i> (Lásse Luoppal, 1993) <i>Mingá</i> (Iraida Vinogradova, 2003) <i>Mu ustibat</i> (Iraida Vinogradova, 1994) <i>Noaide-Biehtár</i> (Inger Margrethe Olsen, 1991) <i>Noaide-Liissá</i> (Inger Margrethe Olsen, 1994) <i>Golbma fearána Buoiddes-Begáin</i> (Bjørn Nitteberg, 2003) <i>Máilmmi láikkimus ohmmoš</i> (2006) <i>Máilmmi árggimus áhkku</i> (2012) <i>Máilmmi jálumus mámmá</i> (2009) Elle Márjá Vars
Kap. 3 Ulda- nieida návehis	- Máhttit lohkat ja ipmirdit máidnasa sisdoalu - Máhttit muitalit muhtin sámi máinnasfuoddu birra - Máhttit bájuhit sámi máidnasa - Máhttit čállit máidnasa, mas lea sámi máinnasfuoddu, gieđain dahje dihtoriin - Máhttit dássemolsašumiid: - hk-g ht-d, hp-b - Máhttit bárrastávvalvearbbaid biehttalanhámis preseanssas gl. - Máhttit muhtin bárahisstávvalvearbbaid preseanssas ol., gl. ja ml.	Substantiivvat: <i>máidnasat, ruitu, máinnasfuoddu, ádjagis, suohkat, bealli, stálledinga niehku, higgat, ráddi, gieddegeahči, ruhku, hilla, riggodat, máinnas, muitaleaddji, guldaleaddji, stállu, ulda, gufihitar, balddonas, huksenlohpi, cissa, baika</i> Vearbbat: <i>rávvet, luoitit, báhkkanit, buollit, cuovkanit, rišihit, čorget, riggut, fidnet, dárjjai gahčalit, buollát, lihkostuvvat, guldat, máinnastit, balddihit, lonuhit, ráfjehuhit, hukset, láhppit, soaitit, čiehkát, niegádit, sirdit, bissut, giessat, čuolbmádit, čatnat, fillet, murjet, suorganit, duostat, vuoššat, headástuvvat, buktit</i>	Moai ean čále reivve. Doai muitaleahppi muitalus. Soai hálideaba stoahkat Jahki ii leat jagi gáibmi. Diehtu: Diedit go boadát!	Oahppigirji: s. 27–38 Bargogirji: s. 25–34 Kulturgoaikkanas: Sámi muitalanárbevieru Rávagirjiis: Leat muitalusat mat heivejit fáddái. Eará: Kárenina-filbma https://tv.nrk.no/serie/manaid-tv-samisk-barne-tv/SATV70004696/21-10-1996#

Fáddá	Gálgamihtut	Odda sániit	Giellaoahppa ja dadjanvuogit	Barggut ja doaimmat
		Adjektiivvat: <i>smávva, jalla, dlás, funet, somá, gelddolaš, morašlaš, láittas, váivi, lossat, guhkki, oanehaš, dhkit, váttis, miellagiddevaš, ilgat, issoras, hánis, geaŋ, buotdiehtti, fasti, rikkis, gievra, jierbmái, álki</i> Advearbat: <i>illá, miehtá, measta, beallemuddui, luovus, guoras</i>		Girjiit: <i>Ammul ja alit oarbmælli</i> (Marry A. Somby, 1976), <i>Noaide-Biehtár</i> (Inger Margrethe Olsen, 1991), <i>Noaide-Liissá</i> (Inger Margrethe Olsen, 1994), <i>Min njálmmálaš árbevieru</i> (Harald Gaski, John T. Solbakk, Aage Solbakk (doaim.), 2004), <i>Soigosiid sálhttu</i> (Mikkel Magnus Utsi, 2000), <i>Girdinoaidi bárdni</i> (Annukka ja Samuli Aikio, 1981), <i>Áhkku muitat munnje</i> (Anna Liisa Guttorm, 1996), <i>Boađe lohkat</i> (Laila Stien, 1988) Rávagirji oahpaeaddjái: Áibmolaččat bohtet! (Inger Eline Eira Buljo, 2003) Neahttasiiddut: Sámi máidnasat: http://www.samimuseum.fi/maahisweb/sapmi/sa_lastentarinat.html NRK Jodi Dáppe gulat muitalusaid ja fearániid iešguđet báikkiin Sámis: https://www.nrk.no/emne/nrk-jo_i_-samegillii_-1.11770250
Kap. 4 Násttit muitalit	- Máhttit muhtin sániid mat gullet máilmmiávvošii - Máhttit geahččat ja dovdat sámi nástegovaid - Máhttit lohkat ja ipmirdit myhta sisdoalu - Máhttit muitalit sámi nástegovaid birra - Máhttit čállit fáktátevsta giedain dahje dihtoriin - Máhttit bárrastávvalsubstantiivaid lok. ml. - Máhttit jearransániid: <i>Main? Geain? Geaid?</i> - Máhttit persovdnapronomena akk./gen. ml.	Substantiivvat: <i>sivdnáduš, ipmil, dolgi, bilkár, murku, áksu, veažir, buoidi, sarvvesbivdu, sarvvis, lagamus, dávgi, bismárra, sáiti, báhti, máilmmilohppa, gollan, skábma, násttit, nástegovva, guovssahas, mánnu, beaivváš, albmi, nástealbmi, čuovga, beaivečuovga, muohta, mannebuoidi</i> Vearbat: <i>jápmiit, hutkat, čuovgat, hárdit, báittit, oatnut, oaidnit, geahččat, vuolgat, vihkket, njuovvat, oaguhit, márfut, doallat, málestit, gomihit, čákkat, beroštit, ruohhtat, libaidit, čáskit, goddit, heaitit, moraštit, geassit, firtet, šearrá, lállit, šeaigát, báhkčit, láhkčit, geahččalit, bissehit, nagodit, láittit, šolget, giđđadahhttit, bilkiđit, jávkat</i> Adjektiivvat: <i>gárvvis, čoarvás, seavdnjat, buolaš, čuovgat, oanehaš, šearradeamos, jámas</i>	Geaid gahpirat leat dá? Leat sin gahpirat. Geain leat fáhcat? Mánáin leat fáhcat. Mis leat guossit.	Oahppigirji: s. 39–48 Bargogirji: s. 35–44 Kulturgoaikkanas: Nástealbmi, kompása ja diibmu Speallu: Bargogirjiis. 7. Speallu – vällje vearbba ja sojat rievtties persovdnii. Eará: Vitensentera nástekárta mas leat nástegovat: http://nordnorsk.vitensenter.no/himmel/stjerner/samisk.php Girjiit: <i>Beaivvi bártni suotnjodeapmi / Solsønnens frierferd</i> (Solfrid Fjellaksel Pedersen, 2010) Neahttasiiddut: Sarvábivddu sáhtta guldalit dáppe: http://www.samimuseum.fi/maahisweb/sapmi/sa_lastentarinat.html

Fáddá	Gálgamihtut	Odda sánit	Giellaohppa ja dadjanvuogit	Barggut ja doaimmat
		Advearba: <i>jodus</i> Pronomen: <i>earret eará</i> Jearransánit: <i>Main? Geain? Geaid?</i>		http://www.viten.no/?stjernehimmeel_tegn Nástejuvllas leat sámi nástegovat: http://www.naturfag.no/binfil/download2.php?tid=1106060 Dás gávnnaat movt ráhkadit nástejuvlla: http://www.naturfag.no/forsok/vis.html?tid=1122808
Kap. 5 Lean dinen 2250 ruvno	- Máhttit ipmirdit ja geavahit loguid gulalahallamis hattiid ja rudaid birra - Máhttit stuora loguid, 1000 - Máhttit lohkat álkes tabealla ja ráhkadit statistihka - Máhttit lohkat ja ipmirdit sisdoalu máidnasis - Máhttit dingot ja oastit - Máhttit ráhkadit ja neaktit rollaneavttašeamis - Máhttit eará eamiálbmogiid birra, inuhtat - Máhttit čállit e-poastta - Máhttit bárrastávvalsubstantiivvaid ill. ml. - Máhttit jearransániid <i>Maiddda? Geaidda?</i> - Máhttit persovdnapronomena ill. ml.	Substantiivvat: <i>ruhtiačoaqqin, rehket, evttolhus, ránnjá, árktalaš guovlu, eallinvuohki, njuorju, fállá, goddi, urta, morša, vásáhusolgogollu, rehketdoallu, oaivegávpot, suolu, máikemuittu, borri, guksi</i> Vearbbat: <i>gávnnahit, dinet, rehkenastit, njuoskkadit, bistit, báhcit, mearkkašit, dearpat, huikit, riedjat, iđšit, velledit, hirrátt, čuoggut</i> Adjektiivvat: <i>árbevirolaš, ođđamállet, divrras, eanaš, headju</i> Advearbbat: <i>muđui, fáhkkestaga, jođánit</i> Jearransánit: <i>Maiddda? Geaidda?</i>	Geaidda guossohat láibbi? Sidjiide guossohan láibbi. Midjiide bohtet guossit. Maidda addet suinniid? Gusaide adden suinniid.	Oahppigirji: s. 49–58 Bargogirji: s. 45–54 Kulturgoaikkanas: Bossegohpi márkanat
Kap. 6 Mu gákti lea alit láddis	- Máhttit muhtin duodjesániid - Máhttit lohkat ja ipmirdit teavsta duoji birra - Máhttit lohkat bagadusaid - Máhttit bagadit iežas guovllu gávtti - Máhttit čállit bagadusa giedain dahje dihtoriin - Máhttit bárahisstávvalsubstantiivvaid akk./gen. ol. - Máhttit čállit cealkkamáliid - muitalan-, gažaldat- ja gohččuncealkka - Máhttit adjektiivvaid veardideami - Máhttit ságastallat sátneluohtaid birra	Substantiivvat: <i>čikja, guovlu, buđetbealdu, balddonas, máhcastat, gilga</i> Vearbbat: <i>coggat, suohkihilit, lebbet, vadjat, hervet, geavahit, gaikut, mihtidit, máhccut, rahiasit</i> Adjektiiva: <i>sihkar</i> Advearbbat: <i>fargga, áibbas, aiddo, oanehaš, duodai, oktii, gitta, sullii</i>	Bija boahkana! Mus lea ođđa láddegákti. Lea go dus ođđa gákti? Attes munnje riebangolli! Don leat čeahppi ja viššal.	Oahppigirji: s. 59–68 Bargogirji: s. 55–64 Luodit ja lávlagat: Goarrunmašiinna Polka Kulturgoaikkanas: Stoffa biktasiidda Eará: Veaskominsttar: ovttas.no/nb/node/21379 Girjiit: <i>Guovdageahtgákti</i> (Inga Hermansen Hætta, 1993), <i>Vár folkedrakt</i> (Gry Fors og Ragnhild Enoksen, 1991), <i>Duodjegirji Ivogákti</i> (Gáivuona NSR, 1997), <i>Duodjegáldu</i> (Anne Kirsten Eira ja Marit Østby, 1996)

Fáddá	Gálgamihtut	Odda sániit	Giellaoahppa ja dadjanvuogit	Barggut ja doaimmat
		Pronomen: <i>buohkat</i>		Sámi gáktemállet (Sámediggi, 2001) Spealut: Gáivuona bivttasspeallu, ovttas.no
Kap. 7 Mun hoalan, don sárnut	- Máhttít muhtin dábálaš sániid eará suopmaniin, davvisámegiela suopmanat - Máhttít ságastallat suopmaniid birra - Máhttít lohkat ja ipmirdit teavsta suopmaniid birra - Máhttít muitalit muhtin suopmana birra - Máhttít ráhkkanit jearahallamii ja čállit jearahallama giedain dahje dihtoriin - Máhttít bárahisstávvalsubstantiivvaid lok. ol. - Máhttít vearbbaid: - Progressiivavearbbat preseanssas ja preterihtas <i>Mun lean borramin. Doai leidde čállimin.</i>	Substantiivvat: <i>suopman, erohus, sojjaheapmi, jietnadat, skállu, bávvčas, snuolga</i> Vearbbat: <i>goistet, stužihit, sávvat, mannat, guoddit, fanahit, guhkkit, čorbmadit, golgat, nissut, fatnat</i> Adjektiivvat: <i>lossat, bastteheapme, suohtas, šláruva</i> Pronomen: <i>ieš</i> Preposiisuvdna: <i>rastá</i> Advearbbat: <i>gaskat</i>	Beatnagis lea gollečebetháddi. Son lei oadđimin. Boahkánis leat silbaboalut. Moai letne lohkanin. Birehis lea Gáivuona suopman.	Oahppigirji: s. 69–78 Bargogirji: s. 65–74 Kulturgoaikkanas: Davvisámegiella Girjiit: <i>Gielas gillii Mielas millii 9.</i> <i>Davvisámegiela suopmanat.</i> (Palismaa ja Gaup Eira) Neahttasiiddut: Dás gávdná suopmankárta. Kárttas sáhtá maid guldalit iešguđetge suopmana: http://www.calliidlagadus.org/web/?suopmanat
Kap. 8 Heavdni veahkeha	- Máhttít muhtin divrenamahusaid - Máhttít lohkat ja ipmirdit teavsta divrriid birra - Máhttít muitalit muhtin divrri birra earáide - Máhttít čállit máidnasis dialoga giedain dahje dihtoriin - Máhttít bárahisstávvalsubstantiivvaid ill. ol. - Máhttít muhtin goallossániid	Substantiivvat: <i>gobba, čurot, muoldu, dilhki, čuoika, lupmel, mihamáreahket, gotka, gotkkabeassi, beaiveloddi, heavdni, čudit, ballu, heavnniferbmi, heagga</i> Vearbbat: <i>giessat, irgidit, moivet, doaškalit, rábmot, soahpat, beassat, sivdnidit, bearrágeahččat, šurrat, jaskkodit, váibat, dolkat, čovdjit, ribahit, viggat, ábuhit, diehtit, gávdnat, rábmot, fieraldahttit, jáhkkit, bávvčagat, oainnáhallat, báhtarit, fuobmát, buškkihit, gokčat, čiehkádit, fáktet, sáddat, beasit, gádjut</i> Advearbbat: <i>dan botta, fárrui, álohii, manjis, doarvái, doarrás, miehtut</i> Postposiisuvnnat: <i>dilhte, lahka, manjái, ovdii</i>	Bija máđuid gahpirii! Čuoika njammá vara. Moai manne márkani. Mun attán sohkkara čurohii. Beaiveloddi lea čáppat.	Oahppigirji: s. 79–88 Bargogirji: s. 75–88 Luodit ja lávlagat: Gobba ja čurot Kulturgoaikkanas: Diiddat – Heavdni ja divrrit Vuogas neahttasiiddut: http://prod.ovttas.no/nb/luondujabiras Spealut: <i>Divrespeallu 2012</i> : Aino Hivand, Rauni Magga Lukkari Musihkkavideo: http://tv.nrksuper.no/serie/manaidd-tv-samisk-barne-tv/SA-PR65002514/06-06-2015 Čuoikaluođit

Fáddá	Gálgamihtut	Odda sámit	Giellaohppa ja dadjanvuogit	Barggut ja doaimmat
		Adjektiivvat: <i>hearvás, várrogas</i> Pronomenat: <i>goabbá, iežan</i>		Arvvas čuoikaluohti: https://www.youtube.com/watch?v=h5DbtIOuNBI Ánde Somby juoigá čuoikka: http://www.cujaju.no/index.php?cat=185962 Girjiit: <i>Divrrit. Insekter</i> (ČáliidLágádus 2015), Čuoika (Inga Laila Hætta, GAN Forlag 2002), Čoarvevieksá liederiemut (Aino Hivand, Gollegiella lágádus 2004), Dáppe leat divrrenamahusat sáme- ja dárogillii: http://www.kaford.kommune.no/smavvadivrrit.344634-43217.html Filbma: «Veiviseren» / «Ofelaš» Oahppoárka: http://www.filmweb.no/skolekino/incoming/article1011711.ece
Juovllat	- Máhttit muhtin sámi biepmu birra - Máhttit ráhkadit sámi biepmu	Substantiivvat: <i>čoarbbealli, čuomohas, soarpi, čielgemállis, aaddamat, liepma</i> Vearbbat: <i>cahpat, duldehastit, lavdit, garahit, guossohit, cogget, diktit</i> Pronomen: <i>guhitege</i> Advearba: <i>fiidnát</i>	Moai borre biiddosa. Soai leaba suovastuhttimin bierggu. Doai málisteahppi.	Oahppigirji: s. 89–90 Bargogirji: s. 86
Sámi álbmot- beaivvi doalut	- Máhttit muhtin sámi báikenama - Máhttit muitalit mo ávvuda Sámi álbmotbeaivvi	Substantiivvat: <i>gumppus, sárdni, lávdegoddi</i> Vearba: <i>guoimmut</i>	Mus lea Porsáangu gákti. Moai ávvudeimme Sámi álbmotbeaivvi ikte. Soai logaiga divttaid ikte. Mis lei somás ávvudeapmi. Sin gávttit leat hui čábbát.	Oahppigirji: s. 91–92 Bargogirji: s. 87 Spealut: Gáivuona bivttasspeallu ovttas.no

Fáddá	Gálgamihtut	Odda sámit	Giellaoahppa ja dadjanvuogit	Barggut ja doaimmat
Beassážit Luohti ja dovdna	- Máhttit dovnna ja luodi birra - Máhttit muhtin luodi	Substantiivvat: <i>luohti, dovdna, šuoŋa, čuojanas, dajahuš, nuohŋta, jahkemolsun</i> Vearba: <i>dajahallat</i> Advearbbat: <i>ovdan, dávjá, dábálaččat</i> Adjektiivvat: <i>movttegis, lagas, viššal</i> Postposišuvdna: <i>vuodul</i>	Lea go dus luohti? Mus ii leat luohti. Ánnes lea dovdna. Son juoigá garjjá. Rohttes mat luodi!	Oahppigirji: s. 93–94 Bargogirji: s. 88 Luodit ja lávlagat Garjjá luohti: Inga Juuso – Juusk Deanu Májjá: Deatnogátti nuorat – The Best Of Buoremusat Eará: https://www.youtube.com/watch?v=lpmEDITgPSknrk.no Juoigalasat-programmaráidu.

Gággi 7 – oppalaš geahčastat

Fáddá	Gálgamihtut	Odda sámit	Giellaoahppa ja dádjanvuogit	Barggut ja doaimmat
Kap. 1 Sámit njealjji riikkas	- Máhttít Sámi birra - Máhttít muhtin sámi báikenama - Máhttít lohkat ja ipmirdit teavstta Sámi birra - Máhttít lohkat álkes tabealla ja ráhkadit statistihka (jienasteaddjit, ollu olbmot jna.) - Máhttít muitalit iežas sámegiela dili birra - Máhttít čállit fáktadieuid samiid birra giedain dahje dilhtoriin - Máhttít sojahit persovdnapronomeniid kom. ol. - Máhttít jearransáni <i>Geainna?</i> - Máhttít muhtin suorgása	Substantiivvat: <i>elálhus, heargi, orohat, niehku, gílvu</i> Vearbbat: <i>čuožžut, ruotastit, sámástit, čijadit, fitnat</i> Adjektiiva: <i>viiddis</i> Advearba: <i>gaskaneaska</i> Jearransáni: <i>Geainna?</i>	Geainna don manat kanoi? Suinna mun manan kanoi. Elle stoahká muinna. Eadni vuolgá duinna Lujávrái. Gánddaš illuda go arvigodii.	Oahppigirji Bargogirji Kulturgoalkanas: Rájt šadde Rávagirjiis: Sápmi speallu, Gággi 4 Girjiit: <i>Fáddágirji 2. Báikenamat</i> (Máret Sára, Davvi Girji 1996), <i>Jámegušbákti ja Jiehtanas: báikenamat giellaoahpahusas</i> (Lene Antonsen, 1999), <i>Sámi atlas</i> (Hans Ragnar Mathisen, Keviselie 1996) Neahttasiiddut: Digitála sátnegirjiit, sajus.davvi.no, sanit.oahpa.no Neahttasiiddus gávnnat sámegiel báikenamaid kárttas: https://www.google.com/maps/d/viewer?ll=68.106102%2C15.820313&spn=11.569501%2C15.205078&hl=no&t=h&msa=0&z=4&source=embed&ie=UTF8&mid=Im5WYUWwP5IO37XswUe7VUJ9W7Y Dán neahttasiid dus gávnnat sátneruossalasaid mat leat heivehuvvon sámi báikenamaide: http://people.uta.fi/~km56049/same/puzzles/index.html Neahttasiidu gos sáhtát jorgalit báikenamaid: http://giellatekno.uit.no/cgi/geo.sme.html Eará vuogas neahttasiiddut gos leat sámi báikenamat: www.norgeskart.no, www.ut.no Dás gávdná suopmankárrta. Kárttas sáhtá maid guldalit iešguđetge suopmana: http://www.calliidlagadus.org/web/?suopmanat Dáppe lea vejolaš hárijehallat riikkaid sámegilliin: http://www.toporopa.eu/sami/

Fáddá	Gálgamihutt	Odda sámnit	Giellaoahppa ja dadjanvuogit	Barggut ja doaimmat
Kap. 2 Lohkat lea somá	• Máhttitt lohkat sámá mánáid- ja nuoraidgirjjálašvuoda • Máhttitt lohkat ja ipmirdit sámá mánáid- ja nuoraidgirjjálašvuoda teavstta sisdoalu • Máhttitt lohkat ja ipmirdit teavstta mánáid- ja nuoraidgirjjálašvuoda birra • Máhttitt muhtin sámá girječálliid birra • Máhttitt mitalit girjji sisdoalu birra • Máhttitt ságastallat sámá girjjálašvuoda birra • Máhttitt čállit girječállinvearbbaid dahje dlihtoriin • Máhttitt sojahit muhtin bárahissstávvavearbbaid preterihtas ol., gl., ml. • Máhttitt biehtalanvearbbas + leat-vearba preterihta gl.	Substantiivvat: <i>nahkárat, fearán, čora, varra, gánes, čalbmegedhi, girjjálašvuodabálkkašupmi, osku, jietnagirji, mytologiija, gullugovva</i> Vearbbat: <i>rohttet, skužistit, lihkastit, jurdilit, suddat, árvidit, roggat, čuggestit, hilbošit, čijnadit, johttit, jorgalit, nammaduvvot, bajásáddat</i> Adjektiivvat: <i>ártegis, jievja, jierbmás, dovddus, gelddolaš</i> Advearbbat: <i>aiddo, vuos, beanta, ovdas, measta, suoli, hiebmát, dávjá, earat eará, álo, várás</i>	Son muitali girjji birra. Moai hálideimme heastta. Moai ean lean skuvllas ikte. Doai eahppi lean olgun. Soai eaba lean ruovttus.	Oahppagirji Bargogirji Kulturgoalkkanas: Sámi girjjálašvuodha – ođđa áiggis Girjji: Cugu (John Erling Utsi, Podium 2011) Eará: «Vuoi dan Kárenina»-filbma. Sáhtta luoikkahit ovttas.no:s dahje geahččat dáppe: https://tv.nrk.no/serie/manaid-tv-samisk-barne-tv/SATV70004696/21-10-1996# Fárru-siiddus gávdná dieđuid girječálliid birra: http://642.davvi.no/?a=01 Filmmat nuortalaččaid birra: https://tv.nrk.no/program/FFMR00000389/arven-i-grenslandet https://tv.nrk.no/program/FSRA00001089/den-skjulte-historie Cugu-girjai lea ráhkaduvvon neahttabáiki: http://urskola.se/webbplatser/cugu/
Kap. 3 Jiehtanas lea stuoris	• Máhttitt lohkat ja ipmirdit sámá máidnasiid sisdoalu • Máhttitt muhtin sámá máidnasiid ja myhta • Máhttitt ságastallat sámá máidnasiid sisdoalu birra • Máhttitt ságastallat sámá muitalanárbevieru birra • Máhttitt mitalit myhta • Máhttitt čállit čeahkkáigeasu sámá máidnasis dahje myhtas gieđain dahje dlihtoriin • Máhttitt dásemolsašumiid: <i>dd-tt, bb-pp, gg-kk</i>	Substantiivvat: <i>lávžegihppu, lávži, buolvvas bulvii, eamit, lohpi, givrodat, suorbmaraohkki áhkor, čuolbma, hástalus, máddu</i> Vearbbat: <i>cikcut, njávkkadit, njoarostit, mátkkoštit, beavkalit, ballat, rábmot, liikosit, hiepmástuvvat, diktit, joksat, jovssahallat, várdát, gierdat</i> Adjektiivvat: <i>baháneahkkán, árgi, siivui, lodji – lojit, gievrasmus, viissis</i>	Moai ean goddán guliid. Mun biepmán bussá. Mun in biepmán beatnagai. Áhkus leat soappit. Doai eahppi boahán.	Oahppagirji Bargogirji Kulturgoalkkanas: Sámi myhta Girjjiit: Myhtat dáid girjjiin: <i>Girjjo-Gárjjo</i> s. 13–18 (Káren Elle Gaup), <i>Soigosiid sáhttu</i> s. 12–13 (Mikkel Magnus Utsi), <i>(Boađe lohkat)</i> s. 13 Laila Stien, <i>Min njámmálaš árbevieru</i> (Gaski, Solbakk, Solbakk), <i>Beaivvi bártne suotnjodeapmi / Solsømmens frierferd</i> (Solfrid Fjellaksel Pedersen, 2010)

Fáddá	Gálgamihtut	Odda sánit	Giellaohppa ja dadjanvuogit	Barggut ja doaimmat
	Máhttít bárrastávvalvearbbaid biehttalanhamis, preterihta gl.	Advearbbat: <i>viimmat, vajot, čálmeheapme, hiebmadiit</i> Konjunkšuvdna: <i>sihke</i>		Eará: https://tv.nrk.no/serie/gutten-og-gullfuglen/FTRO10000186/30-12-1986# Ruota sámerádio lea ráhkadan mánáidprográmmaid mas muitalit muitalsaid: http://sverigesradio.se/sida/avsnitt?programid=3124 Dáppe gávnnat vuogas dieduid fáddái. http://718.dawvi.no/index.php?option=com_content&view=article&id=60&Itemid=4 NRK Jodi Dáppe gulat muitalsaid ja fearániid iešguđet báikkiin Sámis: https://www.nrk.no/emne/nrk-jo-i-samegillii_-1.11770250 Máidnasat: Jiehtanasas reangan, <i>Borta</i> s. 71 Jiehtanas, <i>Galka</i> s. 71 Manne njoammilis ii leat biedju Manne guovža oadđá dálvvi Manne gáhkkooris lea juolggit badas Mo čuoikkat besse máilbmái Manne guovžžas lea dušše bieža Manne riebanis lea vilges seaibegeahči
Kap. 4 Lossa geađgi	- Máhttít muhtin mihtto-, deaddo- ja sturrodatsániid - Máhttít lohkat ja ipmirdit teavsta mihtu, deattu ja sturrodaga birra - Máhttít lohkat ja ipmirdit loguid gulahallamis - Máhttít lohkat ja ipmirdit biebmobagadusaid - Máhttít muitalit mo cegge lávu - Máhttít čállit fearána giedain dahje dihtoriin - Máhttít sojahit bárahisstávvalsubstantiivaid akk./gen. ml. - Máhttít muhtin vuostálas adjektiviivaid - Máhttít muhtin post- ja preposišuvnnaid	Substantiivvat: <i>bajoš, lávvoriggi, suorgi, geažis, caggi, máttageahči, gierdu, loavdda, uvsot, reahpen, suovva, gávmit, lihhtit, guvlui, máddagat, healbmi, beassi</i> Vearbbat: <i>dárbbášit, seaguhit, soatkat, geavvat, dulbet, čuoggut, diktit, cegget, loavdit, bordit, deaddit, durget, dárbbášit, doalvut, čalmmehuvvat, mearridit, goarjut, lonuhit, suovastit, loktestit, buollit</i> Adjektiviivvat: <i>geahlpas, loikkas, duolbbas, linis, njuoskkas, gassat, čorgat, asehis, lagamus</i> Advearbbat: <i>veahdš, vuostá, sullii, gasku, juste, guoras, guovtte beallái</i>	Jáffobusse deaddá 2 kg. Lea go dus guokte mehtera laddi? Man guhkki lea lávomuorra? Suomuorra lea oanehaš. Rákkas lea vuollegas.	Oahppigirji Bargogirji Kulturgoalkkanas: Sámi mihtut: salla, goartil, dumá, állan, lávki, láhpemihhtu Girjjit: <i>Girjjo-Gárjjo</i> s. 55–68 (Karen Elle Gaup, 2001), <i>Goadástallan ja luondduávdnasat</i> (Karen Marie Eira Buljo, 1994), <i>Mun moai mii</i>. Fáddágirji (Inga Lalla Hætta, Idut 1998), <i>Mun moai mii</i>. <i>Hommat fáddágirji</i> (Inga Lalla Hætta, Idut 1998) Eará: Lávodiiddat. Mánat gilvalit ja seammás beassá oahppat: https://tv.nrk.no/serie/searat

Fáddá	Gálgamihtut	Odda sániit	Giellaohppa ja dadjanvuogit	Barggut ja doaimmat
		Pronomenat: <i>juohkehaš, iežas</i>		Álttá Sámi Giellaguovddáža prošeakta lávu birra: http://altasg.no/norsk/forside/content_1/text_a6513fdf-3359-436a-807a-7a3b5afa0e37/1448272394384/lavvodahkkan_temaprosjekt_pdf.pdf Multi-neahttasiiddut http://www.callidlagadus.org/web/index.php?sladja=54&vuolitsladja=68&vuolituolitsladja=155&giellal=sam&digitalal
Kap. 5 Gea, rievssat lea gárddis	- Máhttit gávccii jagiáiggi - Máhttit lohkat ja ipmirdit teavstta jagiáiggiid birra - Máhttit ságastallat jagiáiggiid birra - Máhttit mitalit maid bargá jagiáiggiin - Máhttit ráhkadit govvaráiddu - Máhttit muhtin partihkkala, konjunksuvnna ja interjekšuvnna - Máhttit álkes cealkkaanalysa: subjeakta ja verbála	Substantiivvat: <i>gárdi, miesfta, johkadearbmi, giella, veikestreanga, riekkis, jahkodat, bievladielku, cuonju, njáhcu, urbi, bárbmolottit, monnenáigi, gaskaijabeaivváš, náhkki, sisti, ládju, miessemearkun, ruški, gápmasat</i> Vearbbat: <i>gárdut, oahppat, biidnašuvvat, botnjat, ihtit, goikat, ealáskit, guoddit, runodit, navválit, oset, lubmet, láddat, oatnut, čuollat, borgádit, čohkkát, gárdástallat, dikšut</i> Adjektiiva: <i>jorbbas</i> Advearbbat: <i>ceaggut, davvin, lulás</i> Pronomenat: <i>eatnasat</i>	Boahtá go Áda deike? Ingrid bat boahtá. Ari ja Áiken lávluba. Hei, go ledjen juo jođán! Beaivváš báitá.	Oahppigirji Bargogirji Kulturgoaikkanas: Jagiáiggi doaimmat Girjiit: <i>Rievssat gárdun</i> (Janne Juuso, Isak Saba guovddáš 2002) Rievssatgárdun http://ovttas.no/node/14405 Eará: Filbma: «Gávccii jahkodaga» (Anstein Mikkelsen, Idut 2002) Neahttasiiddut: http://ovttas.no/node/14405 http://ovttas.no/node/19829 Neahttasiidu gos sáhtta ráhkadit govvaráiddu: http://www.writecomics.com/
Kap. 6 Sápmi catwalk Odda- ágásaš sáme- biktasat	- Máhttit muhtin duodjesániid - Máhttit lohkat ja ipmirdit teavstta ođđamállet duoji birra - Máhttit nenetsaid birra - Máhttit ságastallat sámi ođđaaigásaš biktasiid birra - Máhttit čállit aviisii reportáša giedain dahje dihtoriin	Vearbbat: <i>giessat, ovdániit, rievdat, juohkit, stirdut, billašuvvat, gáržut, doarrut, doalahit, navválit</i> Substantiivvat: <i>činjaheaddji, bivttasčájehheaddji, sisttehat, ámadadju, násti, bivttashábmejeaddji, sámemálla, girjefáhcca, hearva, čázehat, lágggastat, vuollefuolpu, birgejupmi, atnubiergasat, garraduodji, dipmaduodji,</i>	Heikki hábme ođđamállet gahpira. Son lea gorron holbbi fulpui. Dán báiddis lea meavvresgári govus.	Oahppigirji Bargogirji Kulturgoaikkanas: Sámi duodjemearka Neahttasiiddut: Vuogas duodjesiiddut: www.abanti.no

Fáddá	Gálgamihtut	Odda sánit	Giellaohppa ja dadjanvuogit	Barggut ja doaimmat
	- Máhttit sojahit bárahissfávvalsubstantiivvaid ill. ml. - Máhttit muhtin advearbbaid	<i>ávdnasat, dárbu, oljofitnodagat, oljohohkan, áitán, guohtuneatnamat, beaska</i> Adjektiivvat: <i>beakkán, čaffat, šodbat, hámálaš, geampa</i> Advearbbat: <i>dadi mielde, čadat, čadat, gitta, hárve, guovttegeardánit, goabbat beali</i> Pronomenat: <i>guđe, nubbi nuppiin</i>	Ánne čuvllas lea girjefáhcca-hearva. Dáppe leat sámimállet biktasat.	http://graveniid.no/ http://www.gavpi.com/ http://www.juhls.no/ http://www.tanagullogsolv.com/ http://inkaduodji.mamutweb.com/ Čállosat movt čállit buori ođasčállosa: http://itpro.no/artikkel/11722/hvordan-skrive-en-god-artikkel/ http://studieweb.net/hvordan-skrive-en-artikkel/ http://www.skriftlig.no/119/en-mal-for-artikler/
Kap. 7 Buerie biejje	- Máhttit muhtin sániid eará sámegiela - Máhttit lohkat ja ipmirdit teavsta sámegielaid birra - Máhttit ságastallat sámegielaid birra - Máhttit ságastallat iežas sámegiela ovdáneami ja boahpteáiggi birra - Máhttit čállit gihppaga sámegiellaguovddáža birra dihtoriin - Máhttit sojahit muhtin kontráktavearbbaid preseansas ja preterihtas: <i>dudđjot, fertet, čohkkát</i> - Máhttit sojahit bárrastávvalsubstantiivvaid kom. ol. - Máhttit jearransániid <i>Mainna? Geainna?</i>	Substantiivvat: <i>guovddáš, gávnnadanbáiki, dilli, guovlu</i> Vearbbat: <i>ásahit, ovdđidit, čadáhhit</i> Jearransánit: <i>Mainna? Geainna?</i>	Mun duddjon áhkuin. Son čohkkái buses. Mun sámastan mánáin. Mån sáhkadav julevsámegiela. Manne áarjelsaemien soptsesem.	Oahppigirji Bargogirji Luodit ja lávlagat: https://www.youtube.com/watch?v=dMbWDL5sRjg Sámás muinna-kampánjalávlla: https://samasblogg.wordpress.com/kampanjelat/ Kulturgoaikkanas: Sámegiela historjá Neahttasiiddut: Veahá suomaniid birra: http://ovttas.no/node/7340 Dás gávdná suomankárta. Kárttas sáhtá maid guldalit iešguđetge suomana: http://www.callidlagadus.org/web/?suopmanat https://samasblogg.wordpress.com/bijre-birra-om/blogga-birra/ Dáppe fidne sátnegirjáža mas leat oanehis cealkagat davvi-, julev- ja máttasámegilli: https://www.samediggi.no/Giella/Samas-muinna Dás oaidná movt ráhkadit gihppagačča: https://www.youtube.com/watch?v=vTKmcuBtrMM

Fáddá	Gálgamihtut	Odda sámit	Giellaohppa ja dadjanvuogit	Barggut ja doaimmat
Kap. 8 Áhká- vákki čohkká áhku	- Máhttit muhtin luonddunamahusaid - Máhttit muhtin sámi báikenamaid - Máhttit lohkat ja ipmirdit teavsta sámi báikenamaid ja luonddunamahusaid birra - Máhttit ságastallat báikenamaid birra - Máhttit muitalit iežas báikki báikenamaid birra - Máhttit čilget muhtin báikenama - Máhttit čállit báikenamaid birra gieđain dabje dihtoriin - Máhttit sojahit bárahisstávvalsubstantiivvaid lok. ml. - Máhttit muhtin goallossániid	Substantiivvat: <i>goallossátni, bossu, vuoiŋŋanrádigi, niski, leahki, erenoamášvuohka, eanabihitá, beallesuolu, mohkki, aláš, johkadearbmi, gihecci, eahpáraš, čierrun, gorži, biigá, albmi, fárrpal, eallinagi</i> Vearbbat: <i>vuolggit, ássat, bosádit, ceagganit, dutkat, smiehttat, gilvojuvvon, mohkkasit, suodjalit, fáktet, sirdit, bidjat, jápmiit, gávdnat, dikšut, riegeádahttit, guođdit, meahkut, guođohit, guohtut, jávkat, luoitit, bálkestit, cuovkanit, eallit</i> Adjektiivvat: <i>amas, bajimusas, govda, alimus, vuollegit, viiddis, lihkolaččat, heahpat, jur heakkas</i> Advearbbat: <i>ovttas, ain, oarjiás, dávjá, odnege, suoli</i> Pronomen: <i>earát</i> Lohkosánit: <i>okto, oktan</i>	Beahcedievás leat mánát. Čáhkallaggát orrot ádjagiin. Luobbalin leat ollu guolit. Ádjagiin lea ráinnas čáhci. Lea go Gihecebeavttis eahpáraš?	Oahppigirji Bargogirji Kulturgoaikkanas: Sámegeala historjá Girjjit: <i>Dáđjat meahcis!</i> (Haldis Balto, Davvi Girji 2009), <i>Vulgot meahccái!</i> (Haldis Balto, Davvi Girji 2009), <i>Dovdda čázádagaidd!</i> (Haldis Balto, Davvi Girji 2009), <i>Fáddágrji 2.</i> Báikenamat. (Máret Sára, Davvi Girji 1996), <i>Jamešgušbákti ja Jiehtanas: báikenamat giellaohpahusas</i> (Lene Antonsen, 1999), <i>Sámi atlas</i> (Hans Ragnar Mathisen, Keviselie 1996) Neahttasiiddut: http://www.kaford.kommune.no/luonddunamahusat-ja-baikenamat.330095-21590.html http://kurs.aohpa.no/2012/07/03/luonddunamahusat/ http://www.nrk.no/sapmi/59-nieidagor_i_-samegillii_-1.12107746 Kárta mas leat sámegeal báikenamat: https://www.google.com/maps/d/viewer?ll=68.106102%2C15.820313&spn=11.569501%2C15.205078&hl=no&t=h&msa=0&z=4&source=embed&ie=UTF8&mid=1m5WYUWp5IO37XswUe7VUJ9W7Y http://prod.ovttas.no/nb/guolit www.ut.no www.norgeskart.no Eará vuogas neahttasiiddut gos leat sámi báikenamat: www.norgeskart.no www.ut.no Lea vejolaš viežžat appa iSikte-Sápmi mátketelefovdnii.
Fáddá- siiddut Juovla- fearán	- Máhttit lohkat ja ipmirdit fearána sisdoalu - Máhttit ođđasit muitalit maid lea gullan - Máhttit gulddalit ja ságastallat sámi muitalanárbevieru birra	Substantiivvat: <i>bassi, ruohttaeahket, badjelmeari</i> Vearbbat: <i>suovvat, rigeret, ihttohallat, šiggut, guorranit, ballát, sparaidit</i>	Goaski muitala fearániid. Mun balan. Ale balddit mánáid. Gea, ulda! Gul!, mii gullo?	Oahppigirji Bargogirji Muitalus: <i>Njealji guovllus Eurohpás (2000)</i> «Stállu boahtá guossái» (Durrkhanvári muitalus)

Fáddá	Gálgamihtut	Odda sánit	Ciellaohppa ja dadjanvuogit	Barggut ja doaimmat
		Adjektiiva: <i>eahpelunddolaš</i> Advearbbat: <i>duollet dálle, bearehaga</i> Pronomen: <i>guhtemuš</i>		
Fáddá-siiddut Sámi leavga-beaivvit	- Máhttít sámi leavgabeivviid - Máhttít sávvat lihku álbmotbeivviin máttá- ja julevsámegilli	Substantiivvat: <i>beallegerdu, meavrresgárra, vuodđudanbeaivi, mihkamárbeaivi, riikkaidgaskasaš, álgoálbmotbeaivi</i> Vearbbat: <i>dohkkehit, gohčodit, govvidit, ovdastit, mearridit</i> Adjektiiva: <i>oktasaš</i>	Buori sámi álbmotbeaivi buohkaide! Buerie saemiej áálmegbiejje gaajhkesh dovnes! Buore sáme álmukbiejve gájkajda! Siogg saa 'mi meersažpee' 'v pukid! Pyeri Säämi aalmugpeivi puohkáid!	Oahppigirji Bargogirji Spealut: Gáivuona bivttasspeallu ovttas.no Máttuid árbi: https://www.youtube.com/watch?v=KaWYa9_ZHhg Sámi álbmot-luohti: https://www.youtube.com/watch?v=7t3SY2V4J7o&sns=fb
Fáddá-siiddut Beassárat Luohti ja dovdna	Máhttít vuelie, vuolle ja luodi birra	Substantiivvat: <i>luohti, guovddáš, gaskaoqpmín, Sáivu</i> Vearba: <i>juoigat</i> Adjektiiva: <i>dehálaš</i> Advearbbat: <i>miehtá, álo, dávjá</i>	Máttasámiin lea vuelie. Julevsámiin lea vuolle. Davvisámiin lea luohti.	Oahppigirji Bargogirji Eará: Sámás muinna-lávlla https://samablogg.wordpress.com/kampanjelat/ Eatnaman Vueliđ – Disney's Frozen - Vuelie https://www.youtube.com/watch?v=aYcmv0zgjf0 Jarŋŋa - Javna Vuolle https://www.youtube.com/watch?v=In-V2oZVKM4 https://www.youtube.com/watch?v=JpmEDITgPSk nrk.no: Juoigalasat-programmáidu.

Mihttoárkkat – Målark

Dás leat evttohusat mihttoárkkaide mat heivejit Gággi 1:s Gággi 7:i. Mihttoárkkat leat jurddašuvvon sihke oahpaheaddji ja oktagaslaš oahppi árvvoštallanreaidun. Mihttoárkkat leat juohke kapihttalii ja čájehit maid oahppi hálddaša das maid lea oahppan kapihttalis. Váhnemiidda lea álkit čuovvut mielde oahppi fágalaš ovdáneamis. Mihtuin lea fágalaš progresašuvdna. Giellaoahpa ovdáneapmi lea biddjon kronologalaččat kapihttaliid mielde nugo Gággi-oahppobuktagis maiddái. Máhttoloktema vuodul ii leat sámegiella nubbingiellan dušše čielga giellafága, muhto dasa gullet maiddái kultuvra ja girjjálašvuohta. Mihttoárkkaide lea maiddái vejolaš heivehit báikkálaš máhtu. Dan sáhtta čállit «Andre ting jeg kan» vuollái. Mihttoárkkat leat juhkkajuvvon dáidda osiide: lohkat, guldalit ja ipmirdit, hupmat/hállat, giellaoahppa ja čállit.

Oahppi ja oahpaheaddji berreba ovtta deavdit mihttoárkkaid. Sáhtta maiddái olles joavkkuin ovtta deavdit. Oahppi beassá leat ieš mielde árvvoštallamin iežas fágalaš ovdáneami. Ságastallama bokte gávnaheaba oahppi ja oahpaheaddji movt oahppi lea olahán mihtuid. Oahppi merke skovvá guđe dásis son ieš dovdá iežas leat. Lea biddjon sadii čállit sihke oahppái ja oahpaheaddjái jus leš dárbu. Oahpaheaddji sáhtta vásihit ahte oahppi ii daja iežas máhttit. De ferte oahpaheaddji iskat máhtta go oahppi vai ii. Jus oahppi ii máhte, de ferte oahppi ja oahpaheaddji gávnnahit maid oahppi galgá bargat vai oahppá. Oahpaheaddji ferte movttiidahttit ja ságastallat ohppiin ahte lea vejolaš oahppat.

Gággi 1.–3. mihttoárkkain árvvoštallojuvvo Smileyguin. Čearsa-smiley lea buoremus ja njeazze-smiley fas heajumus. Gággi 4.–7. mihttoárkkain árvvoštallojuvvo dajaldagaiguin. *Kan godt* lea buoremus ja *Kan litt* fas heajumus. Lea vuogas jus oahppi ja oahpaheaddji vuolláičálliba mihttoárkka go leaba deavdán. De šaddá árvvoštallamis eambbo árvu.

Lea vuogas jus mihttoárkkat leat vurkejuvvon. Oahpaheaddji sáhtta vurket árkkaid perbmii, digitálalaččat dahje eará ládje. Dávja lonuha oahppi sámegielloahpaheaddji, ja dalle leat mihttoárkkat veahkkin odđa oahpaheaddjái oaidnit guđe dásis oahppi lea fágalaččat. Originálaid sáhtta oahppi vurket máhppii dahje perbmii. Mihttoárkkat leat maiddái vuodđun ovdánanságastallamis.

Gággi 1

Målark

Brita Grethe Triumf ja Tone Rognseth
Davvi Girji 2016

Kapittel 1 – Mun

navn: _____ periode: _____

Mål				Lærereens kommentarer
Lese, lytte og forstå				
Jeg kan lytte når andre forteller på samisk.				
Jeg kan lytte og forstå minst 5 ord som handler om familien min.				
Jeg kan sangen «Buorre beaivvi».				
Snakke				
Jeg kan hilse på samisk. <i>Buorre beaivi!</i>				
Jeg kan svare når noen hilser. <i>Ipmel atti! Buorre beaivi!</i>				
Jeg kan si hva jeg heter på samisk.				
Jeg kan minst 5 samiske ord som handler om familien min.				
Jeg kan fortelle om meg selv og min familie på samisk.				
Grammatikk				
Jeg kan bruke pronomenene <i>mun</i> og <i>mu</i> riktig.				
Jeg kan spørreordene <i>mii</i> og <i>gii</i> .				
Skrive				
Jeg kan kjenne igjen navnet mitt.				
Jeg kan skrive navnet mitt for hånd.				
Jeg kan klappe stavelser i navnet mitt og i ord.				
Andre ting jeg kan				

Dato: _____

Elevens underskrift

Lærereens underskrift

Kapittel 2 – Skuvla

navn: _____ periode: _____

Mål				Lærerens kommentarer
Lese, lytte og forstå				
Jeg kan lytte og forstå minst 5 ord som handler om skolen.				
Jeg kan sangen «Iditlávlla».				
Jeg kan sangen «Lohkat ja čállit».				
Snakke				
Jeg kan hilse på samisk. <i>Buorre idit!</i>				
Jeg kan svare på samisk når noen hilser på samisk. <i>Ipmel attii! Buorre idit!</i>				
Jeg kan minst 5 samiske ord som handler om skolen.				
Jeg kan fortelle om skolen på samisk.				
Jeg kan fortelle hva læreren min heter på samisk.				
Jeg kan fortelle hva medeleven heter på samisk.				
Jeg kan minst 5 ukedager på samisk.				
Grammatikk				
Jeg kan verbene <i>čállit</i> og <i>lohkat</i> .				
Skrive				
Jeg kan skrive navnet mitt for hånd.				
Jeg kan skrive noen ord om skolen på samisk.				
Andre ting jeg kan				

Dato: _____

Elevens underskrift

Lærerens underskrift

Kapittel 3 – Logut

navn: _____ periode: _____

Mål				Lærerens kommentarer
Lese, lytte og forstå				
Jeg kan forstå tallene fra 1 til 5 på samisk.				
Jeg kan bruke ordbøker med bilder.				
Snakke				
Jeg kan tallene fra 1 til 5 på samisk.				
Jeg kan telle hvor mange det er på samisk.				
Jeg kan fortelle hvor mange det er på samisk.				
Grammatikk				
Jeg kan spørreordet <i>galle</i> .				
Skrive				
Jeg kan skrive tallene fra 1 til 5.				
Andre ting jeg kan				

Dato: _____

Elevens underskrift

Lærerens underskrift

Kapittel 4 – Ivnnit

navn: _____ periode: _____

Mål				Lærerens kommentarer
Lese, lytte og forstå				
Jeg kan forstå minst 4 ord som handler om fargene på samisk.				
Snakke				
Jeg kan minst 4 samiske ord som handler om farger.				
Jeg kan fortelle hvilken farge det er på samisk.				
Jeg kan spørre på samisk hvilken farge noe har.				
Jeg kan svare på samisk når noen spør hvilken farge noe har.				
Grammatikk				
Jeg kan bruke <i>mus lea</i> riktig.				
Jeg kan bruke pronomenet <i>mus</i> riktig.				
Jeg kan bruke spørreordet <i>makkár</i> riktig.				
Skrive				
Jeg kan skrive fargene på samisk.				
Andre ting jeg kan				

Dato: _____

Elevens underskrift

Lærerens underskrift

Kapittel 5 – Logi go?

navn: _____ periode: _____

Mål				Lærerens kommentarer
Lese, lytte og forstå				
Jeg kan forstå tallene fra 1 til 10 på samisk.				
Jeg kan sangen «Okta smávva, guokte smávva».				
Snakke				
Jeg kan tallene fra 1 til 10 på samisk.				
Jeg kan telle hvor mange det er på samisk.				
Jeg kan fortelle hvor gammel jeg er.				
Jeg kan fortelle hvor mange det er på samisk.				
Grammatikk				
Jeg kan bruke spørrepartikkelen <i>-go</i> .				
Jeg kan bruke <i>lea</i> og <i>leat</i> riktig.				
Skrive				
Jeg kan skrive tallene fra 1 til 10.				
Andre ting jeg kan				

Dato: _____

Elevens underskrift

Lærerens underskrift

Kapittel 6 – Diibmu

navn: _____ periode: _____

Mål				Lærerens kommentarer
Lese, lytte og forstå				
Jeg kan forstå når klokka er hel på samisk.				
Jeg kan sangen «Jakob áddjá».				
Jeg kan lyden Š.				
Snakke				
Jeg kan spørre hva klokka er på samisk.				
Jeg kan fortelle når klokka er en hel time på samisk.				
Grammatikk				
Jeg kan spørre <i>Ollu go?</i>				
Skrive				
Jeg kan skrive bokstaven Š-š.				
Jeg kan skrive navnet mitt i Word.				
Andre ting jeg kan				

Dato: _____

Elevens underskrift

Lærerens underskrift

Kapittel 7 – Mus lea

navn: _____ periode: _____

Mål				Lærerens kommentarer
Lese, lytte og forstå				
Jeg kan forstå minst 4 samiske ord som handler om kjæledyr.				
Jeg kan forstå minst 4 samiske ord som handler om leker.				
Jeg kan forstå enkle samiske setninger.				
Jeg kan sangen «Duhkoras-lávlla».				
Snakke				
Jeg kan minst 4 samiske ord som handler om kjæledyr.				
Jeg kan minst 4 samiske ord som handler om leker.				
Grammatikk				
Jeg kan bruke adjektivene <i>unni</i> og <i>stuoris</i> riktig.				
Jeg kan bruke pronomenene <i>dus</i> og <i>sus</i> .				
Skrive				
Jeg kan skrive 4 samiske ord som handler om kjæledyr eller leker, i Word.				
Andre ting jeg kan				

Dato: _____

Elevens underskrift

Lærerens underskrift

Kapittel 8 – Mu rumaš

navn: _____ periode: _____

Mål				Lærerenes kommentarer
Lese, lytte og forstå				
Jeg kan forstå minst 5 samiske ord som handler om kroppen.				
Jeg kan sangen «Čalbmi, čalbmi».				
Jeg kan lyden Č.				
Snakke				
Jeg kan minst 5 samiske ord som handler om kroppen.				
Jeg kan fortelle om de forskjellige kroppsdelene.				
Jeg kan fargen čáhppat.				
Grammatikk				
Jeg vet hva verb er.				
Skrive				
Jeg kan skrive bokstaven Č-č.				
Andre ting jeg kan				

Dato: _____

Elevens underskrift

Lærers underskrift

Kapittel 9 – Borramuš

navn: _____ periode: _____

Mål				Lærerens kommentarer
Lese, lytte og forstå				
Jeg kan forstå minst 5 samiske ord som handler om mat.				
Jeg kan lyden Á.				
Snakke				
Jeg kan minst 5 samiske ord som handler om mat.				
Jeg kan fortelle om mat på samisk.				
Jeg kan takke for maten på samisk: <i>Giittos eatnat!</i>				
Jeg kan svare når none takker for maten: <i>Eale dearvan!</i>				
Grammatikk				
Jeg vet hva substantiv er.				
Skrive				
Jeg kan skrive noen ord om mat på samisk for hånd eller i Word.				
Jeg kan skrive bokstaven Á-á.				
Andre ting jeg kan				

Dato: _____

Elevens underskrift

Lærerens underskrift

Kapittel 10 – Biktasat

navn: _____ periode: _____

Mål				Lærerens kommentarer
Lese, lytte og forstå				
Jeg kan forstå minst 5 samiske ord som handler om klær.				
Jeg kan sangen «Gárvodan-lávlla».				
Jeg kan lyden O.				
Snakke				
Jeg kan minst 5 samiske ord som handler om klær.				
Jeg kan fortelle om klær på samisk.				
Jeg kan fortelle hva jeg har på meg på samisk.				
Grammatikk				
Jeg vet hva adjektiv er.				
Jeg kan bruke adjektivet <i>odda</i> riktig.				
Jeg kan bruke spørreordet <i>mas</i> riktig.				
Skrive				
Jeg kan skrive noen ord om klær på samisk.				
Jeg kan skrive setninger i Word som starter med <i>Mus lea</i> , <i>Dus lea</i> og <i>Sus lea</i> .				
Jeg kan skrive bokstaven O-o.				
Andre ting jeg kan				

Dato: _____

Elevers underskrift

Lærerens underskrift

Kapittel 11 – Dálki

navn: _____ periode: _____

Mål				Lærerens kommentarer
Lese, lytte og forstå				
Jeg kan forstå minst 5 samiske ord som handler om været.				
Jeg kan lyden C.				
Jeg kan lyden U.				
Snakke				
Jeg kan minst 5 samiske ord som handler om været.				
Jeg kan fortelle om været på samisk.				
Grammatikk				
Jeg kan bruke spørreordet <i>Makkár?</i> riktig.				
Skrive				
Jeg kan skrive ord på samisk om været for hånd eller i Word.				
Jeg kan skrive bokstaven C-c.				
Jeg kan skrive bokstaven U-u.				
Andre ting jeg kan				

Dato: _____

Elevens underskrift

Lærerens underskrift

Gággi 2

Målark

Brita Grethe Triumf ja Tone Rognseth
Davvi Girji 2016

Kapittel 1 – Mu skuvla

navn: _____ periode: _____

Mål				Lærerens kommentarer
Lese, lytte og forstå				
Jeg kan forstå minst 10 samiske ord som handler om skolen.				
Jeg kan lese og forstå enkle setninger på samisk om skolen.				
Jeg kan sangen «Bures, Bures».				
Jeg kan sangen «Mannet dearvan».				
Jeg kan sangen «Lohkat ja čállit».				
Jeg kan bruke dataspill eller app med samisk tale.				
Snakke				
Jeg kan minst 10 samiske ord som handler om skolen.				
Jeg kan fortelle om meg selv på samisk.				
Jeg kan si enkle setninger på samisk.				
Grammatikk				
Jeg kan noen verb som handler om skolen.				
Jeg kan bruke pronomenene <i>don</i> og <i>son</i> riktig.				
Jeg kan bruke spørreordet <i>gos</i> .				
Skrive				
Jeg kan skrive noen verb på samisk om skolen i Word.				
Jeg kan bruke tankekart.				
Jeg kan skrive enkle setninger på samisk om skolen i Word.				
Andre ting jeg kan				

Dato: _____

Elevers underskrift

Lærerens underskrift

Kapittel 2 – 11–20

navn: _____ periode: _____

Mål				Lærerens kommentarer
Lese, lytte og forstå				
Jeg kan forstå tallene fra 1 til 20 på samisk.				
Jeg kan lese og forstå enkle setninger på samisk om tall.				
Jeg kan bruke bildeordbøker.				
Jeg kan sangen «Lihkadeapmi».				
Snakke				
Jeg kan tallene fra 1 til 20 på samisk.				
Jeg kan telle hvor mange det er på samisk.				
Jeg kan fortelle hvor mange det er på samisk.				
Jeg kan spørre hvor mange det er på samisk.				
Grammatikk				
Jeg vet hva verb er.				
Jeg kan bruke spørreordet <i>galle</i> .				
Skrive				
Jeg kan bruke stor forbokstav og punktum riktig i setninger.				
Jeg kan skrive enkle setninger på samisk som handler om tall, for hånd eller i Word.				
Andre ting jeg kan				

Dato: _____

Elevers underskrift

Lærerens underskrift

Kapittel 3 – Ollu go lea diibmu?

navn: _____ periode: _____

Mål				Lærerens kommentarer
Lese, lytte og forstå				
Jeg kan forstå når klokka er hel og halv på samisk.				
Jeg kan lese og forstå enkle setninger på samisk om klokka.				
Snakke				
Jeg kan spørre hva klokka er på samisk.				
Jeg kan fortelle når klokka er hel og halv på samisk.				
Jeg kan regne enkle regnestykker på samisk.				
Grammatikk				
Jeg vet hva spørreord er.				
Jeg kan bruke spørreordet <i>ollu go</i> .				
Skrive				
Jeg kan skrive hva klokka er på samisk.				
Jeg kan skrive enkle setninger på samisk som handler om klokka, for hånd eller i Word.				
Andre ting jeg kan				

Dato: _____

Elevens underskrift

Lærerens underskrift

Kapittel 4 – Ivnnit

navn: _____ periode: _____

Mål				Lærerens kommentarer
Lese, lytte og forstå				
Jeg kan forstå fargene på samisk.				
Jeg kan lese og forstå enkle setninger på samisk.				
Jeg kan forstå enkle spørsmål på samisk og svare.				
Snakke				
Jeg kan minst 10 samiske ord som handler om farger.				
Jeg kan fortelle hvilken farge det er på samisk.				
Jeg kan spørre på samisk hvilken farge noe har.				
Jeg kan svare på samisk når noen spør hvilken farge noe har.				
Grammatikk				
Jeg vet hva pronomen er				
Jeg kan bruke pronomenet <i>sus</i> .				
Skrive				
Jeg kan skrive enkle setninger på samisk som handler om fargene, for hånd eller i Word.				
Andre ting jeg kan				

Dato: _____

Elevens underskrift

Lærerens underskrift

Kapittel 5 – Vahkku

navn: _____ periode: _____

Mål				Lærerens kommentarer
Lese, lytte og forstå				
Jeg kan forstå ukedagene på samisk.				
Jeg kan forstå uttrykkene <i>odne, ihttin</i> og <i>ikte</i> .				
Jeg kan sangen «Vahkubeaivvit 1».				
Jeg kan lese og forstå enkle setninger på samisk om ukedagene.				
Snakke				
Jeg kan fortelle hvilken ukedag det er i dag, i morgen og i går på samisk.				
Jeg kan bruke uttrykkene <i>odne, ihttin</i> og <i>ikte</i> .				
Grammatikk				
Jeg kan bruke verbet <i>leat</i> : <i>lea – lei</i>				
Jeg kan bruke tidsadverbene, <i>odne, ihttin</i> og <i>ikte</i> .				
Skrive				
Jeg kan skrive enkle setninger på samisk som handler om ukedagene.				
Jeg kan skrive ukedagene på samisk for hånd eller i Word.				
Andre ting jeg kan				

Dato: _____

Elevens underskrift

Lærerens underskrift

Kapittel 6 – Gos don orut?

navn: _____ periode: _____

Mål				Lærerens kommentarer
Lese, lytte og forstå				
Jeg kan forstå minst 4 ord på samisk om boliger.				
Jeg forstår når noen spør hvor jeg bor på samisk.				
Snakke				
Jeg kan bruke noen ord på samisk om boliger.				
Jeg kan fortelle hvor jeg bor på samisk.				
Jeg kan spørre hvor noen bor på samisk.				
Grammatikk				
Jeg kan bruke enkel lokativ: <i>gávpogis, Unjárggas, skuvllas</i>				
Skrive				
Jeg kan skrive noen ord på samisk om boliger.				
Jeg kan skrive enkle setninger på samisk om hvor jeg bor, for hånd eller i Word.				
Andre ting jeg kan				

Dato: _____

Elevers underskrift

Lærerens underskrift

Kapittel 7 – Ruovttus

navn: _____ periode: _____

Mål				Lærerens kommentarer
Lese, lytte og forstå				
Jeg kan forstå minst 5 ord på samisk som handler om hjem.				
Jeg kan lese og forstå enkle setninger på samisk som handler om hjem.				
Jeg kan lese og forstå enkle spørresetninger på samisk.				
Jeg kan lyden Ž.				
Snakke				
Jeg kan bruke minst 5 ord på samisk som handler om hjem.				
Jeg kan fortelle om hjemmet mitt på samisk.				
Jeg kan spørre og svare på enkle spørsmål på samisk.				
Grammatikk				
Jeg kan bruke spørreordene <i>mii</i> , <i>makkár</i> , <i>gos</i> , <i>gii</i> og <i>galle</i> riktig.				
Skrive				
Jeg kan skrive enkle setninger om hjemmet mitt på samisk, for hånd eller i Word.				
Jeg kan skrive bokstaven Ž-ž.				
Andre ting jeg kan				

Dato: _____

Elevens underskrift

Lærerens underskrift

Kapittel 8 – Lanjat

navn: _____ periode: _____

Mål				Lærerens kommentarer
Lese, lytte og forstå				
Jeg kan forstå minst 10 ord på samisk som handler om rom.				
Jeg kan lese og forstå enkle setninger på samisk som handler om rom.				
Snakke				
Jeg kan bruke minst 10 ord på samisk som handler om rom.				
Jeg kan fortelle på samisk hva som er i rommet.				
Grammatikk				
–				
Skrive				
Jeg kan skrive enkle setninger på samisk om et rom, for hånd eller i Word.				
Andre ting jeg kan				

Dato: _____

Elevens underskrift

Lærerens underskrift

Kapittel 9 – Mu rumaš

navn: _____ periode: _____

Mål				Lærerens kommentarer
Lese, lytte og forstå				
Jeg kan forstå minst 10 ord på samisk som handler om kroppen.				
Jeg kan lese og forstå enkle setninger på samisk som handler om kroppen.				
Snakke				
Jeg kan bruke minst 10 ord på samisk som handler om kroppen.				
Jeg kan fortelle på samisk om kroppen.				
Grammatikk				
Jeg vet at substantivet forandrer seg når det er tallord foran: <i>okta giehta – guokte gieđa</i>				
Skrive				
Jeg kan skrive minst 10 ord på samisk som handler om kroppen.				
Jeg kan skrive enkle setninger på samisk som handler om kroppen, for hånd eller i Word.				
Andre ting jeg kan				

Dato: _____

Elevers underskrift

Lærerens underskrift

Kapittel 10 – Borramuš

navn: _____ periode: _____

Mål				Lærerens kommentarer
Lese, lytte og forstå				
Jeg kan forstå minst 10 ord på samisk som handler om mat.				
Jeg kan lese og forstå enkle setninger på samisk som handler om mat.				
Jeg kan sangen «Gánddat ja nieiddat».				
Snakke				
Jeg kan bruke minst 10 ord på samisk som handler om mat.				
Jeg kan fortelle på samisk om mat.				
Jeg kan spørre høflig om å gi noe til meg: <i>Attes munnje!</i>				
Jeg kan fortelle på samisk om hvilken mat jeg liker og ikke liker.				
Grammatikk				
Jeg vet at verbet liikot + illativ = sant. <i>Mun liikon guollái.</i>				
Skrive				
Jeg kan skrive enkle ord på samisk som handler om mat.				
Jeg kan skrive enkle setninger på samisk som handler om mat, for hånd eller i Word.				
Andre ting jeg kan				

Dato: _____

Elevens underskrift

Lærerens underskrift

Kapittel 11 – Šibihat

navn: _____ periode: _____

Mål	😊	😄	😁	Lærerens kommentarer
Lese, lytte og forstå				
Jeg kan forstå minst 5 ord på samisk som handler om husdyr.				
Jeg kan lese og forstå enkle setninger på samisk som handler om husdyr.				
Jeg kan sangen «Šibihat».				
Snakke				
Jeg kan bruke minst 5 ord på samisk som handler om husdyr.				
Jeg kan fortelle på samisk om husdyr.				
Grammatikk				
Jeg kan enkel entall og flertall: <i>gussa – gusat</i>				
Jeg kan bruke pronomene <i>min – mis</i>				
Skrive				
Jeg kan skrive enkle ord på samisk som handler om husdyr.				
Jeg kan skrive enkle setninger på samisk som handler om husdyr, for hånd eller i Word.				
Andre ting jeg kan				

Dato: _____

Elevens underskrift

Lærerens underskrift

Kapittel 12 – Gos lea mu báidi?

navn: _____ periode: _____

Mål				Lærerens kommentarer
Lese, lytte og forstå				
Jeg kan forstå minst 10 ord på samisk som handler om klær.				
Jeg kan lese og forstå enkle setninger på samisk som handler om klær.				
Jeg kan lyden <i>ŋ</i> .				
Snakke				
Jeg kan bruke minst 10 ord på samisk som handler om klær.				
Jeg kan fortelle på samisk om klær.				
Jeg kan fortelle hva jeg tar på og tar av meg.				
Grammatikk				
Jeg kan bruke verbene <i>coggat</i> og <i>nuollat</i> .				
Skrive				
Jeg kan skrive enkle ord på samisk som handler om klær.				
Jeg kan skrive enkle setninger på samisk som handler om klær, for hånd eller i Word.				
Jeg kan skrive bokstaven <i>ŋ-ŋ</i> .				
Andre ting jeg kan				

Dato: _____

Elevers underskrift

Lærerens underskrift

Kapittel 13 – Makkár dálki odne lea?

navn: _____ periode: _____

Mål				Lærerens kommentarer
Lese, lytte og forstå				
Jeg kan forstå minst 8 ord på samisk som handler om været.				
Jeg kan lese og forstå enkle setninger på samisk som handler om været.				
Snakke				
Jeg kan bruke minst 8 ord på samisk som handler om været.				
Jeg kan fortelle på samisk om været.				
Grammatikk				
Jeg kan bruke adjektivene <i>ođas</i> og <i>boaris</i> riktig.				
Jeg kan bruke adverbene <i>dá</i> og <i>dál</i> riktig.				
Jeg kan bruke pronomenet <i>dat</i> riktig.				
Skrive				
Jeg kan skrive enkle ord på samisk som handler om været.				
Jeg kan skrive enkle setninger på samisk som handler om været, for hånd eller i Word.				
Andre ting jeg kan				

Dato: _____

Elevens underskrift

Lærerens underskrift

Kapittel 14 – Eallit ja lottit

navn: _____ periode: _____

Mål				Lærerens kommentarer
Lese, lytte og forstå				
Jeg kan forstå minst 10 ord på samisk som handler om dyr og fugler.				
Jeg kan lese og forstå enkle setninger på samisk som handler om dyr og fugler.				
Jeg kan sangen «Rievssahat».				
Jeg kan lese og forstå instruksjoner på samisk.				
Jeg kan lyden Ƨ.				
Jeg kan lyden Z.				
Snakke				
Jeg kan bruke minst 10 ord på samisk som handler om dyr og fugler.				
Jeg kan fortelle på samisk om dyr og fugler.				
Skrive				
Jeg kan skrive enkle ord på samisk som handler om dyr og fugler.				
Jeg kan skrive enkle setninger på samisk som handler om dyr og fugler, for hånd eller i Word.				
Jeg kan bruke tankekart.				
Jeg kan skrive bokstaven Ƨ-Ƨ.				
Jeg kan skrive bokstaven Z-z.				
Andre ting jeg kan				

Dato: _____

Elevers underskrift

Lærerens underskrift

Kapittel 15 – Alfabehta

navn: _____ periode: _____

Mål				Lærerens kommentarer
Lese, lytte og forstå				
Jeg kan store og små bokstaver i det samiske alfabetet.				
Jeg kan det samiske alfabetet.				
Jeg kan synge sangen «Alfabehta».				
Snakke				
Jeg kan si det samiske alfabetet.				
Jeg kan snakke om det samiske alfabetet.				
Grammatikk				
Jeg kan bruke spørreordet <i>goal</i> .				
Skrive				
Jeg kan skrive store og små bokstaver for hånd eller i Word.				
Jeg kan skrive enkle setninger for hånd eller i Word.				
Andre ting jeg kan				

Dato: _____

Elevens underskrift

Lærerens underskrift

Kapittel 16 – Geassi

navn: _____ periode: _____

Mål				Lærerens kommentarer
Lese, lytte og forstå				
Jeg kan forstå minst 5 ord på samisk som handler om sommer.				
Jeg kan lese og forstå enkle setninger på samisk som handler om sommer.				
Snakke				
Jeg kan bruke minst 5 ord på samisk som handler om sommer.				
Jeg kan fortelle om sommeren på samisk.				
Grammatikk				
Jeg kan bruke verbene <i>vuojadit</i> og <i>gálašit</i> .				
Skrive				
Jeg kan skrive enkle ord på samisk som handler om sommeren.				
Jeg kan skrive enkle setninger på samisk som handler om sommeren, for hånd eller i Word.				
Andre ting jeg kan				

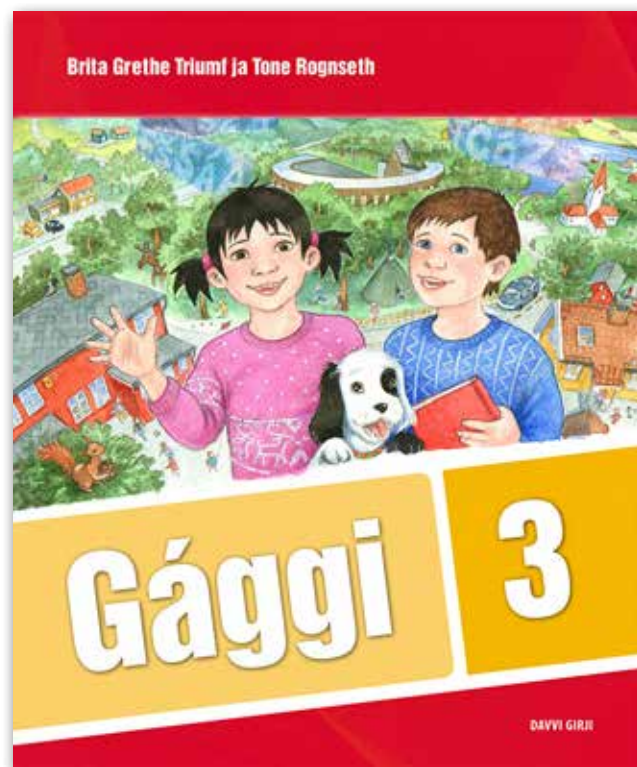
Dato: _____

Elevens underskrift

Lærerens underskrift

Gággi 3

Målark

Brita Grethe Triumf ja Tone Rognseth
Davvi Girji 2016

Kapittel 1 – Mun manan skuvlii

navn: _____ periode: _____

Mål				Lærerens kommentarer
Lese, lytte og forstå				
Jeg kan forstå minst 10 ord på samisk som handler om nærmiljøet.				
Jeg kan lese og forstå setninger som handler om nærmiljøet.				
Jeg kan lese og forstå dialog på samisk.				
Jeg kan sangen «Uhca Elleš».				
Snakke				
Jeg kan bruke minst 10 ord på samisk som handler om nærmiljøet.				
Jeg kan fortelle på samisk om nærmiljøet.				
Jeg kan regla «Skuvllas mun oahppan!»				
Jeg kan delta i samtale om samisk språk.				
Grammatikk				
Jeg kan bruke de personlige pronomenene <i>mun</i> , <i>don</i> og <i>son</i> riktig.				
Jeg kan bøye verbet <i>leat</i> .				
Jeg kan bruke substantiv i entall: <i>skuvla – skuvlii – skuvllas</i>				
Jeg kan bruke spørreordene <i>gosa</i> og <i>gos</i> .				
Skrive				
Jeg kan skrive ord og setninger på samisk som handler om nærmiljøet.				
Jeg kan skrive enkel tekst på samisk som handler om nærmiljøet, for hånd eller i Word.				
Andre ting jeg kan				

Dato: _____

Elevens underskrift

Lærerens underskrift

Kapittel 2 – Mus lea oabbá

navn: _____ periode: _____

Mål				Lærereens kommentarer
Lese, lytte og forstå				
Jeg kan forstå minst 10 ord på samisk som handler om familie.				
Jeg kan lese og forstå enkel tekst på samisk som handler om familie.				
Jeg kan sangen «Áhčči ja eadni».				
Jeg kan sangen «Buorre beaivi».				
Jeg kan bruke enkel norsk-samisk ordbok.				
Snakke				
Jeg kan bruke minst 10 ord på samisk som handler om familie.				
Jeg kan fortelle på samisk om min familie.				
Jeg kan delta i samtale om den samiske hunden.				
Grammatikk				
Jeg kan bruke de personlige pronomenene <i>mus</i> , <i>dus</i> og <i>sus</i> .				
Jeg kan bruke pronomenene <i>das</i> og <i>dan</i> .				
Jeg kan bøye nektelsesverbet <i>eat</i> : <i>mun in – don it – son ii</i>				
Jeg kan bruke spørreordene <i>geas</i> og <i>mas</i> .				
Skrive				
Jeg kan skrive ord og setninger på samisk som handler om min familie.				
Jeg kan skrive enkel tekst på samisk som handler om min familie, for hånd eller i Word.				
Andre ting jeg kan				

Dato: _____

Elevens underskrift

Lærereens underskrift

Kapittel 3 – Mu ruoktu

navn: _____ periode: _____

Mål				Lærerens kommentarer
Lese, lytte og forstå				
Jeg kan forstå minst 10 ord på samisk som handler om hjem.				
Jeg kan lese og forstå enkel tekst på samisk som handler om hjem.				
Jeg kan sangen «Mu lanjat».				
Snakke				
Jeg kan bruke minst 10 ord på samisk som handler om hjem.				
Jeg kan fortelle på samisk om mitt hjem.				
Jeg kan delta i samtale om lavvo.				
Grammatikk				
Jeg kan bøye noen verb i nåtid: <i>Mun boran. Don borat. Son borrá.</i>				
Jeg kan bruke noen postposisjoner riktig: <i>vuolde, alde, guoras, siste, duohken</i>				
Jeg kan bruke spørreordet <i>maid</i> riktig.				
Jeg kan bruke noen befalinger: <i>Boađe! Čorge! Basa!</i>				
Skrive				
Jeg kan skrive ord og setninger på samisk som handler om hjem.				
Jeg kan skrive enkel tekst på samisk som handler om mitt hjem, for hånd eller i Word.				
Andre ting jeg kan				

Dato: _____

Elevers underskrift

Lærerens underskrift

Kapittel 4 – Okta, guokte ... čuohti

navn: _____ periode: _____

Mål				Lærerens kommentarer
Lese, lytte og forstå				
Jeg kan forstå minst 25 ord på samisk som handler om tall.				
Jeg kan lese og forstå enkel tekst som handler om tall.				
Jeg kan joiken «Oarri».				
Jeg kan sangen «Mu suorpmat».				
Jeg kan sangen «Dánsun-Piera».				
Snakke				
Jeg kan telle til 100.				
Jeg kan fortelle hvilken dato det er: 1.–11.				
Jeg kan fortelle når jeg har bursdag på samisk.				
Jeg kan delta i samtale om reindrift.				
Grammatikk				
Jeg kan bruke spørreordene <i>galle</i> og <i>gallát</i> riktig.				
Skrive				
Jeg kan skrive ord og setninger på samisk som handler om tall.				
Jeg kan skrive enkel tekst på samisk som handler om tall og dato, for hånd eller i Word.				
Andre ting jeg kan				

Dato: _____

Elevens underskrift

Lærerens underskrift

Kapittel 5 – Alfabehta

navn: _____ periode: _____

Mål				Lærerens kommentarer
Lese, lytte og forstå				
Jeg kan det samiske alfabetet.				
Jeg kan sangen «Alfabehta».				
Jeg kan bokstavregler.				
Snakke				
Jeg kan si alfabetet på samisk.				
Jeg kan uttale de samiske bokstavene riktig: á, č, đ, ŋ, o, š, t, u, z, ž				
Jeg kan uttale de samiske diftongene riktig: ea, ie, oa, uo				
Jeg kan noen rim på samisk: áidi – báidi, nállu – stállu				
Jeg kan delta i samtale om bumerker.				
Grammatikk				
–				
Skrive				
Jeg kan skrive de samiske diftongene: ea, ie, oa, uo				
Jeg kan bruke stor forbokstav og punktum eller spørsmål i setninger.				
Jeg kan skrive enkel tekst på samisk for hånd eller i Word.				
Jeg kan bruke den samiske stavekontrollen <i>Divvun</i> i Word.				
Andre ting jeg kan				

Dato: _____

Elevens underskrift

Lærerens underskrift

Kapittel 6 – Geassi lea somá!

navn: _____ periode: _____

Mål				Lærerens kommentarer
Lese, lytte og forstå				
Jeg kan forstå månedene på samisk.				
Jeg kan forstå de 8 årstidene på samisk.				
Jeg kan lese og forstå tekst om været på samisk.				
Snakke				
Jeg kan delta i samtale på samisk om de 8 årstidene.				
Jeg kan delta i samtale om været på samisk.				
Jeg kan delta i samtale om merkedager.				
Grammatikk				
Jeg kan bruke adverb riktig: <i>odne, ikte, ihttin, dál, ollu</i>				
Jeg kan bruke spørreordene <i>mii</i> og <i>makkár</i> riktig.				
Skrive				
Jeg kan skrive enkel tekst på samisk om månedene og årstidene, for hånd eller i Word.				
Jeg kan skrive enkel tekst på samisk om været for hånd eller i Word.				
Andre ting jeg kan				

Dato: _____

Elevens underskrift

Lærerens underskrift

Kapittel 7 – Čoarvi lea garas

navn: _____ periode: _____

Mål				Lærerens kommentarer
Lese, lytte og forstå				
Jeg kan forstå minst 5 ord på samisk som handler om duodji.				
Jeg kan lese, forstå og følge arbeidsinstruks på samisk.				
Jeg kan lese og forstå tekst på samisk om duodji.				
Jeg kan sangen «Mu heargi».				
Jeg kan sangen «Eallu».				
Jeg kan søke etter informasjon på internett og ta ut informasjon.				
Snakke				
Jeg kan bruke minst 5 ord på samisk som handler om duodji.				
Jeg kan delta i samtale om duodji.				
Grammatikk				
Jeg kan adjektiv i to former: šiega – šiegas, čáppat – čáppa				
Jeg kan bruke noen befalinger: <i>Veahket! Vaja! Guođe! Álgge! Bonja!</i>				
Skrive				
Jeg kan skrive enkel tekst på samisk om duodji for hånd eller i Word.				
Andre ting jeg kan				

Dato: _____

Elevers underskrift

Lærerens underskrift

Kapittel 8 – Liikot go gáktái?

navn: _____ periode: _____

Mål				Lærerens kommentarer
Lese, lytte og forstå				
Jeg kan forstå minst 10 ord på samisk som handler om kofta.				
Jeg kan kjenne igjen kofter fra noen steder.				
Jeg kan sangen «Gea mu gávttis».				
Jeg kan sangen «Suorbmalávlla».				
Jeg kan sangen «Čalbmi, čalbmi».				
Snakke				
Jeg kan bruke minst 10 ord på samisk som handler om kofta.				
Jeg kan fortelle om kofta på samisk.				
Jeg kan delta i samtale om kofter.				
Grammatikk				
Jeg kan bruke adverbene <i>olggos</i> og <i>sisa</i> .				
Jeg kan bruke spørrepartikkelen <i>-go</i> .				
Skrive				
Jeg kan skrive enkel tekst på samisk om kofta for hånd eller i Word.				
Andre ting jeg kan				

Dato: _____

Elevens underskrift

Lærerens underskrift

Kapittel 9 – Guovža oadđá

navn: _____ periode: _____

Mål				Lærerens kommentarer
Lese, lytte og forstå				
Jeg kan forstå minst 10 ord på samisk som handler om dyr og fugler.				
Jeg kan forstå minst 5 ord på samisk som handler om naturen.				
Jeg kan lese og forstå tekst som handler om naturen.				
Jeg kan begge «Guovža oadđá» sangene.				
Snakke				
Jeg kan bruke minst 10 ord på samisk som handler om dyr og fugler.				
Jeg kan bruke minst 5 ord på samisk som handler om naturen.				
Jeg kan være med å dramatisere et kjent eventyr på samisk.				
Jeg kan delta i samtale om bjørnejakt.				
Grammatikk				
Jeg kan substantiv i entall og flertall: <i>garjá – garjját, jávri – jávrrit</i>				
Jeg kan bruke spørreordene <i>mii</i> og <i>mat</i> .				
Skrive				
Jeg kan skrive enkel tekst på samisk som handler om naturen, for hånd eller i Word.				
Andre ting jeg kan				

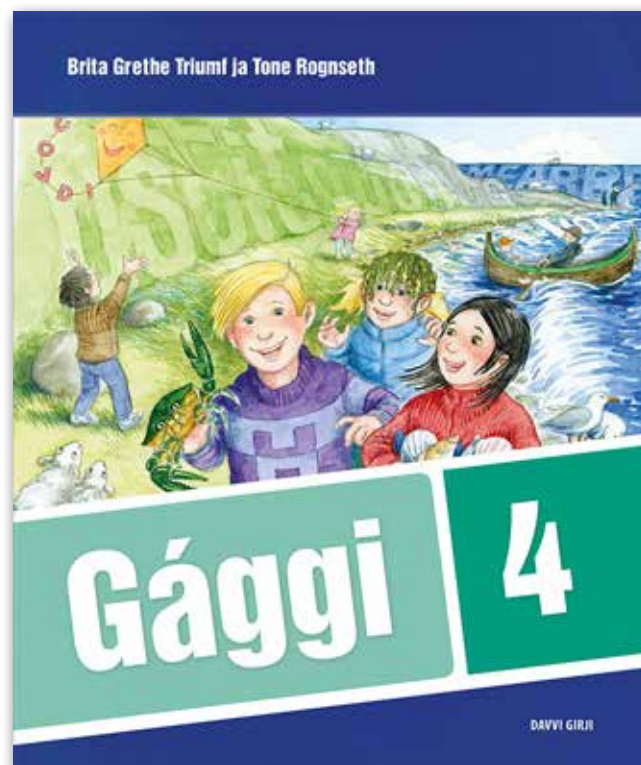
Dato: _____

Elevers underskrift

Lærerens underskrift

Gággi 4

Målark

Brita Grethe Triumf ja Tone Rognseth
Davvi Girji 2016

Kapittel 1 – Mu ustibat

navn: _____ periode: _____

Mål	Kan godt	Kan ganske godt	Kan litt	Lærerens kommentarer
Lese, lytte og forstå				
Jeg kan forstå minst 10 ord på samisk som handler om fjæra.				
Jeg kan lese og forstå tekst på samisk som handler om nærmiljøet.				
Jeg kan sangen «Mun, don, son».				
Snakke				
Jeg kan bruke minst 10 ord på samisk som handler om fjæra.				
Jeg kan være med å dramatisere en dialog.				
Jeg kan spørre og svare på spørsmål på samisk.				
Jeg kan delta i samtale om draugen.				
Grammatikk				
Jeg kan personlige pronomen i flertall: <i>mii, dii og sii</i> .				
Jeg kan bøye verbet <i>leat</i> i entall og flertall: <i>mun lean – mii leat</i>				
Jeg kan bruke spørreordene <i>geat</i> og <i>maid</i> riktig.				
Skrive				
Jeg kan skrive enkel tekst på samisk som handler om nærmiljøet, for hånd eller i Word.				
Andre ting jeg kan				

Dato: _____

Elevers underskrift

Lærerens underskrift

Kapittel 2 – Son lea mu oambealli

navn: _____ periode: _____

Mål	Kan godt	Kan ganske godt	Kan litt	Lærerens kommentarer
Lese, lytte og forstå				
Jeg kan forstå minst 10 ord på samisk som handler om familie og slekt.				
Jeg kan lese og forstå tekst på samisk som handler om familie og slekt.				
Jeg kan sangen «Mu ja mu lagamusat».				
Snakke				
Jeg kan bruke minst 10 ord på samisk som handler om familie og slekt.				
Jeg kan fortelle om min familie og slekt på samisk.				
Jeg kan være med å lage rollespill på samisk.				
Jeg kan delta i samtale om navnesøster/-bror.				
Grammatikk				
Jeg kan bøye verbet <i>leat</i> i preteritum entall: <i>mun ledjen, don ledjet, son lei</i>				
Jeg kan bøye nektende form i presens: <i>Mun in leat. Dii ehpet leat.</i>				
Jeg kan bruke spørreordet <i>man</i> riktig.				
Skrive				
Jeg kan skrive enkel tekst på samisk som handler om familie og slekt, for hånd eller i Word.				
Andre ting jeg kan				

Dato: _____

Elevers underskrift

Lærerens underskrift

Kapittel 3 – Dá lea sihkkel

navn: _____ periode: _____

Mål	Kan godt	Kan ganske godt	Kan litt	Lærerens kommentarer
Lese, lytte og forstå				
Jeg kan forstå minst 10 ord på samisk som handler om trafikk.				
Jeg kan lese og forstå tekst på samisk som handler om trafikk.				
Jeg kan sangen «Edno biila».				
Jeg kan sangen «Suga fatnasiin».				
Snakke				
Jeg kan bruke minst 10 ord på samisk som handler om trafikk.				
Jeg kan fortelle om trafikk på samisk.				
Jeg kan være med å improvisere et rollespill fra en kjent situasjon på samisk.				
Jeg kan delta i samtale om sjøsamisk båt.				
Grammatikk				
Jeg kan bøye verb i preteritum entall: <i>mun čállen, don čállet, son čálii</i>				
Jeg kan fortelle hva jeg gjør i dag og hva jeg gjorde i går.				
Jeg kan adjektiv i to former: <i>jođán – jođánis, ruoksat – rukses</i>				
Jeg kan bruke spørreordet <i>mo</i> riktig.				
Skrive				
Jeg kan skrive enkel tekst på samisk som handler om trafikk, for hånd eller i Word.				
Andre ting jeg kan				

Dato: _____

Elevers underskrift

Lærerens underskrift

Kapittel 4 – Logut 0–500

navn: _____ periode: _____

Mål	Kan godt	Kan ganske godt	Kan litt	Lærerens kommentarer
Lese, lytte og forstå				
Jeg kan forstå tallene fra 0 til 500 på samisk.				
Jeg kan lese og forstå tekst på samisk som handler om og inneholder tall.				
Jeg kan ordenstall fra 1. til 31.				
Jeg kan regla «Birccun, birccun geađggážiid».				
Jeg kan sangen «Áhku sávzzat».				
Snakke				
Jeg kan bruke tallene fra 0 til 500 på samisk.				
Jeg kan bruke ordenstallene fra 1. til 31. på samisk.				
Jeg kan fortelle hvilken dato det er på samisk.				
Jeg kan delta i samtale om sjøsamene.				
Grammatikk				
Jeg kan bøye personlige pronomen i illativ entall: <i>munnje, dutnje, sutnje</i>				
Jeg kan bruke spørreordet <i>goas</i> riktig.				
Skrive				
Jeg kan skrive enkel tekst på samisk som inneholder tall, for hånd eller i Word.				
Andre ting jeg kan				

Dato: _____

Elevers underskrift

Lærerens underskrift

Kapittel 5 – AÁBCČ

navn: _____ periode: _____

Mål	Kan godt	Kan ganske godt	Kan litt	Lærerens kommentarer
Lese, lytte og forstå				
Jeg kan det samiske alfabetet.				
Jeg kan samiske vokaler og konsonanter.				
Jeg kan konsonantlydene <i>dj, lj og nj.</i>				
Jeg kan sangen «Alfabehta-lávlla».				
Snakke				
Jeg kan uttale de samiske språklydene <i>dj, lj og nj.</i>				
Jeg kan samtale om samiske språklyder.				
Jeg kan delta i samtale om šiella.				
Grammatikk				
Jeg kan bøye verb i presens entall og flertall <i>Mun čálán. Dii čállibehtet.</i>				
Jeg kan bruke spørreordet <i>geasa</i> riktig.				
Skrive				
Jeg kan bruke det samiske tastaturet på datamaskinen.				
Jeg kan skrive e-post på samisk og sende den.				
Andre ting jeg kan				

Dato: _____

Elevens underskrift

Lærerens underskrift

Kapittel 6 – Kvártta badjel gávcci

navn: _____ periode: _____

Mål	Kan godt	Kan ganske godt	Kan litt	Lærerens kommentarer
Lese, lytte og forstå				
Jeg kan forstå når klokka er kvart over og kvart på på samisk.				
Jeg kan lese og forstå tekst på samisk om klokka.				
Jeg kan forstå korte beskjeder.				
Jeg kan samlingstallene 1–20.				
Jeg kan sangen «Jus dus suohtas lea».				
Snakke				
Jeg kan fortelle når klokka er kvart over og kvart på på samisk.				
Jeg kan bruke samlingstallene 1–20 på samisk.				
Jeg kan delta i samtale om språkblanding og bruken av norske ord i samisk tale.				
Grammatikk				
Jeg kan bruke spørreordene <i>galle</i> , <i>gallis</i> og <i>gallát</i> riktig.				
Skrive				
Jeg kan skrive hva klokka er på samisk.				
Jeg kan skrive tekst på samisk som handler om tid og klokkeslett, for hånd eller i Word.				
Jeg kan skrive korte, forståelige beskjeder på samisk.				
Andre ting jeg kan				

Dato: _____

Elevers underskrift

Lærerens underskrift

Kapittel 7 – Ullus láigin

navn: _____ periode: _____

Mål	Kan godt	Kan ganske godt	Kan litt	Lærerens kommentarer
Lese, lytte og forstå				
Jeg kan forstå minst 10 ord på samisk som handler om duodji.				
Jeg kan lese, forstå og følge arbeidsinstruks på samisk.				
Jeg kan lese og forstå tekst på samisk om duodji.				
Jeg kan sangen «Bea, bea lábbážan».				
Jeg kan sangen «Girjjat vierca».				
Snakke				
Jeg kan bruke minst 10 ord på samisk som handler om duodji.				
Jeg kan delta i samtale på samisk om duodji.				
Jeg kan bruke adjektiv som beskriver duodji.				
Jeg kan delta i samtale om grene-duodji.				
Grammatikk				
Jeg kan bøye verb i preteritum entall og flertall: <i>Don gođđet. Sii gođđe.</i>				
Jeg kan bruke adjektiv i to former, predikativ og attributt: <i>ođas – ođđa, linis – litna</i>				
Skrive				
Jeg kan skrive en beskrivende tekst på samisk om duodji for hånd eller i Word.				
Andre ting jeg kan				

Dato: _____

Elevers underskrift

Lærerens underskrift

Kapittel 8 – Njálgga varrabánnogáhkut

navn: _____ periode: _____

Mål	Kan godt	Kan ganske godt	Kan litt	Lærerens kommentarer
Lese, lytte og forstå				
Jeg kan forstå minst 10 ord på samisk som handler om mat.				
Jeg kan lage samisk mat.				
Jeg kan lese og forstå tekst på samisk som handler om mat.				
Jeg kan forstå matoppskrifter på samisk.				
Jeg kan lese og forstå et kort eventyr.				
Jeg kan sangen «Gusažan».				
Jeg kan sangen «Gánddat ja nieiddat».				
Snakke				
Jeg kan bruke minst 10 ord på samisk som handler om mat.				
Jeg kan delta i samtale på samisk om samisk mat.				
Jeg kan være med å dramatisere et kjent eventyr på samisk.				
Jeg kan delta i samtale om utnytting av sauen.				
Grammatikk				
Jeg kan bøye nektelses verbet i entall presens: <i>Mun in čále.</i> <i>Don it čále. Son ii čále.</i>				
Jeg kan bruke spørreordet <i>gean</i> riktig.				
Skrive				
Jeg kan skrive tekst på 50 ord på samisk som handler om mat, for hånd eller i Word.				
Andre ting jeg kan				

Dato: _____

Elevens underskrift

Lærerens underskrift

Kapittel 9 – Gea, čáppa lábbát

navn: _____ periode: _____

Mål	Kan godt	Kan ganske godt	Kan litt	Lærerens kommentarer
Lese, lytte og forstå				
Jeg kan forstå minst 10 ord på samisk som handler om gårdsdrift.				
Jeg kan lese og forstå tekst på samisk som handler om gårdsdrift.				
Jeg kan sangen «Šibihat».				
Jeg kan sangen «Šibitlávlla».				
Jeg kan sangen «Ols Biera šibihat».				
Snakke				
Jeg kan bruke minst 10 ord på samisk som handler om gårdsdrift.				
Jeg kan delta i samtale på samisk om gårdsdrift.				
Jeg kan delta i samtale om fjøsgamme.				
Grammatikk				
Jeg kan substantiv i entall og flertall: <i>gussa – gusat, gálbi – gálbbit</i> .				
Skrive				
Jeg kan skrive en tekst på samisk på ca. 50 ord om et selvvalgt emne for hånd eller i Word.				
Andre ting jeg kan				

Dato: _____

Elevers underskrift

Lærerens underskrift

Gággi 5

Målark

Brita Grethe Triumph ja Tone Rognseth
Davvi Girji 2016

Kapittel 1 – Juvlafielluin konstošit

navn: _____ periode: _____

Mål	Kan godt	Kan ganske godt	Kan litt	Lærerens kommentarer
Lese, lytte og forstå				
Jeg kan forstå minst 10 ord på samisk som handler om fritid.				
Jeg kan lese og forstå tekst på samisk som handler om fritid.				
Jeg kan regla «Mánnu».				
Jeg kan bruke digitale ordbøker.				
Snakke				
Jeg kan bruke minst 10 ord på samisk som handler om fritid.				
Jeg kan delta i samtale på samisk som handler om fritid.				
Jeg kan delta i samtale om fritidsaktiviteter før i tiden.				
Grammatikk				
Jeg kan bruke de personlige pronomenene: <i>Mun, mu, mus, munnje</i>				
Jeg kan bøye verb: <i>Mun čálán. Mii mannat.</i> <i>Mun čállen. Dii manaidet.</i>				
Jeg kan bøye nektelsesform: <i>Son ii leat. Sii eai leat.</i>				
Jeg kan bøye substantiv: <i>monni – monit</i> <i>moni, monis, monnái</i>				
Jeg kan bruke spørreordene <i>man, maid, gii, mii, gean, geasa, geas, gos, mas, geat</i> og <i>mat</i> riktig.				
Skrive				
Jeg kan skrive en tekst på samisk på ca. 50 ord om et selvvalgt emne for hånd eller i Word.				
Andre ting jeg kan				

Dato: _____

Elevers underskrift

Lærerens underskrift

Kapittel 2 – Áhku guhppármálii

navn: _____ periode: _____

Mål	Kan godt	Kan ganske godt	Kan litt	Lærerens kommentarer
Lese, lytte og forstå				
Jeg kan forstå minst 20 ord på samisk som handler om mat.				
Jeg kan lese og forstå tekst på samisk som handler om samisk mat.				
Jeg kan noe om mayafolket.				
Jeg kan lese, forstå og følge matoppskrift på samisk.				
Snakke				
Jeg kan bruke minst 20 ord på samisk som handler om mat.				
Jeg kan delta i samtale på samisk som handler om samisk mat.				
Jeg kan delta i samtale om vekster som mat og medisin.				
Grammatikk				
Jeg kan bøye verb i presens og preteritum: <i>Mun orun. Mii oruimet</i>				
Jeg kan bøye verb i nektelsesform i presens: <i>Don it oro. Sii eai oro.</i>				
Jeg kan bøye substantiv i flertall akkusativ/genitiv: <i>mánáid, rušppiid</i>				
Jeg kan bruke spørreordene <i>geaid</i> og <i>maid</i> .				
Jeg kan bruke noen partikler: <i>goit, han, ammes</i> og <i>ge</i> .				
Skrive				
Jeg kan skrive en tekst på samisk på ca. 50 ord om mat for hånd eller i Word.				
Andre ting jeg kan				

Dato: _____

Elevens underskrift

Lærerens underskrift

Kapittel 3 – Lea beaivvadat

navn: _____ periode: _____

Mål	Kan godt	Kan ganske godt	Kan litt	Lærerens kommentarer
Lese, lytte og forstå				
Jeg kan forstå minst 15 ord på samisk som handler om været.				
Jeg kan lese og forstå tekst på samisk som handler om været.				
Jeg kan lese og forstå diagrammer og tabeller på samisk.				
Snakke				
Jeg kan bruke minst 15 ord på samisk som handler om været.				
Jeg kan delta i samtale på samisk som handler om været.				
Jeg kan fortelle hvordan været er på samisk.				
Jeg kan delta i samtale om værtegn.				
Grammatikk				
Jeg kan bøye substantiv i illativ entall: <i>mánnái, skuvlii, stállu</i>				
Jeg kan bruke spørreordene <i>geasa</i> og <i>masa</i> riktig.				
Skrive				
Jeg kan skrive et dikt på samisk om et selvvalgt emne for hånd eller i Word.				
Andre ting jeg kan				

Dato: _____

Elevers underskrift

Lærerens underskrift

Kapittel 4 – Ovccičuodïovccilogiovvci

navn: _____ periode: _____

Mål	Kan godt	Kan ganske godt	Kan litt	Lærerens kommentarer
Lese, lytte og forstå				
Jeg kan forstå tallene fra 0 til 1000 på samisk.				
Jeg kan lese og forstå tekst på samisk som handler om tall.				
Jeg kan ordenstallene 1.–100. på samisk.				
Jeg kan samlingstallene 20–100 på samisk.				
Jeg kan regla «Okta, guokte».				
Jeg kan noen geometriske figurer på samisk.				
Snakke				
Jeg kan telle til 1000.				
Jeg kan delta i samtale på samisk som handler om tall.				
Jeg kan delta i samtale om tørrfisk.				
Grammatikk				
Jeg kan noen hjelpeverb: <i>máhttit, sáhttit</i>				
Jeg kan bøye substantiv i lokativ entall: <i>gusas, mánás, skuvllas</i>				
Jeg kan bruke spørreordene <i>mas, gos</i> og <i>geas</i> riktig.				
Skrive				
Jeg kan skrive en tekst på samisk på ca. 50 ord som inneholder tall, for hånd eller i Word.				
Andre ting jeg kan				

Dato: _____

Elevens underskrift

Lærerens underskrift

Kapittel 5 – ea – ie – oa – uo

navn: _____ periode: _____

Mål	Kan godt	Kan ganske godt	Kan litt	Lærers kommentarer
Lese, lytte og forstå				
Jeg kan det samiske alfabetet utenat.				
Jeg kan lese og forstå dialogtekst på samisk.				
Jeg kan noe om aboriginene.				
Jeg kan lese og forstå myte på samisk.				
Snakke				
Jeg kan si det samiske alfabetet utenat.				
Jeg kan delta i samtale på samisk om myte.				
Jeg kan gjenfortelle en myte.				
Jeg kan delta i samtale om urfolk.				
Grammatikk				
Jeg kan diftongforenklinger: <i>ea – e, ie – i, uo – u og oa – o</i>				
Jeg kan bøye nektelsesform i preteritum entall og flertall: <i>Mun in lean. Mii eat lean.</i>				
Jeg kan bøye verb i nektelsesform i presens entall og flertall: <i>Don it orron. Dii ehpet orron.</i>				
Jeg kan bruke hjelpeverbene áigut og šaddat riktig.				
Skrive				
Jeg kan skrive e-post på samisk på ca. 50 ord.				
Andre ting jeg kan				

Dato: _____

Elevers underskrift

Lærers underskrift

Kapittel 6 – Vihtta váile ovcci

navn: _____ periode: _____

Mål	Kan godt	Kan ganske godt	Kan litt	Lærerens kommentarer
Lese, lytte og forstå				
Jeg kan forstå minst 10 tidsbegrep på samisk.				
Jeg kan lese og forstå tekst på samisk som handler om tid.				
Jeg kan klokka på samisk.				
Jeg kan dato på samisk.				
Jeg kan forstå noen vitser på samisk.				
Snakke				
Jeg kan bruke minst 10 tidsbegrep på samisk.				
Jeg kan delta i samtale på samisk som handler om tid.				
Jeg kan gjenfortelle eventyr.				
Jeg kan delta i samtale om <i>verddevuohta</i> .				
Grammatikk				
Jeg kan enkel stadieveksing: <i>nn – n mánnu – mánut</i> <i>ll – l dolla – dolat</i> <i>rr – r muorra – muorat</i>				
Jeg kan bruke noen tidsadverb riktig: <i>árrat, diibmá, ihttín, ikte, odne, iđđes, eahkes og eske.</i>				
Skrive				
Jeg kan skrive enkle og korte beskjeder.				
Andre ting jeg kan				

Dato: _____

Elevens underskrift

Lærerens underskrift

Kapittel 7 – Báhkis guksin

navn: _____ periode: _____

Mål	Kan godt	Kan ganske godt	Kan litt	Lærerens kommentarer
Lese, lytte og forstå				
Jeg kan forstå minst 20 ord på samisk som handler om duodji.				
Jeg kan lese og forstå tekst på samisk som handler om duodji.				
Jeg kan lese og forstå arbeidsinstruks.				
Snakke				
Jeg kan bruke minst 20 ord på samisk som handler om duodji.				
Jeg kan delta i samtale på samisk som handler om duodji.				
Jeg kan gjenfortelle eventyr.				
Jeg kan lese og forstå ordtak.				
Jeg kan delta i samtale om komse (<i>gietkka</i>)				
Grammatikk				
Jeg kan gradbøye noen adjektiv: <i>buorre – buoret – buoremus</i>				
Skrive				
Jeg kan skrive en arbeidsbeskrivelse i duodji på samisk på ca. 50 ord for hånd eller i Word.				
Andre ting jeg kan				

Dato: _____

Elevers underskrift

Lærerens underskrift

Kapittel 8 – Máttaráhkku ja máttaráddjá

navn: _____ periode: _____

Mål	Kan godt	Kan ganske godt	Kan litt	Lærerens kommentarer
Lese, lytte og forstå				
Jeg kan forstå minst 20 ord på samisk som handler om familie og slekt.				
Jeg kan lese og forstå tekst på samisk som handler om familie og slekt.				
Jeg kan lese og forstå arbeidsinstruks på samisk.				
Jeg kan lese og forstå program på samisk.				
Jeg kan lese og forstå gåter på samisk.				
Snakke				
Jeg kan bruke minst 20 ord på samisk som handler om familie og slekt.				
Jeg kan fortelle om min egen familie og slekt på samisk.				
Jeg kan gjenfortelle eventyr.				
Jeg kan delta i samtale om språkpåvirkning.				
Grammatikk				
Jeg kan bøye nektelsesverbet i entall og flertall i presens og preteritum: <i>Mun in bora. Mun in borran.</i> <i>Mii eat oro. Mii eat orron.</i> <i>Sii eai gođe. Sii eai godđán.</i>				
Skrive				
Jeg kan skrive en tekst på samisk på ca. 50 ord om en slektning for hånd eller i Word.				
Andre ting jeg kan				

Dato: _____

Elevens underskrift

Lærerens underskrift

Kapittel 9 – Mearragáttis leat čearrihat

navn: _____ periode: _____

Mål	Kan godt	Kan ganske godt	Kan litt	Lærerens kommentarer
Lese, lytte og forstå				
Jeg kan noen benevnelser på samisk som handler om fisk og fugler.				
Jeg kan lese og forstå tekst på samisk om fisk og fugler.				
Jeg kan lese og forstå dialog på samisk.				
Snakke				
Jeg kan bruke noen benevnelser på samisk som handler om fisk og fugler.				
Jeg kan delta i samtale på samisk som handler om fisk og fugler.				
Jeg kan delta i samtale om <i>sieidi</i> .				
Grammatikk				
Jeg vet at substantiv deles i forskjellige bøyingsklasser etter antallet stavelser ordet har. Likestavelssubstantiv: <i>mánná – mánnát</i> Ulikestavelssubstantiv: <i>fanas – fatnasat</i>				
Jeg kan noen ulikestavelssubstantiv: čearrit – čearrihat				
Skrive				
Jeg kan skrive gåter for hånd eller i Word.				
Andre ting jeg kan				

Dato: _____

Elevers underskrift

Lærerens underskrift

Gággi 6

Målark

Brita Grethe Triumf ja Tone Rognseth
Davvi Girji 2016

Kapittel 1 – Min siida lea Skániin

navn: _____ periode: _____

Mål	Kan godt	Kan ganske godt	Kan litt	Lærereens kommentarer
Lese, lytte og forstå				
Jeg kan noen samiske stedsnavn.				
Jeg kan lese og forstå forskjellige typer tekst på samisk.				
Jeg kan lese og forstå enkle tabeller og diagrammer.				
Jeg kan noen vanlige nordsamiske dialektord.				
Jeg kan lese og forstå quiz.				
Snakke				
Jeg kan bruke noen samiske stedsnavn.				
Jeg kan delta i samtale på samisk som handler om samiske stedsnavn.				
Jeg kan bli kjent med andre personer på samisk.				
Jeg kan delta i samtale om stedsnavn.				
Grammatikk				
Jeg kan bruke de personlige pronomenene: <i>moai, doai, soai</i>				
Jeg kan bøye verb <i>leat</i> i presens total: <i>Moai letne. Doai leahppi. Soai leaba.</i>				
Jeg kan bøye likestavellesverb i presens total: <i>Moai manne. Doai čállibeahhti.</i>				
Skrive				
Jeg kan lage og skrive enkel statistikk på samisk i Excel.				
Jeg kan skrive en biografi på samisk for hånd eller i Word.				
Andre ting jeg kan				

Dato: _____

Elevens underskrift

Lærereens underskrift

Kapittel 2 – Mun logan divttaid

navn: _____ periode: _____

Mål	Kan godt	Kan ganske godt	Kan litt	Lærereens kommentarer
Lese, lytte og forstå				
Jeg kan lese og forstå samisk barne- og ungdomslitteratur.				
Jeg kan lese dikt med innlevelse.				
Snakke				
Jeg kan fortelle hva en bok på samisk handler om.				
Jeg kan delta i samtale på samisk som handler om innholdet i dikt.				
Jeg kan delta i samtale om samisk litteratur.				
Grammatikk				
Jeg kan bøye verbet leat i presens og preteritum total: <i>Moai leimme. Doai leidde. Soai leigga.</i>				
Jeg kan bøye likestavellesverb i preteritum total: <i>Moai ođiime. Doai ođiide. Soai ođiiga.</i>				
Jeg kan de personlige pronomenene i lokativ flertall: <i>mis, dis</i> og <i>sis</i> .				
Skrive				
Jeg kan skrive dikt på samisk for hånd eller i Word.				
Andre ting jeg kan				

Dato: _____

Elevens underskrift

Lærereens underskrift

Kapittel 3 – Uldanieida návehis

navn: _____ periode: _____

Mål	Kan godt	Kan ganske godt	Kan litt	Lærerens kommentarer
Lese, lytte og forstå				
Jeg kan lese og forstå innholdet i et eventyr på samisk.				
Jeg kan noe om samiske eventyrskikkelser.				
Snakke				
Jeg kan fortelle på samisk om samiske eventyrskikkelser.				
Jeg kan gjenfortelle et eventyr på samisk.				
Jeg kan delta i samtale om samisk fortellertradisjon.				
Grammatikk				
Jeg kan noen stadievekslinger: hk-g, ht-đ, hp-b. <i>lohkat – mun logan</i> <i>ruhta – ruđat</i> <i>stohpu – stobut</i>				
Jeg kan bøye verb i nektelsesform i presens total: <i>Moai ean loga. Doai eahppi dieđe. Soai eaba oro.</i>				
Jeg kan bøye noen ulikestavelsesverb i presens: <i>Mun muitalan. Moai háliidetne. Sii čájehit.</i>				
Skrive				
Jeg kan skrive et eventyr om en samisk eventyrskikkelse på samisk for hånd eller i Word.				
Andre ting jeg kan				

Dato: _____

Elevers underskrift

Lærerens underskrift

Kapittel 4 – Násttit muitalit

navn: _____ periode: _____

Mål	Kan godt	Kan ganske godt	Kan litt	Lærerens kommentarer
Lese, lytte og forstå				
Jeg kan noen ord på samisk som handler om verdensrommet.				
Jeg kan kjenne igjen noen samiske stjernebilder.				
Jeg kan lese og forstå innholdet i en myte som er på samisk.				
Snakke				
Jeg kan bruke noen ord på samisk som handler om verdensrommet.				
Jeg kan delta i samtale på samisk som handler om verdensrommet.				
Jeg kan fortelle om et samisk stjernebilde på samisk.				
Jeg kan delta i samtale om samisk stjernehimmel.				
Grammatikk				
Jeg kan bøye likestavelssubstantiv i lokativ flertall: <i>mánáin, bussáin,</i>				
Jeg kan bruke spørreordene <i>main, geain</i> og <i>geaid</i> .				
Jeg kan bøye personlige pronomen i akkusativ/genitiv flertall: <i>min, din, sin</i>				
Skrive				
Jeg kan skrive en faktatekst på samisk om et himmellegeme for hånd eller i Word.				
Andre ting jeg kan				

Dato: _____

Elevens underskrift

Lærerens underskrift

Kapittel 5 – Lean dinen 2250 ruvno

navn: _____ periode: _____

Mål	Kan godt	Kan ganske godt	Kan litt	Lærerens kommentarer
Lese, lytte og forstå				
Jeg kan lese, lytte og forstå tekst på samisk om pris og penger.				
Jeg kan lese, lytte og forstå store tall, 1000 og større, på samisk.				
Jeg kan lese og forstå tabeller og lage statistikk.				
Jeg kan noe om inuitter.				
Jeg kan lese og forstå eventyr på samisk.				
Snakke				
Jeg kan bruke begreper på samisk som handler om pris og penger.				
Jeg kan delta i samtale på samisk som handler om pris og penger.				
Jeg kan bestille og kjøpe noe på samisk.				
Jeg kan lage og delta i rollespill på samisk.				
Jeg kan delta i samtale om Bossekopmarkedet.				
Grammatikk				
Jeg kan bøye likestavelssubstantiv i illativ flertall: <i>mánaide, bussáide</i>				
Jeg kan bruke spørreordene <i>maidda</i> og <i>geaidda</i> riktig.				
Jeg kan bøye personlige pronomen i illativ flertall: <i>midjiide, didjiide, sidjiide</i>				
Skrive				
Jeg kan skrive e-post på samisk om en reise eller tur.				
Andre ting jeg kan				

Dato: _____

Elevens underskrift

Lærerens underskrift

Kapittel 6 – Mu gákti lea alit láddis

navn: _____ periode: _____

Mål	Kan godt	Kan ganske godt	Kan litt	Lærerens kommentarer
Lese, lytte og forstå				
Jeg kan forstå minst 20 ord på samisk som handler om duodji.				
Jeg kan lese og forstå tekst på samisk som handler om duodji.				
Jeg kan lese og forstå arbeidsinstruks.				
Snakke				
Jeg kan bruke minst 20 ord på samisk som handler om duodji.				
Jeg kan delta i samtale på samisk som handler om duodji.				
Jeg kan fortelle om kofta fra mitt område.				
Jeg kan delta i samtale om koftestoffer.				
Grammatikk				
Jeg kan bøye ulikestavelses-substantiv i akkusativ/genitiv entall: <i>beatnaga, gahpira</i>				
Jeg kan gradbøye adjektiv: <i>unni – unnit – unnimus</i>				
Jeg kan delta i samtale om ordklasser.				
Skrive				
Jeg kan skrive fortellende, spørrende og befalende setninger.				
Jeg kan skrive en arbeidsinstruks om et selvvalgt emne i duodji for hånd eller i Word.				
Andre ting jeg kan				

Dato: _____

Elevens underskrift

Lærerens underskrift

Kapittel 7 – Mun hoalan, don sártnut

navn: _____ periode: _____

Mål	Kan godt	Kan ganske godt	Kan litt	Lærerens kommentarer
Lese, lytte og forstå				
Jeg kan forstå noen vanlige ord fra andre nordsamiske dialekter.				
Jeg kan lese og forstå tekst på samisk som handler om dialekter.				
Snakke				
Jeg kan fortelle om en nordsamisk dialekt.				
Jeg kan delta i samtale på samisk som handler om nordsamiske dialekter.				
Jeg kan delta i samtale om nordsamiske dialekter.				
Grammatikk				
Jeg kan bøye ulikestavelses-substantiv i lokativ entall: <i>beatnagis, gahpiris</i>				
Jeg kan progressive verb i presens og preteritum: <i>Mun lean borramin. Doai leidde čállimin. Mii leimmet lohkamin.</i>				
Skrive				
Jeg kan forberede meg til og skrive et intervju for hånd eller i Word.				
Andre ting jeg kan				

Dato: _____

Elevens underskrift

Lærers underskrift

Kapittel 8 – Heavdni veahkeha

navn: _____ periode: _____

Mål	Kan godt	Kan ganske godt	Kan litt	Lærerens kommentarer
Lese, lytte og forstå				
Jeg kan forstå minst 5 ord på samisk som handler om insekter.				
Jeg kan lese og forstå tekst på samisk som handler om insekter.				
Jeg kan diktet «Gotka».				
Snakke				
Jeg kan bruke minst 5 ord på samisk som handler om insekter.				
Jeg kan delta i samtale på samisk som handler om insekter.				
Jeg kan fortelle om et insekt eller en edderkopp på samisk.				
Jeg kan delta i samtale om myter og folketro.				
Grammatikk				
Jeg kan bøye ulikestavelses-substantiv i illativ entall: <i>beatnagii, gahpirii</i>				
Jeg kan noen sammensatte ord: <i>heavnnifierbmi, beaiveloddi</i>				
Skrive				
Jeg kan lage en dialog av et eventyr på samisk for hånd eller i Word.				
Andre ting jeg kan				

Dato: _____

Elevens underskrift

Lærerens underskrift

Gággi 7

Målark

Brita Grethe Triumf ja Tone Rognseth
Davvi Girji 2016

Kapittel 1 – Sámit njealji riikkas

navn: _____ periode: _____

Mål	Kan godt	Kan ganske godt	Kan litt	Lærerens kommentarer
Lese, lytte og forstå				
Jeg kan noe om Sápmi.				
Jeg kan forstå noen samiske stedsnavn i hele Sápmi.				
Jeg kan lese og forstå tekst på samisk som handler om Sápmi.				
Jeg kan lese enkel tabell og lage statistikk.				
Snakke				
Jeg kan bruke noen samiske stedsnavn.				
Jeg kan delta i samtale på samisk som handler om insekter.				
Jeg kan fortelle om min samiske språksituasjon.				
Grammatikk				
Jeg kan bøye personlige pronomen i komitativ entall: <i>muinna, duinna, suinna</i>				
Jeg kan bruke spørreordet <i>geainna</i> riktig.				
Jeg kan noen ordavledninger i samisk: <i>nieida – nieiddaš, čállit – čálus</i>				
Skrive				
Jeg kan skrive faktatekst på samisk om et selvvalgt emne for hånd eller i Word.				
Andre ting jeg kan				

Dato: _____

Elevers underskrift

Lærerens underskrift

Kapittel 2 – Lohkat lea somá!

navn: _____ periode: _____

Mål	Kan godt	Kan ganske godt	Kan litt	Lærerens kommentarer
Lese, lytte og forstå				
Jeg kan lese på samisk og forstå innholdet i samisk barne- og ungdomslitteratur.				
Jeg kan noe om samiske forfattere.				
Jeg kan lese og forstå tekst som handler om samisk barne- og ungdomslitteratur.				
Snakke				
Jeg kan fortelle innholdet i en samisk bok.				
Jeg kan delta i samtale på samisk som handler om samisk litteratur.				
Jeg kan delta i samtale om samisk litteratur.				
Grammatikk				
Jeg kan bøye ulikestavelsesverb i preteritum: <i>Mun čájehin. Soai muitaleigga. Sii háliidedje.</i>				
Jeg kan bøye nektelsesform i preteritum total: <i>Moai ean lean.</i> <i>Doai eahppi lean.</i> <i>Soai eaba lean.</i>				
Skrive				
Jeg kan skrive bokanalyse av en samisk bok for hånd eller i Word.				
Andre ting jeg kan				

Dato: _____

Elevers underskrift

Lærerens underskrift

Kapittel 3 – Jiehtanas lea stuoris

navn: _____ periode: _____

Mål	Kan godt	Kan ganske godt	Kan litt	Lærerens kommentarer
Lese, lytte og forstå				
Jeg kan lese og forstå innholdet i samiske eventyr.				
Jeg kan lese og forstå tekst på samisk som handler om samiske eventyr.				
Jeg kan noen samiske eventyr og myter.				
Snakke				
Jeg kan delta i samtale om innholdet i samiske eventyr.				
Jeg kan delta i samtale på samisk som handler om samiske eventyr.				
Jeg kan delta i samtale som handler om samiske fortellertradisjoner.				
Jeg kan fortelle en myte på samisk.				
Jeg kan delta i samtale om samiske sagn.				
Grammatikk				
Jeg kan stadieveksling: <i>dd-tt: addit – mun attán</i> <i>bb-pp: soabbi – soappit</i> <i>gg-kk: vuogga – vuokkat</i>				
Jeg kan bøye likestavellesverb i nektelsesform preteritum totalt: <i>Moai ean coggan. Doai eahppi addán. Soai eaba šiggon.</i>				
Skrive				
Jeg kan skrive et sammendrag på samisk av et samisk eventyr eller en samisk myte for hånd eller i Word.				
Andre ting jeg kan				

Dato: _____

Elevens underskrift

Lærerens underskrift

Kapittel 4 – Lossa geađgi

navn: _____ periode: _____

Mål	Kan godt	Kan ganske godt	Kan litt	Lærerens kommentarer
Lese, lytte og forstå				
Jeg kan forstå minst 10 ord på samisk som handler om lengde, vekt og størrelse.				
Jeg kan lese og forstå tekst på samisk som handler om lengde, vekt og størrelse.				
Jeg kan lese og forstå matoppskrift.				
Snakke				
Jeg kan bruke minst 10 ord på samisk som handler om lengde, vekt og størrelse.				
Jeg kan delta i samtale på samisk som handler om lengde, vekt og størrelse.				
Jeg kan fortelle hvordan man setter opp lavvo på samisk.				
Jeg kan delta i samtale om hvordan bruke kroppen til å måle med.				
Grammatikk				
Jeg kan bøye ulikestavelses-substantiv i akkusativ/genitiv flertall: <i>beatnagiid, gahpiriid</i>				
Jeg kan noen adjektiv.				
Jeg kan noen post- og preposisjoner: <i>vuolde, alde, sisa</i>				
Skrive				
Jeg kan skrive en historie om en hendelse på samisk for hånd eller i Word.				
Andre ting jeg kan				

Dato: _____

Elevens underskrift

Lærerens underskrift

Kapittel 5 – Gea, rievssat lea gárddis

navn: _____ periode: _____

Mål	Kan godt	Kan ganske godt	Kan litt	Lærerens kommentarer
Lese, lytte og forstå				
Jeg kan forstå de åtte årstidene på samisk.				
Jeg kan lese og forstå tekst på samisk som handler om årstidene.				
Snakke				
Jeg kan bruke de åtte årstidene på samisk.				
Jeg kan delta i samtale på samisk som handler om årstider.				
Jeg kan samtale på samisk om hva jeg gjør i de forskjellige årstidene.				
Jeg kan delta i samtale om tradisjonelle årtidssysler.				
Grammatikk				
Jeg kan noen partikler: <i>na, gal, hui</i>				
Jeg kan noen konkusjoner: <i>ja, dahje, muhto</i>				
Jeg kan noen interjeksjoner: <i>Huff! Au! Hei!</i>				
Jeg kan finne subjekt og verbal i setninger.				
Skrive				
Jeg kan lage og skrive en tegneserie på samisk.				
Andre ting jeg kan				

Dato: _____

Elevens underskrift

Lærerens underskrift

Kapittel 6 – Sápmi catwalk

navn: _____ periode: _____

Mål	Kan godt	Kan ganske godt	Kan litt	Lærerens kommentarer
Lese, lytte og forstå				
Jeg kan forstå minst 20 ord på samisk som handler om duodji.				
Jeg kan lese og forstå tekst på samisk som handler om duodji.				
Jeg kan noe om nenetsere.				
Snakke				
Jeg kan bruke minst 20 ord på samisk som handler om duodji.				
Jeg kan delta i en diskusjon som handler om duodji.				
Jeg kan delta i samtale om samisk duodjilogo.				
Grammatikk				
Jeg kan bøye ulikestavelses-substantiv i illativ flertall: <i>beatnagiidda, gahpiriidda</i>				
Jeg kan noen adverb. <i>doppe, hárve, suoli, šat</i>				
Skrive				
Jeg kan skrive en avisreportasje på samisk for hånd eller i Word.				
Andre ting jeg kan				

Dato: _____

Elevens underskrift

Lærers underskrift

Kapittel 7 – Buerie biejjie!

navn: _____ periode: _____

Mål	Kan godt	Kan ganske godt	Kan litt	Lærerens kommentarer
Lese, lytte og forstå				
Jeg kan lese og forstå noen ord fra andre samiske språk.				
Jeg kan lese og forstå tekst på samisk som handler om samisk språk.				
Snakke				
Jeg kan delta i samtale på samisk som handler om samisk språk.				
Jeg kan fortelle om min egen samiske språkutvikling.				
Jeg kan delta i samtale om samiske språk i Norge.				
Grammatikk				
Jeg kan bøye kontrakte verb i presens og preteritum: <i>Don duddjot. Moai čohkkájetne. Sii fertejit.</i>				
Jeg kan bøye likestavelser-substantiv i komitativ entall: <i>mánáin, njuniin</i>				
Jeg kan bruke spørreordene <i>mainna</i> og <i>geainna</i> riktig.				
Skrive				
Jeg kan lage en informasjonsbrosjyre på samisk med datamaskin.				
Andre ting jeg kan				

Dato: _____

Elevens underskrift

Lærerens underskrift

Kapittel 8 – Áhkkávákkis čohkká áhkku

navn: _____ periode: _____

Mål	Kan godt	Kan ganske godt	Kan litt	Lærerens kommentarer
Lese, lytte og forstå				
Jeg kan forstå minst 5 ord på samisk som handler om naturen.				
Jeg kan lese og forstå tekst på samisk som handler om naturen og stedsnavn.				
Jeg kan noen samiske stedsnavn.				
Snakke				
Jeg kan bruke minst 5 ord på samisk som handler om naturen.				
Jeg kan delta i samtale på samisk som handler om naturen og stedsnavn.				
Jeg kan fortelle om et stedsnavn på samisk.				
Jeg kan forklare et stedsnavn.				
Jeg kan delta i samtale om naturbetegnelser.				
Grammatikk				
Jeg kan bøye ulikestavelses-substantiv i lokativ flertall: <i>beatnagiin, ustiibiin</i>				
Jeg kan noen sammensatte ord: <i>muohtačalbmi, Uldavággi, Stuorravuonna</i>				
Skrive				
Jeg kan skrive om et samisk stedsnavn på samisk for hånd eller i Word.				
Andre ting jeg kan				

Dato: _____

Elevens underskrift

Lærerens underskrift

Máidnasat, mitalusat ja myhtat

Njoammil goallu

Lea dálvi. Njoammil goallu, ja bánít skillet.

Njoammil dadjá:

– Go mun ealášin geassái, de ráhkadivččen viesu.

Geasset njoammil ii gille maidege. Lea liekkas. Njoammil veallá geadggi guoras ja geahččá beaivvážii.

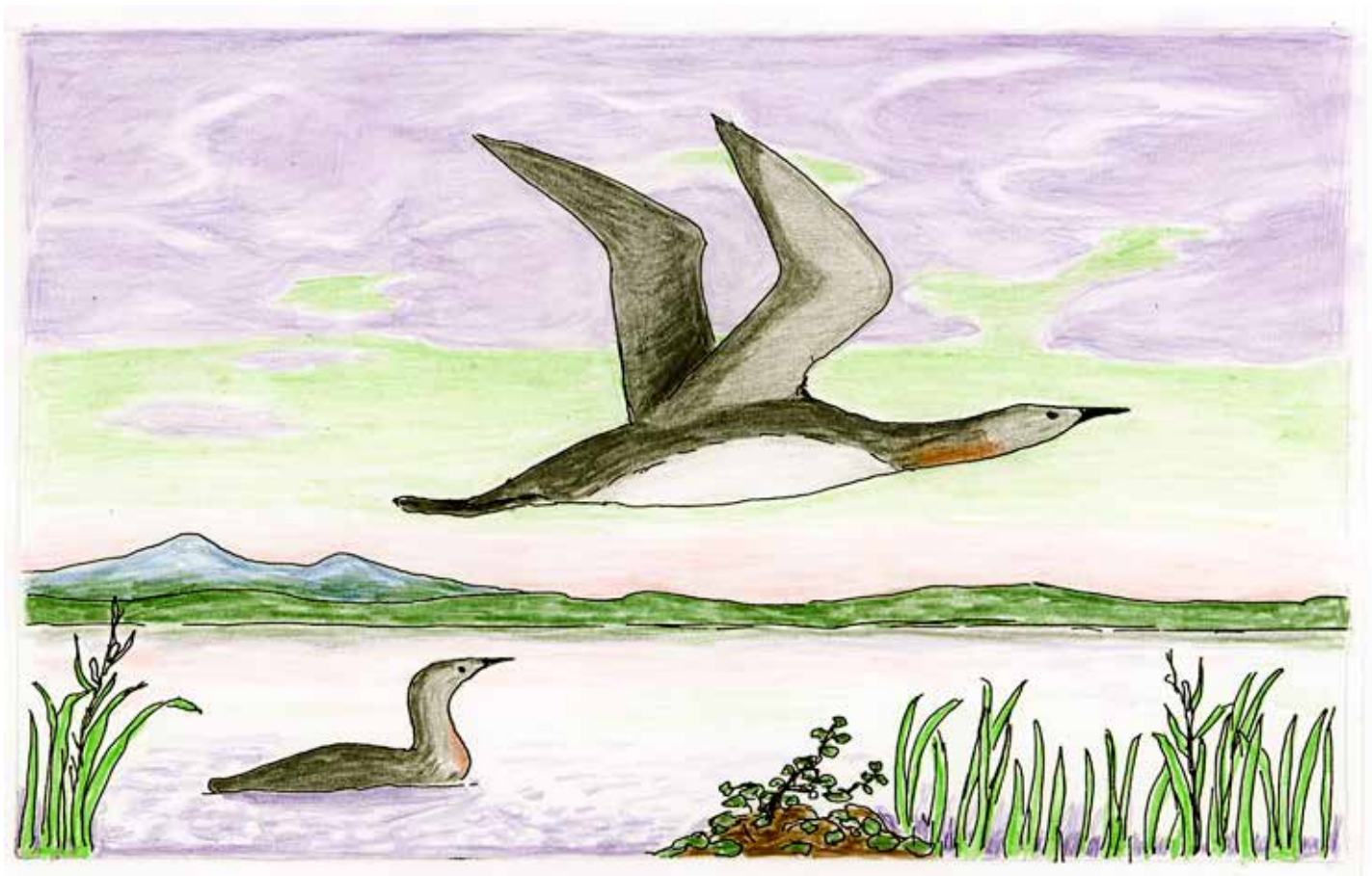
Njoammil dadjá:

– Ii boahhte dálvi gal šatta dađi vearrát go eará dálvit.

Viessu ii goassege gárván.

Manne gáhkkoris leat juolggit bađas

Muitalus 1

Ipmil sivdnidii lottiid. Daid sivdnidii nu hearvásin ja čáppisin, go sii leat dál. De son luittii olggos girdit buot lottiid, ja de luittii njuvčča ja čuotnjága. Gáhkkor oinnii ahte dain ledje čáppa juolggit.

De dajai Ipmil gáhkkorii:

- Dát juolggit galget dutnje.
- Manne galget munnje nu fasttes juolggit. Čuotnjágis leat mihá čábbábut go diet, mat munnje galget, dajai gáhkkor.

Gáhkkor suhtai ja girdilii julggiid haga. Ipmil fuomášii ahte gáhkkor vuolgá julggiid haga. Son dohppii daid julggiid ja nahkehii daid sutnje bahtii. Danne leat dál gáhkkoris bađas juolggit, iige goastta vázzit.

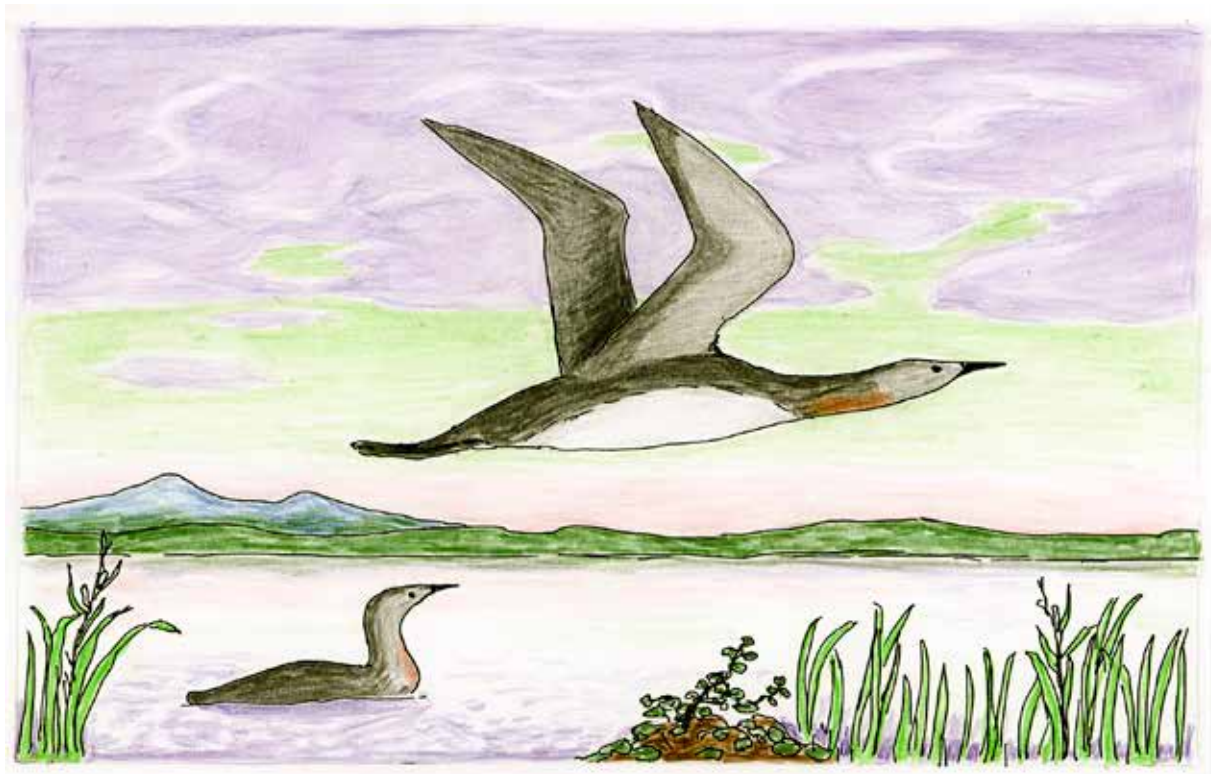
Elna Magga Päivikki Nilukka-Rauhala: *Giellaleaika Gidda*. Sámediggi, Anár 1995.

Muitalus 2

Ipmil lei elliid sivdnidan. Dál lei lottiid sivdnideamen. Gáhkkor lei hirbmat rábmái go lei nu čáppa sojiid ožžon. De rábmastii: - Gea, man čáppa soajit!

Gáhkkor áiggui čájehit sojiid ja girdilii, muhto Ipmil ii lean vel julggiid addán. Dáid fertii bahtii čugget, illá vel olahii. Danne leat gáhkkoris juolggit badas.

Johan Jernsletten ja Sverre Hatle: *Ginna lohkgirji*. Davvi Girji 2001.

Muitalus 3

Ipmil sivdnidii lottiid.

Son sivdnidii sin nu čáppahin go sii dál leat.

Gáhkkor lei hui čeavlái go son lei nu čáppat.

Ipmil áiggui addit sutnje ránes julggiid.

Muhto gáhkkor dajai Ipmilii:

– Mun siđan rukses julggiid nu go čuonjá!

Ipmil dajai:

– Dá leat du juolggit!

Gáhkkor suhtihii ja girdilii eret.

Ipmil nahkehii julggiid sutnje bahtii gitta.

Illá vel olahii su.

Danne leat gáhkkoris juolggit nu maŋás šaddan ahte ii sáhte vázzit.

Laila Stien: *Boađe lohkat!* Forlag Fag og kultur a.s, Oslo 1988.

Manne guovžžas lea dušše bieža

Rieban lea olbmui fillen guliid. Son bohtá guovžža ovddal.

Guovža jearrá:

– Gos don dieid guliid leat ožžon?

Rieban muitala ahte olbmuid čáhcegáldus son lea daid goddán.

Guovža jearrá:

– Movt don daid goddet?

Son bijai olbmuid čáhcegáldui seaibbi ja divttii dan orrut čázis ija, muitalii rieban.

Guovža dadjá:

– Čájjet munnje movt don barget! De rieban oahpistii guovžža čáhcegáldui ja gohčui guovžža bidjat seaibbis čáhcegáldui.

Idđesija dadjá rieban:

– Guldalatta, orrot go guolit darváneame?

Guovža bajida seaibbi veaháš. Orru lossat go seaibi lea galbmon jiknii. Guovža doaivu guolit dat leat ja dadjá riebanii:

– Orrot gal darvánan, lossat goit lea.

Šattai idit ja olbmot lihkkagohte. De čuorvu rieban:

– Áibmolaččat! Bohtet bissuiguin ja sáittiiguin! Guovža gožžá ja baiká din čáhcegáldui.

De guovža suorganii, gaikkihii seaibbis gaskat, seaibelahkki bázi gáldui.

Heivehuvvon Káren Elle Gaup girjjiis *Girjjo-Gárjjo*, Davvi Girji 2001.

Manne riebanis lea vilges seaibegeahči

Muhtumin lei áhkku guhte alcces vulggii guodoheaddji bálkáhit. Son gávnnadii guovžžain.

- Gosa don leat mannamin? jearai guovža.
- Na, mun lean vuolgán bálkáhit alccen guodoheaddji, vástidii áhkku.
- It go mu fuola guodoheaddjin? jearai guovža.
- De fal, jus jo máhtežat čuorvut omiid, logai áhkku.
- Hea-i! dajai guovža roaggejenain.
- In mun du gal fuola, dajai áhkku go gulai dan, ja manai viidásit.

Go lei oanehažžii vázzán, de gávnnadii gumppiin.

- Gosa don leat mannamin? jearai gumpe.
- Mun lean vuolgán bálkáhit alccen guodoheaddji, vástidii áhkku.
- It go mu fuola guodoheaddjin? jearai gumpe.
- De fal, jus jo máhtežat čuorvut omiid, logai áhkku.
- Uh-u-uh! Gumpe holvvádii.
- In mun du gal fuola, dajai áhkku ja manai viidásit.

Go son oanehažžii vel lei vázzán, de gávnnadii son riebaniin.

- Gosa don leat mannamin? jearralii rieban.
- Mun lean vuolgán bálkáhit alccen guodoheaddji, dajai áhkku.
- It go mu fuola guodoheaddjin? jearai rieban.
- De fuolan, jus jo máhtežat čuorvut omiid, dajai áhkku.
- Dil-dall-hulum! dajai rieban nu čábbát ja fiidnát.
- Jo, du mun gal válddán guodoheaddjin, dajai áhkku.

De son bijai rieban guodohit omiidis. Vuosttaš beaivvi go rieban lei guodoheamen, de borai son buot gusaid. Go son bođii ruoktot eahkedis, de jearai áhkku gos buot su oamit leat.

- Oaiveskálžu lea fielmás ja gorut lea rođus, dajai rieban.

Áhkku lei girdnemin vuoja. Muhto son fertii vulgjit geahččat. Dan botta go áhkku lei eret, de doamai rieban čaknat girdnui ja čuohkat buot dan lávcca. Go áhkku bođii ruoktot fas ja oinnii dan, de suhtai son ja válddii dan lákcabihtáza mii lei vel báhcán ja diškalii dan riebanan maŋŋái, nu ahte veaháš deaivvai riebanan seaibegeaži. Danne lea riebanis vilges seaibegeahči.

Hætta Eriksen ja earát: *Lohkangirji*. H. Aschehoug & Co.

Mo čuoikkat besse máilbmái

Dalle go Jupmel sivdnidii čuoikkaid, de son cokkai daid sehkkii. Seahka attii son muhtun boares áhkku. Son galggai bearráigeahččat dan. Čuoikkat seahkas šurre ijatbeaivvi. Dat eai oba jaskkoda ge.

Áhkku váibbai ja dolkkai čuoikkaid gullamis álohii. Son ferte goit moadde čuoikka luoitit seahkas. - Dušše moadde luoittán, vai jaskkoda veaháš, dajai son.

Áhkku čovddii bátti várrogasat. Muhto de ribahii buot čuoikkaid girdilit seahkas. Čuoikkat manne juohke guvlui. Dat čuggo ja njamme vara sihke olbmui ja elliin. Áhkkoriehpu viegai čuoikkaid manis ja vikkai bivdit daid. Son áiggui daid fas sehkkii coggat, muhto ii ábuhan.

Čuoikkat besse luovus. Ii daid šat ožžon gitta. Jupmel gal didii maid dagai go bijai áhku bearráigeahččat seahka. Son didii áhkku fargga dolká ja čuoikkat besset máilbmái.

Lullisámi máinnas jorgaluvvon. Kirsti Birkeland: *Staloer tror at månen er et bål*. 1986.

Háhcešeani lávžegihppu

Háhcešeatni ja Njávešeatni leigga guokte eatni, ja goappašagain ledje bohccot ja eará šibihat. Sudnos lei maid mánná goappás nai.

Háhcešeatni lei hui baháneahkkán ja buošši. Son lei maid erenoamáš boarkkas. Son ravggodii, čievčcai ja cikculattai iežas bohccuid go galggai bohčit áldduid ja dápmat herggiid. Njávešeatni lei hui siivui, gierdil ja lášmat iežas bohccuiguin. Go galggai bohčit áldduid ja dápmat herggiid, de son humadii daiguin hui čábbát ja njávkkadii vel. Njávešeani bohccot šadde hui lojes hearrgit, ja Háhcešeani bohccot fas hui garrasat.

Muhtin čappa čakčabeaivve galggai sudno siida sirdát nuppi sadjái, nugo dábálaš lea čakčat. Háhcešeatni ja Njávešeatni bijaiga lávžži ja suohpana falahahkii, ja vulggiiga ealu lusa njoarostit sirdánherggiid. Njávešeani ledje hui lojes hearrgit, ja nu son darvvihii ge iežas herggiid gitta ovttatmano. Háhcešeani ledje nu garra hearrgit, ja ledje nu menodahtát ahte ruhtte dušše ealloravddas. Ii ge Háhcešeatni ožžon gitta ovttage hearggi. Dalle son suhtai issorasat ja bálkestii iežas lávžegihpu nu bajás ahte darvánii soahkegeahčái. Lávžegihppu darvánii nu bajás ahte Háhcešeatni ii oba ožžon ge vulos dan, ja su bohccot biedğanedje juohke guvlui ja šadde goddin (vildaboazun).

Mearkan dasa báhce Háhcešeani lávžegihput (rissediehpit) mat leat sogiin, ja gottit mat gávdnojit máilmmis. Lojes bohccot maiguin boazosápmelaččat barget otná dan beaivvi, leat gis Njávešeani bohccot.

Heivehuvvon Karen Marie Eira Buljo girjjiis *Goadástallan ja luondduávdnasat*. Norgga Sámediggi 2001.

Olmmoš váldá beatnaga reangan

Olm mái vulggii oktii reanga ohcat. Son lei bohccuiguin bargame ja lei váiban. De bođii bussá ovddal. Olm mái jearrala bussás:

– Vuolggát go munnje reangan? – Ale baldde gal mu sáhpána, dajai bussá ja seammás livkkihii sáhpána ohcat.

Olm mái váccii viidáseappot. De bođii sávza ovddal. Son jearrala sávzzas:

– Vuolggát go munnje reangan? – Mun in sáhte gal, mun galgган olbmuid bivttastit ja biebmát.

Olm mái vulggii viidáseappot. Son váccii ahte váccii. De deaivvadii gusain mii lei guohtume giettis.

– Vuolggát go munnje reangan? jearai olm mái gusas. – Na, mun gal in astta, vástidii gussa.
– Ferten borrat bures vai čieru mánáide šaddá mielki.

Gal dat leat juo diliheamit buohkat, jurddašii olm mái ja vázzái viidáseappot.

De gullá go beana ciellá ja boahá olbmá ovddal.

– Galego don leat diliheapme? Astat go vuolgit mu veahkehit, jearralii olm mái beatnagis.
– Na mus dat gal lea dilli, dajai beana. – Maid don bálkán siđat, jearai olm mái. – Na buot mii láhttái gahččá, vástidii beana. – Dan don galgгат oazžut, dajai olm mái. Ja nu rengogodii beana olbmuid.

Fállegeađgi, stállu ja bohccot

Sarvvis, vuorsu ja varit ledje báhcán dálveorohakkii Ávjovárrái. Ja de johtigohte davás guvlui geasseorohakkii Áisaroaivái. Gidđa lei ja dulvi, ja mánggaid jogaid sii gálle rastá. Muhtun sajiin sii besse jasad mielde jogaid rastá. Muhto go de bohte Fállejoga duohká, de lei johka nu mearehis dulvvis. Muhto liikká sii galge joga rastá. Juste dan giđa lei gis Fállegeađgi stállu huksen šalddi johkii. Dat unnimus, varit, han illosii ja ruohtastii šalddi ala.

Stállu: Gii dat lea mii čolččuha mu šalddi alde?

Varit: Ii dat leat go unna varihaš. Mun lean mannamin geasseorohakkii, Áisaroaivái.

Stállu: Dál mun gal njuovan du!

Varit: Ale juo, stáložan! Mun lean nu váibbat ja unni. Vuordde dassá go vuorsu bohtá. Son lea mihá stuorit ja buoiddit go mun.

Stállu: Mana hal dalle.

Stállu: Makkár jalla dál lea steampumin mu šalddi alde?

Vuorsu: In mun leat jalla, lean dušše vuorsu.

Stállu: Dál mun gal njuovan du!

Vuorsu: Ale juo, stáložan! Mun lean nu váibbat ja unni. Vuordde dassá go sarvvis bohtá. Son lea mihá stuorit ja buoiddit go mun.

Stállu: Na mana hal dalle.

Stállu: Gii beallemielat dat lea gii rigere mu šalddi alde?

Sarvvis: Dat gal lea sarvvis-áddjá ieš. Mun lean mannamin geasseorohakkii, Áisaroaivái.

Stállu: Dal mun gal boadán ja njuovan du!

Sarvvis: Boađe fal. Vaikko mus eai leat čakčačovvrit, gal mun fal dus biđán.

Muitaleaddji:

De doarráiga. Sarvvis dearpalii ovdajulggiiguin stálu nu, ahte stállu fierralii dan dulvejohkii. Sarvvis manai čuoskku geasseorohakkii Áisaroaivái, gos deaivvadii fas vuorssuin ja varihiin. Heivehuvvon Elna Magga ja Päivi Nillukka-Rauhala girjjiis *Giellaleaika*, Lappi leana ráđdehus.

Čilgehusat sátnevádjasiidda

Sátnevádjasat eai leat dušše soaittáhatcealkagat. Olbmot geavahit sátnevádjasiid fuomášuhttit, bagadallat ja rávvet nuppi. Son guhte rávvejuvvo, soaitá rievdadit láhttenvuogi.

Gággi 3

Kapihttal	Sátnevájas	Čilgehus
1	Oahppu ii deatte.	Oahppu ii leat goassege liiggás.
2	Beatnaga ii galgga gulgii geahččat.	Ii galgga olbmo dušše olgguldas hámi vuodul dubmet.

Gággi 4

Kapihttal	Sátnevájas	Čilgehus
3	Jodi buoret go oru.	Johttisápmelaš dahje bivdi mielas lea buoret mannat eará sadjái go ássat seamma sajis birra jagi. Go johtá, de oaidná ja vásiha eanet.

Gággi 5

Kapihttal	Sátnevájas	Čilgehus
4	Buorre ustit oanida mátkki.	Go lea ustit fárus, de lea somá vánddardit, johtit dahje bargat.
5	Njálgga biebmu fargga nohká.	Dat mii lea buorre, ii bistte nu guhká.
6	Jahki ii leat jagi gáibmi.	Guokte jagi eai leat goassege ovttalágánat.
7	Beaivi boagusta seavdnjadasa duoji.	Go seavdnjadin bargá, de ii šatta buorre. Beaivet oaidná buorebut, ja dalle šaddá bargu buoret.
8	Mánát dovdet čoliin fuolkevuoda.	Soaitá fuolkevuolta buktá buorrevuoda. Mánná gamus dovda fulkkiid.
9	Juohke loddi lávlu iežas jienain.	Juohkehaš lávlu nu go dahká.

Káren Elle Gaup: *Girjjo-Gárjjo*. Davvi Girji 2001; Máret Sára: *Sámi sátnevádjasat*. Davvi Girji 2009; Máret Sára: *Sátnevádjasat*. Davvi Girji 2007

Lávlagat ja luodit

Guhte beaivi odne lea?

Dárogiel lávlla: Hvilken dag er det i dag?

Guhte beaivi odne lea?
Guhte beaivi odne lea?
Lea go vuossárga?
Lea go vuossárga?
Ii.

Guhte beaivi odne lea?
Guhte beaivi odne lea?
Lea go maŋŋebárga?
Lea go maŋŋebárga?
Ii.

Guhte beaivi odne lea?
Guhte beaivi odne lea?
Lea go gaskavahkku?
Lea go gaskavahkku?
Lea!

Sissel Gaup heivehan sámegeillii: *Teorijaoassi Táhppán Siun Oahpaheaddjibagadus*. Davvi Girji 2012

Vuossárgga, maŋŋebárgga doaškut mii

Dárogiel lávlla: Mandag, tirsdag klapp, klapp

Vuossárgga, maŋŋebárgga doaškut mii.
Gaskavahkku, duorastaga, dancet mii.
Bearjadaga, lávvardaga, njuikut mii.
Sotnabeai' eat bargga maidige.
Heivehuvvon. amas gáldu

(Doaškut gieđaid golbmii.)
(Dáncut julggiiguin golbmii.)
(Njuiket golbmii.)
(Gieđaid doallat badjel gardnjiliid ja šluvgit oaivvi.)

Vahku beaivvit

Čieža beaivvi vahkus leat
ja dál mun dutnje lávllun.
Okta, guokte, golbma, njeallje,
vihtta, guhtta, čieža.

Mánnodat lea vuosttaš beaivi
disdat lea nubbi.
Gaskavahkku goalmmát lea
ja duorastat lea njealját.

Vidát beaivi bearjadat
ja lávvordat lea guđát.
Čihččet sotnabeaivi lea
ja dá lea ollis vahkku.

Okta, guokte, golbma, njeallje,
vihtta, guhtta, čieža.

Vuosttaš, nubbi, goalmmát,
njealját, vidát, guđát, čihččet.

Stina Gaup-Westerlund: *Lávllagirji*. Sámeskuvlastivra
1977

Vahkubeaivvit 1

Odne lea mánnodat
ja ihttin lea disdat.
hoi-lole lole-lole
hoi-lole-loa.

Gaskavahkku, duorastat
ja hoi-lole-loa.
gaskavahkku, duorastat
ja hoi-lole-loa.

Bearjadat ja lávvordat
ja hoi-lole-loa.
bearjadat ja lávvordat
ja hoi-lole-loa.

Ikte lei sotnabeaivi,
ja hoi-lole-loa
ja dat leat olles
vahku beaivvit
hoi-lole-loa.

Stina Gaup-Westerlund: *Lávlungirji*, Sámi skuvlastivra 1987

Jagi áiggit

Čakča lea suohtas
čakča lea suohtas
dalle go muohta boahťá.
Mun dagan muohttagis
mun dagan muohttagis
muohtaádjáid ja spáppaid.

Dálvi lea suohttaset
dálvi lea suohttaset
dalle go eanet muohtťá.
De beasan gielkkáin čierastallat
ja sabehiiguin čuoigat.

Gidđa lea liekkas
gidđa lea liekkas
dalle go muohta suddá.
Dalle mun stoagan
dalle mun stoagan
bievladielkkuin njuikkun.

Geassi lea buoremus
geassi lea buoremus
dalle go skuvla nohká.
Mun beasan ruoktot
mun beasan ruoktot
hei, man mun lean ilus.
Stina Gaup-Westerlund: *Lávllagirji*. 1977.

Adjektiivilávlla

Šuokŋa: *En kort og en lang, en pyramide en stang*

Oanehaš, guhkki, vuollegaš allat
divggat čuojahit diŋ.

:/: Asehaš, assái, ruoinnas ja buoidi :/:

Oanehaš, guhkki, vuollegaš allat
divggat čuojahit diŋ.

Ref.: Oainnát go oanehis sárgá dás?

oainnát go vuollegis viesu maid?

Asehaš, assái, ruoinnas ja buoidi
divggat čuojahit diŋ.

Gierdu lea ránis, rektáŋgel ruškat
divggat čuojahit diŋ.

:/: Golmmačieгат runta, njeallječieгат sáhppat :/:

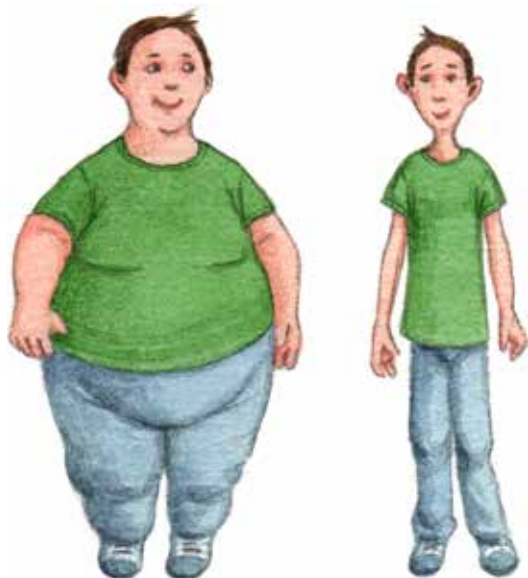
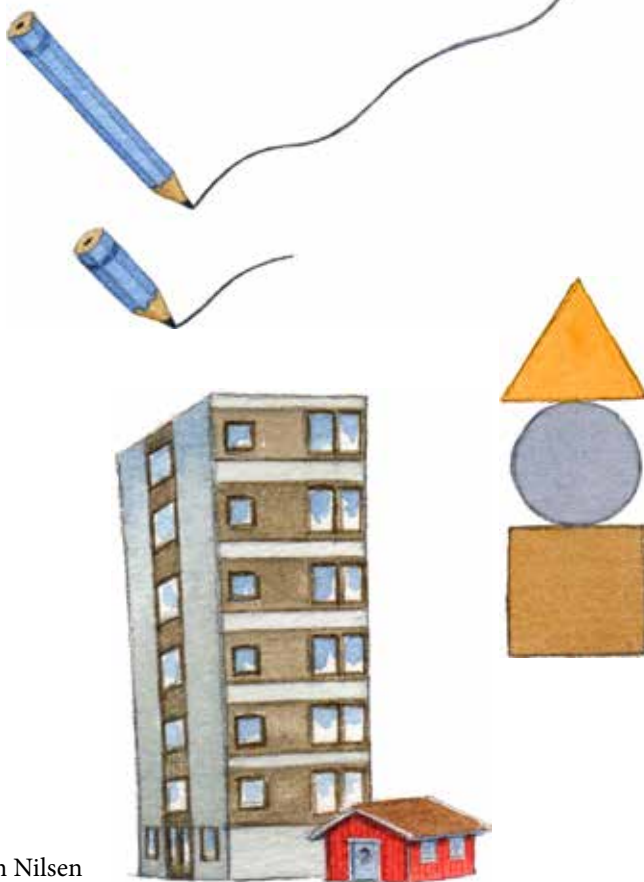
Gierdu lea ránis, rektáŋgel ruškat
divggat čuojahit diŋ.

Ref.: Oainnát go gierddu mii ránis lea?

oainnát go ruškes rektáŋgela?

Gierdu lea ránis, rektáŋgel ruškat
divggat čuojahit diŋ.

Jorgalan/heivehan: Haldis Helander Seppola ja Unni Trosten Nilsen

Biepmu dutnje attán

Miessi, miessi šatta
mun biepmu dutnje attán
jeahkáliid attán juohke beaivvi
ahte don dál šattašit.

Hei jo lo le la lo la
hei jo lo le la lo la
hei jo lo le la lo la
hei jo lo le la lo la.

Gálbi, gálbi šatta
mun biepmu dutnje attán
suinniid attán juohke beaivvi
ahte don dál šattašit.

Sáhpán, sáhpán šatta
mun biepmu dutnje attán
vuosttá attán juohke beaivvi
ahte don dál šattašit.

Bussá, bussá šatta
mun biepmu dutnje attán
mielkki attán juohke beaivvi
ahte don dál šattašit.

Čuru, čuru šatta
mun biepmu dutnje attán
sohkkara attán juohke geasi
ahte don dál šattašit.

Čuoika, čuoika šatta
mun biepmu dutnje attán
vara attán juohke geasi
ahte don dál šattašit.

Nuohtta ja sánit: Ulla Pirttijärvi

Šaldi

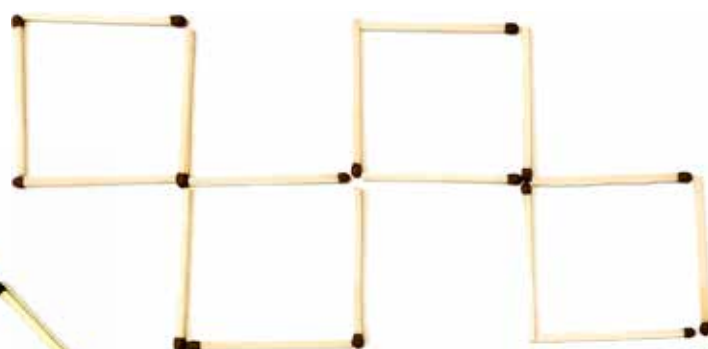
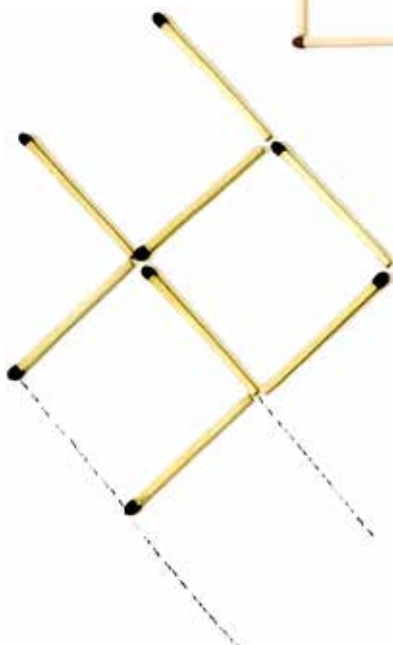
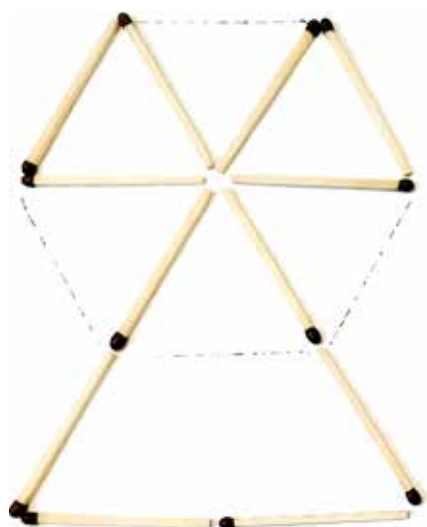
:/: Šaldi aldi
diibmu čuodjá logi.
Gonagas čuožžu šloahtastis:
geahččá eatnamiid,
geahččá jávrriid.
Várut fal don olmmoš!
Sorpemis iežat várjal!
Dat, gii boahotá mañimužžan
šaddá čáhppes ruitui. :/
Kerttu Vuolab: *Ánde ja Risten jagi fárus*. Davvi Girji
1990

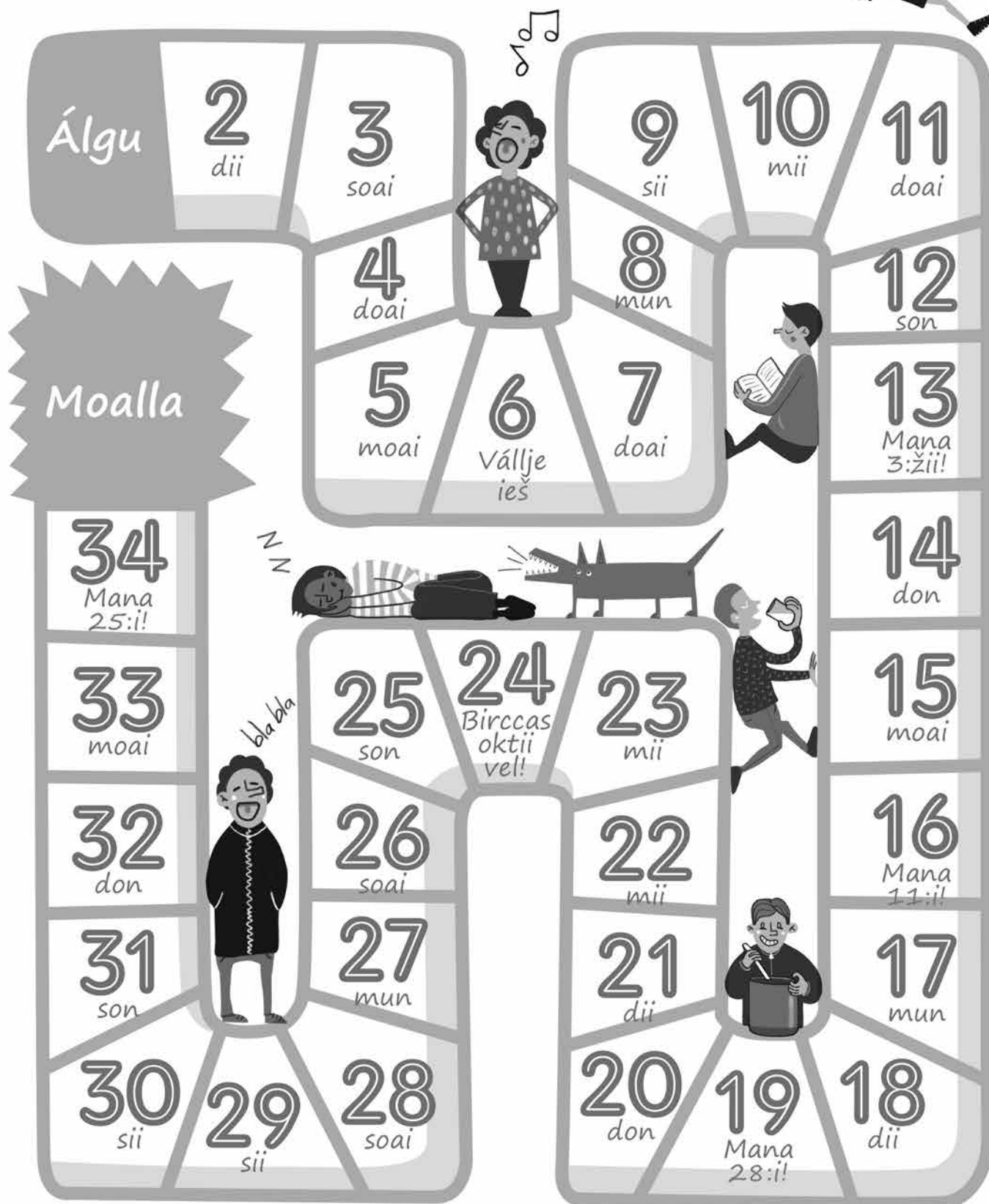
Kopioriginálát

Vástádusat Gággi 5 Kap. 4 bargogirji

	¹ 3	² 2	0		³ 5	⁴ 9	⁵ 4	
⁶ 9	6	1		⁷ 6		⁸ 2	1	⁹ 1
¹⁰ 7	4		¹¹ 8	7	¹² 3		¹³ 8	0
9		¹⁴ 9	6		¹⁵ 6	¹⁶ 1		6
	¹⁷ 8	8	0		¹⁸ 7	1	¹⁹ 2	
²⁰ 7	5	7		²¹ 5		²² 9	0	²³ 6
²⁴ 2	7		²⁵ 5	2	²⁶ 7		²⁷ 9	1
0		²⁸ 2	8		²⁹ 8	³⁰ 5		7
	³¹ 8	1	1		³² 3	0	8	

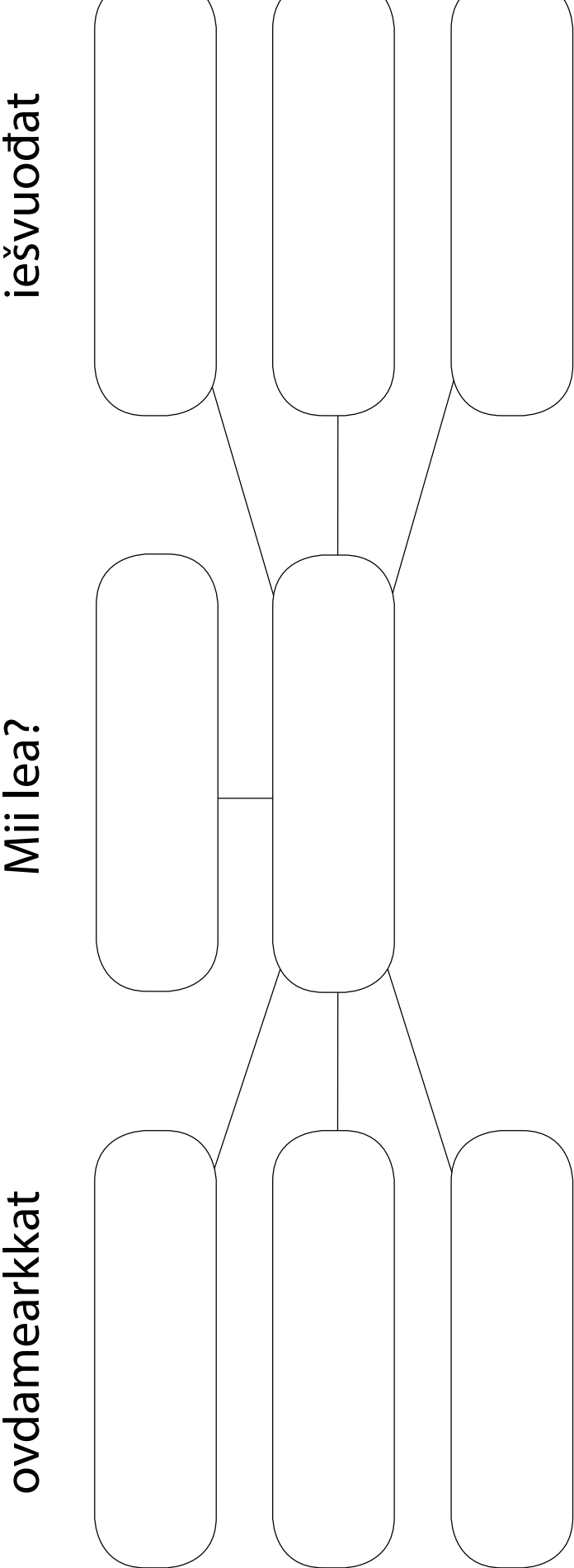
Speallu – vällje vearbba ja sojat rivttes persovdnii.

2–4 spealli
 Dárbbášepet birccu ja boaluid.
 Birccas ja jođe.
 Vállje vearbba ja sojat rivttes persovdnii presensii.

Sátnečilgenkártá

Dehálaš sánit ja dajaldagat

Álgu

Boađe/boahtti/bohtet sisa!
Giddes uvssa.
Burre idit/beaivvi!
Ipmel attii!

Mo manná duinna?
Manná bures, giitu.
Čohkket/čohkkedeahkki/
čohkkedehket!

Gos lea ...?
... ii leat odne dáppe.
Maid don barget ikte?

Kaleandardoaimmat

Mii beivviid odne lea?
Odn lea bearjadat.
Mii beivviid ihttín lea?
Ihttín lea lávvordat.
Mii beivviid ikte lei?
Ikte lei duorastat.
Mii mánuid dál lea?
Dál lea ...
Gallát beaivi lea odne?
Odn lea ... beaivi.
Mii jagiáiggiid dál lea?
Dál lea ...
Mii jagiid dál lea?
Makkár dálki lea odne?
Odn lea beaivvadat.
Lea liekkas. / Odn lea
arvi. Lea galmmas/
čoaskkis. / Odn lea

biegga. Lea čoaskkis. /
Odn lea borga/muohtti/
šlahtti. Lea bivval. Odn
lea buolaš. Lea galmmas.

Moai álge / Mii álgit.
Oza sámegiellgirjji.
Raba girjji siidu ...
Gulda!
Leage jaska!
Doama!
Boađe!
Čále!
Loga!
Dál mii bargat ...
Geahča távvalii.
Buohkat dadjet/lohket/
gehččet

Leat go gearggus?
Bargi/barget ovttas.
Leat/leahppi/lehpēt go
geargan?
Čorge!
Moai čorgejetne.
Mii čorget.
Burre! Burre bargu!
Hui burre bargu!
Don leat bures bargan!
Don leat čeahppi!
Giitu!
Leage burre!
Ándagassii!
Ollu go diibmu lea?
Diibmu lea ...
Dál lea borranáigi.
Dál lea olgoboddu.

Speallan/stoahkan

Dál mii speallat/stoahkat.
Maid moai spele / mii
speallat?
Makkár ivnni don válljet?
Gii álgá?

Gean vuorru?
Mana vulos!
Mana bajás!
Dál lea du vuorru.
Birccas!

Gii vuittii?
Mun vuiten!
Don vuitet!
... vuittii!

Loahpaheapmi

Dál moai loahpahetne / mii
loahpahit.
Oaččut/oažžubeahtti/
oažžubehtet čorget.
Bija lávkii girjjiid/dinggaidd!
Mo lea du sámegielladiibmu
leamaš?

Maid don leat oahppan
sámegiellas odne?
Oaččut/oažžubeahtti/
oažžubehtet
vuolgit ruoktot/
astoáiggefálaldahkii.

Son geas lea alit lávka,
manná olggos. Son geas
leat čuvgesrukses skuovat,
manná olggos.
Mana/manni/mannet
dearvan!
Báze/báhcci/báhčēt dearvan!
Oaidnaletne/oaidnalit
(boahtte bearjadaga)!

DÁL-skovvi

DÁL-skovi sáhtát geavahit go odđa fáttáin álggát.

D mearkkaša diedán Dása čálát maid don diedát fáttá birra.

Á mearkkaša áiggošin Dása čálát maid áiggošin oahppat fáttás.

L mearkkaša lean oahppan Dása čálát maid don leat oahppan fáttás.

Fáddá: _____

Diedán	Áiggošin	Lean oahppan

Ovdánanskovvi

Maid galggan bargat jus logan sániid maid in ipmir?

Jus lea sátni maid in ipmir,
de logan sáni oktii vel ja iskkan lean go lohkan riektá.

Jus ii ábut,
de logan olles cealkaga oktii vel.

Jus dat ii ge ábut,
de logan viidáseappot, soaitá sátni čilgejuvvo manneleappos.

Jus sátni ii čilgejuvvo teavsttas,
de geahčan sátnegirjjiis.

Jus vel nai in leat gávdnan čilgehusa,
de jearan oahpaheadjiis.

Bircospeallu – Logut 0–500

Bircospeallu – 4 maŋŋálaga

Guovttis ja guovttis spellet. Dása dárbbáša guokte birccu ja ivdneliántta goabbánai. Soai bálkesteaba birccuid goabbat vuoru. Jus oažžu 1 ja 5, de lea lohku 63 dahje 30. Oahppi dadjá logu ja merke/ivdne ruvttu iežas ivnniin. Son gii oažžu njeallje ruvttu maŋŋálaga láskut, ceaggut dahje vitnjut ovddemus, vuoitá.

						
	19	70	55	239	30	62
	241	84	436	78	96	47
	92	33	100	344	67	81
	42	198	482	11	376	26
	63	8	48	165	51	89
	500	54	79	27	99	399

Bircospeallu – Ortnetlogut 1.–36.

Bircospeallu – 4 manjalaga

Guovttis ja guovttis spellet. Dása dárbbáša guokte birccu ja ivdneliántta goabbánai. Soai bálkesteaba birccuid goabbat vuoru. Jus oážžu 3 ja 6, de lea lohku 33. dahje 18. Oahppi dadjá logu ja merke/ivdne ruvttu iežas ivnniin. Son gii oážžu njeallje ruvttu manjalaga láskut, ceaggut dahje vitnjut ovddemus, vuoitá.

						
	1.	2.	3.	4.	5.	6.
	7.	8.	9.	10.	11.	12.
	13.	14.	15.	16.	17.	18.
	19.	20.	21.	22.	23.	24.
	25.	26.	27.	28.	29.	30.
	31.	32.	33.	34.	35.	36.

Bircospeallu – Ortnetlohku 1.–100.

Bircospeallu – 4 maŋŋálaga

Guovttis ja guovttis spellet. Dása dárbbáša guokte birccu ja ivdneliántta goabbánai. Soai bálkesteaba birccuid goabbat vuoru. Jus oažžu 4 ja 2, de lea lohku 100. dahje 70. Oahppi dadjá logu ja merke/ivdne ruvttu iežas ivnniin. Son gii oažžu njeallje ruvttu maŋŋálaga láskut, ceaggut dahje vitnjut ovddemus, vuoitá.

						
	91.	42.	73.	54.	35.	76.
	67.	68.	89.	100.	71.	12.
	33.	94.	15.	46.	87.	18.
	9.	70.	21.	2.	53.	64.
	85.	26.	27.	28.	79.	40.
	51.	32.	63.	84.	95.	66.

Gáldut

- Development from an Educational Perspective*. Samisk utdanningsråd 1995.
- Dunn, Rita ja Grigga, Shirley: *Læringsstiler – Grunnboka i Dunn og Dunns læringsstilmodell*. Universitetsforlaget 2004
- Eira, Karen Inga ja Gaup, Inger Ellen: *Ánin dánin*. Davvi Girji 2009
- Engen, Liv og Helgevold, Lise: *Leselos – Veiledningshefte*.
- Engen, Thor Ola og Kulbrandstad, Lars Anders: *Tospråklighet og minoritetsundervisning*. Ad Notam Gyldendal 1998
- Gaup, Káren Elle: *Girjjo-Gárjjo*. Davvi Girji 2001
- Gaup, Sissel: «Teoriiiaoaassi» dás: *Táhppán Siun Oahpaheaddjibagadus*. Davvi Girji 2012
- Imsen, Gunn: *Elebens verden. Innføring i pedagogisk psykologi*. Universitetsforlaget 2005
- Håkenstad, Heidi og Vestgård, Marianne Undheim: *Stairs. Teacher's book 1 + 2*. Cappelen 2006
- Håkenstad, Heidi og Vestgård, Marianne Undheim: *Stairs. Teacher's book 3*. Cappelen 2006
- Lesesenteret: *Lesing er*. 2008
- Sára, Máret: *Sámi sátnevádjaset*. Davvi Girji 2009
- Sára, Máret: *Sátnevádjaset*. Davvi Girji 2007
- SkutnabbKangas, Tove: *Tvåspråklighet*. Liber läromedel 1981
- Thorsen, Cecilie og Unnerud, Hege Dahl: *Stairs 5 Teacher's Book*. Cappelen Damm 2008
- Thorsen, Cecilie og Unnerud, Hege Dahl: *Stairs 6 Teacher's Book*. Cappelen Damm 2008
- Thorsen, Cecilie og Unnerud, Hege Dahl: *Stairs 7 Teacher's Book*. Cappelen Damm 2008
- Øzerk, Kamil Z. ja Juuso, Randi: *Pedagogalaš jurddagirji guovttegielalaš mánáidgárddiide*. Sámi oahpahusráđđi 1999
- Øzerk, Kamil Z.: *Om tospråklig utvikling*. Oris Forlag 1992
- Øzerk, Kamil: *Tospråklighet og kognitiv utvikling i pedagogisk perspektiv (Bilingualism and Cognitive)* Wertsch, James V.: *Culture, communication and cognition*. Cambridge University Press 1985
- Wirkola, Kirsten ja Baal, Lisa: *Hoahkan ja stoahkat*. Sámediggi 2003

www.lesesenteret.no

www.udir.no (Kunnskapsløftet Samisk 2006)